

СКАНДИНАВСЬКИЙ ГОСТРОСЮЖЕТНИЙ РОМАН

Ю НЕСБЬО

НЕТОПИР

КАРТА
СВІТУ

CF FOLIO

Ю НЕСБЬО

КАРТА СВІТУ

НЕТОПИР

**СКАНДИНАВСЬКИЙ
ГОСТРОСЮЖЕТНИЙ
РОМАН**

**ХАРКІВ
«ФОЛІО»
2012**

ББК 84(4НОР)
Н55

Серія «Карта світу»
заснована у 2010 році

Jo Nesbø
FLAGGERMUSMANNEN

Переклад
В. М. Верховня

Художник-оформлювач
О. Г. Жуков

ISBN 978-966-03-5083-0
(Карта світу)
ISBN 978-966-03-5619-1

© Jo Nesbø, 1997
© В. М. Верховень,
переклад українською, 2011
© О. Г. Жуков, художнє
оформлення, 2011
© Видавництво «Фоліо»,
марка серії, 2010

*Піднялося в повітря, розгорнувши крила,
потім упало на землю,
і крила обернулися на плащ,
що туго облягав тіло людини.*

Френк Міллер.
Бетмен, людина-кажан

—
ВАЛЛА
—

Сідней, містер Кенсінгтон і три зірки

Щось було не до шмиги.

Службовка паспортного контролю широко посміхнулася:

— *How are you, mate?*¹

— *I'm fine*², — збрехав Харрі Холе. Тридцять годин тому він вилетів з Осло, зробив пересадку в Лондоні, потім ще одну в Бахрейні й останні години провів на цьому клятому сидінні перед запасним виходом. З міркувань безпеки йому довелося всю дорогу до Сінгапура сидіти у вкрай неприродній позі, і він лише дивом не звихнув собі хребта.

Жінка за столом припинила посміхатися і тепер з неабияким інтересом вивчала його паспорт. Що її так зацікавило — фотографія чи почерк, — сказати було важко.

— *Business?*³

Раніше Харрі Холе гадав, що митні офіцери в усьому світі з увічливості додають «сер», але потім він прочитав, що подібні формальності в Австралії великого поширення не набули. Ну й добре. Харрі не так часто подорожував і снобом

---

¹ Вітаю, як долетіли? (Англ.)

² Добре (англ.)

³ Ділова поїздка? (Англ.)

не був. Усе, що йому потрібно зараз, — це готельний номер і ліжко, і що швидше, то краще.

— Yes. — Харрі затарабанив пальцями по столу.

Нараз губи її скривилися, а в голосі почулися верескливі нотки:

— *Why isn't there a visa in your passport, Sir?*¹

Серце його підскочило, ніби передчуваючи катастрофу. Може, слово «сер» тут використовують, лише коли ситуація загострюється?

— *Sorry, I forgot*², — промимрив Харрі, гарячково порпаючись у внутрішніх кишенях. І чому спеціальні візи не проставляють у паспорті, як звичайні? Харрі почув, як у когось у черзі за ним задзумів мобільний. Він знав, що це його сусід по літаку. В того ще під час польоту раз у раз лунала одна й та сама мелодія. Ну чому він такий дурень, ніколи не може запам'ятати, в яку кишеню кладе речі? Було тепло, хоча настав вечір — за кілька хвилин десята. У Харрі засвербіло в потилиці.

Нарешті документ знайшовся, і Харрі поклав його на стіл.

— *Police officer, are you?*³ — Жінка відірвала погляд од візи і пильно поглянула на нього. Її обличчя набуло колишнього виразу. — Сподіваюсь, у нас не вбили яких-небудь норвезьких блондинок. — Вона голосно розсміялася і поставила на візу штамп.

— *Well, just one*⁴, — відповів Харрі Холє.

Зал чекання був напханий представниками туристичних компаній та водіями, і кожен тримав над собою табличку з

---

¹ А чому у вашому паспорті не проставлено візу, сер? (Англ.)

² Даруйте, забув (англ.)

³ Ви поліцейський? (Англ.)

⁴ Лишень одну (англ.)

чийсь ім'ям, але свого Харрі не надбиав. Він уже був надумався взяти таксі, як раптом побачив чорношкірого чоловіка у світлих джинсах і гавайській сорочці. У нього був надзвичайно широкий ніс і темне кучеряве волосся. Розчищаючи собі шлях між табличками, він ішов прямо до Харрі.

— Гадаю, ви — містер Ховлі? — з переможним виглядом запитав він.

Харрі Холе второпав не відразу. Він уже налаштувався перший час в Австралії поправляти тих, хто читатиме його прізвище як «Ховл» — «дїрка». Але варіанта «містер Ховлі» — «пан Святоха» — він аж ніяк не чекав.

— Ендрю Кенсінгтон, — з усмішкою назвався чоловік і немов кліщами стиснув долоню Харрі своїм ручиськом. — Ласкаво просимо у Сідней, сподіваюся, вам сподобався політ. — Його казенно-привітний голос звучав відлунням слів, двадцять хвилин тому промовлених стюардесою.

Чоловік узяв пошарпану валізу Харрі і не оглядаючись пішов до виходу. Харрі попрямував за ним.

— Ви із сіднейської поліції? — завів розмову Харрі.

— Так, друже. Бережися!

Двері шваркнули Харрі прямо по носові, так що в очах закрутилися сльози. Гарний початок для низькопробної комедії! Норвежець помацав ніс і вилаявся рідною мовою. Кенсінгтон поглянув на нього співчутливо.

— Капосні тут двері, еге ж? — сказав він.

Харрі змовчав. Він не знав, як в Австралії відповідають на подібні запитання.

На стоянці Кенсінгтон відкрив багажник маленької, бувалої «тойоти» й акуратно поклав туди валізу.

— Хочеш сісти за кермо? — здивувався він.

І тут Харрі збагнув, що він стоїть біля дверей водія. Виходить, в Австралії лівобічний рух. Друге передне сидіння

було захаращене папером, касетами та іншим мотлохом, і Харрі вирішив розміститись позаду.

— Ви, мабуть, абориген? — запитав Харрі, коли вони виїхали на шосе.

— Я бачу, тебе не проведеш. — Кенсінгтон кинув погляд у дзеркало.

— У Норвегії ми називаємо вас «австралійськими неграми».

Кенсінгтон ще раз скинув оком у дзеркало.

— Невже?

Харрі відчув себе ніяково.

— Е-е, я просто хотів сказати, що ваші предки, схоже, не з тих англійських каторжан, яких привезли сюди двісті років тому. — Харрі сподівався, що хоч якісь знання з історії країни стануть йому за виправдання.

— Це так, Ховлі, мої предки приїхали трішечки раніше. Чотири тисячі років тому, якщо бути точним. — Кенсінгтон поглянув у дзеркало, і Харрі пообіцяв собі не патякати зайвого.

— Ясно. Можеш називати мене Харрі.

— Добре, Харрі. А мене можеш звати Ендрю.

Всю дорогу Ендрю теревенив не вгаваючи. Довізши Харрі до Кінгз-Крос, він тут же повідомив, що цей район славиться проституцією, наркоманією та іншими темними ділами. Кожен другий публічний скандал у місті так чи інакше пов'язаний з готелем або нічним клубом, розташованими на цьому клаптику землі завбільшки із квадратний кілометр.

— Ось ми і приїхали, — раптом закінчив Ендрю. Він підїхав до краю хідника, вискочив з машини й дістав з багажника валізу Харрі.

— До завтра, — кинув Ендрю наостанку і покотив у своїй чортопхайці. Харрі опинився перед крикливою вивіскою «Готель Кресент», спина у нього затерпла, добовий ритм збився, і в цьому місті, де населення було не менше, ніж у всій Норвегії, він почувався страшенно самотнім. Поряд з назвою готелю стояли три зірочки. Поліцейське начальство в Осло не дуже піклувалося про зручності для своїх підлеглих. Але, врешті-решт, усе не так погано. Тут мають бути знижки для державних службовців і мешканців найменших номерів, подумав Харрі.

Він мав рацію.

Тасманійський диявол, клоун і шведка

Харрі обережно постукав у двері начальника Південного поліцейського округу Сіднея.

— Увійдіть, — прогриміло звідтіля.

Біля вікна позаду дубового письмового столу стояв дружелюбний здоровань з черевцем. З-під копиці волосся, що втратило вже свою колишню привабливість, стирчали куцасті брови, очі посміхалися.

— Харрі Ховлі з Норвегії, з Осло, сер.

— Сідай, Ховлі. Ще рано, а вигляд у тебе пожований. Часом, не навідувався до тутешніх хлопаків щодо наркотиків? — Ніл Маккормак від душі розсміявся.

— Це через різницю в часових поясах, — пояснив Харрі. — Сьогодні я прокинувся о четвертій ранку і вже не зміг заснути.

— Так-так, звичайно. Я пожартував, ото й усе. Знаєш, у нас тут кілька років тому десятох поліцейських судили, у тому числі й за те, що вони приторговували наркотою, своїм же і продавали. А запідозрили їх через те, що дехто з них цілими днями був ось таким підозріло млявим. Узагалі-то з цим жарти кепські, — добродушно додав він, надіваючи окуляри і складаючи папери на столі. — Отже, тебе направи-

ли сюди, аби ти допоміг розслідувати вбивство Інгер Холтер, громадянки Норвегії, що працювала в Австралії. Волосся світле, риси обличчя привабливі — якщо вірити фотографіям. Двадцяти трьох років, так?

Харрі кивнув. Маккормак посерйознішав:

— Її знайшли рибалки на березі затоки Вотсонс, а конкретніше — в парку Геп. Вона була напівроздягнена; судячи з усього, її спочатку звалтували, потім мучили, але слідів сперми не виявлено. Потім під прикриттям ночі її перевезли в парк, де скинули зі скелі. — Його обличчя зморщилося. — Якби погода була гірша, тіло понесло б у море, але воно так і залишилося лежати серед каменів до наступного ранку. Сперми не залишилося, бо статеві органи були цілком вирізані, а море змило всі сліди. З цієї ж причини ми не змогли знайти відбитків пальців. Зате встановили приблизний час смерті... — Маккормак скинув окуляри і провів рукою по обличчю. — Але ми не знаємо, хто вбивця. І якого біса в цю справу лізеш ти, Ховлі?

Харрі зібрався був відповісти, але не встиг.

— Зрозуміло, ти хочеш спостерігати за ходом розслідування, поки ми не знайдемо цього покидька, а принагідно розповідати норвезькій пресі, як славно ми працюємо разом. Позаяк нам не хочеться зв'язуватися з норвезьким посольством і всім, що до нього стосується, доведеться з цим миритися, так що вважай своє перебування тут просто відпусткою і надішли кілька листівок своєї начальниці. До речі, як у неї справи?

— Та начебто нормально.

— Вона у вас що треба! І що вона сказала з приводу твоєї ролі?

— Те й сказала. Участь у розслідуванні...

— Чудово. Забудь. Тут правила інші. Перше: від цієї миті підкоряєшся мені, мені і тільки мені. Друге: ні у що не втру-

чаєшся, якщо тільки я сам не попрошу. І третє: крок убік — і ти летиш додому першим же літаком.

Усе це говорилося з посмішкою, але суть була ясна: не сунься куди не просять, ти просто спостерігаєч. Треба було захопити з собою плавки і фотоапарат!

— Я чув, у Норвегії Інгер Холтер була свого роду телезнаменитість?

— Не така вже знаменитість, сер. Кілька років тому вона була телеведучою в молодіжній програмі. Але зараз її мало хто пам'ятає.

— До речі, мені говорили, що ваші газетярі зняли галас довкола цього вбивства. Норвезькі журналісти вже тут. Ми їм сказали все, що знаємо, — а це не так багато, так що їм незабаром стане нудно і вони від'їдуть додому. Про твій приїзд їх не повідомляли, у нас вистачає своїх людей, щоб няньчитися з ними, так що можеш про це забути.

— Дуже вдячний вам, сер. — Харрі справді був радий, що тепер не доведеться відбиватися від набридливих норвезьких репортерів.

— А тепер, Ховлі, поговорімо відверто. Від начальства мені відомо, що власті Сіднея хочуть, аби вбивство розкрили якнайшвидше. Звичайно, тут усе упирається в політику та економіку.

— В економіку?

— Підраховано, що безробіття в місті на кінець року перевалить за десять відсотків, на рахунку кожен цент, отриманий від туризму. На носі Олімпіада-2000, зростає потік туристів із Скандинавії. А вбивства, особливо нерозкриті, — погана реклама для міста. Тому ми стараємося з усієї сили: працює слідча група з чотирьох чоловік, які мають у своєму розпорядженні всі бази даних, технічний персонал, експертів-криміналістів. І так далі.

Маккормак дістав якийсь документ і, суплячись, переглянув його.

— Власне, ти повинен був працювати з Водкінсом, але якщо вже сам попросив дати тобі Кенсінгтона, я не бачу причин відмовляти.

— Сер, я не знаю...

— Кенсінгтон — непоганий хлопець. Мало хто з аборигенів доскакує таких висот.

— Чому?

Маккормак зітхнув:

— Ну, так воно вже виходить. Отже, Ховлі, коли що, пам'ятай про нашу розмову. Запитання є?

— Деякі формальності, сер. До старшого за званням тут заведено звертатися «сер», чи це занадто...

— Офіційно? Так, мабуть. Але мені подобається. Принаймні відчуваєш, що ти тут усе ще начальник. — Маккормак знову розреготався і на прощання міцно потис Харрі руку.

— У січні в Австралії туристичний сезон, — пояснив Ендрю, пробираючись крізь потік машин біля набережної Серкулар. — Усі приїзять поглянути на Оперний театр, покататися по гавані на човні і повітрішатися на охочих смалитися на сонці на Бонді-Біч. Але ти, на жаль, мусиш працювати.

Харрі знизав плечима:

— Та мені якось байдуже. Сказати правду, від усіх цих розваг мене аж нудить.

«Тойота» вибралася на Нове Південне шосе і помчала на схід, у бік затоки Вотсонс.

— Східна частина Сіднея — не те що задрибарій Іст-Енд у Лондоні, — говорив Ендрю, тоді як за вікном миготіли

будинки, один від одного багатший. — Цей район називається Дабл-Бей — Подвійна бухта. Але ми звемо його Дабл-Пей — Подвійна плата.

— А де жила Інгер Холтер?

— Деякий час вона зі своїм хлопцем жила у Ньютауні. Потім вони роз'їхались, і вона замешкала в однокімнатній квартирі на Гліб-пойнт-роуд.

— Що за хлопець?

Ендрю посміхнувся:

— Австралієць, інженер-комп'ютерник. Вони познайомилися два роки тому, коли вона приїздила сюди відпочити. У нього добряче алібі, до того ж він зовсім не схожий на вбивцю. Хоча хто його зна.

Вони зупинилися біля парку Геп, одного з численних зелених масивів Сіднея. Круті кам'янисті доріжки вели до продуваного вітрами парку, звідки відкривався вид на затоку Вотсонс на півночі і Тихий океан на сході. Досить було поліцейським відчинити двері автомобіля, як на них повіяло теплом. Ендрю надів великі сонячні окуляри, і Харрі подумав, що тепер він схожий на ділка порнобізнесу. Сьогодні австралієць чомусь натягнув на себе тісний костюм, і Харрі було потішно дивитися, як цей чорний широкоплечий чоловік чимчикує перед ним.

— Ось, Харрі, це Тихий океан, — сказав Ендрю, коли вони піднялися на високий берег. — Наступна зупинка — Нова Зеландія. До неї всього лише дві тисячі мокрих кілометрів.

Харрі роззирнувся. На заході даленів центр міста з мостом через гавань, на півночі — пляж і яхти у Вотсонс-Бей, а ще Менлі, передмістя на північному боці затоки. На сході синіми переблисками неба і води мінився овид. Прямо перед ними стрімко спадали вниз крутосхили, а далеко

внизу уривали серед каменів свою довгу мандрівку морськї хвилі.

— Ось, Харрі, зараз ти стоїш на історичному місці, — повідомив Ендрю. — В 1788 році британці відправили до Австралії першу партію каторжан. Вирішено було поселити їх у бухті Ботані-Бей, за кілька миль на південь звідси. Але потім милостивий капітан Філіп розсудив, що краєвид там надто суворий, і послав човен уздовж берега — вибрати ліпшу місцину. Обігнувши мис, на якому ми наразі стоїмо, вони знайшли найкращу затоку в світі. Трохи згодом сюди прибув і капітан Філіп, а з ним — 11 кораблів, 750 каторжан — чоловіки й жінки, 400 моряків, 4 роти солдатів і провіант на два роки. Але в цім краю не так легко жити, як здається на перший погляд. Британці не вміли ладнати з природою так, як аборигени. І коли через два з половиною роки приплив ще один корабель з провізією, виявилось, що британці майже вимерли з голоду.

— Але, схоже, з часом справи пішли на краще, — Харрі кивнув у бік зелених верховин. Від спеоти в нього по шкірі стікали цівочки поту.

— У британців — так. — Ендрю сплюнув з обриву. Вони провели поглядом шлях жирного плювка, поки той пропав з очей. — Їй пощастило, що до моменту падіння вона вже була мертва, — сказав він. — Поки тіло падало, вдаряючись об скелі, каміння виривало з нього шматки.

— Скільки часу вона була мертва, коли її знайшли?

Ендрю поморщився:

— Судмедексперт установив, що 48 годин. Але він...

З його жесту Харрі зрозумів, що лікар любить випити.

— До того ж ти не довіряєш круглим цифрам?

— Тіло знайшли у п'ятницю ранком, тому можна припустити, що смерть настанє вночі проти середи.

— Свідки є?

— Як бачиш, машини можна ставити там, унизу. Вночі це місце не освітлене і людей тут практично не буває. Досі свідків не знайшлося, і не думаю, що вони взагалі з'являться.

— І що ж нам робити?

— Ми зробимо, як мені сказав шеф: підемо в ресторан і будемо витрачати державні гроші. Як-не-як, ти зараз найвищий представник норвезької поліції в радіусі двох тисяч кілометрів. Щонайменше.

Ендрю і Харрі сіли за столик, накритий білою скатертиною. Рибний ресторан «Дойлз» стояв на березі Вотсонс-Бей, від моря його відділяла лише вузька смужка пляжу.

— Ну, то як тобі? — поцікавився Ендрю.

— Як у глянсовому журналі.

Перед ними на пляжі хлопчик і дівчинка ліпили з піску замок. За ними простягалось блакитне море, вдалині височіли величні зелені гори і хмарочоси Сіднея.

Харрі замовив ескалопи і тасманійську форель, Ендрю — австралійську камбалу, про яку Харрі ніколи раніше не чув, і пляшку шардоне, «звичайно, не підходяще для подібного випадку, зате білого на колір, приємного на смак і прийнятного за ціною». Він дуже здивувався, коли Харрі заявив, що не п'є.

— Ти що, квакер? — запитав він.

— Ну що ти! — відкинув його припущення Харрі.

Ресторан «Дойлз», приклад давнього родинного бізнесу, за словами Ендрю, вважався одним з кращих у Сіднеї. Наразі відвідувачів у ресторані було багато, чим Харрі спробував пояснити те, що їх довго не обслуговують.

— Тутешні офіціанти схожі на планету Плутон, — нервово зауважив Ендрю. — Рухаються по периферії, з'явля-

ються раз на двадцять років і зовсім не помітні неозброєним оком.

Харрі не зміг видушити з себе ні краплі жовчі у відповідь і просто відкинувся на спинку стільця.

— Принаймні, тут смачно годують, — визнав він. — Ти тому так вирядився?

— І так, і ні. Як бачиш, відвідувачі тут не при параді. Але я зарікся приходити в подібні місця у футболці і джинсах. Костюм — хоч якась компенсація.

— Не зрозумів.

Ендрю поглянув на напарника.

— У аборигенів не такий вже високий статус, як ти і сам помітив. Уже перші прибулі сюди британці писали, що місьцеве населення ласе до спиртного, — сказав він.

Харрі з цікавістю слухав.

— Вважалося, що це у нас у крові. «Вони тільки й можуть, що дмухати у довгі дерев'яні рурки, які називають діджериду, зчиняючи страшенний гвалт», — писав один з них. Тут хваляться, що в Австралії вдалося інтегрувати кілька культур і створити облаштоване суспільство. Але для кого воно облаштоване? Все лихо або все щастя — з якого боку поглянути — в тому, що місьцеве населення вже не беруть до уваги.

Аборигени практично не беруть участі у суспільному житті Австралії, крім хіба що політичних питань, що безпосередньо зачіпають інтереси корінного населення та його культури. Австралійці охоче прикрашають свої будинки витворами тубільного мистецтва. А самих тубільців найчастіше можна надібати у списках нестатечних, самовбивць і ув'язнених. І Австралії у чорношкірого в 26 разів більше шансів опинитися у в'язниці, ніж у білого. Поміркуй над цим, Харрі Ховлі.

Ендрю допив вино, а Харрі став міркувати над цим. І над тим, що за свої тридцять два роки він жодного разу не їв смачнішої риби.

— Ні, расизму тут не більше, ніж в інших країнах. Австралія — полікультурна країна, тут живуть люди з усіх кінців світу. Просто щоб піти до ресторану, мені доводиться надягати костюм.

Харрі кивнув. Що тут скажеш?

— Я чув, Інгер Холтер працювала в барі?

— Так, звичайно. Бар «Олбері» на Оксфорд-стрит у Паддінгтоні. Я думаю, увечері можна буде туди навідатися.

— А чому не зараз? — Харрі починала дратувати уся ця непоквапливість.

— Тому що спочатку треба привітатися з господарем.

Несподівано на зоряному небі з'явився Плутон.

Гліб-пойнт-роуд виявилася затишною і не дуже діловою вулицею, всуціль забудованою скромними ресторанчиками, в основному з національною кухнею.

— Колись тут був богемний район Сіднея, — розповідав Ендрю. — У сімдесятих я жив зовсім неподалік. Ще й досі тут можна знайти вегетаріанські ресторани для людей, що звичнулися на охороні природи та альтернативному способі життя, а також книжкові крамниці для лесбіянок та багато чого іншого. А от старі добрі хіпі і «кислотники» перевелися. Що популярнішою ставала Гліб, то дорожчало тут мешкання, і тепер я зі своєю зарплатою поліцейського вже не можу собі цього дозволити.

Вони звернули праворуч, до Херфорд-стрит, і увійшли у хвіртку з номером 54. Назустріч їм з виском вискочила невелика кудлата чорна істота і вишкірила дрібні гострі зубки.

Чудовисько мало розлючений вигляд і вражаюче нагадувало ілюстрацію з туристичного буклету. «Тасманійський диявол. Агресивний, мертвою хваткою хапає за горло. Вид на межі зникнення». На останнє Харрі покладав великі надії. Але коли цей екземпляр кинувся вперед з широко роззявленою пащею, Ендрю копняком відкинув його, і тварина, скавучачи, відлетіла в куці.

Коли поліцейські проминули сходи, у дверях їх зустрів заспаний черевань.

— Що ви зробили з моєю псиною? — запитав він невдоволено.

— Вона умліває від пахощів рож, — з посмішкою пояснив Ендрю. — Ми з поліції. Відділ убивств. Містер Робертсон, якщо не помиляюся?

— Не помиляєтеся. Що вам потрібно ще? Я вже сказав, що сказав усе, що знаю.

— А тепер ви сказали, що сказали все, що сказали... — Ендрю замовк, але не припинив посміхатися.

Харрі почав переминачися з ноги на ногу.

— Вибачте, містере Робертсон, не хочу вас надто дивувати, але це — брат Інгер Холтер, і він хоче оглянути її кімнату. Якщо це, звичайно, не завдасть вам клопоту.

Вираз обличчя Робертсона відразу змінився:

— Перепрошую, я не знав... Проходьте! — Він відхилив двері і подався сходами вгору, показуючи їм дорогу. — Я ж бо навіть не знав, що в Інгер є брат. Але коли ви сказали, я відразу ж помітив схожість.

За його спиною Харрі повернув до Ендрю стражденне обличчя.

Кімнату Інгер навіть не намагалися прибрати. Скрізь валялися одяг, журнали, повні попільнички і порожні пляшки.

— Е-е, поліцейські просили поки нічого не чіпати.

— Зрозуміло.

— Якось увечері вона просто не повернулася додому. Зникла.

— Спасибі, містере Робертсон, ми про це читали.

— Я говорив їй, що не треба ходити дорогою між Брідж-роуд і рибним ринком, коли повертаєшся додому пізно. Там темно і багато чорних і жовтих... — Він осікся і покосився на Ендрю Кенсінгтона. — Вибачте, я не хотів...

— Усе гаразд. Можете йти, містере Робертсон.

Робертсон почовгав униз по сходах, і поліцейські почули, як він відкорковує пляшку на кухні.

Отже, в кімнаті було ліжко, декілька книжкових полиць і письмовий стіл. Оглядившись, Харрі спробував уявити собі Інгер Холтер. Легко зрозуміти, якщо вжитися в шкуру потерпілого. Він пригадав те розв'язне дівчисько з телепрограми, її добрі юні починання і синій невинний погляд.

В усякому разі, на домонтарку вона не тягнула і вже напевно не збиралася проводити у гніздечку весь вільний час. Картин у кімнаті не було, лише афіша «Відважного серця» з Мелом Гібсоном: Харрі запам'ятав цей фільм тільки тому, що він незрозуміло за що дістав «Оскара». Ага, подумав поліцейський, значить, на фільмах вона розумілася кепсько. Як і на чоловіках. Сам Харрі, подібно до багатьох інших, вважав, що з боку Гібсона було просто зрадою стати голлівудською зіркою.

Ще на стіні висіла фотографія Інгер і якихось волосатих і бородатих молодиків на лавці перед яскраво освітленим будинком, схожим на салун. На ній було вільне бузкове плаття. Розпущене світле волосся облямовувало бліде серйозне обличчя. Вона тримала за руку юнака, який притискав до себе дитину.

На полиці лежала пачка сигарет, кілька книжок з астрології і надтріснута груба дерев'яна маска з носом, схожим на пашиний дзьоб. Харрі покрутив маску в руках. На етикетці значилося: «Зроблено в Новій Гвінеї».

Той одяг, що не валявся долі й на ліжку, висів у невеликій одержній шафі. Кілька бавовняних сорочок, старе пальто, а на верхній полиці — великий солом'яний капелюшок.

Ендрю дістав із шухляди столу пачку цигаркового паперу і прочитав напис на упаковці:

— «Кінг сайз». Вона сама скручувала собі куриво.

— Наркотиків тут немає? — запитав Харрі.

Ендрю похитав головою і тицьнув на цигарковий папір.

— Але якщо попорпатися в попільничках, б'юся об заклад, знайдуться сліди марихуани.

— Чому ж не попорпалися? Сюди приходила слідча група?

— Ну, по-перше, у нас немає підстав вважати це місцем злочину. По-друге, ні до чого знімати через марихуану галас, у Новому Південному Уельсі ставлення до неї куди терпиміше, ніж в інших штатах Австралії. Не виключено, що наркотики можуть мати стосунок до вбивства, але я так не думаю. Може, вона вживала і сильніші наркотики — хто знає? У барі «Олбері» бувають наркодилери, але жоден з тих, кого ми допитали, нічого такого не говорив. У крові в неї теж нічого не виявили. Так чи інакше, важкою наркотою вона не балувалася. Слідів від уколів на тілі немає, та й за всіма цими зграями ми приглядаємо.

Харрі поглянув на нього, Ендрю відкашлявся:

— Але основна версія у нас є. І ще дещо, з чим ти міг би допомогти нам розібратися.

Він простягнув Харрі листа. Лист починався словами «Люба Елізабет» і вочевидь не був закінчений. Харрі перебіг його очима:

«Так, так, у мене все гаразд, а найкраще те, що я закохалася! Зрозуміло, він неймовірно вродливий, у нього довгі каштанові кучері, вузькі стегна і погляд, у якому читаєш те, що він уже шепотів тобі: він хоче трахнути тебе зараз — прямо тут — за найближчою стіною, в туалеті, на столі, на долівці, де завгодно. Його звуть Еванс, йому тридцять два, він (приготуйся!) уже був одружений, і в нього є милий синочок Том-Том, якому півтора року. Зараз він поки ніде не працює, так, робить дещо для себе.

Авжеж, знаю, ти передчуваєш проблеми! Обіцяю не зламатися. Принаймні зараз.

Ну, досить про Еванса. Я все ще працюю в «Олбері». З того часу, як одного вечора у бар зайшов Еванс, «містер Бін» більше не смалить халявки до мене. А це прогрес. Але він як і раніше ходить за мною по п'ятах і постійно на мене витрищається. Дідько! Чесно кажучи, я починаю втомлюватися від цієї роботи, головне тепер протриматися, щоб мені продовжили посвідку на проживання. Я говорила з НРК, вони планують поновити передачу з наступної осені і запрошують мене брати в ній участь. Знов доводиться вирішувати!»

На цьому лист уривався — ані підпису, ані дати.

На прощання Харрі вдячно потиснув Робертсону руку, а той із співчутливим уклоном сказав, що Інгер була гарна дівчина і чудова квартирантка, авжеж, справжня окраса всього будинку, а може, й усіх будинків в окрузі, хто знає? Від Робертсона ткнуло пивом, язик йому плутався. Дорогою до хвіртки поліцейські почули слабе скавучання: з трояндових куців за ними стежило двійко переляканих очей.

Вони вирішили закутити в багатолюдному в'єтнамському ресторані в бухті Дарлінг. Там було повно азіатів — судячи з усього, завсідників: з офіціантом вони розмовляли незрозумілою мовою з неймовірним чергуванням високих і низьких тонів.

— Схоже, вони час від часу вдихають гелій, щоб розмовляти, як Доналд Дак, — сказав Харрі.

— Не любиш азіатів? — поцікавився Ендрю.

Харрі знизав плечима.

— Любиш — не любиш. Сам не знаю. Скажімо так, у мене немає причин їх не любити. Начебто чесні, працьовиті люди. А ти що скажеш?

— Багато азіатів хочуть переїхати до Австралії, але далеко не всім подобається тут жити. Я проти них не виступаю. Як на мене, нехай приїждять.

Харрі здалося, що він зрозумів підтекст: «Однаково мій народ уже втратив цю землю».

— Менше року тому азіатам і мріяти не доводилося про те, щоб отримати тут посвідку на проживання — власті по змозі намагалися зберегти країну для білих. Офіційно — щоб уникнути великих міжнаціональних конфліктів, адже спроби «асимілювати аборигенів у соціум» обернулися, м'яко кажучи, невдачею. Але потім японці запропонували свої інвестиції, і власті заспівали по-новому. Раптом виявилось, що не можна ізолюватися від світу, а треба все ділити із сусідами. Найближчий наш сусід — Азія. Незабаром Японія стала основним торговельним партнером Австралії, обігнавши США і Європу. Японські компанії почали будувати готелі уздовж Золотого берега аж до Брісбена. Тепер там японські директори, кухарі й адміністратори, а австралійцям дісталися місця покоївок та помічників офіціанта. І протесту з їхнього боку чекати вже недов-

го. Кому ж сподобається бути на побігеньках у власній країні?

— І твоєму народові це не подобається, так?

Посмішка Ендрю стала жорстокою:

— Європейці ніколи не просили у аборигенів посвідки на проживання.

Харрі поглянув на годинник. До відкриття бару «Олбері», де працювала Інгер Холтер, залишалось не більше двох годин.

— Ти не хочеш спочатку заїхати додому? — запитав він.

Ендрю похитав головою.

— Кого я зараз там знайду, крім себе?

— Зараз?

— Еге ж. Це «зараз» триває вже десять років. Я розлучений. Дружина живе в Ньюкаслі разом з доньками. Я намагаюся відвідувати їх якомога частіше, але це далеченько, та й дівчатка незабаром виростуть — по вихідних їм буде не до мене. В їхньому житті з'являться й інші чоловіки. Одній чотирнадцять, другій п'ятнадцять. Маленькі гарненькі пустунки. Дідько! Кожному, хто тільки підійде до їхніх дверей, це так не минеться!

Ендрю широко усміхнувся. Ця людина не може не подобатись, подумав Харрі.

— Так уже влаштовано світ, Ендрю.

— Твоя правда, друже. А в тебе як?

— Ну... Дружини немає. Дітей немає. Собаки немає. Усе, що в мене є, — це мій шеф, мій батько та двоє-троє людей, яких я називаю друзями, хоча вони телефонують мені раз на рік. Або я їм.

— Саме в такому порядку?

— Саме в такому.

Вони розсміялися. За вікном починалася вечірня метушня. Ендрю замовив ще пива («Вікторія», гірке). З магазинів і банків виливався потік людей: сиві горбоносі греки, азіати в темних костюмах і окулярах, голландці й руді дівичі, поза сумнівом, англійського походження. Вони бігли бігцем, щоб не пропустити автобус на Параматта, поспішали до метро. Діловий люд у шортах — типове австралійське явище, як сказав Ендрю, — квапився на пристань, щоб устигнути на пором, що відпливає до передмість на північному боці затоки Порт-Джексон.

— Куди тепер? — запитав Харрі.

— У цирк! Він якраз на цій вулиці, а я обіцяв приятелю якось заскочити. «Якось» і означає «зараз», чи не так?

Нечисленна труппа цирку «Енергетик» уже почала свою безкоштовну вечірню виставу для нечисленної, але молодії і жвавої аудиторії. Раніше, коли в Сідней ще були трамваї, сказав Ендрю, в цій будівлі були електростанція і трамвайне депо. А тепер вона була схожа на музей сучасності. Двоє дівчат щойно закінчили номер на трапеції — не надто ефектний, але бурхливо і щиро оплесканий.

На манежі одночасно з'явилися здоровенна гільйотина і клоун у строкатому костюмі і фригійському ковпаку за французькою революційною модою. На радість хлоп'ят, він шкопиртав і показував фокуси. Потім вийшов інший клоун, у довгій білій перуці, і до Харрі поступово дійшло, що він зображуватиме Людовіка XVI.

— Засуджений до смертної кари більшістю в один голос, — оголосив клоун у фригійському ковпаку.

Засудженого швидко вивели на ешафот, і після галасливих нарікань і лементів він, на велику радість дитлахів, поклав

голову прямо під ніж гільйотини. Почувся барабанний дріб, ніж упав, і, на загальний (включаючи й Харрі) подив, після звуку, схожого на цюкання сокири в лісі, монархова голова відпала. Підстрибуючи, вона покотилась по сцені і попала в корзину. Світло згасло, а коли спалахнуло знову, безголовий король стояв на сцені з власною головою під пахвою. Дитячим radoшам не було меж. Світло знову згасло, і ось уже на манежі стояла і розкланювалася трупа у повному складі. Вистава закінчилася.

Глядачі подалися до виходу, а Ендрю і Харрі — за сцену. В імпровізованій гримерній артисти вже знімали костюми і змивали грим.

— Отто, привітайся з гостем із Норвегії! — прокричав Ендрю.

Один з артистів, той, що зображував Людовіка XVI, обернувся. Без перуки і в розмитому гримі він мав не надто величний вигляд.

— А, індіанець Туко!

— Харрі, це Отто Рехтнагель.

Отто елегантно простягнув руку і лягнув пальцями, а коли трохи розгублений Харрі злегенька потис її, удав обурення:

— А поцілунок, красунчику?

— Отто думає, що він — дама. Шляхетного походження, — пояснив Ендрю.

— Облиш, Туко. Отто знає, що він чоловік. Що це ви, хлоп'ята? Чи не хочете пересвідчитися самі?

У Харрі почервоніли вуха. Клоун перевів свої накладні вії на Ендрю:

— А твій дружок вміє говорити?

— Перепрошую. Мене звуть Харрі... е-е... Ховлі. Мені сподобався ваш номер. І костюми. Дуже... натурально. І незвично.

— Людовік номер шістнадцять? Незвично? Та що ви, це ж класика жанру. Вперше цей номер поставила родина Яндашевських за якихось два тижні після справжньої страти в січні 1793 року. Народові сподобалося. Народові завжди подобаються привселюдні страти. Знаєте, скільки разів на рік американські телеканали прокручують убивство Кеннеді?

Харрі похитав головою.

Отто задумливо поглянув у стелю.

— Без кінця.

— Отто вважає себе послідовником великого Янді Яндашевського.

— Невже? — На уславлених клоунських династіях Харрі знався не дуже.

— Туко, я гадав, твій приятель розуміє, що до чого. Отже, родина Яндашевських була музичною комічною трупкою, яка на початку ХХ сторіччя приїхала на гастролі й оселилася в Австралії. Аж до смерті Янді в 71-му вони керували цирком. Я вперше побачив Янді, коли мені було шість років. З того часу я знав, ким стану, коли виросту. І я ним став.

Сумна клоунська посмішка проступила крізь грим.

— А як ви один з одним? — запитав Харрі. Ендрю і Отто переглянулися. З їх виразу він зрозумів, що бовкнув щось не те. — Ну... познайомилися... Ну, поліцейський і клоун... не зовсім...

— Це довга історія, — відповів Ендрю. — Ми, можна сказати, росли разом. Отто, звісна річ, маму рідну б продав за шматок моєї дупи, але я змалечку бігав за дівчатками і пово-

дився як мерзенний гетеросексуал. Напевно, погана спадковість або довкілля, як гадаєш, Отто?

Ендрю розсміявся, але Отто жестом змусив його заткнутися.

— Не було б у тебе грошей і роботи, і твій задок дістався б мені, — побідкався він. Харрі поглянув довкола: інші члени трупи, здавалося, не звертали на їхню розмову жодної уваги. Одна з дівчат, що виступали на трапеції, підморгнула поліцейському.

— Ми з Харрі збираємося вечірком прогулятися до «Олбері». Складеш компанію?

— Ти ж знаєш, Туко, я туди більше ні ногою, — роздратовано кинув Отто.

— Пересиль себе, Отто. Адже життя йде далі.

— Ти маєш на увазі, йде далі в інших. А моє зупинилося тут, саме тут. Кохання гине, і я разом з ним. — Він театраль-но приклав руку до лоба.

— Як хочеш.

— До того ж мені треба заскочити додому — погодувати Вальдорфа. Ідїть без мене, я, може, надїду пізніше.

— До побачення. — Харрі чмокнув простягнуту йому руку.

— До скорого побачення, красунчику!

Сонце вже сіло, коли вони знайшли автостоянку на Оксфорд-стріт у Паддінгтоні, поряд з парком. Біля входу красувалася табличка «Green Park», хоча трава вже поблякла і стала бурою, і крім альтанки в самому центрі, зеленого там нічого не було. Під деревом валявся підстаркуватий абориген. Одяг звисає шматтям, а сам до того брудний, що здавався швидше сірим, ніж чорним. Угледівши Ендрю, він помахав рукою на знак вітання, але той ніяк не відреагував.

У барі «Олбері» народу було стільки, що поліцейські за-
леде протиснулися в скляні двері. Харрі постояв біля входу,
роздивляючись строкатий натовп відвідувачів. Кого тут ли-
шень не було, але найбільше молодих людей: рокерів у по-
тертих куртках, «япі» в строгих костюмах, «художників» з
борідками і коктейлями, симпатичних білявих і білозубих
прихильників серфінгу і чорношкірих ем-сі — як їх назвав
Ендрю, «байкіз». Посеред бару саме у розпалі було шоу за
участі довгоногих дівць у занадто відвертих темно-червоних
убраннях. Вони стрибали навколо стійки і під фонограму
співали «I will survive» Глорії Гейнор. Час від часу вони під-
міняли тих, хто обслуговував відвідувачів, підморгуючи і
відверто заграваючи з ними.

Розштовхавши відвідувачів ліктями, Харрі підійшов до
стійки і зробив замовлення.

— Зараз, солодунчику! — пробасила офіціантка в рим-
ському шоломі й лукаво посміхнулася.

— Слухай, ми з тобою що, єдині в цьому місті, у кого
нормальна орієнтація? — запитав Харрі, повертаючись до
напарника з пивом і склянкою соку.

— Після Сан-Франциско тут найбільше у світі скупчення
голубих, — визнав Ендрю. — В сільській місцевості у нас
збоченців не дуже любляють. Ну от сільські педераста і
тягнуться до Сіднея з усієї Австралії. Та й не тільки з Авс-
тралії — з усього світу.

Вони підійшли до іншої стійки в глибині бару, й Ендрю
звернувся до дівчини, що стояла до них спиною. У дівчини
було руде волосся — таких рудих Харрі в житті не бачив. Воно
доходило до задніх кишень обтислих джинсів, проте не при-
ховувало стрункої спини і округлих стегон. Дівчина обер-
нулася і всміхнулася сліпучо-білою посмішкою. У неї були
красиві, тонкі риси обличчя, небесно-блакитні очі і незлічен-

ні ластовинки. Шкода, якщо вона виявиться чоловіком, подумав Харрі.

— Привіт, це знову я! — Ендрю намагався перекричати громоподібне диско сімдесятих. — Пам'ятаєте, я запитував про Інгер. Маєте час поговорити?

Рудявка посерйознішала, кивнула і, сказавши щось своїм напарникам, пішла в курилку за кухню.

— Щось знайшли? — запитала вона англійською. Тільки цієї фрази вистачило, щоб Харрі зрозумів: вона набагато краще говорить шведською.

— Якось я зустрів старого, — сказав Харрі норвезькою. Дівчина здивовано поглянула на нього. — Він плавав по Амазонці. Після того як він сказав мені три слова португальською, я зрозумів, що він швед. Він прожив там тридцять років. А я ні слова не знаю португальською.

Здивування дівчини змінилося дзвінким сміхом, що нагадав Харрі щебетання лісової пташки.

— *Är det värkligen så uppenbart?*¹ — запитала вона спокійним низьким голосом, трохи грасируючи.

— Інтонація, — пояснив Харрі. — Ви ніяк не можете відкинути від своєї інтонації.

— Молоді люди, ви що, знайомі? — почули вони англійську мову. Ендрю з підозрою дивився на них.

Харрі поглянув на дівчину.

— Та ні, — відповіла та.

А шкода, подумав Харрі про себе.

Її звали Біргіта Енквіст, вона мешкала в Австралії вже чотири роки і рік пропрацювала в барі «Олбері».

— Ну звісно, іноді ми плескали язиком на роботі, але близькими подругами не були — вона якось трималася осто-

---

¹ Хіба це так помітно? (Швед.)

ронь. Ми інколи всі гуртом вибиралися в місто погуляти. Інгер їздила з нами, але особливо себе там не проявляла. Коли прийшла сюди влаштовуватись, вона тільки-тільки з'їхала від свого бой-френда в Ньютауні. Наскільки мені відомо, вони довго були разом, але це все. І ще — вона дуже любила знаходити в житті щось нове.

— А ви не знаєте, з ким зі своїх знайомих вона найчастіше зустрічалася? — запитав Ендрю.

— Якщо чесно, ні. Я ж кажу, вона особливо про себе не розводилася. Та й мені це було не надто цікаво. У жовтні вона їздила у Квінсленд і там зустрілася з якимись хлопцями, потім підтримувала з ними контакт. Може, і хлопця вона там підчепила — він якось заходив сюди. Але ж про це я вже розповідала? — Її голос звучав запитально.

— Так, так, я знаю, фрекен Енквіст, просто хочу, аби це почув мій норвезький колега, а за одним разом і поглянув, де працювала Інгер. Можливо, ми тут, у сіднейській поліції, чогось не помітили, і на це нам укаже Харрі Ховлі — найкращий слідчий Норвегії.

Харрі закашлявся.

— А хто такий «містер Бін»? — нарешті запитав він не своїм голосом.

— «Містер Бін»? — Біргіта здивовано поглянула на поліцейських.

— Ну, не актор Роуен Аткінсон, а той, який, по-вашому, на нього схожий.

— А-а, «містер Бін»! — Біргіта знову зайшлася своїм дзвіним сміхом. Як він їй личить, подумав Харрі. — Це наш адміністратор Алекс. Він завжди спізнюється.

— У нас є підстави вважати, що він цікавився Інгер.

— Так, вона йому подобалась. І не лише вона — більшість дівчат, що працюють у барі, потерпають від його нав'язливих

залицянь. Ми ще називаємо його Камбалою. А кличку «містер Бін» придумала Інгер. Йому, бідоласі, теж нелегко: за тридцять, живе з матір'ю, і навряд чи щось зміниться. Але адміністратор він хороший. І людина сумирна, якщо це вас цікавить.

— А ви звідки знаєте?

Біргіта почухала ніс:

— Ну, по ньому видно.

Харрі зробив вигляд, ніби записує її слова.

— А ви не пригадаєте когось із знайомих Інгер, по кому було б видно інше?

— Сюди багато народу ходить. Не всі ж педики. Інгер багатьом подобалася, вона гарненька. Була. Але так от щоб пригадати... Мабуть...

— Ну-ну?

— Та ні, нічого.

— У рапорті сказано, що в ніч убивства Інгер була тут. Ви не знаєте, вона домовлялася зустрітися з кимось після роботи чи збиралася відразу піти додому?

— Вона забрала з кухні залишки їжі, сказала, для псини. Я й не знала, що в неї є собака, тому запитала, куди вона збирається. Вона сказала, що додому. Більше я нічого не знаю.

— Диявол, — пробурмотів Харрі. І у відповідь на здивований погляд Біргіти пояснив: — У її домовласника є тасманійський диявол. Значить, цю тварюку треба було чимось задобрити, аби проскочити в дім цілою і неушкодженою.

Подякувавши Біргіті, поліцейські вже намірилися йти, коли дівчина сказала:

— Ми тут, в «Олбері», всі дуже шкодуємо про те, що сталося. Як там її батьки?

— Боюся, не дуже добре, — відповів Харрі. — Звичайно, обоє шоковані. І покладають на себе вину за те, що дозволили їй сюди поїхати. Труну з тілом відправлять до Норвегії завтра. Якщо хочете послати квіти на похорон, я можу дати вам адресу в Осло.

— Дякую, дуже люб'язно з вашого боку.

Харрі хотілося запитати ще про дещо, але він вирішив, що це буде недоречно після розмови про смерть і похорон. Наостанок він зловив її усмішку, і довго ще вона сяяла у нього перед очима.

— Дідько! — пробурмотів він. — А, що буде, те й буде.

У барі гриміла музика «Walking On Sunshine», і всі трансвестити, а також дехто з гостей сіпалися під неї, видершись на стійку бару.

— У таких місцях, як «Олбері», смуток і скорбота не затримуються, — зауважив Ендрю.

— Не дивно, — відгукнувся Харрі. — Життя йде далі.

Попросивши Ендрю зачекати, він повернувся у бар і помахав рукою Біргіті:

— Перепрошую, ще одне питання.

— Яке?

Харрі зробив глибокий вдих. Він уже пошкодував, що сказав це, але відступати було пізно.

— Ви не знаєте, тут є який-небудь гарний тайський ресторан?

Біргіта задумалася:

— Та-ак... є, на Бент-стрит, у Сіті. Знаєте, де це? Кажуть, дуже навіть пристойний.

— Якщо так, не могли б ви сходити туди зі мною?

Якось по-дурному звучить, подумав Харрі. І непрофесійно. Навіть дуже. Біргіта приречено зітхнула. Але Харрі зрозумів, що це — початок. До того ж вона усміхнулася.

— Ви часто так робите, пане слідчий?

— Буває.

— І як, спрацьовує?

— У плані статистики? Не дуже.

Вона розсміялася і з цікавістю поглянула на Харрі. Потім
знизала плечима.

— А чом би й ні? Середа у мене вихідний. Зустрічаємося
о дев'ятій. І платиш ти, *snutjävvel*¹.

---

¹ Негіднику (*швед.*).

Єпископ, боксер і медуза

Коли Харрі розплющив очі, була тільки третя година ночі. Він спробував заснути знов, але не міг позбутися думок про дивне вбивство Інгер Холтер і про те, що зараз в Осло восьма вечора. До того ж він згадував ластовинчатє обличчя, яке бачив усього кілька хвилин, а потім почувався останнім дурнем.

— Ну і йолоп ти, Холе! — лаяв він себе пошепки в темряві.

О шостій годині він зрозумів, що треба вставати. Прийнявши освіжаючий душ, Харрі вийшов назустріч неяскравому небу і вранішньому сонцю і став шукати, де б поспідати. З боку Сіті доносився гул, але міська метушня поки що не дійшла свого апогею. Район Кінгз-Крос мав свій шарм, свою чарівність недбалості, і Харрі помітив, що йде, наспівуючи якийсь веселий мотивчик. Вулиці безлюдні, якщо не брати до уваги кількох пізніх гуляк, сплячої парочки, що затишно влаштувалася під укриталом на сходах, і легко одягненої блідої повії, що заступила на ранкову зміну.

Біля ресторанчика на узбіччі стояв його власник і мив хідник. У чудовому настрої Харрі замовив шинку й тост і

розправився із сніданком, споглядаючи, як легкий вітерець грайливо торкає серветку на столі.

— Щось ранувато, Ховлі, — сказав Маккормак. — Ну і правильно: мозок найкраще працює вранці, між пів на сьому й одинадцятою. А потім уже діла не жди. До того ж зранку тут тихо. Зате о дев'ятій починається такий рейвах, що я простої думки в голові утримати не можу. Ти, гадаю, теж. А от у сина в кімнаті постійно гримить магнітофон. Каже, у тиші він не може робити уроки. Уявляєш?

— ...

— Але вчора я вирішив, що з мене досить, увійшов до нього і вирубав цю пекельну машину. А він кричить: «Я інакше не можу зосередитись!» Я йому сказав, що нормальні люди так не читають. А він скорчив міну: «Люди, татусику, бувають різні!» Ну що з нього взяти, у його-то віці?

Маккормак замовк і поглянув на фотографію на своєму столі.

— А в тебе є діти, Ховлі? Немає? Я от іноді запитую себе питанням: чого я, власне кажучи, досяг у житті? До речі, в якій норі тебе поселили?

— Готель «Кресент» на Кінгз-Крос, сер.

— Авжеж, Кінгз-Крос. Ти не перший норвежець, якому довелося там пожити. Два роки тому сюди з офіційним візитом приїздив єпископ Норвегії чи хтось подібний до того — не згадаю, як на ім'я. Але пам'ятаю, його хлопці замовили йому номер у готелі на Кінгз-Крос. Вирішили, що «Кінгз-Крос» — це «Царський хрест» або щось іще у біблійному дусі. Ну, значить, приїздить він туди, відразу ж потрапляє на очі місцевим шлюхам, і одна з них підходить до нього і робить досить відверту пропозицію. Б'юся об заклад, єпископ випи-сався з готелю ще до того, як туди занесли його валізи...

Маккормак сміявся, поки на очі не виступили сльози.

— Ось воно як, Ховлі. Ну то чим гадаєш зайнятися сьогодні?

— Думав поглянути на тіло Інгер Холтер, поки його не відправили до Норвегії, сер.

— Дочекайся Кенсінгтона — він проведе тебе до моргу. Але ж ти читав копію звіту про розтин?

— Так, звичайно, просто я...

— Просто — що?

Відвернувшись до вікна, Маккормак промимрив щось, що Харрі сприйняв як схвалення.

На вулиці було плюс двадцять вісім, а в підвалі моргу Південного Сіднея — плюс вісім.

— Багато нового довідався? — запитав Ендрю, щільніше загортаючись у піджак.

— Та взагалі-то ні. — Харрі дивився на останки Інгер Холтер. Обличчя під час падіння відносно не постраждало. Так, кінчик носа розбито, на одній щоці — помітна вм'ятина, але жодних сумнівів у тому, що це обличчя тієї самої всміхненої дівчини з фотографії, доданої до поліцейського звіту. Навколо шиї чорні відмітини, по всьому тілу — синці, рани та кілька глибоких порізів, а в одному місці видніє біла кістка.

— Батьки хочуть поглянути на знімки. Норвезький посол намагався їх відраяти, але адвокат наполіг. Не думаю, що матері варто бачити доньку в такому вигляді. — похитав головою Ендрю.

Харрі узяв лупу і став уважно вивчати синці на шиї.

— Душили голими руками. Це не так-то просто. Убивці або сили не бракує, або він одержимий прагненням убивства.

— Або є досвід у подібних справах.

Харрі поглянув на Ендрю.

— Тобто?

— У неї нема ні шкіри під нігтями, ні волосся вбивці на одязі, по руках не скажеш, що вона відбивалася. Вона загнула так швидко, що майже не встигла учинити опір.

— Ви з подібним уже мали справу?

Ендрю знизав плечима:

— Попроацій тут з моє — будь-яке вбивство буде до чогось подібним.

Та ні, подумав Харрі. Якраз навпаки. Що довше працюєш, то більше переконаєшся, що в кожному вбивстві є свої деталі і нюанси, які роблять його несхожим на інші.

Ендрю поглянув на годинник:

— За півгодини ранкова нарада. Треба поквапитися.

Начальником слідчої групи був Ларрі Водкінс, випускник юридичного факультету, що стрімко злетів по кар'єрних щаблях. Губи тонкі, волосся рідке. Говорить коротко, швидко і до діла, не турбуючись про непотрібні інтонації та прикметники.

— Та й про ввічливість, — признався Ендрю. — Досвідчений слідчий, але не з тих, кого просиш зателефонувати батькам, коли доньку знаходять мертвою. До того ж він, коли нервує, починає матюкатися.

Права рука Водкінса — Сергій Леб'є, підтягнутий югослав з поголеною головою і гострою борідкою, що робило його схожим на Мефістофеля в костюмі. Взагалі-то, Ендрю недолюблював людей, які дуже піклуються про свою зовнішність.

— Але Леб'є — зовсім інша річ. Він не павич, просто хоче виглядати акуратно. А ще у нього є звичка під час

розмови уважно розглядати свої нігті. Але не для того, щоб комусь дошкулити. А в обідню перерву він чистить свої туфлі. І патякати надто не любить: ні про себе, ні про щось інше.

Наймолодшим у команді був Юн Суе — невисокий сухорлявий хлопчина з незмінною посмішкою. Його родина приїхала до Австралії з Китаю тридцять років тому. А років десять тому, коли Суе було дев'ятнадцять, батьки вирішили з'їздити на батьківщину і не повернулися. Дід говорив, що син «устряв у політику», але не розводився на цю тему. Суе так і не дізнався, що ж з ними сталося. Тепер на його плечах були старі і двоє молодших братів, тому він працював по дванадцять годин на добу, з яких щонайменше десять посміхався.

— Якщо знаєш дешевий жарт — розкажи його Суе. Він сміється з усього, — говорив Ендрю дорогою.

Отже, усі вони зібралися в тісній кімнатці з жалісливо скрипучим вентилятором під стелею. Водкінс став біля дошки і відрекомендував Харрі решті.

— Наш норвезький колега переклав лист, знайдений у помешканні Інгер. Що ти можеш про нього розповісти, Ховле?

— Хов-лі.

— Перепрошую, Ховлі.

— Ну, вона пише про хлопця на ім'я Еванс. І судячи з усього, саме його вона тримає за руку на фотографії над письмовим столом.

— Ми перевірили, — сказав Леб'є. — Схоже, що це Еванс Вайт.

— Он як? — Водкінс здивовано підкинув тонку брову.

— Про нього нам відомо не так багато. Батьки приїхали зі Штатів у кінці шістдесятих і отримали посвідку на прожи-

вання. Тоді це не було проблемою, — додав Леб'є. — Так чи інакше, вони їздили туди-сюди по країні, практикуючи вегетаріанство і бавлячись марихуаною та ЛСД, на ті часи звичайна річ. Потім народився Еванс, батьки розлучилися, і коли хлопцю було вісімнадцять, батько поїхав назад у Штати. Мати вивчає знахарство, саєнтологію і всляку містику. На якомусь ранчо на Золотому березі вона відкрила свій заклад, так званий «Кришталевий храм», і там продає туристам і духовним шукачам камені-амулету й різне привізне барахло з Таїланду. У вісімнадцять років Еванс вирішив посвятити себе тому ж, що й більшість австралійських підлітків, — він поглянув на Харрі. — Тобто байдикунню.

Ендрю відкинувся на спинку крісла і голосно пробуркотів:

— Авжеж, добре просто волочитися Австралією, займатися серфінгом і жити на гроші платників податків. Чудова соціальна система, чудовий клімат. Чудова у нас країна! — І він знову сів прямо.

— У нього вже давно немає певного місця проживання, — вів далі Леб'є. — Але нам відомо, що не так давно він мешкав десь на околиці Сіднея разом з «білими голодранцями». Проте ті, у кого ми запитували, кажуть, що він кудись запропастився. Його жодного разу не заарештовували. Отже єдине його фото, яке у нас є, — фотографія на паспорт, який він отримав у тринадцять.

— Та ви чарівники, — зауважив Харрі. — Це ж як вам вдалося по одній фотографії та імені так швидко відшукати хлопця серед вісімнадцяти мільйонів?

Леб'є кивнув на Кенсінгтона.

— Ендрю впізнав місто на фотографії. Копію фотографії ми відправили до місцевої поліцейської дільниці, і вони надали нам ім'я. Виявилось, що там хлопець «посідає ста-

новище в певних колах». У перекладі нормальню мовою це означає, що він — один з наркобаронів, торгує марихуаною.

— Судячи з усього, містечко зовсім невелике, — припустив Харрі.

— Німбін, понад тисячу мешканців, — повідомив Ендрю. — Основним заняттям було молочне тваринництво, доти, доки в 1973 році Австралійське національне студентське товариство не надумало провести так званий фестиваль «Акваріус». — На обличчях у присутніх з'явилися іронічні посмішки. — Власне кажучи, гаслами фестивалю були ідеалізм, альтернативний спосіб життя, повернення до природи і все таке інше. Газети тільки й писали, що про студентів, які ходили голяка і трахалися направо і наліво, незважаючи на пристойність. Свято тривало десять днів, але в декого воно затяглося. Ґрунт в околицях Німбіна родючий. Для всього. І зараз я, якщо можна так висловитися, сумніваюся, що молочне тваринництво там усе ще найважливіша стаття доходу. На головній вулиці, за п'ятдесят метрів од поліцейської дільниці, розташовано найвідкритіший в Австралії ринок, де торгують марихуаною. Не здивуюся, якщо і ЛСД.

— Так чи інакше, — підсумував Леб'є, — Еванса, якщо вірити поліції, недавно бачили в Німбіні.

— Тепер губернатор Нового Південного Уельсу розгорнув боротьбу з наркотиками, — докинув Водкінс. — Мабуть, уряд змусив його посилити заходи проти зростаючої наркоманії.

— Авжеж, — кивнув Леб'є. — Поліція робить аерофотозйомку полів, засіяних коноплею.

— До діла, — сказав Водкінс. — Потрібно знайти цього хлопця. Кенсінгтоне, ти, схоже, непогано орієнтуєшся в тих

краях, а вам, Ховлі, буде цікаво поїздити по Австралії. Мак-кормак зателефонує в Німбін, попередить про ваш приїзд. Юне, клацай і далі по клавіатурі і шукай, шукай, шукай. *Let's make some good!*¹

— *Let's have some dinner*², — кинув Ендрю.

Змішавшись з туристами, вони сіли на монорельс до бухти Дарлінг, зійшли в Харборсайді і сіли пообідати в кафе просто неба, звідки очам відкривалася затока.

Мимо продефілювали довгі ноги на високих шпильках. Ендрю не посоромився охнути і свиснути, звернувши на себе увагу відвідувачів. Харрі похитав головою.

— Як поживає твій друг Отто?

— Ну... Місця собі не знаходить. Віддали перевагу жінці, а не йому. Кажу, якщо у твого коханця крім тебе є жінка, він залишиться з нею, а не з тобою. Дарма, йому не вперше. Якось переживе.

Харрі здалося, що на нього впало кілька крапель. Він здивовано поглянув на небо — і справді, з північного заходу непомітно підкралася чорно-густа грозова хмара.

— А як ти впізнав Німбін по фотографії якогось будинку?

— Німбін? Забув тобі сказати: я старий хіпі, — осміхнувся Ендрю. — Усім відомо, що ті, хто хвастає, ніби пам'ятає фестиваль «Акваріус», насправді брешуть. Ну я ж бо в усякому разі пам'ятаю будинки на головній вулиці. І відчуття, начебто опинився в бандитському містечку з вестерну, розфарбованому якимсь психом у бузковий і золотий. Гадаю, ці кольори застрягли в моїй підсвідомості, так на мене подіяло

---

¹ Давайте зробимо щось гарне! (англ.) — цитата з фільму Браяна де Пальми «Недоторканні».

² Давайте пообідаємо (англ.).

їхнє поєднання. І я відразу пригадав про них, побачивши ту фотографію.

По обіді Водкінс скликав ще одну нараду. Цього разу дещо цікаве вдалося знайти Юн Суе.

— Я переглянув усі нерозкриті вбивства в Новому Південному Уельсі за останні десять років і знайшов чотири схожі на наше. Трупки знайдено у глухих місцях: два у смітєвих купах, один — на узліссі, біля шосе, і ще один сплив у річці Дарлінг. Жінки спершу були згвалтовані і вбиті в іншому місці, а потім викинуті. І що найважливіше — всі до однієї задушені і в усіх на шиї були синці від пальців.

Юн Суе сліпучо посміхнувся.

Водкінс одкашлявся:

— Тебе трішечки занесло, Суе. Задушення — не такий вже рідкісний спосіб убивства, якщо воно пов'язане із згвалтуванням. А географія, Суе? Річка Дарлінг — це чортзна-де! За сто кілометрів од Сіднея.

— Тут заковика, сер. Я не можу виявити жодної територіальної закономірності.

Вигляд у Юна був змучений.

— Тоді не думаю, що на підставі того, що за десять років по всій країні були знайдені чотири задушені жінки...

— Ще дещо, сер. У них у всіх світле волосся. І не просто світле, а біле.

Леб'є тихо свіснув. За столом стало тихо.

Обличчя Водкінса залишалось недовірливим:

— Юне, ти можеш зробити деякі підрахунки? Подивися статистику, прикинь, як ці справи з нею співвідносяться, наскільки вони виходять за межі звичайного, щоб нам не бити на сполох передчасно. Для більшої надійності перевір

ую Австралію. Розбери в тому числі нерозкриті випадки зґвалтування. Може, там щось знайдеться.

— На це піде скількись часу. Але я постараюся, сер, — знову посміхнувся Юн.

— Добре. Кенсінгтоне і Ховлі, чому ви ще не в Німбіні?

— Виїжджаємо завтра вранці, сер, — відповів Ендрю. — У Літгау свіжий випадок зґвалтування, і я хочу спочатку зайнятися ним. Мені здається, тут можливий якийсь зв'язок з нашою справою. Ми якраз збиралися туди вирушати.

Водкінс поморщив чоло.

— Літгау? Кенсінгтоне, ми працюємо в команді. А це означає, обговорюємо і координуємо наші дії, а не просто кидаємося, як нам стрельне в голову. Здається, ми тут не обговорювали жодного зґвалтування в Літгау.

— У мене просто передчуття, сер.

Водкінс зітхнув:

— Еге ж, Маккормак говорить, що у вас якась там особлива інтуїція...

— У нас, аборигенів, зв'язок зі світом духів сильніший, ніж у вас, бідолиць.

— У моєму відділку, Кенсінгтоне, подібні міркування до уваги не беруться.

— Я просто пожартував, сер. Але ця справа цікавить мене і з іншої причини.

Водкінс похитав головою:

— Гаразд, тільки не пропусти, будь ласка, вранці свій літак.

По шосе вони доїхали до Літгау — промислового містечка з десятьма-дванадцятьма тисячами жителів, що нагадало Харрі велике селище. Біля поліцейської дільниці горів про-

блисканий маячок, кидаючи скалки синього світла на стовп поблизу.

Начальник поліції прийняв їх привітно. Він виявився добродушним товстуном з неймовірним подвійним підборіддям і прізвищем Ларсен. У нього були далекі родичі в Норвегії.

— У вас в Норвегії є знайомі Ларсени? — запитав він.

— І не один, — відповів Харрі.

— Ага, бабуся розповідала, що у нас там велика родина.

— Так і є.

Справу про зґвалтування Ларсен пам'ятав добре.

— На щастя, в Літгау таке нечасто. Трапилося це на початку листопада. Жінка поверталася додому з фабрики, з нічної зміни. У провулку її збили з ніг, посадили в машину й, погрожуючи ножом, відвезли у ліс коло підніжжя Блакитних гір, де злочинець зґвалтував її на задньому сидінні. Він уже схопив жертву за ший і почав душити, коли почув позаду автомобільний сигнал. Водій їхав у замський будинок і, вирішивши, що завадив закоханій парочці, не став виходити з машини. Поки гвалтівник перебирався на переднє сидіння, жінка встигла вискочити і кинулася до другої машини. Гвалтівник зрозумів, що його справа кепська, натиснув на газ і поїхав.

— Хто-небудь помітив номер автомобіля?

— Ні, адже було темно, та й сталося все дуже швидко.

— А жінка встигла розгледіти злочинця? Звернула увагу на особливі прикмети?

— Звичайно. Ну, тобто... Загалом, було темно.

— У нас із собою є одна фотографія. А у вас є адреса тієї жінки?

Ларсен дістав архівну папку і, важко сопучи носом, почав перегортати сторінки.

— І ще, — сказав Харрі. — Ви не знаєте, вона не блондинка?

— Блондинка?

— Еге ж, у неї випадково не світле волосся? Може, біле? Сопіння Ларсена стало ще важчим, подвійне підборіддя затряслося. Харрі зрозумів, що товстун сміється.

— Ні, не думаю, друже. Вона — куурі.

Харрі запитливо поглянув на Ендрю.

— Вона чорненька, — втомлено пояснив той.

— Як вуглина, — додав Ларсен.

— Куурі — це назва племені? — запитав Харрі, знову опинившись у машині.

— Ну, не зовсім, — сказав Ендрю.

— Не зовсім?

— Довго розповідати. Загалом, коли до Австралії прибули білі, там уже було шістсот-сімсот місцевих племен — це 750 тисяч мешканців. Вони говорили 250 мовами, деякі були такі ж несхожі, як англійська і китайська. Але завдяки вогнепальній зброї, небаченим доти хворобам, расовій інтеграції та іншим благам, які принесли із собою білі, місцеве населення помітно скоротилося. Вимирали цілі племена. І коли від початкової племінної структури нічого не залишилося, тих, хто вижив, стали позначати загальними назвами. Тут, на південному сході, аборигенів називають «куурі».

— А скажи-но мені, чому ти спочатку не перевірів, блондинка вона чи ні?

— Я помилився. Напевно, якийсь комп'ютерний збій. Що, у вас в Норвегії такого не буває?

— Ендрю, ти розумієш, що на такі марш-кидки у нас зараз немає часу!

— Чому? У нас навіть є час, щоб тебе розвеселити. — Ендрю різко повернув праворуч.

— Куди ми їдемо?

— Взагалі-то на Австралійський ярмарок сільськогосподарської продукції.

— Ярмарок? Ендрю, у мене сьогодні увечері зустріч!

— Невже? Гадаю, з «Міс Швеція»? Гарязд, заспокойся, устигнеш! Але як представника правоохоронних органів мушу тебе попередити: особисті стосунки з потенційним свідком можуть призвести до...

— Ну зрозуміло, ця вечера має стосунок до розслідування. У мене до неї є кілька питань.

— Ну звичайно.

Ринкова площа здавалася чималенькою пліщиною серед густо натиканих фабричних корпусів і гаражів. Коли Харрі й Ендрю підїхали до великого шатра, повітря ще було насичене вихлопними газами — щойно пройшли перегони на тракторах. На площі вирувало життя: скрізь стояв гамір і гук, усі були веселі і цмулили пиво.

— Дивна суміш свята й базару, — заявив Ендрю. — Такого в Норвегії не побачиш.

— Ну... у нас є свято «мартнад».

— «Ма-а-ар...» як?

— Не важливо.

Біля шатра пістрявіли великі плакати. «Команда боксерів Джима Чайверса» — сповіщав величезний вогненний напис. Нижче містилася фотографія десяти боксерів, очевидно з цієї команди. Тут-таки коротко повідомлялося про кожного: ім'я, вік, місце народження, вага. І в самому низу слова: «Ти готовий прийняти виклик?»

Усередині шатра, на рингу, в тьмяному пучку світла розминався перший боксер. Він стрибав у розвіяному блискучому халаті і відпрацьовував удари. Викликаючи невимовний захват глядачів, на ринг виліз натоптаний чолов'яга середнього віку в потертому смокінгу. Схоже, його тут знали, бо з усіх боків почулося схвальне скандування: «Террі! Террі!»

Террі жестом закликав до тиші й узяв мікрофон, що звисав згори. «Леді і джентльмени! — вимовив він. — Хто підніме кинуту рукавичку?» Схвальний гомін. Далі пішла довга і пишна ритуальна промова про «шляхетне мистецтво самозахисту», про шану і славу і про непрості стосунки з властями, які засуджували бокс як проповідь жорстокості. І в кінці — те саме питання: «Хто підніме кинуту рукавичку?»

Дехто з глядачів здійняв руку, і Террі жестом підкликав їх. Добровольці вишикувалися в чергу коло письмового столу, де їм, очевидно, давали щось підписувати.

— Що зараз відбувається? — запитав Харрі.

— Ці хлопці приїхали з різних куточків країни, щоб битися з кимось із боксерів Джима Чайверса. Переможець здобуде великі гроші і — що ще важливіше — шану і славу. А зараз вони підписують заяву, що перебувають при доброму здоров'ї і розуміють, що з цієї миті організатор знімає з себе будь-яку відповідальність за раптові зміни в їх самопочутті, — пояснив Ендрю.

— Невже це законно?

— Ну як сказати, — протягнув Ендрю. — Начебто це заборонили в 71-му, тому довелося трохи змінити форму. Розумієш, в Австралії подібні розваги мають давні традиції. Ім'я Джиммі Чайверса зараз лише етикетка. Справжній Джиммі роз'їжджав з командою боксерів по всій країні після Другої світової. Учутті йому не відмовиш! Згодом

дехто з його хлопців стали майстрами. Кого тільки не було в його команді: китайці, італійці, греки! І аборигени. Добровольці самі могли вибирати, проти кого битися. І якщо ти, наприклад, антисеміт, то цілком міг вибрати собі єврея. Хоча було дуже ймовірно, що це єврей відлупцює тебе, а не ти його.

Харрі реготнув:

— Але ж це тільки розпалює расизм?

Ендрю почухав підборіддя:

— Та як сказати. В усякому разі, так можна було вихлюпнути нагромаджену агресію. В Австралії люди звикли уживатися з різними культурами і расами. Взагалі-то, виходить непогано. Але без непорозумінь все одно не обходиться. І тоді вже краще дати наминачки один одному на рингу, а не на вулиці. Візьмімо, наприклад, боротьбу аборигенів з білими. За такими матчами завжди дуже уважно стежили. Якщо абориген з команди Джиммі Чайверса перемагав, у рідному селищі він ставав героєм. І незважаючи на всі приниження, люди починали гордитися собою і ставали згуртованішими. Не думаю, щоб це розпалювало расову ворожнечу. Коли чорний духопелив білих, його радше поважали, аніж ненавиділи. Якщо так поглянути, австралійці — спортивна нація.

— Ти міркуєш, як селюк.

Ендрю розсміявся:

— Майже вгадав. Я окер. Самітник із сільської місцевості.

— Зовсім не схожий.

Ендрю розсміявся ще голосніше.

Почався перший поєдинок. В одному кутку рингу — низенький і кремезний рудий хлопчина, який притягнув сюди власні рукавички і власну групу підтримки. У другому —

боксер з команди Чайверса, теж рудий, але ще нижчого зросту.

— Ірландець проти ірландця, — з виглядом знавця зауважив Ендрю.

— Особлива інтуїція? — поцікавився Харрі.

— Ні, нормальний зір. Руді — значить, ірландці. Витривалі, чортаки, — бійка затягнеться.

— Бий-бий, Джоні! Бий-бий-бий! — горлала група підтримки.

Вони встигли повторити свою кричалку ще двічі, потім поєдинок закінчився. Три удари по носові відбили у Джоні будь-яке бажання боксувати далі.

— Авжеж, ірландці тепер уже не ті, що раніше, — зітхнув Ендрю.

А на наступний бій уже на всю робили ставки. Народ юрмився навколо двох букмекерів у ширококрисих шкіряних капелюхах, зіпаючи щодуху і простягаючи немнучкі австралійські купюри. Розмова з букмекером тривала недовго, записів ніхто не робив, про те, що ставку прийнято, повідомляли коротким кивком.

— На що перетворився гральний статут! — поремствував Ендрю і вигукнув три-чотири слова, які Харрі не розібрав.

— Що ти зараз зробив?

— Поставив сотню на те, що боєць Чайверса переможе до кінця другого раунду.

— Ти думаєш, тебе хтось почув?

Ендрю посміхнувся. Йому, вочевидь, подобалось читати лекції.

— Невже ти не побачив, що букмекер звів одну брову? Це, друже, називається багатозадачністю. Часткова природжена властивість, частково — наживна. Уміння слухати кілька речей відразу, пускати повз вух гамір і бачити лише головне.

— Чути.

— І чути. Пробував коли-небудь? У житті знадобиться.

Гучномовці затріщали, і Террі, знову взявши мікрофон, представив Робіна Тувумбу на прізвисько Муррі з команди Чайверса і Бобі Пейна на прізвисько Лобі, місцевого багатиря, який з ревінням виплигнув на ринг, зірвав із себе футболку і випнув міцні волохаті груди і накачані плечі. Пославши рукою поцілунок жінці в білому, що стрибала біля рингу, Бобі за допомогою двох помічників став натягувати рукавички. У залі почувся гомін: на ринг виліз Тувумба — високий боксер, надзвичайно чорний і вродливий.

— Муррі? — перепитав Харрі.

— Абориген із Квінсленда.

Уболівальники Джоні пожвавилися — вони раптом зрозуміли, що можуть скористатися тією самою кричалкою і для Бобі. Ударили в гонг, боксери почали сходитися. Білий виглядав більшим і майже на голову вищим за свого чорного супротивника, але голим оком було видно, що рухи в Муррі легші й чіткіші.

Кинувшись уперед, Бобі щосили обрушився на Тувумбу, але той спритно ухилився. Натовпом прокотилося зітхання, а жінка в білому вигукнула щось підбадьорююче. Коли Бобі провів ще кілька невдалих атак, Тувумба підскочив до нього й обережно, ніби приміряючись, ударив по обличчю. Бобі відступив на два кроки, при цьому фізіономія у нього була така, ніби з нього вже досить.

— Треба було поставити дві сотні, — сказав Ендрю.

Тувумба кружляв навколо супротивника, завдаючи йому час від часу несильних ударів і ухилиючись від ударів у відповідь. М'язистий Бобі пихтів і ревів од злості — Тувумба ніде не затримувався більше ніж на півсекунди. Глядачі почали свистіти. Простягнувши руку, ніби для вітання, Тувум-

ба садонув супротивника в живіт. Бобі, скрючившись і не рухаючись, залишився стояти в кутку рингу. Тувумба із заклопотаним лицем відступив на два кроки.

— Добий його, чорний скурвий сину! — гукнув Ендрю. Тувумба здивовано поглянув у його бік, посміхнувся і помахав рукою. — Що ти стоїш як той бовван?! Працєю, дурило! Я на тебе гроші поставив!

Тувумба обернувся був, щоб завдати Бобі останнього удару, але тут пролунав гонг. Боксери розійшлися по своїх кутах, ведучий узяв мікрофон. Жінка в білому вже була поряд з Бобі і лаялася на всі заставки, поки помічники відкупорювали для нього пляшку пива.

Ендрю був невдоволений:

— Робін не хоче завалити білого, це добре. Але нікчемний гвінюк повинен рахуватися з тим, що я на нього поставив!

— Ти з ним знайомий?

— З Робіном Тувумбою? Звичайно!

Знову гонг, але тепер Бобі стояв у кутку і, дивлячись, як до нього впевненими кроками наближається Тувумба, високо тримав руки, прикриваючи голову. Тому Тувумба знов ударив його в живіт. Бобі знову зігнувся удвоє. Тувумба обернувся до Террі-ведучого — який також виконував обов'язки судді, — аби той припинив бій.

Ендрю скрикнув, але пізно.

Удар Бобі звалив Тувумбу з ніг, і той гепнувся на ринг, а коли підвівся знову, супротивник налетів на нього як ураган. Точні удари сипались один за одним, і голова Тувумби відскакувала назад і вперед, як тенісний м'ячик. З носа потекла цівка крові.

— Дідько! *Hustler!*¹ — закричав Ендрю.

---

¹ Шахрай (англ.).

— *Hustler?*

— Наш приятель Бобі розігрував із себе аматора. Старий трюк, щоб змусити чайверсівського боксера розслабитися і розкритися. Напевно, хлопець — місцевий майстер. Робін, роззяво, тебе пошили в дурні!

Тувумба затулив обличчя руками і прогнувся, а Бобі продовжував завдавати коротких прямих ударів лівою рукою і важкі бічні й аперкоти — правою. Глядачі були в захваті. Жінка в білому знову підхопилася і кричала перший склад його імені:

— Бооо!..

Террі хитав головою. Група підтримки вже скандувала нову кричалку:

— Бий-бий, Бобі! Бий-бий-бий! Бобі, Бобі, неслабий!

— Та-а-к... Ну все, — зітхнув Ендрю.

— Тувумба програє?

— Здурів? — Кенсінгтон здивовано поглянув на Харрі. — Тувумба його прикінчить. А я сподівався, що сьогодні все обійдеться малою кров'ю.

Харрі постарався побачити те, що бачив Ендрю. Тувумба відкинувся на канати рингу і, здавалося, розслабився, тоді як Бобі гамселив його по животу. На мить Харрі подумав, що він от-от засне. Жінка в білому перемістилася за спину Муррі. Бобі змінив тактику і тепер цілився в голову, але Тувумба уникав ударів, повільно і неквапливо розгойдуючись вперед і назад. Майже як очкова змія, подумав Харрі, як...

Кобра!

Бобі завмер, не встигнувши довести удар до кінця. Голова його була ледь-ледь повернена вліво, на обличчі такий вираз, ніби він тільки зараз щось пригадав, очі закотилися, загубник випав, перенісся зламане, з рани тече кров. Діждавшись, поки Бобі почне падати, Тувумба ударив знову. У шатрі

стало зовсім тихо, і Харрі почув, з яким мерзенним звуком ніс Бобі зустрів другий удар. І голос жінки в білому, яка кричала другим склад:

— ...biiiii!

Бобі розплився в кутку рингу в калюжі власної крові.

Террі прослизнув на ринг і сказав, що бій закінчено, хоча всі і так це зрозуміли. У шатрі як і раніше стояла несамоविता тиша, якщо не зважати на цокіт каблуків жінки в білому, коли та вибігала геть. Спереду її плаття стало червоним, а на обличчі було те саме здивування, що й у Бобі.

Тувумба спробував підвести Бобі на ноги, але його помічники відтягли тіло. Почулися слабкі і нетривалі оплески, але коли Террі підняв угору руку Тувумби, вони потонули в свисті. Ендрю похитав головою.

— Значить, сьогодні багато хто поставив на місцевого бійця, — вирішив він. — Ідіоти! Ходімо, отримаємо виграш, та треба перекинутися слівцем з цим бовдуром Муррі.

— Робіне! Ти, недоумок! За тобою в'язниця плаче!

Робін Тувумба на прізвисько Муррі, що притискав до одного ока хусточку з льодом, розплився в посмішці.

— Туко! Я чув твій голос. Що, знову потягло на азартні ігри? — неголосно запитав він. Любить, щоб до нього прислухалися, відразу ж вирішив Харрі. Голос був приємний і м'який і, здавалося, не міг належати боксерові, який щойно зламав носа людині, удвічі більший за нього.

Ендрю підшморгнув носом:

— Азартні ігри, кажеш? Добре, якщо я тепер можу дозволити собі ставити на хлопців Чайверса. Та й то не напевно. Так і жди, що який-небудь білий відморозок тебе обдурить. Що тоді? — Харрі кашлянув. — А, до речі, Робіне, привітайся з моїм другом. Його звуть Харрі Ховлі. Харрі, це Робін

Тувумба, наймерзенніший і найнебезпечніший маніяк у Квінсленді.

Вони поручкалися, і Харрі здалося, ніби його руку прищикнули дверима. Простогнав формальне «Як ся маєш?» і дістав у відповідь «Пречудово, друже, а як у тебе?» і білозубу посмішку.

— Краще не буває. — Харрі потер руку. Ця австралійська манера вітатися зажене його в могилу. А у відповідь, за словами Ендрю, має лунати щира і бурхлива радість. Мляве «дякую, нічого» сприймалося тут як образа.

Тувумба кивком показав на Ендрю:

— До речі, друже, Тука говорив, що він свого часу сам боксував у команді Джима Чайверса?

— От саме цього я не знав про... е-е, Тука. Він увесь — самі загадки.

— Тука? — розсміявся Тувумба. — Та він увесь — самі відгадки. Сам тобі все розповідає, тільки треба вміти чути. Але він, звичайно, не сказав, що з команди його попросили піти тому, що він був дуже небезпечний? Туко, скільки у тебе на совісті зламаних вилиць, носів і щелеп? Він довго був кращим боксером в Новому Південному Уельсі. Та от лихо — зовсім не вмів себе контролювати, ну ніскілечки. Врешті-решт якось відправив у нокаут суддю за те, що той, на думку Туки, зарано присудив йому перемогу! Оце галабурдник так галабурдник! Його дискваліфікували на два роки.

— На три з половиною, — усміхнувся Ендрю. Вочевидь, йому подобалося слухати, як інші розповідають про його боксерську кар'єру. — Хлопець був ще той дурбас, повір. Я лише збив його з ніг, а кістки він собі сам усі перетрощив.

Тувумба й Ендрю розреготалися.

— Коли я боксував, Робін ще пішки під стіл ходив. Отож переповідає все з моїх слів, — сказав Кенсінгтон Харрі. —

Коли вдавалося викроїти час, я працював з важкими дітьми — був серед них і Робін. Я пояснював, як важливо вміти себе контролювати. Для науки наплів їм кілька страшилок про самого себе. Але Робін усе зрозумів неправильно і вирішив піти моїми слідами.

Тувумба посерйознішав.

— Ми нормальні, славні хлопці, Харрі. Зазвичай даємо їм погратися, перш ніж врізати раз-другий, щоб не задавалися, розумієш? Але цей хлопець умів битися! Такі типи дістають те, на що заслужили.

Двері прочинилися.

— Хай тобі дідько, Тувумба! Наче у нас до цього бракувало проблем! Ні, конче треба зламати ніс зятеві шефа місцевої поліції! — пробурчав Террі-ведучий і з підкресленою незадоволеністю голосно сплюнув.

— Просто рефлекс, шефе, — сказав Тувумба, дивлячись на жирний бурий плювок. — Таке більше не повториться. — Він непомітно підморгнув Ендрю.

Обнявшись наостанок з Ендрю, Тувумба попрощався з Харрі невідомою мовою, і норвежець поквапився дружньо поплескати його по плечу, щоб уникнути потиску руки.

— Якою мовою ви говорили під кінець? — запитав Харрі, коли вони сіли в автомобіль.

— А, це! Креольська, суміш англійської і слів аборигенів. Нею говорять багато аборигенів по всій країні. Як тобі бокс?

Харрі зітнув плечима:

— Цікаво було поглянути, як ти заробляєш гроші, але зараз ми могли б уже дістатися до Німбіна.

— Якби ми не поїхали сюди, то сьогодні увечері тебе б не було в Сіднеї, — відповів Ендрю. — Таким жінкам так прос-

то побачення не призначають. Може, потім вона стане тобі за жінку і народить тобі маленьких Ховлі?

Обоє посміхнулись. За склом на тлі призахідного неба пропливали мимо дерева і маленькі будиночки.

Засвітла до Сіднея вони не встигли, але телевежа посеред міста освітлювала вулиці, немов величезна лампа. Ендрю зупинився біля лагуни Серкулар, неподалік Оперного театру. У світлі фар дригався маленький нетопир. Ендрю запалив сигару. Харрі зрозумів, що виходити з машини не слід.

— Нетопир у аборигенів — символ смерті. Зінав?

Харрі цього не знав.

— Уяви собі населене місце, на сорок тисяч років одрізане од усього світу. Тобто в цьому місці не знали ні іудаїзму, ні християнства, ні ісламу, тому що між цим місцем і найближчим континентом — ціле море. А картина сотворіння світу у місцевих жителів виглядає так. Першою людиною був Бір-рок-бурн. Його виліпив Байме, «несотворений», який був початком усього і любив усіх своїх створінь і піклувався про них. Коротше, цей Байме — хлопець хоч куди, і друзі звали його Великий Батьківський Дух. І коли Байме створив Бір-рок-бурну і його дружині непогані загалом умови для життя, він показав на дерево ярран, де був борть із бджолами.

«Можете їсти все, що захочете, на землі, дарованій вам, але це дерево — моє, — попередив він їх. — Тому не їжте з нього, інакше вам і нащадкам вашим дістанеться на горіхи». — Ну, щось подібне. Хай там як, одного дня, коли Бір-рок-бурн пішов назбирати хмизу, його дружина підійшла до дерева ярран. Спочатку вона злякалася, побачивши перед собою високе священне дерево, і хотіла щодуху тікати від

нього, але навколо було стільки хмизу, що вона мимоволі затрималася. Крім того, про хмиз Байме нічого не говорив. Збираючи хмиззя, вона почула над собою тихе дзижчання, підвела голову і побачила бортъ і мед, який стікав з бортя по стовбуру дерева. До цього вона куштувала мед лише раз, а тут його було страх як багато. На липких жовтих краплях блищало сонце, і Бір-рок-бурнова дружина врешті-решт не встояла і полізла на дерево.

Ту ж мить, як вітер, з дерева злетіла жахлива істота з величезними крилами. І був то нетопир Нарадарн, якого Байме посадив пильнувати священне дерево. Жінка впала на землю і кинулася до своєї землянки. Але було пізно — смерть уже прийшла в світ в образі нетопира Нарадарна, і прокляття його лягло на всіх нащадків Бір-рок-бурна. І від такого горя заплакало дерево ярран гіркими слізьми. Сльози збігали вниз по стовбуру і застигали, і червоні липучі краплі досі можна побачити на корі дерев ярран.

Ендрю із задоволеним виглядом струсив попіл із сигари.

— Ну, чим не Адам і Єва, га?

Харрі кивнув, визнаючи, що й справді якась подібність є:

— Можливо, іноді в народів у різних куточках планети просто з'являються схожі тлумачення або фантазії. Може, це природжене, записане в підсвідомості. І ми, незважаючи на всю нашу несхожість, рано чи пізно все одно приходимо до однакових відповідей.

— Дасть Бог. — Ендрю, примружившись, вдивлявся в сигарний дим. — Дасть Бог.

Біргіта прийшла у десять хвилин на десяту, коли Харрі вже допивав другу склянку коли. На ній було звичайне біле бавовняне плаття, руде волосся зібране в симпатичний хвостик.

— Я вже боявся, що ти не прийдеш, — сказав Харрі. На-
чебто жартома, але ж він справді цього боявся. З того само-
го моменту, як призначив їй зустріч.

— Правда? — Вона грайливо поглянула на Харрі. Він ви-
ршив, що вечір обіцяє бути приємним.

Вони замовили свинину під карі, курча з кеш'ю по-китай-
ськи й австралійського вина.

— Знаєш, я досі дивуюся, як тебе занесло так далеко від
Швеції.

— Не варто. В Австралії живе майже дев'яносто тисяч
шведів.

— Невже?

— Велика хвиля була перед Першою світовою, потім мо-
лодь потягнулася у вісімдесятих, коли у Швеції почало зро-
стати безробіття.

— А я гадав, що ви, шведи, не встигнете виїхати з дому,
як починаєте сумувати за рідною їжею і святами.

— Все правильно, тільки це про норвежців. Так-так! Ті
норвежці, з якими я тут зустрічалася, починали нудьгувати
за домівкою мало не з перших днів, а через два-три місяці
поверталися в Норвегію, до своїх в'язаних светрів!

— Але Інгер була не з таких?

Біргіта посерйознішала:

— Ні, Інгер була не з таких.

— Чому ж вона залишилася тут, в Австралії?

— Тому ж, що й більшість із нас. Приїздиш погостювати
і закохуєшся в країну, погоду, легке життя або якого-небудь
хлопця. Хочеться продовжити посвідку на проживання. Скан-
динавки без зусиль знаходять роботу в барі. А потім ро-
зумієш, що це вже твій дім. -

— З тобою було приблизно те саме?

— Приблизно так.

Деякий час вони їли мовчки. М'ясо було смачне і добре просмажене.

— А що ти знаєш про нового бой-френда Інгер?

— Ну, одного разу він заглянув до нашого бару. Вони познайомилися в Квінсленді. Думаю, на острові Фрезер. Він скидався на той тип хіпі, який, я гадала, вже зовсім вимер, але виявилось, непогано прижився в Австралії. Довге волосся, квітчастий просторий одяг, сандалі. Неначе тільки-но з пляжу у Вудстоку.

— Пляж? Але у Вудстоку немає моря, він посеред Нью-Джерсі.

— Там же, здається, є озеро, де купаються? Наскільки я пам'ятаю.

Харрі уважно подивився на неї. Біргіта злегка зсутулилася над тарілкою. Біля перенісся збилися в зграю ластовинки. Харрі подумав, що вона дуже гарна.

— Ти не можеш цього пам'ятати. Ти ще надто молода.

Вона розсміялася:

— А ти що, старий?

— Я? Ну, на кілька днів, може, старший. Є речі, без яких у моїй роботі не обійтися. І десь усередині швидко починаєш почувати себе німечим і старим. Але маю надію, що я ще не втратив здатності відчувати життя і себе в ньому.

— Ах, бідолашний...

Харрі натягнуто посміхнувся:

— Думай що хочеш, але я це сказав не для того, щоб викликати твоє співчуття — хоча, звичайно, було б непогано, — просто так воно і є.

Харрі підкликав офіціанта, що саме проходив повз них, і замовив ще вина.

— Щоразу, коли копірсаєшся у вбивстві, це залишає свій слід. На жаль, копірсатися доводиться не в тих мотивах, про

які писала Аґата Крісті, а більше в чужій брудній білизні і просто в лайні. Раніше я здавався собі таким лицарем правосуддя, але з часом все більше почуваю себе сміттярем. Зазвичай убивці — жалюгідні люди, і не так уже важко знайти як мінімум десять причин, чому вони стали такими. У результаті залишається одне-єдине відчуття — роздратування. Через те, що вони хочуть не просто зруйнувати своє життя, але, падаючи, хочуть прихопити ще й інших. Це, звичайно, звучить дещо сентиментально...

— Вибач, не хотіла здаватися цинічною. Я розумію, про що ти говориш, — сказала вона.

Полум'я свічки між ними сахнулося від легкого вітерцю з вулиці.

Біргіта заговорила про себе і свого друга: як вони чотири роки тому зібрали в Швеції свої речі і з рюкзаками за спиною прибули до Австралії. Як пішки й автобусами добиралися від Сіднея до Кернза, ночуючи в наметах і дешевих готелях для таких от бродяг, іноді підробляючи в цих же готелях позаштатними адміністраторами і кухарями. Як вибралися до Найбільшого Бар'єрного рифу, як пірнали в океан, плавали бік у бік з черепахами і молот-рибами. Як, затамувавши подих, дивилися на стародавню скелю Айрес-рок. Як на заощаджені гроші купили квиток на потяг «Аделаїда—Еліс-Спрінгз», як у Мельбурні побували на концерті групи «Краудед Хаус» і, геть виснажені, опинилися в сіднейському motelі.

— Дивно, як гарне часом обертається на погане.

— На погане?

Біргіта зітхнула. Може, подумала, що розповіла цьому настирливому норвежцю занадто багато?

— Не знаю, як пояснити. У дорозі ми, напевно, щось втратили. Те, що раніше приймали як само собою зрозумі-

ле. З часом ми перестали помічати, а потім забули одне одного. Просто попутники. Було добре. Адже і номер на двох знімати дешевше, і в наметі удвох ночувати спокійніше. Він знайшов собі в Нузі багату німкеню, а я поїхала далі, аби зайвий раз не нагадувати про себе. Наплювати на все. Коли він приїхав у Сідней, я сказала, що зустрічаюся з одним американцем, фанатом серфінгу. Не знаю, чи повірив він, може, і зрозумів, що я просто намагаюся поставити в наших стосунках крапку. У тому сіднейському мотелі ми пробували сваритися, але й це не врятувало наших стосунків. Я попросила його поїхати до Швеції і сказала, що приїду слідом.

— Мабуть, він уже і жданики поїв.

— Ми були разом шість років. Віриш, я навіть не пам'ятаю, як він виглядає.

— Вірю.

Біргіта знову зітхнула.

— Не думала, що все так вийде. Я була певна, що ми одружимося, заведемо дітей і оселимося де-небудь у передмісті Мальме. І у нас буде дім із садком, і щоранку перед дверима лежатиме свіжа газета. А тепер — тепер я вже майже забула, як звучить його голос, або як добре нам було разом, або як... — Вона поглянула на Харрі. — Або як він з увічливості терпів моє базікання після кількох келихів вина.

Весь цей час Харрі посміхався. Пляшки ви́на йому вочевидь не вистачило, але Біргіта це ніяк не прокоментувала.

— Я не з увічливості, я з цікавості, — сказав Харрі.

— Ну, тоді розкажи що-небудь про себе, крім того що ти працюєш в поліції.

Біргіта нахилилась до нього, Харрі змусив себе не дивитися у ви́кот її сукні. Але тепер він відчув легкий запах її парфумів і жадібно втягнув його носом. Стоп, стоп! Тримати

себе в руках! Ця сволота у Карла Лагерфельда і Крістіана Діора знають, як звести чоловіка з розуму.

Запах був чарівний!

— Значить, так, — почав Харрі. — У мене є старша сестра, мати померла кілька років тому, сам я живу в Осло — винаймаю в Теєні помешкання, ледве зводжу кінці з кінцями. Довгих романів у моєму житті не було, за винятком, мабуть, одного.

— Правда? І зараз у тебе теж нікого немає?

— Ну, не зовсім. Так, зо дві жінки, з якими я граю в якісь дурні і безглузді ігри. Іноді я телефоную їм, іноді вони — мені.

Біргіта спохмурніла.

— Щось не так? — запитав Харрі.

— Не знаю, як я ставлюся до таких чоловіків. І жінок. У цьому я дещо старомодна.

— Але тепер усе це, звичайно, в минулому. — Харрі підніс угору келих.

— Не сказати, щоб мені сподобалися твої блискучі відповіді. — Вони чокнулися.

— Що ж ти насамперед цінуєш у чоловіках?

Прибравши позу мислителя, вона деякий час мовчки дивилася в порожнечу, перш ніж відповісти.

— Не знаю. Мабуть, легше буде сказати, що мені в чоловіках не подобається.

— То що ж? Окрім блискучих відповідей.

— Мені не подобається, коли мені влаштовують перевірки.

— Тебе це дуже ображає?

Біргіта посміхнулася:

— Моя тобі порада, Казанова, — якщо хочеш зачарувати жінку, дай їй зрозуміти, що вона унікальна, що до неї у тебе

особливе ставлення, не таке, як до всіх інших. Хлопцям, які чіпляють дівчат у барах, цього не зрозуміти. Та й розпусникам на кшталт тебе — теж.

Харрі розсміявся:

— Кажучи «зо дві», я мав на увазі таки «дві». А «зо дві» я сказав тому, що це звучить трохи інакше, начеб як... «три». Одну недавно покинув молодий чоловік, ну, за її словами. Останнього разу вона дякувала мені за те, що я такий... нештучний, а наші стосунки — такі... напевно, що ні до чого не змушують. Друга — це жінка, з якою я давно вже підтримую ненав'язливі стосунки, і вона наполягає, що позаяк почав їх я, то я ж зобов'язаний забезпечувати її якимсь мінімумом особистого життя, доки один з нас підшукає собі щось натомість. Стривай — а з чого це я виправдовуюсь? Я звичайний хлопець, і мухи не скривджу. Думаєш, я когось тут намагаюся зачарувати?

— Авжеж. Ти намагаєшся зачарувати мене. І не заперечуй! Заперечувати Харрі не став.

— Гарзд. І як у мене вийшло?

Вона задумливо взяла келих, надпила з нього і відповіла:

— Нормально. В усякому разі, можливо. А взагалі, ні, чудово. Цілком.

— Звучить як «на п'ять з мінусом».

— Десь так.

Поряд із затокою було темно і майже безлюдно. Віяв холоднуватий вітер. На сходах Оперного театру фотограф щось пояснював напрочуд огрядним нареченим. Тим вочевидь не подобалося раз у раз переходити з місця на місце, та й не дивно з їхніми тілесами. Але нарешті ідеальний варіант було знайдено, і вони закінчили фотосесію з усмішками, сміхом і, можливо, сльозами.

Харрі й Біргіта спостерігали цю картину з балюстради.

— Ось що означає з радощів як не луснуть, — сказав Харрі. — Чи шведською так не кажуть?

— Чому ні? Буває, людина така щаслива, що і шведською можна сказати: вона як не лусне з радощів. — Біргіта вийняла з волосся шпильку і підставила обличчя вітру. — Буває, — повторила вона ледь чутно.

Вона стояла лицем до моря, і вітер розмаював її вогненне волосся, так що воно було схоже на щупальця величезної медузи.

Харрі раніш і не підозрював, що медузи бувають такими гарними.

Містечко Німбін, Коре Віллок і Еліс Купер

Літак приземлився в Брісбені, коли в Харрі на годиннику була одинадцята, але стюардеса по гучному зв'язку наполягала, що лише десята.

— Тут, у Квінсленді, час не ділять на зимовий і літній, — пояснив Ендрю. — Були справжні політичні баталії, але в результаті фермери зібралися на референдум і висловилися проти.

— Таке відчуття, що це велике село.

— Подібне до того. Ще донедавна хлопців з довгим волоссям сюди просто не пускали. Це було заборонено.

— Жартуєш?

— Квінсленд — особлива стаття. Скоро звідси поженуть бритоголових.

Харрі посміхнувся і провів рукою по голеній потилиці.

— Що ще?

— До речі, якщо ти привіз із собою марихуану, залиш її краще в літаку. У Квінсленді до наркоманів ставляться суворіше, ніж в інших штатах. Не дивно, що фестиваль «Акваріус» проводили саме тут — прямо на кордоні з Новим Південним Уельсом.

Насамперед вони мали знайти машину. В конторі з прокату виявилася вільною і справною тільки одна.

— Зате в Квінсленді є місця на кшталт острова Фрезер, де познайомилися Інгер Холтер і Еванс Вайт. За великим рахунком, острів цей — просто величезний пляж, але є на ньому і тропічний ліс, і озера з найчистішою у світі водою. А пісок до того білий, що пляж здається мармуровим. Такий пісок називають силіконовим — через підвищений вміст кремнію. З нього можна відразу ліпити комп'ютери.

— Країна достатку, скажіть? — Хлопець за стійкою простягнув ключ.

— «Форд ескорт»? — Ендрю задумливо потер ніс, але потім усе-таки погодився, запитавши лише: — Невже вони ще існують?

— Особлива пропозиція, сер!

— Не сумніваюся.

Сонце до білого розжарило Тихоокеанське шосе, і побудовані із скла й бетону хмарочоси Брісбена сяяли, немов кришталева люстра.

— Гарно, — сказав Харрі. — Так правильно і чисто. Неначе це місто хтось намалював.

— Ти недалеко від істини. Брісбен загалом молоде місто. Не так давно тут було просто велике село із стотисячним населенням. Якщо гарненько придивитися, у місцевих подосі ноги колесом. Зараз місто схоже на підновлену кухню в сільському будинку: блискуче, яскраве і ділове. А довкола блукають задумливі корови.

— Ти намалював симпатичну картину, Ендрю.

— Не випендрюйся.

Вони їхали по шосе на схід. Навколо розлягалися зелені пагорби, що перемежались лісом і доглянутими нивами.

— Ласкаво просимо в австралійське село, — оголосив Ендрю.

Минули корів на пасовиську, що провели їх байдужим поглядом.

Харрі розсміявся.

— Що ще? — запитав Ендрю.

— Бачив карикатуру Ларсона¹, де дві корови стоять на задніх ногах, розмовляють, курять і одна кричить: «Обережно, машина!»

Пауза.

— Хто такий Ларсон?

— Гаразд, проїхали.

Мимо проносилися низенькі дерев'яні будиночки, неодмінно з верандами, сітками від комарів і пікапами перед дверима, меланхолійні робочі коні з широкими крижками, пасіки і свині, що розкошували в багні. Дорога ставала дедалі вужча. Перевалило за полудень, коли вони зупинилися на заправку в маленькому містечку. Якщо вірити вивісці, воно називалося Юкі і вже два роки претендувало на звання найчистішого міста в Австралії.

— Ну й ну! — вигукнув Харрі, коли вони приїхали в Німбін.

Центр міста (близько ста метрів) був розмальований усіма барвами веселки. Харрі побачив персонажів, знайомих йому за фільмами Чича і Чонга.

— Це ж сімдесяті! — видихнув він. — Поглянь, там стоїть Пітер Фонда й обіймається із Дженіс Джоплін.

Вони повільно поїхали вулицею, супроводжувані застиглими поглядами статуй.

— Фантастика! Не думав, що такі місця ще існують. Умерти зо сміху!

---

¹ *Гері Ларсон* (нар. 1950 р.) — відомий американський карикатурист, автор серії «По той бік».

— Чому? — запитав Ендрю.

— Тобі це не здається забавним?

— Можливо, — знизав плечима Ендрю. — Сьогодні, звичайно, легко сміятися з цих диваків. Я знаю, що хлопці, які вірили в *flower-power generation*¹, були довбаками, вони тільки й робили, що бринькали на гітарах, читали вірші власного написання і трахали один одного. Що організатори фестивалю у Вудстоку розгулювали, начепивши краватки, і давали сміхотворні інтерв'ю, над наївністю яких потішаються й досі. Але ще я знаю, що без їхніх ідей наше життя було б цілком іншим. Може, сьогодні такі гасла, як «мир» і «кохання», здаються заяложеними, але ми, ті, хто виріс у той час, вірили в них. Усією душею.

— А не застарілий ти був для хіпі, Ендрю?

— Авжеж. Застарілий. Я був досвідченим і підступним хіпі, — посміхнувся він. — Але скільком дівчаткам дядько Ендрю розчахнув двері в чарівний світ кохання!

Харрі поплескав товариша по плечу.

— Старий розпуснику, мені ж бо здавалося, ти щойно розводився про ідеалізм.

— Це і був ідеалізм! — обурився Ендрю. — Не міг же я довірити ці ніжні пуп'янки якомусь незграбному прищавому підлітку, щоб дівчина до кінця сімдесятих страждала від душевної травми.

— Так ось у чому найважливіший внесок сімдесятих у розвиток суспільства?

Ендрю похитав головою:

— Дух, друже. Це наш дух. Дух свободи. Віра в людину. У можливість побудувати щось нове. Хай Білл Клінтон заявляє, що у той час не курив марихуану, — він вдихав те саме повітря, той самий дух, що й усі ми. А це якось впливає на

---

¹ Покоління дітей-квітів (англ.).

те, ким ти станеш. Чорт забирай! Потрібно було взагалі не дихати, щоб не вдихнути частинку того, що носилося в повітрі! Тож смійся, Харрі Ховлі. Через двадцять років, коли забудуться кльоші й дурнувати вірші, думки того покоління стануть зовсім в іншому світлі, згадаєш мої слова!

Але Харрі все одно розсміявся:

— Не ображайся, Ендрю, але я належу до вже іншого, наступного покоління. І як ви сміялися з вузьких сорочок і брильянтинових проділів п'ятдесятих, так і ми сміємося з ваших «махатм» з квітами у волоссі. Думаєш, сучасні підлітки не сміються з таких, як я? Так було завжди. Але тут, здається, сімдесяті затяглися?

Ендрю махнув рукою:

— Гадаю, у нас в Австралії просто дуже гарний ґрунт і клімат. Рух хіпі ніколи не зникав — він змінився, увійшовши в Нову еру. У будь-якій книжковій крамниці бодай одна полиця відводиться для книг про альтернативний спосіб життя, цілительство, контакти з внутрішнім «я» і про те, як позбутися речизму і жити в гармонії із самим собою і навколишнім світом. Але, зрозуміло, не всі курять травку.

— Ні, Ендрю, це не Нова ера. Це давні, добрі, обкурені хіпі, не більше й не менше.

Ендрю виглянув у вікно і посміхнувся. На лавці край дороги сидів чоловік з довгою сивою бородою і в куртці й на пальцях показував їм літеру «V» — знак перемоги. Поруч була вивіска із зображенням старого жовтого вагончика хіпі і написом «Музей марихуани». І нижче — маленькими літерами: «Вхід один долар. Якщо немає таких грошей, все одно заходь».

— Місцевий музей наркоти, — пояснив Ендрю. — В основному барахло, але є кілька цікавих фотографій з мексиканської поїздки Кена Кізі, Джека Керуака та інших бравих

хлопців, які експериментували з галюциногенними наркотиками.

— ЛСД тоді вважали безпечними?

— І секс тоді був безпечним. Добрі були часи, Харрі Ховлі. Тобі б сподобалося.

Зупинившись на початку головної вулиці, вони вийшли з машини і повернули назад. Харрі зняв поліцейські окуляри «рей-бен» і намагався нічим не бути схожим на полісмена. Днина в Німбіні, вочевидь, видалася тиха, і Харрі з Ендрю йшли крізь ряди торговців, які вигукували: «Гарна травка!», «Гей, хлопці, найкраща травка в Австралії!», «Травка з Папуа — Нової Гвінеї, вставляє тільки так!»

— Папуа — Нової Гвінеї! — фиркнув Ендрю. — Навіть тут, у столиці марихуани, дехто гадає, ніби за кордоном травка краща. Хочеш пораду? Купуй австралійську!

Сидячи на стільці перед «музеєм», вагітна, але все одно худа жінка помахала їм рукою. Їй могло бути від двадцяти до сорока. Одяг просторий і квітчастий, причому сорочка застебнута лише на верхні гудзики, так що видно круглий, з туго натягнутою шкірою живіт. Харрі здалося, що він її вже десь бачив. Зіниці дуже розширені, тому сумніватися не доводиться: на сніданок було щось міцніше за марихуану.

— *Looking for something else?*¹ — запитала вона, бачачи, що хлопці зовсім не збираються купувати марихуану.

— Ні... — почав Харрі.

— *Acid*. Кислота. Хочете ЛСД? — Вона нахилилася вперед і говорила швидко і наполегливо.

— Ні, ЛСД ми не хочемо, — тихо і впевнено відповів Ендрю. — Ми тут по інше. Ясно?

---

¹ Шукаєте щось інше? (Англ.)

Вона сиділа й далі, втупившись у них. Ендрю вже зібрався був іти й потягнув за собою Харрі, але жінка раптом підхопилася із стільця (надзвичайно жваво для вагітної) і схопила Ендрю за рукав.

— Добре. Але не тут. Зустрінемося в пабі через дорогу. Я підйду хвилин за десять.

Ендрю кивнув, і жінка з круглим животом швидко попрямувала вулицею вниз у супроводі маленького цуценяти.

— Знаю, про що ти думаєш, Харрі. — Ендрю запалив сигару. — Про те, що недобре обманювати жалісливу мадам: мовляв, нам потрібний героїн. І що за сто метрів звідси — поліцейська дільниця, де ми можемо все довідатися про Еванса Вайта. Але в мене є відчуття, що так піде швидше. Ходімо ковтнемо пива і подивимося, що з цього всього вийде.

Через півгодини до майже порожнього бару зайшла та сама жаліслива мадам у супроводі хлопця, на вигляд такого ж заляканого, як і вона сама. Хлопець скидався на графа Дракулу у виконанні Клауса Кінські: весь у чорному, блідий і худий, з синіми мішками під очима.

— Оце турбота про покупців, — прошепотів Ендрю. — Особисто перевіряти якість товару.

Жаліслива мадам і «Дракула» квапливо підійшли до столика. «Вампірові» вочевидь не хотілося проводити багато часу при світлі дня, тому він одразу перейшов до діла:

— Скільки заплатите?

Ендрю демонстративно сидів і далі до нього спиною.

— Мені зайвих вух тут не треба, — кинув він, не обертаючись.

«Дракула» зиркнув на жалісливу мадам, і та, невдоволено скривившись, пішла геть. Очевидно, вона отримувала з кож-

ної операції якусь частку, і, як більшість наркоторговців, вони з «Дракулою» не надто довіряли одне одному.

— У мене з собою нічого немає, а якщо ви копи, я вам яйця відріжу. Покажіть спочатку бабки, і я вас кудись відведу. — Він говорив швидко і нервово, а очі у нього невпинно бігали.

— Далеко? — поцікавився Ендрю.

— *It's a short walk, but a lo-ong trip.*¹ — Він коротко посміхнувся.

— Гаразд, досить. Стули пельку і сядь, — наказав Ендрю і показав йому поліцейський значок.

«Дракула» приголомшено поглянув на нього. Харрі підвівся і сунув руку за спину, ніби збираючись дістати з кобури пістолет. Але «Дракулі» не захотілося перевіряти, чи є в нього зброя. Він слухняно плюхнувся на стілець перед Ендрю.

— Що за беспредел? Я ж кажу, у мене нічого з собою немає!

— Гадаю, ти знайомий з місцевим шерифом і його помічником? Вони, думаю, теж з тобою знайомі. А ось чи знають вони про те, що ти зайнявся «великим дуром»?

«Вампір» пересмикнув плечима:

— А хто тут говорив про «великий дур»? Я думав, ви по травку...

— Аякже. На «герик» ніхто й не натякав. І не натякне, якщо ти завдаси собі клопоту дещо нам розповісти.

— Та ви збожеволіли? Стану я довбешкою ризикувати і стукаєти лише тому, що два нетутешні копи, в яких нічого на мене немає, вдираються і...

— Доносити? Ми зустрілися, не змогли домовитися про ціну на товар, і все. До того ж у тебе є свідок — вона підтвер-

---

¹ Йти близько, але віднесе вас ду-уже далеко (англ.).

дить, за яким ділом ми прийшли. Якщо будеш слухняним хлопчиком, більше нас не побачиш. Ми взагалі тут більше не з'явимося.

Ендрю закурив, мружачись, поглянув на нещасного «вампіра» і випустив дим йому в обличчя.

— А от якщо не будеш слухняним хлопчиком, ми вийдемо звідси з поліцейськими значками на грудях. Потім тут когось заарештують, і сумніваюся, що після цього до тебе ставитимуться краще. Не знаю, як часто тут, як ти висловився, відрізають яйця стукачам, *potheads*¹ — зазвичай хлопці мирні. Але ж вони дещо про тебе знають, і я не здивуюся, якщо одного чудового вечора до тебе завалиться шериф з обшуком — так, ні з сього ні з того — і переверне все догори дном. *Potheads* не люблять конкурентів, що торгують важкими наркотиками. До того ж стукачів. А що тобі світить, якщо у тебе знайдуть стільки героїну, гадаю, ти знаєш.

Він знову пустив дим в обличчя «Дракулі». Не щодня випадає таке задоволення, подумав Харрі.

— Отже, — сказав Ендрю, так і не дочекавшись відповіді. — Еванс Вайт. Де він? Хто він? І як його знайти? Ну!

«Дракула» зацьковано огледівся. Велика голова із запаленими щоками і тонка шия робили його схожим на грифа, який сів поласувати падлом, але боїться, як би не повернувся леви.

— Це все? — запитав він. — Чи ще щось?

— Більше нічого, — кинув Ендрю.

— А звідки мені знати: раптом ви повернетесь і зажадаєте чогось іще?

— Нізвідки.

«Дракула» кивнув, ніби саме на таку відповідь і чекав:

---

¹ Люди, які торгують або балуються травкою (англ.).

— Добре. Він поки не бозна-яка риба, але, чув, іде вгору. Працював на мадам Россо, тутешню королеву марихуани, а зараз ось відкрив свою справу. Травка, ЛСД... морфій, мабуть. Травка у нього та ж, що й у нас усіх, місцева. Але у нього в Сіднеї якісь свої зв'язки. Він возить травку туди, а звідти привозить дешево і хорошу кислоту. ЛСД зараз особливо цінується.

— А хіба не екстезі та героїн?

— Чого б то? — скривився наркоторговець.

— Ну, так стоять справи там, звідки я приїхав: вважається, що половина англійських підлітків старше шістнадцяти після хвили «хауса»¹ пробували екстезі. А після фільму «На голці» героїн став наркотиком номер...

— Що? «Хаус»? «На голці»? — «Вампір» нерозуміюче вступився в нього.

Харрі помічав, що про останні події у світі наркомани не мають ані найменшого уявлення.

— Як можна знайти Еванса? — зажадав Ендрю.

— Він часто буває в Сіднеї, але днями я бачив його тут. У нього є син. Від телиці з Брісбена, яка раніше тут вешталася. Не знаю, де вона зараз, але син живе у татуся, тут, у Німбіні.

І він коротко розповів, як знайти будинок Еванса.

— Який із себе цей Вайт? — вів далі Ендрю.

— Та як би пояснити... — «Вампір» почухав гладеньке підборіддя. — Гарненький дуринда. Здається, тепер це так називають.

Ні Ендрю, ні Харрі не мали й гадки, як це тепер називають, але обоє розуміюче кивнули.

---

¹ «Хаус» (*house* — *англ.*) — музичний напрям, що виник у 1980-х рр., набув поширення серед наркоманів.

— Спілкуватися з ним легко, але не заздрю його дівчині, якщо ви розумієте, про що я.

Обоє нерозуміюче похитали головою.

— Він же спідничник і однією телицею не вдовольняється. Баби його завжди скандалять — кричать і горланяць. І ніхто не дивується, коли яка-небудь з них ходить з фінгалом.

— Гм. Ти не знайомий з однією норвежкою, блондинкою на ім'я Інгер Холтер? Минулого тижня її труп знайшли в затоці Вотсонс у Сіднеї.

— Справді? Жодного разу про неї не чув. — Газет він, очевидно, теж не читав.

Ендрю загасив сигару. Вони з Харрі підвелися.

— Я точно можу розраховувати на ваше мовчання? — недовіриливо запитав «Дракула».

— Авжеж, — відповів Ендрю і попрямував до виходу.

Поліцейська дільниця теж розташовувалась на головній вулиці, метрів за сто від музею, і скидалася на звичайний житловий будинок. Проте вивіска, хай і убога, ясно вказувала, що це саме поліцейська дільниця. В середині, у просторій кімнаті, за величезними столами сиділи шериф і його помічник. Крім того, в приміщенні були диван, кавовий столик, телевізор, гарненька колекція кімнатних рослин у горщиках і в куточку — книжкова полиця, на якій стояла кондова кавоварка. На довершення всього занавіски в дрібну клітинку робили поліцейську дільницю як дві краплі води схожою на норвезький дачний будиночок.

— *Good day!*, — привітав колег Ендрю.

---

¹ Добридень! (Як вітання у Великій Британії вважається застарілим, але в США й Австралії вживається.)

Харрі пригадав, як у вісімдесятих те ж саме сказав американським телеглядачам тодішній прем'єр-міністр Норвегії Коре Віллок. Наступного дня норвезькі газети накиннулися на прем'єра, заявляючи, що той ганьбить країну своїм поганим англійським.

— *Good day*, — відповіли шериф і його помічник, які норвезьких газет, очевидно, не читали.

— Мене звуть Кенсінгтон, а це — Ховлі. Гадаю, вам телефонували із Сіднея? Пояснили, хто ми і навіщо приїхали?

— І так і ні, — відповів той, хто, мабуть, був шерифом, — бадьорий, загорілий чоловік років сорока, з блакитними очима і міцним потиском руки. Харрі він нагадав татуся із «Скіппі» або якого-небудь іншого серіалу, такого надійного, принципового і славного австралійського героя. — Ми так до кінця і не зрозуміли. Ви, здається, хочете знайти одного типа, але не бажаєте, щоб ми його заарештували і відправили до вас? — Шериф підвівся і підтягнув штани. — Боїтеся, ми сядемо в калошу? Гадаєте, тутешня поліція не вміє працювати?

— Нічого подібного, шефе. Просто ми знаємо, з цією марихуаною у вас своїх клопотів по горло. От і вирішили самі взятися до цієї справи. Щоб вас зайвий раз не турбувати. У нас є адреска, і ми лише хочемо поставити хлопцю кілька запитань.

— Що Сідней, що Канберра — однаково, — пробурчав шериф. — Віддаєте накази, шлете своїх людей, нас навіть до відома не ставите. А на кого потім усе звалять?

— От-от; — підтакував зі свого місця помічник.

Ендрю кивнув:

— І не кажи. У всіх таке ж лихо. Куди не глянь, ніде начальство носа на вулицю не показує. Ось і нами, оперативниками, верховодять якісь канцелярські посіпаки з посередніми

дипломами юристів і заповітною мрією про підвищення по службі.

Харрі поспішно кивнув і сумно зітхнув на підтвердження його слів.

Шериф недовірливо поглянув на них, але обличчя в Ендрю було непроникно чесним, і врешті-решт провінційний охоронець закону привітно запропонував гостям по чашці кави.

— З оцього агрегату? — Харрі кивнув на величезну кавоварку.

Шериф остаточно увірував у порядність своїх гостей.

— Готує літр кави за хвилину, — гордо сказав він і додав короткий технічний коментар.

Після двох чашок вони дійшли висновку, що «Ведмеді», команда Північного Сіднея з регбі, — страшенні сноби, а Юхан Косс, дружок плавчихи Саманти Райлі, — чудовий хлопець.

— А ви бачили в місті гасла демонстрантів? — запитав помічник шерифа. — Людей закликають піти завтра на посадочний майданчик і розламати наш вертоліт. Ми, мовляв, не маємо права фотографувати приватну власність. А вчора п'ятеро прикували себе до нього, так що вилетіти вдалося лише надвечір.

Шериф і його помічник усміхнулися. Значить, вони ще не зломлені.

Після чергової чашки кави Ендрю і Харрі встали, сказали, що час би поговорити з цим Евансом Вайтом, і, потиснувши охоронцям руки, подякували за каву.

— До речі, — обернувся Ендрю в дверях: — Я тут з'ясував, що дехто у вас у Німбіні промишляє героїном. Такий худий хлопець з чорним волоссям. Схожий на вампіра на дієті.

Шериф звів брови:

— Героїном?

— Це, мабуть, Мондейл, — припустив його помічник.

— Мондейл, чортів вилупок! — вилаявся шериф.

Ендрю узяв під козирок, хоча козирка, звичайно, ніякого не було.

— Просто подумав, що вам буде цікаво довідатись.

— Ну, як повечеряв зі свідком із Швеції? — запитав Ендрю дорогою до будинку Вайта.

— Непогано. Спецій було забагато, а так — нічого, — недбало відповів Харрі.

— Дубль два, Харрі. Про що ви розмовляли?

— Про різне. Про Норвегію і Швецію.

— Ну-ну. І хто переміг?

— Вона.

— А що є у Швеції, чого немає у вас в Норвегії? — поцікавився Ендрю.

— Ну, для початку, у них є двоє гарних кінорежисерів. Бу Відерберг, Інгар Бергман.

— А, кінорежисерів, — гмикнув Ендрю. — Їх скрізь повно. А от Едвард Гріг — лише у вас.

— Ого, я й не знав, що ти цікавишся класичною музикою. Крім усього іншого.

— Гріг був генієм. Візьми, наприклад, другу частину його симфонії до-бемоль, там...

— Вибач, Ендрю, — перебив його Харрі. — Я в дитинстві слухав панк-рок і з симфоній найкраще пам'ятаю «Йес» і «Кінг Крімсон». Я не слухаю старезну музику, розумієш? Усе, що виконували до тисяча дев'ятсот вісімдесятого, — кам'яний вік. У нас в Норвегії є група «Думдум Бойз», так от вони...

— Симфонія до-бемоль виконувалася у вісімдесят першому, — сказав Ендрю. — «Думдум Бойз»? Назва з претензією. Харрі здався.

Еванс Вайт дивився на них з-під навислих повік. Сплутане волосся спадало йому на обличчя. Він почував промежину і демонстративно відригнув. Здавалося, гостям він не здивувався. Не тому, що чекав на них, а тому, що не вважав дивним, що його розшукують. Як-не-як він продавав найкращу кислоту в окрузі, а в такому маленькому містечку, як Німбін, чутки розходяться швидко. Харрі розумів, що тип на кшталт Вайта не стане торгувати потроху, тим паче з порога власного будинку, але це людей не зупиняло, і вони час від часу з'являлися тут, сподіваючись щось купити.

— Не за адресою. Пошукайте в центрі, — кинув Вайт і грюкнув дверима із сіткою від комарів.

— Ми з поліції, містере Вайт. — Ендрю дістав значок. — Нам треба з вами поговорити.

Еванс повернувся до них спиною.

— Не сьогодні. Не люблю копів. Приходьте з ордером на арешт, обшук або ще на що, тоді й поговоримо. Але тільки тоді. На добраніч.

Грюкнули і внутрішні двері.

Харрі притулився до одвірка і гукнув:

— Евансе Вайт! Ви мене чуєте? Ми думаємо, на цій фотографії ви, сер? До речі, ви не знайомі з блондинкою, яка сидить поряд з вами? Її звали Інгер Холтер, вона недавно померла!

Пауза. Потім клацнув замок на дверях. Еванс знову виглянув із-за внутрішніх дверей.

Харрі підніс фотографію до сітки від комарів.

— Коли поліція її знайшла, вона мала дуже поганий вигляд, містере Вайт.

Замість скатертини на кухонному столі були розстелені газети, на тарілках і склянках виднілася незмита піна, а вологе прибирання тут, схоже, не робили кілька місяців. Вод-

ночас тут і не панував безлад: Харрі відзначив про себе, що будинок не схожий на лігво наркомана, який геть занедбав себе. Тут не валялись об'їдки й огризки тижневої давності, не смерділо сечею, занавіски висіли як годиться. Навпаки, в будинку відчувався якийсь лад і присутність господаря.

Коли гості розсілися на кухонних стільцях, Еванс дістав з холодильника пляшку пива і зробив великий ковток. Потім голосно, на всю кухню, відригнув і задоволено реготнув.

— Розкажіть про свої стосунки з Інгер Холтер, містере Вайт, — сказав Харрі, намагаючись відмахнутися від запаху відрижки.

— Інгер була добрим, гарним і дурнуватим дівчиськом, яке забрало собі в голову, ніби ми з нею можемо бути щасливі. — Еванс звів очі до стелі й знову із задоволенням виглядом посміхнувся. — По-моєму, це дуже точний опис.

— Чи є у вас які-небудь припущення про те, як вона могла бути вбита і хто міг це зробити?

— Аякже, сюди, в Німбін, теж доходять газети. Пишуть, що її задушили. А хто? Я думаю, душитель. — Він закинув голову і посміхнувся. Кучеряве пасмо впало на загорілий лоб, білі зуби сяяли, а від куточків очей до вух з піратськими кільцями потягнулися веселі зморшки.

Ендрю відкашлявся:

— Містере Вайт, тільки що вбито жінку, яку ви добре знали і з якою були в близьких стосунках. Нас не хвилює, що ви у зв'язку з цим відчуваєте і чого не відчуваєте. Але, як ви, мабуть, розумієте, зараз ми шукаємо вбивцю, і якщо ви не постараетесь нам допомогти тут і зараз, доведеться перепроводити вас у поліцейську дільницю в Сідней.

— Я і так збирався в Сідней, і якщо ваша пропозиція означає безкоштовний квиток на літак, я згоден. — Вайт кинув зневажливий погляд.

Харрі не знав, що й думати. Або Еванс Вайт справді такий крутий, яким хоче здаватися, або просто страждає на так звані «окремо розвинені душевні якості» — типове норвезьке поняття, подумав Харрі: більше ніде у світі від закону не вимагають визначати якість душі.

— Звичайно, містере Вайт, — відповів Ендрю. — Безкоштовний проїзд, безкоштовна їжа й помешкання; безкоштовний адвокат і безкоштовна популярність як підозрюваного.

— *Big deal*¹. Буду готовий протягом сорока восьми годин.

— У такому разі на додачу ви отримаєте безкоштовну тинь — цілодобово, безкоштовну перевірку, чи вдома ви ночами, і можливо, навіть кілька невчасних обшуків. Хтозна, що нам при цьому вдасться з'ясувати?

Еванс допив пиво і тепер старанно відколупував від пляшки етикетку.

— Хлопці, що вам потрібно? — запитав він похмуро. — Я знаю лише, що одного дня вона зникла. Я збирався в Сідней і вирішив їй зателефонувати, але ні на роботі, ні вдома її не виявилось. Потім я приїжджаю і того ж дня довідуся з газет, що її знайшли вбитою. Два дні я ходжу як зомбі. До речі, з приводу «вбитої» — скільки людей вмирає ось так, задушеними?

— Не надто багато. Отже, у вас є алібі на момент убивства? Це добре... — Ендрю дістав ручку і блокнот.

— Алібі? — пискнув Еванс. — Що ви маєте на увазі? Я що, підозрюваний? Чи ви хочете сказати, що за тиждень не напали на слід?

— Ми ведемо пошуки на всіх напрямках, містере Вайт. Ви можете пригадати, де були за два дні до своєї поїздки в Сідней?

— Тут, удома. Де ж іще?

---

¹ Грандіозно (англ.).

— Сам?

— Не зовсім, — посміхнувся Еванс, піднімаючи порожню пляшку. Описавши в повітрі витончену параболу, пляшка безшумно зникла в кошику для сміття за кухонною лавкою. Харрі схвально кивнув.

— Дозвольте дізнатися, хто був з вами?

— Атож, звичайно. Мені приховувати нічого. Жінка на ім'я Анджеліна Хатчинсон. Вона живе тут, у Німбіні.

Харрі зробив запис у своєму блокноті.

— Ваша коханка? — уточнив Ендрю.

— Щось ніби таке, — відповів Еванс.

— Що ви можете розповісти про Інгер Холтер? Ким вона була і чим займалася?

Еванс зітхнув:

— Ми не так давно були знайомі. Зустрілися в Сіднеї, у барі «Олбері», де вона працювала. Поговорили, вона сказала, що збирається провести відпустку на Байрон-Бей. Це за кілька миль звідси, і я дав їй свій телефон у Німбіні. За кілька днів вона подзвонила і попросилася до мене — два-три рази переночувати. У мене вона прожила більше тижня. Потім ми зустрічалися в Сіднеї, коли я туди приїздив. Якись два-три рази. Самі розумієте, наш роман тривав не надто довго. До того ж вона стала набирати дуже великі оберти.

— Дуже?

— Еге ж, проявляти турботу про мого синочка, Том-Тома, і плекати мрії про дім і родину. Мені це не подобалося, але я їй дозволяв.

— Дозволяли — що?

Еванс засовався.

— Вона була з тих жінок, які нахабніють при першій зустрічі, але плавляться як віск, досить лише почухати за вуш-

ком і шепнути, що вона тобі сподобалася. Тоді задля тебе вона готова на все.

— Отже, вона була турботливою? — уточнив Харрі.

Здається, Евансу не сподобалося, куди повернула розмова.

— Може, й була. Я ж кажу, що погано її знав. Вона давно не бачилася зі своїми рідними в Норвегії, так що, можливо, їй просто бракувало... їх, ну, тих людей, зрозуміло? Дідько, я не знаю! У ній було, як я вже сказав, багато дурості і романтики, але нічого поганого...

Його голос зірвався. У кухні стало тихо. «Або він гарний актор, або в ньому теж є щось людське», — подумав Харрі.

— Але якщо ваші стосунки не мали майбутнього, чому ви не запропонували їй розлучитися?

— Вже збирався. Хотів ось так прямо піти і сказати їй: «Прощай!» Але не встиг — вона померла раніше. *Just like that!* — Він ляснув пальцями.

Голос його став колишнім, відзначив Харрі.

Еванс поглянув на свої руки:

— Ось так я і тримаюся.

---

¹ Такі от діла (англ.).

Матуся, величезний павук і Буббур

Вони звернули на гірський серпантин і, орієнтуючись за дороговказами, відшукали шлях до «Кришталевого храму».

— Питання в тому, чи говорить Еванс Вайт правду, — зауважив Харрі.

Ендрю з'їхав на узбіччя, поступаючись дорогою трактуру.

— Харрі, дозволь поділитися з тобою досвідом. Понад двадцять років я розмовляю з людьми, в яких найрізноманітніші мотиви, щоб мені брехати або говорити правду. З винними і невинними, вбивцями і кишеньковими злодіями, з невротиками і флегматиками, з блакитнооокими немовлятами і зачерствілими мерзотниками, з соціопатами, психопатами, філантропами...

Ендрю спробував знайти ще кілька прикладів.

— *Point taken, Andrew!*¹

— ...чорними й білими. Всі вони сиділи і розповідали мені свої історії з єдиною метою — щоб їм повірили. І знаєш, якого висновку я дійшов?

— Що неможливо визначити, коли брешуть, а коли — ні.

---

¹ Я зрозумів, Ендрю! (Англ.)

— У точку, Харрі! — вигукнув Ендрю. — У класичних детективах будь-який сповнений самоповаги сищик з точністю визначає, коли людина бреше. Дурниці! Людська природа — ліс дрімучий, який ніколи не пізнаєш до кінця. Навіть мати не знає сокровенних таємниць своєї дитини.

Машина зупинилася перед розкішним зеленим садом з фонтаном, квітковими клумбами й екзотичними деревами, між якими петляла вузька риниста доріжка. За садом височіла велика будівля — судячи з усього, це і був «Кришталевий храм», який вони з шерифом Німбіна так довго шукали на карті.

Про прибуття гостей сповістив дзвіночок над дверима. У крамниці було багато людей — видно, це місце було популярним. До поліцейських підійшла худорлява жінка, що чарівно усміхалася, і з таким ентузіазмом їх вітала, ніби їй кілька місяців ні з ким було словом перекинутися.

— Ви вперше у нас? — запитала вона. Неначе її кришталева крамниця стала для відвідувачів місцем регулярного паломництва. Хоча хтозна, може, так воно й було.

— О, як я вам заздрю! — сказала вона, почувши відповідь. — Вам ще тільки доведеться познайомитися з «Кришталевим храмом»!

Жінка, що стояла поряд, застогнала від захвату.

— Проходьте сюди. Праворуч — наше чудове вегетаріанське кафе, в якому вам подадуть найдивовижніші страви. Потому просимо до кришталєво-кам'яного чертога. *That's where the real action is! Now go, go!*¹

І вона на прощання помахала їм рукою. Після такої передмови великим же було їх розчарування, коли з'ясувалося, що кафе, по суті, звичайнісіньке: там подавали каву, чай, бутер-

---

¹ Ось там справді цікаво! Ідіть же, йдіть! (Англ.)

броди і салати з йогуртом. У так званому кришталєво-кам'яному чертозі у вигадливому освітленні красувалися сяючі шматки кристалу, фігурки Будди в позі лотоса, зелені й сині кварци і просто дикі камені. Кімнату наповнювали тонкий аромат пахощів, переливи сопілки і дзюрчання води. Бутик здався Харрі досить милим, але дещо простакуватим, і дух від нього аж ніяк не перехоплювало. Хіба що від цін.

— Хе-хе, — посміхнувся Ендрю, вивчивши кілька цінників. — Геніальна жінка.

Він кивнув у бік відвідувачів: здебільшого люди середнього віку з несередніми доходами.

— Діти квітів вирости. І доходи їхні вирости разом з ними. Але душею вони все ще десь в астралі.

Вони повернулись до першої кімнати. Жінка, що зустрічала їх, як і раніше чарівно усміхалася. Вона взяла Харрі за руку і притиснула до його долоні синьо-зелений камінь.

— Ви Козерог, чи ж не так? Покладіть цей камінь під подушку — він очистить вашу кімнату від будь-яких видів негативної енергії. Взагалі-то він коштує шістдесят доларів, але, розуміючи, наскільки він вам необхідний, я віддам його за п'ятдесят.

Вона повернулася до Ендрю:

— А ви, мабуть, Лев?

— Е, ні, мем, я поліцейський. — Він швидко показав їй значок.

Жінка пополотніла і перелякано поглянула на нього:

— Який жаж! Сподіваюсь, я не вчинила нічого поганого?

— За моєї пам'яті — ні, мем. Гадаю, ви — Маргарет Довсон, у минулому Вайт? Якщо так, чи не могли б ми переговорити з вами в окремій кімнаті?

Маргарет Довсон швидко зібрала думки до купи і, наказавши одній зі своїх службовець підмінити її за касою, відве-

ла Харрі і Ендрю в сад, де вони всілися за білий дерев'яний столик. Між деревами Харрі побачив сітку, яку спочатку сприйняв за невід, але, коли глянув уважніше, побачив, що то величезна павутина.

— Здається, буде дощ, — сказала місіс Довсон, потираючи руки.

Ендрю кашлянув.

Вона прикусила нижню губу:

— Вибачте, констеблю. Я так хвилююся.

— Все гаразд, мем. Ну й сіточка у вас.

— Ах, оця! Це сітка Біллі, нашого павука-птахоїда. Лежить зараз, напевно, де-небудь і спить.

Харрі зіщулився і підібгав ноги:

— Птахоїд? Ви хочете сказати, що він їсть... птахів?

Ендрю посміхнувся.

— Харрі — з Норвегії. Там такі великі павуки — дивовижа.

— Ну я можу вас утішити: великі безпечні, — сказала Маргарет Довсон. — А от малюсінський пустун, якого ми називаємо «*redback*»¹, отруйний. Але він віддає перевагу міс-там, де можна, так би мовити, загубитися в натовпі. У темних підвалах і вологих кутках.

— Здається, я таких знаю, — зауважив Ендрю. — Але повернімося до справи, мем. Це стосується вашого сина.

Ось коли місіс Довсон справді взялася крейдою:

— Еванса?

Ендрю поглянув на колегу.

— Наскільки ми знаємо, місіс Довсон, раніше в нього проблем з поліцією не було; — сказав Харрі.

— Ні. Ні, звичайно, не було. Дякувати Богу.

---

¹ «Червона спина» (англ.), різновид каракурта.

— Власне кажучи, до вас ми заїхали, тому що ваш заклад якраз по дорозі до Брісбена. Ми подумали, раптом вам відомо що-небудь про Інгер Холтер.

Вона повторила про себе ім'я, ніби куштуючи його на смак. Потім похитала головою:

— В Еванса було не так багато дівчат. А тих, що були, він привозив сюди, аби познайомити зі мною. Після того як народився син — у нього з... тим клятим дівчиськом, ім'я якого я, здається, забула, — я заборонила... я сказала, по-моєму, він повинен почекати. Поки не знайде підходящу.

— Чому він повинен почекати? — запитав Харрі.

— Тому що я так сказала.

— А чому ви так сказали, мем?

— Тому що... тому що так буде краще, — вона поглянула у бік крамниці, даючи зрозуміти, що їй дорогий час, — і тому що Еванс — надто вразливий хлопчик. У його житті було багато негативної енергії, і йому потрібна жінка, на яку він зможе цілком і повністю покластися. А не ці шльондри... яким тільки б заморочити моему хлопчикові голову.

Її очі затуманилися.

— Ви часто бачитеся із сином? — запитав Ендрю.

— Еванс приїздить сюди, як тільки у нього випадає нагода. Йому тут спокійно. Біденький, він так багато працює. Ви пробували трави, які він продає? Іноді він привозить їх мені — я заварюю їх з чаєм і кавою.

Ендрю знову кашлянув. Куточком ока Харрі помітив якийсь ворухіння між деревами.

— Нам уже час іти, мем. Останнє питання.

— Так?

Схоже, Ендрю щось потрапило в горло — він усе кашляв і кашляв. Павутина почала розгойдуватися.

— Місіс Довсон, у вас завжди було таке світле волосся?

У Сідней вони повернулися вже пізно ввечері. Харрі почувався таким виснаженим, що мріяв лише про те, щоб якшвидше повернутися до свого номера і завалитися спати.

— Пропустимо по келишку? — запропонував Ендрю.

— Ні, дякую, — відмовився Харрі.

— В «Олбері»?

— Ну, це вже майже робота.

— Атож.

Коли вони увійшли, Біргіта посміхнулася. Після чергового відвідувача вона попрямувала до них. Очима вона прикипіла до Харрі.

— Привіт, — сказала вона.

Харрі зрозумів, що зараз хоче просто впасти в її обійми і заснути.

— Ім'ям закону, два подвійні джини з тоніком, — зажадав Ендрю.

— Я б краще випив грейпфрутового соку, — сказав Харрі.

Вона принесла замовлення і схилилася над стійкою.

— *Tack så mycket för i går*¹, — прошепотіла вона Харрі.

Харрі побачив у неї за спиною своє віддзеркалення з ідіотською посмішкою.

— Ей, там! Годі вашої скандинавської воркотні! Поки за випивку плачу я, будьте ласкаві говорити англійською, — суворо поглянув на них Ендрю. — А зараз, молоді люди, я вам дещо розповім. Кохання — більша таємниця, ніж смерть. — Театральна пауза. — Дядько Ендрю розповість вам давню австралійську легенду, а саме історію про величезного змія Буббуру і Валлу.

Вони підсунулися ближче, й Ендрю із задоволенням виглядом прицмокнув, запалюючи сигару.

---

¹ Дякую за вчорашнє (швед.).

— Жив колись на світі молодий воїн на ім'я Валла, який до нестями кохав дівчину на ім'я Муура. А вона — його. Валла відбув племінний обряд посвячення і тепер був чоловіком, а значить, міг вибрати собі за дружину будь-яку жінку племені за умови, що вона неодружена і кохає його так само. А Муура його кохала. Валла дуже не хотів розлучатися з милою, але за традицією він мав піти на полковання, щоб принести здобич у дарунок батькам нареченої. Лише так весілля могло відбутися. Одного чудового ранку, коли на листі ще не висохла роса, вирушив Валла в дорогу, устроївши в волосся кілька білих пір'їн какаду, що їх дала йому Муура.

Поки Валли не було, Муура подалася збирати мед для свята. А проте його було не так-то легко знайти, і їй довелося піти від стоянки далі, ніж звичайно. І прийшла вона в долину валунів. Над долиною залягла дивна тиша: не чулося ні птахів, ні комах. Вона вже хотіла піти далі, як раптом побачила гніздо, а в ньому — великі яйця. «Треба взяти їх із собою на свято», — подумала вона і простягнула до них руку.

Тієї ж миті вона почула, як по каменях хтось повзе, і не встигла Муура ні кроку ступити, ні рота розтулити, як величезний рудувато-жовтий змій обвив їй лоно. Муура намагалася звільнитися, але в неї ніяк не виходило, змій почав душити її. Дівчина поглянула в небо і спробувала вигукнути ім'я Валли, та їй забракло повітря. А змій душив і душив її і врешті-решт витиснув до краплі все життя з Муури і переламав їй усі кістки. Потім змій поповз туди, звідки й приповз, — у тінь, де його неможливо було розгледіти, бо всі кольори зливалися в один у грі сонячних променів між деревами і каменями долини.

Лише через два дні понівечене тіло Муури знайшли в долині валунів. Невтішним було горе батьків дівчини. Мати

плакала і запитувала чоловіка, що вони скажуть Валлі, коли той повернеться додому.

Ендрю сьайливими очима поглянув на Харрі й Бірґіту.

— Багаття вже догоряло, коли на світанку наступного дня з полювання повернувся Валла. Хоча похід був тяжкий, кроки воїна були легкі, а в очах промінилася радість. Він підійшов до батьків Муури, що мовчки сиділи біля багаття.

«Ось мої дарунки», — сказав він. І здобич його була багата: кенгуру, вомбат і стегна ему.

«Ти якраз устиг до похорону, Валло, який мав стати нам за сина», — сказав батько Муури. Здавалося, Валлу хтось боляче вдарив, і йому погано вдавалося приховувати свій біль і скорботу. Але, як загартований воїн, він стримав сльози і сухо запитав:

«Чому ви не поховали її раніше?»

«Тому що знайшли її лише сьогодні», — відповів батько.

«Тоді я піду за нею і зажадаю її душу назад. Наш вірний нун складе її зламані кістки, а я знову вдихну в її душу життя».

«Пізно, — відповів батько. — Її душа вже відлетіла туди, куди потрапляють душі всіх померлих жінок. Але живий ще її вбивця. Ти виконаєш свій обов'язок, сину?»

Валла пішов од них, не мовивши й слова. Він жив в одній землянці з іншими неодруженими чоловіками племені. Але навіть з ними він не заговорив. Декілька місяців Валла сидів самотою, не долучаючись до загального співу і танців. Одні гадали, він намагається загартувати своє серце і забути Мууру. Другі говорили, що він хоче піти за Муурою в жіноче царство мертвих.

«У нього не вийде, — говорили вони. — Жінки потрапляють в одне царство, а чоловіки — в інше».

Якось до вогнища підсіла жінка, яка сказала:

«Ви помиляєтеся. Просто він затоплений у думки про те, як помститися за свою наречену. Може, ви думаєте, досить просто взяти спис і вбити Буббура — рудувато-жовтого змія? Ви ніколи його не бачили, а я бачила — одного разу, коли була маленька. Я посивіла того ж дня. Це було найжахливіше видовище на світі. Повірте мені, Буббура можна перемогти лише хоробрістю і хитрістю. І я вірю, що у цього молодого воїна вони є».

Назавтра Валла прийшов до вогнища. Його очі сяяли; здавалося, він навіть був веселий. Він запитав, хто піде з ним збирати смолу.

«У нас є смола, — здивувалися його гарному настрою одноплемінники. — Можеш взяти у нас».

«Мені потрібна свіжа смола, — відповів він, засміявся, побачивши їх перелякані обличчя, і сказав: — Ходімо, і я покажу, навіщо мені потрібна смола».

Цікаві пішли з ним, а коли вони зібрали смолу, він повів їх у долину валунів. Влаштувавшись на найвищому дереві, Валла попросив решту відійти на край долини. З собою він узяв лише вірного друга. Сидячи на дереві, вони вигукували ім'я Буббура, і луна розносила їхні крики долиною, залитою сонцем.

Раптом виткнулася рудувато-жовта голова. Змій прислухався, звідки долинають крики. Довкола кишіли маленькі рудувато-жовті змієнята, що вилупилися з тих яєць, які бачила Муура. Валла і його друг зліпили із смоли великі балабухи. Коли Буббур побачив воїнів, він розкрив пащу, висолопив язика і кинувся на друзів. Був полудень, і сонце яскраво висвічувало білі зуби і червону пащу Буббура. Але в ту саму мить Валла кинув найбільшу балабуху прямо в розкриті змієву пащу. Щелепи мимоволі зімкнулись, і зуби зав'язли в смолі.

Буббур почав качатися по долині, але ніяк не міг звільнитися від смоли, зав'язлої в пащі. Те ж саме Валла і його друг зробили з іншими зміями, і незабаром їх можна було не боятися, бо вони не могли розтиснути щелеп. Потім Валла погукав решту людей, і ті просто перебили всіх зміюк. Буббур таки вбив найвродливішу дочку племені, а потомство Буббура рано чи пізно виростало б у таких самих страшних гадів. З тих пір таких жахливих рудувато-жовтих змій в Австралії поменшало. Але людський страх не зник, а зростав з кожним роком.

Ендрю допив свій джин-тонік.

— А мораль? — запитала Бірґіта.

— Кохання — таємниця більша, ніж смерть. І треба остерегатися змій.

Ендрю розплатився, дружньо поплескав Харрі по плечу і вийшов з бару.

—
МУРРА
—

Халат, статистика й акваріумна рибка

Він розтулив очі. Місто прокидалося, гуділо і гриміло у вікно, а воно ліниво відмахувалося занавіскою. Харрі лежав і дивився на недоречну штучку, що висіла навпроти, — портрет шведського королівського подружжя. Королева впевнено і спокійно посміхається, а в короля такий вигляд, ніби йому в спину штрикають ножем. Харрі знав, як воно, — його і самого в третьому класі початкової школи примушували грати принца у сценці «Капризна принцеса».

Десь шуміла вода. Харрі нахилився понюхати її подушку. На ній лежало щупальце медузи — чи то був довгий рудий волос? Йому згадалася фраза із спортивної рубрики газети «Дагбладе»: «Ерланд Юнсен, футбольний клуб “Мосс”, — відомий своїм рудим волоссям і “довгими” м’ячами».

Потім Харрі раптом зрозумів, як він себе почуває. Легко. Легко, як пір’їнка. Так легко, що він злякався, що його підхопить вітерцем і понесе у вікно і він літатиме над ранковою метушнею Сіднея зовсім без одягу. Потім він прийшов до висновку, що відчуває таку легкість через те, що за ніч вивів з організму багато рідини і, напевно, скинув зо два кілограми.

«Харрі Холє, поліція Осло, — відомий своїми дурнувати-ми ідеями і порожніми кулями».

— *Förlåt?*¹

Біргіта стояла посеред кімнати в якомусь жахливому халаті і з рушником, зав'язаним на голові.

— Доброго ранку, о вільна красуне! А я ось дивився на портрет Примхливого короля на тій он стіні. Тобі не здається, що він віддав би все, аби тільки бути селянином і длубатися у землі? Судячи з виду — так.

Вона поглянула на фотографію.

— Не всім пощастило знайти правильне місце в житті. Ось, наприклад, тобі, а, *snutjävvel?*

Вона сіла на ліжко поряд з ним.

— Важке питання спозарання. Але могла б ти, перш ніж я відповім, скинути із себе цей халат? Просто мені здається, він входить до десятки найстрашніших речей, які я бачив.

Біргіта розсміялася.

— Я називаю його: «*erotik-dödaren*»². Він буває потрібний, коли чоловіки починають занадто набридати.

— А ти довідувалась, як називається цей колір? Може, це нове слово, невідома досі біла пляма на палітрі, між зеленим і рудим.

— Не ухиляйся од відповіді, *norrbagga*³! — Вона вдарила його по голові подушкою, але після недовгої вовтузні виявилася переможеною.

Не відпускаючи рук, Харрі нахилився і зубами знайшов пояс халата. Зрозумівши його наміри, Біргіта скрикнула і садонула йому коліном у підборіддя. Харрі охнув і осів на ліжко. Біргіта швидко притиснула його руки коліньми.

— Відповідай!

---

¹ Перепрошую (*швед.*).

² «Вбивця почуття» (*швед.*).

³ Іронічне прізвисько норвежців (*швед.*).

— Добре, добре, здаюся. Так, я знайшов своє місце в житті. Я найкращий *snutjavel* з усіх, кого ти бачила. Так, я б краще обіймав маленьких пугух, ніж длубатися в землі або виходити на балкон, щоб помахати ручкою натовпу. Так, так, я знаю — це збочення.

Біргіта поцілувала його в губи.

— Могла б і зуби почистити, — процідив Харрі.

І коли вона невимушено закинула голову і розсміялася, Харрі не пропустив цієї нагоди. Швидко скинувши голову, він схопив зубами пояс і потягнув. Халат зсунувся, Харрі підняв коліна, Біргіта опинилася зверху на ньому. Її шкіра була теплою і трохи вологою після душу.

— Поліція! — закричала вона, обвиваючи його ногами.

Харрі відчув, як пульсує все його тіло.

— Івалтукть! — прошепотіла вона і вкусила його за вухо.

А потім вони лежали і разом дивилися в стелю.

— Я б хотіла... — почала Біргіта.

— Чого?

— Та ні, нічого.

Вони встали і почали одягатися. Поглянувши на годинник, Харрі зрозумів, що запізнився на ранкову нараду. Він зупинився біля дверей і пригорнув її.

— Здається, я знаю, чого б ти хотіла, — сказав Харрі. — Ти б хотіла, щоб я що-небудь розповів про себе.

Біргіта поклала голову йому на плече:

— Я знаю, тобі це не подобається. У мене таке відчуття, ніби з тебе все доводиться обценьками витягувати. Що твоя мати була добра і розумна жінка, напівсаамка, і що вона померла шість років тому. Що твій батько читає лекції в університеті і, хоча йому не подобається, чим ти займаєшся,

ніколи тобі про це не говорить. І що людина, яку ти кохаєш над усе на світі — твоя сестра, — «зовсім трохи» страждає на синдром Дауна. Ось що мені хочеться дізнаватися про тебе. Але мені важливо, щоб ти сам хотів мені про це розповідати.

Харрі погладив її по шиї:

— Тобі хочеться дізнатися щось серйозне? Яку-небудь таємницю? — Вона кивнула. — Але таємниці зв'язують людей, — прошепотів він їй на вухо. — А це не завжди те, що потрібно.

Вони стояли в коридорі і мовчали. Харрі затримав подих.

— Усе моє життя мене оточували люблячі люди. Я мав усе, про що просив. Коротше, незрозуміло, чому я став таким, яким став...

Подув вітру з вікна погладив Харрі по волоссю так легко і м'яко, що він мимоволі заплющив очі.

— ...Алкоголіком.

Він сказав це твердо і, напевно, голосніше, ніж слід. Біргіта пригорнулася до нього.

— У Норвегії не так-то легко вилетіти з державної служби. Можна бути некомпетентним — це нічого; неробою — дурниці; начальство можна взагалі обкладати словами — байдуже. Загалом, що хочеш, те й роби: закон захищає тебе в усіх випадках. Окрім пияцтва. Двічі заявившись на роботу в нетверезому стані — вилетиш зразу. А свого часу було легше полічити дні, коли я приходив на роботу тверезим.

Він відпустив Біргіту від себе і заглянув їй у лице — йому було важливо побачити її реакцію. Потім знову пригорнув її до себе.

— Так чи інак, але я якимось жив. Ті, хто про щось здогадувався, вважали за краще дивитися крізь пальці. Напевно, їм слід було на мене донести, але в поліції своя кругова порука.

Якось увечері ми з товаришем їхали на Холменколлен, щоб поставити пару питань одному хлопцю у справі про наркотики і вбивство. Ми його ні в чому навіть не підозрювали, але коли, подзвонивши в двері, побачили, як він на скаженій швидкості виїжджає з гаража, вскочили в машину і почали переслідування. Включили «мигалку» і помчали на ста десяти по Серкедалсвеену. Машину трохи заносило. Разів зо два ми чіплялися за край хідника. Мій товариш хотів був сам сісти за кермо. Але я був такий захоплений переслідуванням, що тільки відмахувався.

Що сталося потім, Харрі довідався від інших. У районі станції Віндерн з автозаправки виїжджав автомобіль. За кермом сидів хлопчина, який тільки-тільки отримав права і заскочив на заправку купити сигарет для батька. Поліцейська машина протягнула його автомобіль через огорожу, зачепила будівлю поряд із зупинкою, де двома хвилинами раніше стояли п'ятеро-шестеро людей, і зупинилася по той бік колії. Поліцейського, що сидів побіч Харрі, викинуло через переднє скло — він пролетів метрів двадцять і вдарився головою об стовпчик огорожі. З такою силою, що той погнувся, а для встановлення особи поліцейського знадобилися відбитки пальців. А хлопчина, що сидів за кермом другої машини, так і залишився паралізованим — від шиї і нижче.

— Я приїжджав провідати його в містечко під назвою Сюннос, — вів далі Харрі. — Він ще мріє коли-небудь сісти за кермо. Мене тоді знайшли в машині з травмою черепа і рясною внутрішньою кровотечею. Кілька тижнів валявся під крапельницею.

Щодня приходили мати і сестра. Сідали по обидва боки від ліжка, тримали його за руки. Вечорами, коли відвідувачів зазвичай не пускали, приходив батько. Сильний струс мозку вплинув на зір, і Харрі забороняли читати книжки

і дивитися телевізор. Йому читав батько. Сідав упритул до ліжка і шепотів на вухо (щоб дуже не стомлювати сина) своїх улюблених письменників: Сигурда Хоеля і К'яртана Флейстада.

— Одну людину я вбив, другу на все життя зробив калікою і все одно залишився оточеним любов'ю і турботою. А опинившись у загальній палаті, насамперед попросив сусіда, щоб його брат купив мені півлітрову бляшанку джина.

Харрі замовк. Біргіта дихала рівно і спокійно.

— Здивована? — запитав він.

— Я зрозуміла, що ти алкоголік, ще в першу нашу зустріч, — відповіла Біргіта. — У мене батько алкоголік.

Харрі не знав, що на це сказати.

— Що було далі? — запитала вона.

— Те, що було далі... те, що було далі, стосується лише норвезької поліції. Мабуть, цього краще не знати.

— Ми зараз далеко від Норвегії, — сказала вона.

Харрі міцно її обійняв:

— Я і так сьогодні багато розповів. Продовження — в наступному числі. Мені вже час. Можна сьогодні увечері я знову прийду в «Олбері» і відриватиму тебе від роботи?

Біргіта посміхнулася трохи сумно — і Харрі зрозумів, що з цієї дівчиною все буде набагато серйозніше, ніж він гадав.

— Пізенько ти прийшов, — констатував Водкінс, коли Харрі увійшов до кабінету і поклав йому на стіл кілька ксерокопій.

— У мене *jet-lag*¹, — відповів Харрі. — Є новини?

— Так, почитай. Юн Суе відкопав давні справи про згвалтування. Зараз вони з Кенсінгтоном саме їх вивчають.

---

¹ Збій біологічного годинника, пов'язаний із зміною часового поясу (англ.).

Вирішивши, що спершу необхідна чашка гарної кави, Харрі попрямував до їдальні, де наштовхнувся на веселого Маккормака. Вони замовили по порції *white flat*¹ і сіли за один столик.

— Телефонували з апарату міністра юстиції. А їм телефонували з норвезького Мін'юсту. Я якраз розмовляв із Водкінсом і так зрозумів, що у вас уже є хтось на прикметі?

— Еванс Вайт. Так. Він стверджує, що у нього алібі на той день, коли, як ми думаємо, було скоєно вбивство. Ми попросили німбінську поліцію розпитати ту жінку, з якою, якщо вірити Вайту, він тоді був.

Маккормак буркнув:

— Ти бачив цього хлопця лицем у лице, Харрі. Це він?

Харрі опустил очі і втупився в чашку. Спіралі молока крутилися в каві, нагадуючи галактику.

— Дозвольте провести аналогію, сер? Ви знаєте, що Чумацький Шлях — це зоряна туманність, що налічує понад сто тисяч мільйонів зірок? І що коли з одного кінця цієї спіралі летіти до іншого зі швидкістю світла, то за тисячу років не здолати і півшляху? Я вже не кажу про те, щоб облетіти всю галактику.

— Забагато філософії зранку, Ховлі. Що ти хочеш усім цим сказати?

— Що людська душа — дрімучий ліс, який не можна спізнати за коротке людське життя. Що я увявлення не маю, сер.

Маккормак поглянув на Харрі якимось тривожно:

— Ховлі, ти починаєш говорити, як Кенсінгтон. Мабуть, даремно я дозволив вам працювати в парі. У цього хлопця багато дивацтв.

---

¹ Кава з густою піркою (англ.).

Юн уставив слайд у проектор:

— У країні за останній рік було заведено понад 5000 справ про зґвалтування. Само собою, за такої кількості не можна щось шукати без статистичного підходу. Тобто перше ключове поняття для нас — «статистичні значення». Іншими словами, ми шукаємо тенденцію, яку не можна пояснити статистичними погрішностями. Друге ключове поняття — «демографія». По-перше, я шукав нерозкриті справи про вбивства або зґвалтування, де фігурують слова «задушення» або «ядуха». І знайшов дванадцять убивств і декілька сот зґвалтувань. Потім скоротив пошук, уточнивши, що жертви мають бути блондинками від 15 до 35 років і жити на східному узбережжі. Статистика і відомості з паспортних столів показують, що волосся такого кольору лише в 5% жінок. Так у мене залишилося сім убивств і понад сорок зґвалтувань.

Юн уставив новий слайд з процентними частками і гістограмами. Він не став нічого говорити, просто дав решті прочитати цифри. Надовго запала тиша. Першим заговорив Водкін:

— Отже...

— Ні, — відповів Юн. — Це не означає, що тепер ми знаємо щось, чого не знали раніше. Цифри ще нічого не доводять.

— Але ми можемо припускати, — сказав Ендрю. — Ми можемо, наприклад, припустити, що на волі людина, яка систематично гвалтує блондинок і періодично їх убиває. І любить хапати їх за горло.

Раптом усі заговорили разом, і Водкінсу довелося зажадати тиші. Слово взяв Харрі:

— Чому цього не помітили раніше? У нас на руках сім убивств і 40—50 зґвалтувань, які дозволяють судити про тенденцію.

Юн Суе знизав плечима:

— На жаль, і в Австралії зґвалтування — річ буденна і не завжди привертає таку увагу, як багато хто собі уявляє.

Харрі кивнув. Він знав, що і в нього на батьківщині справи йдуть не краще.

— Крім того, більшість ґвалтівників орудують у тому місті або районі, де живуть, і не намагаються сховатися після злочину. Тому систематичної співпраці між штатами у звичайних справах про зґвалтування немає. В даному разі проблема — територіальний розкид, — Юн указав на список міст і дат. — Спочатку в Мельбурні, місяць по тому — в Кернзі, а ще за тиждень — у Ньюкаслі. Зґвалтування у трьох різних штатах за два місяці. Іноді він у каптурі, іноді в масці, мінімум раз — у нейлоновій панчосі, а інколи жертви і зовсім не бачили ґвалтівника. Місце злочину — від темних провулків до парків. Їх відвозили машиною, до них вдирались уночі додому. Коротше, ці справи ніщо не об'єднує, крім того що жертви — блондинки, були задушені і в поліції немає жодних ключів. Ага, і ще дещо. Вбивця працює дуже чисто. На жаль. Ясно, що він знищує всі свої сліди: відбитки пальців, сперму, волокна одягу, волосся, шкіру з-під нігтів жертви і так далі. Але крім цього, ніщо не вказує на серійного вбивцю: ані слідів гротескових, ритуальних дій, ані візитки для поліції типу «я тут був». За цими трьома зґвалтуваннями настав цілий рік затишшя. Якщо злочинець не скоював у цей час інших зґвалтувань. Але не схоже.

— А вбивства? — запитав Харрі. — З ними що-небудь ясно?

Юн похитав головою:

— Територіальний розкид. Коли поліція Зрісбена знаходить труп із слідами зґвалтування, у Сідней з цим не йдуть.

Крім того, великий розкид і за часом, так що встановити закономірність важко. До того ж гвалтівники часто душать своїх жертв.

— Хіба в Австралії немає поліції, що працює на федеральному рівні? — здивувався Харрі.

На обличчях присутніх з'явилися посмішки. Харрі не став розвивати цю тему і перейшов на іншу:

— Якщо це маніяк... — почав він.

— ...то він, як підказує досвід, має діяти за однією схемою, — продовжив Ендрю. — Але ж це не так?

Юн кивнув:

— Очевидно, у когось в поліції упродовж цих років виникала думка про серійного вбивцю. І він, схоже, відкопав з архівів давні справи і почав їх порівнювати, але надто багато що не сходилося, щоб дати справі подальший хід.

— Але якщо це все-таки серійний убивця, у нього має бути більш-менш виражене бажання, щоб його піймали?

Водкінс відкашлявся:

— У літературі з криміналістики часто таке пишуть. Що дії вбивці — це крик про допомогу. Що він залишає маленькі закодовані послання і сліди, які говорять про його підсвідоме бажання, аби його хтось зупинив. Іноді так і буває. Але боюся, не все так просто. У більшості серійних убивць, як і в нормальних людей, немає бажання опинитися за ґратами. І якщо це справді маніяк, то підказок він нам залишив не так багато. Мені не подобається ще дещо...

Він відкопав верхню губу, показавши жовті зуби.

— По-перше, у нього немає стандартної схеми вбивства, крім того що жертви — блондинки і він їх душить. Може, це означає, що кожне вбивство він розглядає як щось самовартісне, щось подібне до витвору мистецтва, яке не має бути схожим на попереднє. Це значно ускладнює нашу роботу.

А може, схема все-таки є, просто ми її поки не намацали. Можливо також, що він зовсім не збирається вбивати, але інколи йому доводиться це робити, тому що жертва побачила його обличчя, вчинила опір, покликала на допомогу або щось іще, чого йому б не хотілося.

— Можливо, він убиває жертву, лише коли у нього з нею не вийшло?.. — припустив Леб'є.

— А може, треба показати справу психологам? — сказав Харрі. — Може, вони складуть психологічний портрет, який нам допоможе?

— Можливо, — промовив Водкінс. Здавалося, він думає про щось зовсім інше.

— А що «по-друге»? — запитав Юн.

— Що? — опам'ятався Водкінс.

— Ви сказали: «по-перше», сер. А що «по-друге»?

— Що він так раптово затихає, — відповів Водкінс. — Можливо, він робить це із суто практичних причин. Наприклад, через хворобу або термінову поїздку. А що, коли він просто не хоче, аби хтось помітив зв'язок між злочинами? І на якийсь час лягає на дно? *Just like that!* — Він лягнув пальцями. — І в такому разі ми маємо справу з дійсно небезпечним злочинцем, який дисциплінований, хитрий і не схильний до тієї манії саморуйнування, через яку врешті-решт попадається більшість маніяків. Він перетворюється на обачливого вбивцю, якого навряд чи вдасться спіймати, перш ніж він влаштує криваве весілля. Якщо нам узагалі вдасться його спіймати.

В кімнаті повисла важка тиша. У Харрі по спині пробігли мурашки. Він пригадав усе, що читав про невловимих серійних убивць і про те, як збивалася з ніг поліція, коли вбивства раптово припинялись. У таких випадках було неясно, чи вбивця ліг на дно, чи просто помер.

— Наші дії? — запитав Ендрю. — Попросимо всіх блондинок аж до пенсійного віку вечорами не виходити з дому?

— Тоді він просто зникне, і ми його так і не спіймаємо, — відповів Леб'є. І дістав кишенькову пилочку, якою почав старанно чистити нігті.

— Але з другого боку, не віддавати ж йому всіх австралійських блондинок на поталу? — заперечив Юн.

— Для цього не потрібно вимагати, щоб вони сиділи під замком, — сказав Водкінс. — Якщо він шукає жертву, він її знаходить. Хіба він не вдирався кілька разів у будинок до жертви? Отож забудьте. Його треба викурити.

— Але як? Він орудує по всій Східній Австралії, і ніхто не знає, де його чекати наступного разу. Він цілком довільно гвалтує і вбиває, — сказав Леб'є своїм нігтям.

— Це не так, — похитав головою Ендрю. — Той, хто займається цим давно, нічого не може робити довільно. Може здатися, що серійні вбивці хочуть, аби про них говорили. Вони залишають на місці злочину свої візитки. А цей не такий. Навпаки — він хоче, щоб схожості не було. Його видає лише пристрасть душити. Інакше його взагалі не можна було б вирахувати. Так думає він. І помиляється. Тому що схема є завжди. Не тому, що її розробляють, а тому, що всі люди — це тварини зі своїми звичками. І великої різниці між вами і гвалтівником немає. Різниця в тому, які особливі звички тварини.

— Ця людина — псих, — сказав Леб'є. — У всіх серійників, по-моєму, шизофренія, хіба ж не так? Голоси, які наказують їм убивати і все таке інше? Я згоден із Харрі: давайте покличемо мізкознавця.

Водкінс спантеличено почухав підборіддя.

— Психолог, звичайно, багато що розповість про серійних убивць, але не певен, що ми шукаємо там, — промовив Ендрю.

— Чому ні? Адже він якраз серійний, якщо скоїв сім убивств, — зауважив Леб'є.

— Послухайте, — Ендрю схилився над столом, тримаючи в повітрі величезні чорні кулаки. — Для серійного вбивці вбивство важливіше за статевий акт. Безглуздо насилувати когось, а потім не вбивати. А для цього важливіше згвалтування. Коли він убиває, то робить це, напевно, з практичних міркувань, як говорив Водкінс. Наприклад, коли жертва може його викрити. Якщо бачила його обличчя. — Ендрю зробив паузу. — Або знає, хто він. — Він поклав руки перед собою.

Незважаючи на жалісливі завивання вентилятора, в кімнаті стояла більша задуха, ніж зазвичай.

— Статистика непогана, — сказав Харрі. — Але не можна, щоб вона завела нас на манівці. Як кажуть у нас в Норвегії, ми можемо за деревами не бачити лісу.

Водкінс дістав носову хусточку і промокнув спітніле чоло.

— Можливо, частина змісту наведеного містером Ховлі дотепного норвезького прислів'я втрачається у перекладі, але особисто я не зовсім її зрозумів, — признався він.

— Я просто маю на увазі, що не можна, розглядаючи загальну картину, забувати, що вбивство Інгер Холтер може виявитися ніяк з цим не пов'язано. Дехто і у Велику чуму помирав від звичайного запалення легенів, чи ж не так? Припустімо, Еванс Вайт не серійний убивця. І наявність іншої людини, яка вбиває блондинок, не виключає можливості, що Інгер Холтер убив Еванс Вайт.

— Заплутано, але ми зрозуміли, Ховлі, — сказав Водкінс і підсумував: — Отже, хлопці, ми шукаємо гвалтівника і, можливо — повторюю: можливо, — серійного вбивцю. Як далі піде слідство — залежить від Маккормака. А поки буде-

мо працювати у визначеному напрямі. Кенсінгтоне, хочеш щось додати?

— Так, Ховлі не було на ранковій зустрічі, тому повторю, що я розмовляв з Робертсоном, господарем квартири Інгер Холтер, і запитав, чи не чув він раніше імені Еванса Вайта. І знаєте, туман прояснився, тому що він дійсно про нього чув. Увечері ми туди підемо. А ще телефонував наш давній приятель — шериф з Німбіна. Ця Анджеліна Хатчинсон підтверджує, що дві доби до того, як знайшли тіло Інгер Холтер, провела з Евансом Вайтом.

Харрі вилаявся.

Водкінс ляснув у долоні:

— Отже, знову за роботу, хлопці. *Let's nail this bastard.*¹

Останню фразу він промовив без певності в голосі.

Харрі десь чув, що короткочасної пам'яті собакам вистачає в середньому секунди на три, але частими повторами можна істотно збільшити цей час. Вираз «собака Павлова» з'явився після дослідів, які російський фізіолог Іван Павлов ставив над собаками для вивчення так званих умовних рефлексів. Щоразу, даючи собакам їжу, він подавав звуковий сигнал. І якось подав тільки сигнал — без їжі. Але у собак все одно почалося виділення слини і шлункового соку. Може, зараз це явище і не здається дивним, але за своє відкриття Павлов отримав Нобелівську премію, довівши, що тіло «запам'ятовує» часті повтори.

Коли Ендрю вдруге за останні кілька днів добрячим копняком відправив тасманійського диявола в кущі, була підстава сподіватися, що капосний вихованець Робертсона запам'ятає цей копняк краще за перший. І наступного разу,

---

¹ Спіймаємо цього виродка (англ.).

зачувши незнайомі кроки, визнає за краще не кидатися на відвідувачів, а куди-небудь сховатися.

Робертсон посадив гостей на кухні і запропонував пива. Ендрю охоче погодився, а Харрі попросив склянку мінералки. Її в Робертсона не виявилось, тому Харрі вирішив просто закурити.

— Ні-ні, — сказав Робертсон, побачивши у нього в руках пачку сигарет. — У моєму домі курити забороняється. Куріння шкодить здоров'ю, — і він одним ковтком виглушив півпляшки.

— То ви прихильник здорового способу життя? — запитав Харрі.

— Звичайно! — Робертсон зробив вигляд, що не помітив у його голосі іронії. — У цьому домі не палять і не їдять ні м'яса, ні риби. Ми дихаємо чистим повітрям і харчуємося дарами природи.

— Ваша псина теж?

— Мій собака не пробував ні м'яса, ні риби з того часу, як був цуценям. Він справжній вегетаріанець, — з неприхованою гордістю сказав Робертсон.

— Це пояснює його паршивий характер, — пробурмотів Ендрю.

— Ми так зрозуміли, містере Робертсон, що ви знайомі з Евансом Вайтом. Що ви можете нам розповісти? — Харрі дістав блокнот. Він не збирався нічого записувати, але з досвіду знав, що сам вигляд блокнота викликає у свідків відчуття значущості їхніх свідчень. Свідки підходять до справи серйозніше, намагаються не допускати у свідченнях помилок і точніше називають імена, назви місць і час у годинах і хвилинах.

— Констебль Кенсінгтон зателефонував мені і запитав, хто заходив до Інгер Холтер, коли вона тут жила. І я сказав,

що, здається, бачив того хлопця з фотографії, де він з дитиною.

— Он як?

— Так, цей хлопець, наскільки я знаю, приходив сюди двічі. Вперше вони зачинилися у неї в кімнаті і не виходили звідти дві доби. Її було дуже... е-е... дуже чути. Я подумав про сусідів і увімкнув гучну музику, щоб не ставити їх у незручне становище. Тобто, Інгер і того хлопця. Гадаю, їм це не надто заважало. За другим разом він зайшов до неї і майже відразу вийшов.

— Вони посварилися?

— Гадаю, так. Вона кричала, що розкаже тій зараз, який він мерзотник. І що вона розкаже декому про його плани.

— Декому?

— Вона назвала ім'я, але я забув.

— А ця «зараза» — хто це може бути? — запитав Ендрю.

— Я намагаюся не втручатися в особисте життя квартирантів, констеблю.

— Чудове пиво, містере Робертсон. То що це за «зараза»? — Ендрю, здавалося, не чув його відповіді.

— Ну, як би це... — протягнув Робертсон. Його очі нервово бігали від Ендрю до Харрі і назад. Він спробував посміхнутися. — Це ж дуже важливо для слідства, чи ж не так?

Питання повисло в повітрі.

Ендрю, грюкнувши, поставив пляшку на стіл і суворо поглянув на домовласника.

— Ви, Робертсоже, надто багато дивитесь телевізор. Гадаєте, я зараз непомітно покладу на стіл стодоларовий папірець, ви шепнете мені ім'я і ми мовчки розійдемося? В дійсності все не так, і ми зараз зателефонуємо, і сюди під виття сирен примчить поліцейська машина, на вас надінуть наручники і заберуть, хочете ви того чи ні, на очах у всіх сусідів.

Потім, у дільниці, вам в обличчя світитимуть лампою і як «можливному підозрюваному» влаштують допит на всю ніч. Без адвоката. В дійсності все може обернутися вироком за приховування інформації у справі про вбивство. Це робить з вас співучасника і гарантує шість років суворого режиму. Ну, як вам таке, містере Робертсон?

Зблідлий Робертсон безгучно хапав ротом повітря. Як акваріумна рибка, котра зрозуміла, що обід зараз буде не в неї, а з неї.

— Я... я не хотів, щоб... — нарешті вимовив він.

— Востаннє запитую: хто така ця «зараза»?

— Напевно, та, на фотографії... та, яка була тут.

— На якій фотографії?

— На тій, що висить у неї в кімнаті. Вона там стоїть позаду Інгер і того хлопця. Така маленька, засмагла, з пов'язкою на лобі. Я її впізнав, бо кілька тижнів тому вона приходила сюди і запитувала Інгер. А коли я її покликав, вони вийшли на сходи і стали розмовляти. Потім — кричати і лаятися. Грюкнули двері, і заплакана Інгер побігла до своєї кімнати. Більше я тієї дівчини не бачив.

— Не могли б ви принести цю фотографію, Робертсоне? Я залишив копію у своєму кабінеті.

Робертсон був сама послужливість. Він миттєво побіг і повернувся з тим самим груповим знімком. Харрі вистачило одного погляду, щоб зрозуміти, хто ця жінка.

— Мені відразу здалося, що я її десь бачив, — сказав він.

— Це ж наша жаліслива мадам! — здивовано вигукнув Ендрю.

— Думаю, її звуть Анджеліна Хатчинсон.

Коли вони поверталися, тасманійського диявола не було видно.

— Детективе Кенсінгтон, ти не замислювався, чому всі звуть тебе «констеблем»? — поцікавився Харрі, коли вони вже сіли в автомобіль.

— Тому що у мене приємна зовнішність. «Констебль» звучить як «добрий дядечко», га? — із задоволеним виглядом запитав Ендрю. — І я не наважуюся їх поправляти.

— Авжеж, просто плюшевий ведмедик, — розсміявся Харрі.

— Коала, — сказав Ендрю.

— «Шість років суворого режиму!» — пригадав Харрі. — Ну ти і брехло!

— Більше нічого на думку не спало, — відповів Ендрю.

Terra nullius, сутенер і Нік Кейв

У Сідней йшов дощ. Вода ляпотіла по асфальту, розбивалася об стіни будинків і тонкими струмками бігла уздовж хідників. Люди квапилися куди-небудь сховатися, розпліскуючи воду каблуками. Дехто, звичайно, слухав уранці прогноз і захопив із собою парасольку. І тепер парасольки прокльовувалися на вулиці, як величезні яскраві поганки. Ендрю і Харрі стояли і чекали на зелене світло на Вільям-стріт біля Гайд-парку.

— Пам'ятаєш аборигена, який того вечора сидів у парку поряд з «Олбері»? — запитав Харрі.

— У Грін-парку?

— Він намагався з тобою привітатися, а ти йому не відповів. Чому?

— Я з ним незнайомий.

Спалахнуло зелене, і Ендрю натиснув на газ.

Коли Харрі увійшов до бару «Олбері», там майже нікого не було.

— Ранувато, — сказала Біргіта, розставляючи й далі по полицях чисті склянки.

— Я подумав, що поки відвідувачів не так багато, обслуговування буде кращим.

— Тут ми обслуговуємо всіх однаково добре. — Вона ущипнула Харрі за щоку. — Чого бажатимете, прошу?

— Просто кави.

— Просто каву вип'єш дома.

— Дякую, моє золотко.

Біргіта розсміялася.

— Золотко? Так батько називає мою маму. — Вона сіла на стілець і, перегнувшись через стійку, поглянула на Харрі. — А насправді час занепокоїтися, якщо хлопець, якого я знаю менше тижня, починає називати мене пестливими іменами.

Харрі потягнув носом повітря. Дослідники все ще мало знають про те, як імпульси, що надходять від рецепторів запаху, перетворюються в мозку на значимі відчуття. Але Харрі не важливо було, як це відбувається, — він просто знав, що, коли він відчуває її аромат, його мозок і тіло відгукуються на всі боки. Повіки злегка опускаються, губи розтягуються в широкій посмішці, а настрій помітно поліпшується.

— Не турбуйся, — порадив він. — Хіба ти не знаєш, що «золотко» належить до безпечних пестливих імен?

— Не знала, що такі бувають.

— Звичайно, бувають. Наприклад, «люба», «подруга». Або «крихітко».

— А небезпечні?

— Ну... Ось «лапуленька» — дуже небезпечно, — відповів Харрі.

— А ще?

— «Лапуленька», «усіпусечка». Знаєш, такі плюшеві слова. Головне, вони несуть у собі не нейтральне, безособове значення, а більш інтимне. Краще вимовляти їх трохи в ніс, як коли розмовляєш з дітьми. Тоді від почуття близькості і тісного простору навіть може розвинутися клаустрофобія.

— Ще які-небудь приклади?

— А як там з кавою?

Біргіта хльоснула його хусткою. Потім налила великий кухоль кави. Поки вона стояла до нього спиною, Харрі захотілося простягнути руку і провести по її волоссю.

— Тепер моя черга. Я хочу почути продовження розповіді, — заявила вона, сіла і взяла його руку в свою.

Харрі відпив з кухля, затримав подих і поглянув довкола.

— Його звали Стіансен — того мого колегу. А на ім'я — Ронні. Підходяще ім'я для хулігана. Але на хулігана він був не схожий: добрий, чуйний хлопець, якому подобалась його робота. В основному подобалась. Коли його ховали, я все ще валявся під крапельницею. Мій шеф потім зайшов до мене в лікарню. Передав привіт від начальника поліції Осло. Вже тоді мені слід було запідозрити недобре. Але я був тверезий, і настрої паршивий. Медсестра здогадалася, що мені приносять випивку, і сусіда перевели до іншої палати, так що я не пив уже два дні.

«Знаю, про що ти думаєш, — сказав шеф. — Не треба, попереду багато роботи».

Він думав, мені хочеться покінчити життя самогубством. Він помилявся — мені хотілося лише роздобути випивку.

Шеф не любить ходити колом та навколо.

«Стіансен загинув. Йому ти вже не допоможеш, — сказав він. — Але ти можеш допомогти самому собі і своїй родині. І нам. Ти читав газети?»

Я відповів, що взагалі нічого не читав, що батько прочитав мені кілька книжок і що я просив його не заводити розмов про те, що сталося. Шеф сказав — дуже добре, що я ні з ким про це не розмовляв. І це все спрощує.

«Узагалі-то, машину вів не ти, — сказав він. — Тобто скажемо інакше: за кермом не сидів співробітник поліцейської дільниці міста Осло в стані алкогольного сп'яніння». — І запи-

тав, чи розумію я його. Це, мовляв, Стіансен був за кермом. З нас двох саме у нього в крові не знайшли ні краплі алкоголю.

Він показав мені газети тижневої давності, і я, хоча ще погано бачмь, прочитав, що водій загинув на місці, а його колегу, який сидів на передньому сидінні, важко поранило.

«Але за кермом сидів я», — відповів я йому.

«Сумніваюся. Тебе знайшли на задньому сидінні, — сказав шеф. — Знаєш, у тебе ж був серйозний струс мозку. Ти, мабуть, узагалі нічого не пам'ятаєш про ту поїздку».

Я, звичайно, розумів, до чого він хилить. Журналістам цікаво тільки те, що знайшли в крові у водія, і якщо там усе в нормі, про мене вже ніхто б не подумав. Для поліції це дуже важливо.

Обличчя у Біргіти було насуплене.

— А як розповісти батькам Стіансена, що це їхній син сидів за кермом? У них що — немає нічого людського? Як узагалі...

— Я ж сказав, що в поліції існує кругова порука. Іноді інтереси організації важливіші за інтереси рідних. Не виключено, що в такому разі сім'ї Стіансена подали б версію, з якою їм було б легше жити. За версією мого шефа, водій, тобто Стіансен, пішов на виправданий ризик, переслідуючи можливого вбивцю і наркоділка.

А нещасний випадок під час виконання службових обов'язків може статися з ким завгодно. До того ж хлопчина в другій машині був недосвідченим шофером, та і в принципі існувала можливість, що він нас пропустить. Усе-таки ми їхали з сиреною.

— І на швидкості сто десять кілометрів.

— За обмеження п'ятдесят. Ну звичайно, хлопця винити не можна. Важлива аргументація. Як родині буде довідатися, що їхній син був пасажиром? Чи стане батькам легше через

те, що їхній син не сів за кермо сам, а дав вести п'яному колезі? Шеф повторював ці аргументи знову і знову. Я думав, у мене голова трісне. Під кінець я перегнувся через край ліжка, і мене знудило. Прибігла медсестра.

А наступного дня прийшли Стіансенові батьки і його молодша сестра. Вони принесли мені квіти і побажали швидкого одужання. Батько бідкався, що так і не зміг навчити сина водити машину обережніше. Я плакав як дитина. Кожна секунда ставала для мене мукою. Вони просиділи у мене в палаті більше години, а потім пішли.

— Боже, що ти їм говорив?

— Нічого. Це вони говорили. Про Ронні. Про те, які у нього були плани, ким він хотів стати, що робити. Про його кохану дівчину, яка вчиться в Америці. Про те, як він говорив про мене. Що я гарний поліцейський і гарний друг. На якого можна покластися.

— Що потім?

— Я валявся в лікарні два місяці. Двічі чи тричі заходив шеф. Якось він знову сказав:

— Знаю, про що ти думаєш. Не треба. — І цього разу вгадав. Я хотів лише одного — померти. Може, приховати всю правду було шляхетним вчинком. Але найгірше — не те, що я збрехав. А те, що я врятував власну шкуру. Може, це звучить дивно, але я багато про це думав. Тому зараз розповім одну історію.

У п'ятдесятих уся Америка знала молодого університетського викладача на ім'я Чарлз Ван Дорен — ніхто не міг перемогти його в телевікторині, яка транслювалася по всій країні. Тиждень за тижнем виходив він переможцем. Питання інколи траплялися найкаверзніші, але, на загальний подив, цей хлопець завжди відповідав правильно. Йому писали дівчата, котрі мріяли вийти за нього заміж, у нього був свій

клуб фанатів, а на його лекції в університеті, природно, люди ходили юрбами. У результаті він публічно признався, що організатори вікторини давали йому питання заздалегідь.

Коли його запитали, навіщо він розкрив обман, Ван Дорен розповів про свого дядька, який одного разу признався дружині в тому, що зраджував її. Після цього в сім'ї був серйозний скандал, і Ван Дорен запитав дядька, навіщо він розповів про зраду, адже вона сталася багато років тому і потім дядько жодного разу не бачив тієї жінки. І дядько відповів, що найгірше не зрада, а те, що він залишився безкарним. Цього дядько більше не міг витерпіти. І Ван Дорен — теж.

Думаю, що коли люди перестають вважати свої вчинки правильними, у них виникає потреба в покаранні. В усякому разі, я мріяв про те, щоб мене покарали: били батогом, мучили, принижували. Що завгодно, аби я знову зміг знайти себе. Але карати мене ніхто не збирався. А позаяк я офіційно був тверезий, мене не могли навіть викинути з роботи. Навпаки, шеф публічно мене відзначив як співробітника, серйозно пораненого під час виконання службових обов'язків. І я вирішив покарати себе самого. Ухвалив найсуворіший вирок: жити далі і кинути пити.

У бар стали приходити люди. Бірґіта жестом показала їм, що скоро звільниться.

— А потім?

— Знову став на ноги, вийшов на роботу. Працював допізна — довше за всіх інших. Ходив на тренування і у тривалі походи. Читав книжки. Небагато — вивчав юриспруденцію. Перестав знатися з поганою компанією. Втім, і з хорошою теж. З усіма, з ким запізнався, коли пив. Не знаю чому — це було щось подібне до генерального прибирання. Все, що сталося в моєму житті раніше, мусило пощезнути, — і погане, і гарне. Якось я сів за телефон і обдзвонив усіх своїх ко-

лишніх приятелів. Говорив: «Привіт, приємно було бавити з вами час, але більше ми зустрічатися не можемо». Більшість погодилися зі мною. Дехто навіть зрадів. А дехто сказав, що я так відгороджуюся від світу. Можливо, вони мали рацію. В останні три роки я більше спілкувався з сестрою, ніж з ким-небудь іншим.

— А жінки?

Харрі окинув поглядом стійку. Деякі відвідувачі починали втрачати терпець.

— Це вже інша, теж довга історія. Давня історія. Після аварії у мене нікого не було. Я став таким собі самотнім вовком. Хто знає; може, я привабливий, лише коли вип'ю? — Харрі задумливо налив у каву ще молока.

— А чому тебе направили сюди, в Австралію?

— Дехто з керівництва, напевно, вирішив, що це якраз для мене. Як перевірка. Я так зрозумів, що коли не завалю всю справу, переді мною відкриються деякі перспективи в Норвегії.

— Гадаєш, це так важливо?

Харрі знизав плечима.

— Мало що на світі справді важливе, — він кивнув на інший кінець стійки. — Принаймні не важливіше, ніж випивка для того хлопця.

Біргіта пішла, а Харрі залишився сидіти і дивитися в кухоль. Над полицями із спиртним висів телевізор. Показували новини. Харрі зрозумів, що розповідають про групу аборигенів, які вимагають прав на якусь ділянку землі.

— ...у відповідності з новим Законом про титул власності для корінних народів, — сказав диктор.

— Отже, справедливість торжествує, — почув Харрі голос за спиною.

Обернувшись, він спочатку не впізнав довгоногоу напудрену жінку з грубими рисами обличчя й у величезній світлій перуці. Але потім пригадав, де вже бачив цей ніс як бульба і широкий проміжок між передніми зубами.

— *The clown!*¹ — вигукнув Харрі. — Отто.

— Отто Рехтнагель власною високою персоною, красунчику. Ах, ці високі каблуки такі незручні. Я маю за краще, коли мої чоловіки вищі за мене. *May I?*² — Він сів поряд із Харрі.

— Що питимеш? — запитав Харрі, намагаючись привернути увагу Біргіти.

— Розслабся. Вона знає, — сказав Отто.

Харрі запропонував йому сигарету. Той узяв її, не подякувавши, і манірно сунув у рожеві губи. Харрі дістав сірник, і Отто, не відриваючи від нього очей, глибоко затагнувся.

Плаття було коротким, і Харрі бачив худі стегна Отто, обтягнуті панчохами. Слід було визнати, що його вбрання — свого роду шедевр, і в Отто більше жіночності, ніж у більшості жінок, яких зустрів Харрі.

— Що ти мав на увазі, коли сказав: справедливість торжествує? — запитав Харрі, киваючи на телеекран.

— Ти що, не чув про *terra nullius*? І про Еді Мабо?

Харрі похитав головою.

— *Terra nullius* — дуже забавна штука. Коли британці приїхали в Австралію, то помітили, що місцеві жителі не надто обробляють землю. Аборигени жили напівкочовим життям, полювали, рибалили і харчувалися дарами природи. І лише тому, що вони не кряжили півдня на картопляному полі, британці вирішили, що народ перебуває на низькому

---

¹ Клоун! (Англ.)

² Дозвольте? (Англ.)

рівні розвитку. Вони думали, що землеробство — обов'язкова ланка в розвитку будь-якої цивілізації, але забули, що перші європейці, котрі намагалися обробляти скupu землю Австралії, гинули з голоду. Аборигени ж знали природу як свої п'ять пальців і постійно відкочовували в ті місця, де в різну пору року можна знайти їжу. Капітан Кук говорив, що щасливіших людей він не зустрів. Їм просто не було потреби копати городи. Але через те, що вони не були осілими, британці вирішили, ніби земля нічийна. Латиною *terra nullius*. І значить, британці можуть роздавати права на володіння землею поселенцям, не запитуючи дозволу в аборигенів. А вже земля їм не належала.

Біргіта поставила перед Отто великий келих «Маргарити».

— А кілька років тому з'явився такий собі Еді Мабо, хлопець з островів у Торресовій протоці, який кинув виклик існуючому порядку, не визнаючи принципу «*terra nullius*». Він заявив, що в ті часи земля була незаконно вкрадена в аборигенів. І в 92-му Верховний суд підтримав Еді Мабо і визнав, що раніше Австралія належала аборигенам. Суд постановив, що аборигени можуть зажадати повернення споконвічних територій мешкання або промислу. Звісно, знявся страшний галас: білі злякалися, що тепер вони втратять свою землю.

— А що відбувається зараз?

Отто зробив глибокий ковток з підсоленого келиха, скрипив невдоволену фізіономію, ніби хлебнув оцту, й обережно витер губи серветкою.

— Ну, суду поки не знесли. Закон про титул власності для корінних народів прийняли. Але застосовувати його на практиці не виходить. Усе-таки бідний селянин не захоче ні з сього ні з того розлучитися зі своєю власністю. Отже паніка потроху вляглася.

«Ось я сиджу в барі, — подумав Харрі, — і слухаю, як педераст міркує про австралійську політику». Він навіть був порівняв себе з Харрісоном Фордом із «Зоряних воєн», що сидів у космічному барі.

Випуск новин перервався рекламою, в якій усміхнені австралійці у фланелевих сорочках і шкіряних капелюхах на всі лади розхвалювали пиво, всі достоїнства якого, очевидно, зводилися до того, що воно, — «*proudly Australian*»¹.

— Випиймо за *terra nullius*, — запропонував Харрі.

— Випиймо, красунчику. Ах, зовсім вилетіло з голови. Наступного тижня ми показуємо нову програму в театрі Сент-Джордж на Бонді-Біч. Я просто наполягаю, щоб ви з Ендрю прийшли. Візьміть із собою ще кого-небудь. Прибережіть оплески для моїх номерів.

Харрі низько вклонився і подякував Отто за три квитки, які той простягнув, елегантно відставивши мізинець.

Перетинаючи Грін-парк дорогою від «Олбері» до Кінгз-Крос, Харрі чомусь шукав очима того сивого аборигена. Але цього вечора в тьмяному світлі паркових ліхтарів на лавках можна було побачити кількох білих алкоголіків. Затягнуте хмарами небо прояснилося, високо вгорі засяяли зірки. Харрі проминув двох чоловіків, що завели сварку. Вони стояли по різні боки хідника, і йому довелося проходити між ними.

— Ти не сказав, що підеш на всю ніч! — тонко й верескливо крикнув один з них, задихаючись від сліз.

Притулившись до стіни в'єтнамського ресторану, курир офіціант. Вигляд у нього був уже змучений. По вулиці Дарлінгхерст-роуд у районі Кінгз-Крос повільно текли потоки машин і людей.

---

¹ «Грандіозно австралійське» (англ.).

На розі Бейсуотер-роуд стояв Ендрю і жував хот-дог.

— А ось і ти, — сказав він. — Хвилина в хвилину. Як істинний германець.

— Взагалі-то Германія...

— У Германії живуть тевтони. А ти належиш до північногерманського народу. Це у тебе прямо на виду написано. Чи ти відмовляєшся від власної раси, друже?

Харрі захотілося запитати його про те саме, але він стримався.

Настрій у Ендрю був чудовий.

— Спершу я покажу тобі кількох моїх знайомих, — сказав він.

Голку в сіні вирішили шукати в найбільшій копиці. А саме — серед шлюк на Дарлінгхерст-роуд. Знайти їх було неважко, а з деякими Харрі вже встиг познайомитися.

— *Mongabi, my man, how's business?*¹ — Ендрю зупинився і по-дружньому поздоровкався з темношкірим хлопцем в обтислому костюмі, обвішаному блискучими брязкітками.

Той посміхнувся, і Харрі помітив золотий зуб.

— Туко, похитливий жеребчику! Та вже не нарікаю!

«Якщо не сутенер, то дуже на нього схожий», — подумав Харрі.

— Харрі, привітай Теді Монгабі, найкрутішого сутенера в Сіднеї. Він почав років двадцять тому, але як і раніше виходить на вулицю зі своїми дівчатами. А як же літа, Теді?

Теді розвів руками і широко посміхнувся:

— Мені тут подобається, Туко. Адже все відбувається тут. Досить залишитися в офісі, і ти миттю втрачаєш з уваги дійство і контроль. А контроль, як відомо, у нашій справі — все. Контроль над дівчатками і над клієнтами. Люди, як ві-

---

¹ Монгабі, друже, як справи? (Англ.)

домо, вони як суки. А сука, яку ти не контролюєш, — це паскудна сука. Паскудні суки, як відомо, кусаються.

— Ну, якщо ти так говориш, Теді... Слухай, мені б поговорити з деким із твоїх дівчаток. Ми шукаємо поганого хлопка. Можливо, він позбиткувався і тут.

— *Sure*¹, з ким тобі потрібно поговорити?

— Сандра тут?

— Сандра завжди тут. Більше точно нічого не потрібно? У сенсі, крім розмов.

— Ні, не потрібно, Теді. Ми будемо в «Палладіумі». Хай Сандра заїде туди.

Перед «Палладіумом» стояв закликайло і заманював людей голосними непристойними вигуками. Побачивши Ендрю, він посміхнувся, а перекинувшись з ним двома слівцями, пропустив поліцейських усередину без квитків. Вузькі сходи вели до підвалу, де в тьмяному світлі стрип-клубу кілька чоловіків, розсівшись навколо столів, чекали наступного виступу. Ендрю і Харрі влаштувалися за столиком у глибині залу.

— Таке відчуття, що тебе тут усі знають, — зауважив Харрі.

— Усі, кому вигідно мене знати. І кого вигідно знати мені. Думаю, і у вас в Осло практикується такий симбіоз між поліцією і напівсвітлом.

— Так, звісно. Але в тебе, здається, з ними тепліші стосунки, ніж у нас.

Ендрю розсміявся:

— Либонь, спорідненість душ. Хто знає, якщо б я не пішов у поліцію, може, працював би в цій сфері.

На сходах завидніли чорна міні-спідниця і високі каблуки. Обвівши напівтемну залу важким масним поглядом, жінка попрямувала до їхнього столика. Ендрю підсунув їй стілець.

---

¹ Авжеж (англ.).

— Сандро, це Харрі Ховлі.

— Та неже? — криво посміхнувся широкий, густо наквацьований рот. Бракувало тільки ікла.

Харрі потис її холодну бліду руку. Щось у ній було знайоме. Може, якось увечері він бачив її на Дарлінгхерст-роуд. Тільки того разу в неї був інший макіяж. А чи одяг?

— То в чому справа, Кенсінгтоне? Все ловиш бандитів?

— Не простого бандита, Сандро. Він любить душити. Руками. Чула про таке?

— Та в нас половина клієнтів такі. Він що, когось убив?

— Очевидно, лише тих, хто міг його впізнати, — відповів Харрі. — Бачила його раніше? — Він дістав фотографію Еванса Вайта.

— Ні. — Вона навіть не поглянула на фотографію і повернулася до Ендрю. — Що це за тип з тобою, Кенсінгтоне?

— Він з Норвегії, — відповів Ендрю. — Поліцейський. А його сестра працювала в «Олбері». Минулого тижня її згвалтували і вбили. 23 роки. Харрі відпросився в начальства і прилетів сюди, аби знайти того, хто це скоїв.

— Вибачаюся, — поправилася Сандра і глянула на фотографію. — Так, — сказала вона коротко.

— Що ти маєш на увазі? — пожвавився Харрі.

— Я маю на увазі: так, я його бачила.

— Тобто ти його... е... зустрічала?

— Ні, але він кілька разів з'являвся на Дарлінгхерст-роуд. Не знаю, що він тут робив, але обличчя я пригадую. Можу ще розпитати...

— Ми були б дуже вдячні... е... Сандро, — сказав Харрі. На її губах промайнула посмішка:

— Мені час працювати, хлопчики. Поговорімо потім. — І міні-спідниця зникла так само, як і з'явилася.

— Yes! — сказав Харрі.

— Yes? Лише тому, що хтось бачив його на Кінгз-Крос? Показуватися на Дарлінгхерст-роуд не злочин. І по шляхах ходити — теж. В усякому разі, не надто страшний.

— Ти що, не розумієш, Ендрю? У Сідней чотири мільйони людей, а вона бачила саме того, кого ми підозрюємо. Звичайно, це ще нічого не доводить, але ж це знак! Ти не відчуваєш, що діло пішло?

Вимкнули музику, погасили світло. Гості, чекаючи, дивилися на сцену.

— Ти ж цілком певен, що це Еванс Вайт?

Харрі кивнув:

— Я це відчуваю кожною клітинкою свого тіла. Відчуваю нутром.

— Нутром?

— Якщо подумати, Ендрю, то інтуїція — не така вже й дурниця.

— Я от зараз думаю про це, Харрі. І нутром не відчуваю нічого. Поясни мені, будь ласка, як твоє нутро працює?

— Ну... — Харрі поглянув на Ендрю: чи не знущається він?

Ендрю поглянув у відповідь — з непідробним інтересом.

— Інтуїція — це всього лише сума досвіду. Я так собі уявляю, що все, що з тобою було, все, що ти знаєш, думаєш, що знаєш, і не здогадуєшся, що знаєш, лежить у підсвідомості начебто в напівсплячці. Ніби бабак. Як правило, ти на нього не звертаєш уваги. І він просто лежить, сопе і вбирає в себе нове, хіба ж не так? Але іноді він лупає очима, прокидається і говорить: ей, ти десь це вже бачив. І розповідає, як стояла справа минулого разу.

— Чудово, Ховлі. А ти певен, що твій бабак врахував усі деталі? Те, що людина бачить, залежить від того, звідки вона дивиться.

— Тобто?

— Візьмімо зоряне небо. І в Норвегії, і в Австралії ти бачиш одне і те саме небо. Але позаяк ти перетнув екватор, то зараз — за своїми домашніми мірками — стоїш догори ногами. І сузір'я бачиш догори ногами. А якщо ти цього не знаєш, то обов'язково ускочиш по самі вуха.

Харрі поглянув на Ендрю.

— Догори ногами?

— Еге ж. — Ендрю загасив сигару.

— У школі нас учили, що ви бачите зовсім інше зоряне небо, ніж ми. Коли ти в Австралії, земна куля закриває зірки, які вночі видно в Норвегії.

— Припустімо, — незворушно вів далі Ендрю. — Все одно важливо, звідки ти дивишся на речі. Все відносно, чи не так? Ось що робить світ таким заплутаним.

Зі сцени почулося шипіння, пішов білий дим. За мить дим зробився червоним, а в динаміках зазвучала ритмічна музика. З диму виринули жінка в простому платті і чоловік у штанях і білій сорочці.

Цю музику Харрі десь уже чув раніше. Всю дорогу від Лондона вона звучала в навушниках у сусіда по літаку. Але текст він розібрав лише зараз. Жінка співала, що її називають дикою рожею, а вона не знає чому.

І контрастом звучав низький чоловічий голос:

Then I kissed her good-bye
said all beauty must die
I bent down and planted a rose between her teeth¹.

Перед тим як Харрі розбудив стукіт у двері його номера, йому снилися зірки і рудувато-жовті змії. Якусь мить він

---

¹ Поцілував її уста,
Сказав: краса загине, та,
Схилившись, рожу вклав їй у уста (англ.).

лежав тихо, просто відчуваючи, наскільки йому спокійно. Знову йшов дощ, і виспівувала ринва за вікном. Він підвівся і, не турбуючись про те, щоб одягтися, широко розчинив двері. Біргіта здивовано розсміялася і кинулася йому в обійми. З її волосся стікала вода.

— Я думав, ми домовилися на третю годину. — Харрі прикинувся, що сердиться.

— Відвідувачі ніяк не хотіли розходитися, — звела вона ластовинчате обличчя.

— Я дико, безнадійно і безповоротно закохався в тебе, — прошепотів він, тримаючи її голову в руках.

— Знаю, — серйозно сказала вона. І оглянувши його з ніг до голови, запитала: — Це все мені?

Харрі стояв коло вікна, пив апельсиновий сік з міні-бару і дивився на небо. Знову наповзли хмари — здавалося, хтось штрикнув у них величезною виделкою і крізь утворені дірки лилося сліпуче сяйво.

— Що ти думаєш про трансвеститів? — запитала Біргіта з ліжка.

— Тобто, про Отто?

— І про нього теж.

Харрі задумався. Потім розсміявся.

— Думаю, мені до душі його визивний стиль. Напівзаплющені повіки, невдоволені гримаси. Втома від життя. Як би це назвати? Меланхолійне кабаре, в якому він фліртує з усіма і всім. Такий поверховий флірт, пародія на самого себе.

— І тобі це подобається?

— Мені подобається його екстравагантність. До того ж він виступає за те, що більшість ненавидить.

— А що ненавидить більшість?

— Слабкість. Вразливість. Австралійці вихваляються своєю ліберальністю. Може, вони і мають на це право. Але я зрозумів, що тутешній ідеал — це поважний самотній туди, оптиміст і трішечки патріот.

— *True blue.*

— Що?

— Вони називають це «*true blue*». Або «*dinkum*». Так кажуть про людину або річ — щось справжнє і загальнови-
знане.

— А за цим радісним всенародним фасадом можна приховати стільки лайна! Навпаки, Отто, виряджений як папуга, репрезентує спокусливе, ілюзорне і хибне. Він справив на мене враження найбільш невідомого і природного. Неприхованого, вразливого і справжнього.

— Дуже політкоректно сказано, Харрі Ховлі, найкращий друг педерастів, — відгукнулася Бірґіта.

— Але погодься, сказано добре?

Він приліг, подивився на неї і закліпав невинними синіми очима.

— Я дуже радий, фрекен, що на сьогодні нашим утіхам настав кінець. Тобто, нам обом час вставати.

— Ти так говориш, аби мене подразнити, — сказала Бірґіта.

Встали вони нескоро.

Приємна шлюха, вразливий данець і крикет

Харрі зустрів Сандру перед «Дез Гоу-Гоу». Вона стояла край хідника і оглядала своє маленьке королівство на Кінгз-Крос. Втомлено балансуючи на високих каблуках, схрестивши руки, із сигаретою в руці і поглядом Сплячої красуні — одночасно вабливим і відразливим. Коротше кажучи, вона мала вигляд звичайної шлюхи.

— Доброго ранку, — сказав Харрі. Сандра, здавалося, не впізнала його. — *Remember me?*¹

Куточки її губ поповзли вгору, мабуть зображуючи посмішку.

— *Sure, love. Let's go.*²

— Я Харрі. З поліції.

Сандра покліпала очима.

— Авжеж, звичайно. Мої лінзи зранку — ні к чорту. Певно, через вихлопні гази.

— Можу я запропонувати чашку кави? — ввічливо запитав Харрі.

Вона знизала плечима:

---

¹ Пам'ятаєш мене? (Англ.)

² Авжеж, любий. Ходімо (англ.).

— Народу тут мало. Тож я можу повернутись сюди і ввечері.

Раптом з дверей стрип-клубу виник Теді Монгабі із сірником у зубах і коротко кивнув Харрі.

— Як це переживають твої батьки? — запитала Сандра, коли подали каву.

Вони сиділи там, де Харрі зазвичай снідав, у «Бурбон енд Біф», і офіціант пам'ятав, що Харрі замовляє яечню «Бенедикт», картопляну запіканку і каву, *white flat*. Сандра пила чорну.

— *Excuse me?*

— Твою сестру...

— А, зрозумів. — Харрі підніс чашку до рота, щоб виграти час. — Дякую за співчуття. Їм, звичайно, важко.

— В якому мерзенному світі ми живемо.

Сонце ще не зійшло над дахами будинків по Дарлінггерст-роуд, а в небі вже панувала голуби́нь, подекуди — в білих цятинках хмар. Як шпалери в дитячій. Але що від цього користі, коли світ такий мерзенний?

— Я поговорила з дівчатами, — сказала Сандра. — Цього хлопця на фотці звать Вайт. Він збуває ЛСД і каліки. Деякі дівчата в нього купують. Але ніхто його не обслуговував.

— Може, йому немає потреби за це платити, — припустив Харрі.

Сандра усміхнулася:

— Потреба в сексі — це одне. А в тому, щоб купити секс, — інше. Для декого це як струс. Ми можемо дати тобі багато такого, чого вдома ти не отримав. Повір.

Харрі підвів очі. Сандра дивилася прямо на нього, і на якусь мить пелена в її очах розвіялась.

Харрі їй повірив.

— Ти перевіряла за датами?

— Одна дівчина каже, що купувала у нього ЛСД за день до того, як знайшли твою сестру.

Харрі поставив чашку так різко, що кава вихлюпнулася на стіл. Потім нахилився до Сандри і тихо і швидко запитав:

— Можу я з нею поговорити? Їй можна вірити?

Широкий наквацьований рот Сандри розплився в по-смішці. Там, де бракувало зуба, зяяла чорна дірка.

— Я ж кажу: вона купувала ЛСД. А ЛСД в Австралії під заборону. Тобі не можна з нею поговорити. І потім, як потвоєму, можна вірити наркоманці? — Харрі знизав плечима. — Я просто сказала тобі, що від неї чула. Але вона, звичайно, не надто розуміє, який день — середа, а який — четвер.

Атмосфера в кімнаті розпалювалась. Навіть вентилятор деренчав сильніше, ніж звичайно.

— Вибач, Ховлі, але Вайт відпадає. Жодного мотиву, і його коханка говорить, що на момент убивства він був у Німбіні, — сказав Водкінс.

Харрі підвищив голос:

— Ви що, не чуєте мене? Анджеліна Хатчинсон вживає чортзна-які наркотики. Вона вагітна, очевидно від Еванса Вайта. Хлопці, та він же підгодовує її наркотою. Він для неї цар і бог! Вона вам що завгодно скаже. Ми розмовляли з господарем будинку: ця дамочка ненавиділа Інгер Холтер, і не без причини. Взяти хоч би те, що якесь дівчисько з Норвегії намагається поцупити у неї курку, що несе золоті яйця.

— Може, тоді краще зайнятися міс Хатчинсон? — тихо запропонував Леб'є. — У неї, принаймні, є мотив. Може, це їй Вайт потрібний для алібі, а не навпаки.

— Але Вайт бреше! Його бачили в Сідней напередодні того дня, коли знайшли тіло Інгер Холтер. — Харрі підвівся і заходив по кімнаті, наскільки дозволяли їй розміри.

— Якщо вірити повії, яка вживає ЛСД, і ще не ясно, чи зможемо ми її допитати, — додав Водкінс і повернувся до Юна: — Що авіакомпанії?

— За три дні до вбивства поліція Німбіна бачила на головній вулиці самого Вайта. З тієї миті по день убивства він не значиться в списках пасажирів ні «Ансетта», ні «Квантаса».

— Це ще ні про що не говорить, — буркнув Леб'є. — Чорта з два наркоторговець роз'їжджатиме під власним ім'ям. Потім, він міг їхати потягом. Або автомобілем, якщо у нього було багато часу.

Харрі вибухнув:

— Повторюю: за даними американської статистики, у сімдесяти відсотках випадків убивця і жертва знайомі. Та й шукаємо ми серійного вбивцю, знайти якого — все одно що зірвати приз в лотереї. Давайте бодай шукати там, де у нас більше шансів його знайти. Все-таки зараз у нас є хлопець, на якого вказують деякі докази. Потрібно його лише трохи потрясти. Хапай, дяче, поки гаряче. Узяти його в шори. Змусити зробити помилку. А зараз ми там, куди він хотів би нас загнати, тобто в... як його... — він безуспішно намагався пригадати, як англійською буде «глухий кут».

— Гм, — Водкінс почав роздумувати вголос. — Звичайно, вийде не дуже гарно, якщо виявиться, що винний був у нас під носом, а ми й не помітили.

Під цю хвилину увійшов Ендрю.

— Усім привіт! Даруйте, запізнився. Але хтось же повинен пильнувати ладу на вулицях. Що стряслося, шефе? У тебе на лобі зморшки завглибшки як долина Джамісон!

Водкінс зітхнув:

— Ось мізкуємо, куди направити наші ресурси. Відкласти на якийсь час версію про серійного вбивцю і зайнятися

Евансом Вайтом. Чи Анджеліною Хатчинсон. Ховлі говорить, що алібі у них так собі.

Ендрю розсміявся і дістав з кишені яблуко:

— Хотів би я поглянути, як вагітна жінка вагою сорок п'ять кілограмів забиває кремезну скандинавську дівчину. А потім гвалтує.

— Просто версія... — пробурмотів Водкінс.

— А про Еванса Вайта взагалі час забути. — Ендрю витер яблуко об вилогу піджака.

— Чому?

— Я поговорив тут з одним своїм інформатором. У день вбивства він був у Німбіні, шукав травку і прочув про чудовий товар Еванса Вайта.

— І?

— Ніхто не попередив його, що Вайт не торгує з порога свого будинку. Тож хлопець ледве ноги виніс від злого дядька з дробовиком. Я показав йому фотографію. Даруйте, але в день убивства Еванс Вайт точно був у Німбіні.

Запала тиша, яку порушувало тільки деренчання вентилятора під стелею та хрумкіт яблука, що його гриз Ендрю.

— Вернімося до плану, — сказав Водкінс.

Харрі домовився зустрітися з Біргітою біля Оперного театру о п'ятій і випити по чашці кави до роботи. Але кафе, куди вони хотіли піти, виявилось зачиненим. У записці на дверях говорилося щось про балет.

— Завжди у них так, — сказала Біргіта.

Вони піднялися на балюстраду. По той бік синіла затока Киррібіллі.

Мимо пропливав страхітливо-іржавий корабель під російським прапором, а далі — у затоці Порт-Джексон — маячили білі вітрильники.

— Що ти збираєшся робити? — запитала Біргіта.

— А що мені залишається? Труну з тілом Інгер Холтер уже доправлено на батьківщину. Вранці телефонували з похоронного бюро в Осло. Пояснили, що літак замовив посол. Говорили про «морс»¹, виявилось, так вони позначають труп. У пісні співається: «Як багато ймень у милих діточок...» Виходить, у смерті їх теж багато.

— То коли ти їдеш?

— Як тільки із справи викреслять усіх, з ким Інгер Холтер підтримувала стосунки. Завтра поговорю з Маккормаком. Швидше за все, виїду до суботи. Якщо не з'явиться свіжий слід. Інакше справа може затягнутись. Але і в цьому разі тут завжди залишається посол.

Вона кивнула. Поряд з ними розташувалася група японських туристів, і тепер шипіння відеокамер змішувалося з какофонією японської мови, криками чайок і шумом пропливаючих катерів.

— До речі, знаєш, що архітектор Оперного театру просто кинув свій проект? — раптом запитала Біргіта.

Коли вичерпалися кошти, виділені на спорудження Сіднейського оперного театру, данський архітектор Йорн Утсон кинув усе і на знак протесту поїхав.

— Авжеж, — відповів Харрі. — Ми говорили про це минулого разу, коли приходили сюди.

— Подумай, як це — поїхати від того, що ти почав. Від того, в успіх чого вірив. Я б не змогла.

Вони вже вирішили, що Біргіта не поїде до «Олбері» автобусом, а піде туди пішки у супроводі Харрі. Але розмовляти власне було ні про що, і від Оксфорд-стрит до Паддінгтона вони

---

¹ Ймовірно, від *лат. mors* — смерть.

йшли мовчки. Десь далеко гримнуло, і Харрі підвів здивований погляд на чисте блакитне небо. На розі вулиці вони побачили примітного сивого чоловіка в бездоганному костюмі і з плакатом на грудях: «Таємна поліція відібрала у мене працю і дім, зруйнувала моє життя. Офіційно таємної поліції не існує, у неї немає ні адреси, ні телефону, про неї не пишуть у бюджеті. Ці люди гадають, що залишаться безкарними. Допоможіть знайти бандитів і притягнути їх до суду. Підпишіться або пожертвуйте грошей». У руках він тримав блокнот, помережаний підписами.

Коли вони йшли повз магазин музичних дисків, Харрі, підкоряючись якомусь імпульсу, вирішив зайти. За стійкою у напівтемряві стояв юнак у сонячних окулярах. Харрі запитав, чи немає у них дисків Ніка Кейва.

— *Sure, he's Australian*¹, — відповів юнак і зняв окуляри. На лобі в нього було татуювання у вигляді орла.

— Дуєт. Щось про «дику рожу», — почав Харрі.

— Так, так, зрозумів, що вам потрібно. «Where The Wild Roses Grow»² з «Murder ballads»³. Тупа пісня. І альбом тупий. Краще купіть який-небудь його гарний диск.

Юнак знову надів окуляри і зник за стійкою.

Харрі так і залишився стояти у напівтемряві, кліпаючи від здивування.

— А що такого особливого в цій пісні? — запитала Бірґіта, коли вони знову вийшли на вулицю.

— Та ні, нічого. — Харрі голосно розсміявся. Хлопець з магазину розвеселив його. — Кейв і та дівчина співають про вбивство. Але звучить красиво, майже як освідчення в коханні. Хоча пісня, звичайно, тупа, — Харрі знову розсміявся. — Здається, це місто починає мені подобатися.

---

¹ Аякже, він же австралієць (англ.).

² «Там, де ростуть дикі рожі» (англ.).

³ «Балади про вбивство» (англ.).

Вони пішли далі. Харрі роззирнувся на всі боки. На Оксфорд-стрит вони були, мабуть, єдиною різностатевою парою. Біргіта взяла його за руку.

— Ти не бачив тутешнього гей-параду на свято Марді Гра, — сказала вона. — Він якраз проходить по Оксфорд-стрит. Торік з усієї Австралії з'їхалося півмільйона глядачів і учасників. Просто божевілля якесь!

Вулиця геїв і лесбіянок. Аж тепер Харрі звернув увагу на те, який одяг продають у тутешніх крамницях. Латекс. Шкіра. Обтиснуті маечки і шовкові трусики. Блискавки і заклепки. Але ексклюзивно і зі смаком, без пітної вульгарності, якою буквально просякнуті стрип-клуби на Кінгз-Крос.

— Коли я був маленький, поряд з нами жив голубий, — сказав Харрі. — Йому було вже за сорок, він жив сам, і всі сусіди знали, хто він такий. Узимку ми кидали в нього сніжками, гукали: «педиқ!» — і тікали геть, бо думали, що коли він нас упіймає... Але він ніколи не гнався за нами. Лише насував шапку на вуха і йшов додому. Одного дня він переїхав. Він не зробив мені нічого поганого, і я не знаю, за що так його ненавидів.

— Люди бояться того, чого не знають. І ненавидять те, чого бояться.

— Яка ти розумна! — сказав Харрі.

Біргіта вдарила його у живіт, і він, скрикнувши, упав на тротуар. Біргіта розсміялася і попросила не розігрувати спектаклів. Харрі підвівся і решту Оксфорд-стрит біг за нею.

— Сподіваюся, він переїхав сюди, — закінчив він свою розповідь.

Після розставання з Біргітою (Харрі піймав себе на думці, що тепер кожне прощання з нею стає для нього «розставанням») він попрямував до автобусної зупинки. Перед ним

стояв хлопчина з норвезьким прапором на рюкзаку. Коли підійшов автобус, Харрі вже придумав, як показати, що він теж з Норвегії.

Коли він простягнув водієві двадцятидоларову купюру, той невдоволено пирхнув:

— *So you didn't have a fifty, did ya?*¹ — поцікавився він глузливо.

— Була б, я б її і дав, роздоббай хрінів. — Останні слова Харрі промовив норвезькою і з невинною посмішкою, але водій не став морочити собі над цим голову і лише злісно зиркнув, віддаючи здачу.

Харрі вирішив повторити дорогу Інгер у ніч вбивства. Але не тому, що цього не зробили раніше: Леб'є і Юн обійшли всі бари і ресторани за цим маршрутом — ясна річ, безрезультатно. Він пропонував і Ендрю піти з ним, але той сів навпочіпки і сказав, що не хоче марнувати дорогоцінний час, який можна провести перед телевізором.

— Я не жартую, Харрі. Перегляд телевізора додає певності в собі. Коли ти бачиш, які дурники в основному маячать на екрані, то починаєш почувати себе розумним. А вчені з'ясували, що люди, які почувують себе розумними, живуть краще, ніж ті, які вважають себе за дурнів.

Такої логіці Харрі було нічого протиставити, але Ендрю про всяк випадок назвав йому бар на Брідж-роуд, власникові якого можна переказати привіт від Ендрю.

— Навряд чи він тобі чимось зарадить, але хоч би налле коли за півціни, — сказав Ендрю із задоволеною посмішкою.

Харрі зійшов коло будівлі міської ради і поспішив до Пірмонта. Тут і там стояли високі будинки, снували містяни. І ніхто нічого не розповідав йому про Інгер Холтер. Біля

---

¹ А що, п'ятдесятки не було? (Англ.)

рибного ринку він зайшов до кафе і замовив рогалик із сьомгою й каперсами. З вікна можна було милуватися на міст через Блекуотл-Бей і на Гліб по той бік бухти. На відкритому місці починали зводити сцену, з плакатів Харрі зрозумів, що це підготовка до дня Австралії, наміченого на наступну неділю. Харрі попросив офіціанта принести каву і заходився воювати із «Сідней морнінг геральд», газетою, в яку можна загорнути кита, а перегортати її — просто мука, особливо якщо дивитися картинки. Але до вечірніх сутінків залишалася ще година, а Харрі хотілося з'ясувати, які тварюки вилазять із Гліба з настанням темряви.

Власник бару «Крикет» виявився до того ж гордим власником костюма, який носив національний герой Нік Емброуз, коли на початку вісімдесятих Австралія у трьох відбіркових матчах поспіль розбила Англію в крикет.

Костюм висів у рамці за склом прямо над «одноруким бандитом». На іншій стіні красувалися дві біти і м'яч з матчу 1978 року, коли після довгої боротьби Австралія нарешті перемогла Пакистан. Після того як хтось стирив стовпчики від ворітець з матчу в Південній Африці, які висіли просто над входними дверима, власник вирішив прикручувати свої скарби, так що один відвідувач уцент розбив легендарний наколінник Вілларда Стонтонна, який не зміг відідрати від стіни.

Коли Харрі увійшов до бару і побачив колекцію скарбів і зборище прихильників крикету, з яких, мабуть, складалася тутешня клієнтура, то відразу ж переглянув своє ставлення до крикету як до гри снобів. Гості були вочевидь не тільки що з перукарні, як і Барроуз, що стовбичив за стійкою.

— *Evening*¹, — не мов бруском по лезу коси брязнув він.

---

¹ Добрий вечір (англ.).

— *Tonic, no gin.*¹ — Харрі виклав десять доларів і попросив залишити здачу собі.

— Для чайових забагато, а для хабара — замало. — Барроуз помахав купюрою. — Поліцейський?

— Так помітно? — запитав Харрі збентежено.

— Так, хоча говориш ти, як турист.

Барроуз поклав перед ним здачу і відвернувся.

— Я друг Ендрю Кенсингтона, — сказав Харрі.

Барроуз миттєво обернувся і швиденько згріб здачу.

— Що ж ти відразу не сказав? — промурмотів він.

Барроуз не зміг пригадати, чи чув він що-небудь про Інгер Холтер. Харрі це і так було відомо — з'ясував уже після розмови з Ендрю. Але, як говорив його давній учитель Сімонсен на прізвисько Простріл з поліції Осло, «краще запитувати відразу і багато».

Харрі огледів приміщення.

— Що у вас тут буває?

— Гриль на шпажках і грецький салат, — відказав Барроуз. — Страва дня, сім доларів.

— Вибачте, неточно висловився, — поправився Харрі. — Я хотів сказати: що за люди тут бувають? Що за відвідувачі?

— Рівень нижче середнього, — невесело посміхнувся Барроуз, і ця посмішка краще, ніж будь-що інше, говорила про те, на що перетворилася мрія про власний бар.

— А там сидять завсідники? — Харрі кивнув на п'ятьох хлопців, що потягували пиво в темному кутку.

— Авжеж, звичайно. Тут в основному завсідники. Від особливого напливу туристів ми не страждаємо.

— Ви не проти, якщо я поставлю вашим гостям кілька питань? — сказав Харрі.

---

¹ Тонік без джину (англ.).

Барроуз зам'явся:

— Ці хлопці — не із зразкових матусиних синочків. Не знаю, як вони заробляють собі на пиво, та й запитувати не збираюся. Але з дев'ятої до четвертої вони не працюють, скажімо так.

— Але ж їм теж не подобається, коли поблизу гвалтують і душать дівчат? Навіть якщо вони самі не завжди дотримуються закону. Хіба такі злочини не відлякують народ і не шкодять справам, хай там чим би ви торгували?

Барроуз почав нервово протирати склянку.

— На твоєму місці я б усе-таки був обережніший.

Харрі кивнув і повільно пішов до столика в кутку, щоб його встигли розгледіти. Один з хлопців підвівся і схрестив руки, так що на м'язистому передпліччі стало видно татування.

— Столик зайнято, *blondie*¹. — Голос був хрипкий, ніби вітер гудів у димарі.

— У мене є питання... — почав Харрі, але той похитав головою. — Лишень одне. Хто-небудь знає цього чоловіка, Еванса Вайта?

Харрі дістав фотографію.

До цього ті двоє, що сиділи до нього обличчям, ледве окинули його байдужим, навіть незлобним поглядом. Та коли прозвучало прізвище Вайта, в їхніх очах спалахнув інтерес. Харрі помітив, що засовалися й ті двоє, що сиділи до нього спиною.

— Ніколи про нього не чув, — відповів хрипкий. — У нас тут особиста... розмова, містере. На все добре.

— Гадаю, не стосовно речовин, заборонених австралійськими законами? — спитався Харрі.

---

¹ Розмовне звертання до світловолосої людини (англ.).

Довга пауза. Небезпечна тактика. На голу провокацію йде лише той, у кого є або надійна підтримка, або шляхи до відступу. У Харрі не було ні того, ні іншого. Просто він подумав, що час уже діяти.

Одна потилиця стала підійматися. Вище і вище. Він майже вперся у стелю, потім здоровило повернувся до Харрі лицем — рябим і страшним. Прямі вуса, що звисали з куточків рота, підкреслювали східну зовнішність громила.

— Чингісхан! Радий тебе бачити! А я гадав, ти помер! — випалив Харрі і простягнув руку.

«Хан» відкрив рота:

— Ти хто?

Його бас прозвучав передсмертним хрипом — будь-яка група, що виступає в стилі *death metal*, продала б душу за такого вокаліста.

— Я поліцейський і не думаю...

— Ай-ді, — кинув «хан» звідкись з-під стелі.

— *Pardon?*

— *The badge*¹.

Харрі зрозумів, що ситуація вимагає від нього не просто пластикової картки з фотографією з поліції Осло.

— Тобі говорили, що голос у тебе, як у мерця або у вокаліста «Сепультури», як його там?..

Харрі підніс палець до підборіддя і зробив вигляд, ніби намагається пригадати. Хрипкий уже вийшов з-за столу. Харрі тицьнув у нього пальцем:

— А ти часом не Род Стюарт? Так ви сидите тут і обдумуєте «Live Aid II», і...

Кулак поцілів йому прямо в зуби. Харрі похитнувся, але встояв на ногах і підніс руку до рота.

---

¹ Поліцейський значок (англ.).

— Я так розумію, ви не вірите, що в мене як у коміка велике майбутнє? — запитав Харрі, дивлячись на пальці. Кров, слина і ще щось м'яке, біле, може, пульпа? — Хіба пульпа не червона? Ну, пульпа — м'яка внутрішність зуба, знаєте? — запитав він «Рода», показуючи йому долоню.

«Род» скептично поглянув на Харрі, потім нахилився й уважно вивчив білі осколки.

— Це зубна кістка, яка під емаллю, — сказав він. — Мій старий — дантист, — пояснив він решті. Потім на крок відступив і вдарив ще раз.

На мить у Харрі потемніло в очах, але коли розвиднілося, він зрозумів, що як і раніше стоїть на ногах.

— Глянь-но, чи немає тепер пульпи? — поцікавився «Род».

Харрі знав, що робить дурницю; життєвий досвід разом із здоровим глуздом теж вважали, що це дурниця; ще не вибита геть щелепа могла підтвердити, що навіть велика дурниця; але права рука визнала, що це чудова ідея, а тієї миті рішення було за нею. Вона двинула «Рода» по підборіддю, Харрі почув клацання зубів і побачив, як «Род» відступив на два кроки, — вірна ознака того, що удар був точний і важкий.

Такий удар через щелепу безпосередньо досягає мозочка (тобто «малого мозку» — назва, яка, на думку Харрі, в даному випадку підходила якнайкраще), де хвилеподібний рух породжує низку дрібних коротких замикань, а також, якщо людина здорова, спричинює моментальну втрату свідомості і/або різні мозкові травми. У випадку з «Родом» здавалося, ніби мозок ніяк не може вирішити, що йому вибрати: цілковите відключення чи нетривалий струс.

Колега «Чингісхан» вирішив не чекати його рішення і, схопивши Харрі за барки та піднявши на висоту своїх плечей, кинув його, як вантажники кидають мішки з борошном. Парочка, котра якраз їла страву дня за сім доларів, дістала

безкоштовний додаток у вигляді Харрі і поспішила забратися геть, коли він спиною гепнувся на їхній столик. «Боже, сподіваюся, я скоро знепритомнію», — подумав Харрі, відчувши біль і побачивши над собою «хана».

Ключиця — кістка крихка і уразлива. Харрі прицілився і вдарив. Але імпульс, отриманий від «Рода», збив окомір, і Харрі просто мазнув у повітрі.

— Закатруплю, — пообіцяв «хан» і заніс над головою важкі, як ковальський молот, кулаки. Удар припав Харрі по грудній клітці, миттєво припинивши всі кровоносні і дихальні функції. Тому він не побачив і не почув, як до бару ввійшов чорношкірий чоловік, який рвонув зі стіни м'яч часів матчу Австралія—Пакистан 1969 року, — міцний предмет діаметром 7,6 сантиметра і завважки 160 грамів. Відвідувач нахилився вперед і взяв невеликий розгін, у кінці якого відведена назад і зігнута в лікті рука з величезною силою зробила горизонтальний рух, як у бейсболі, а не в крикеті, де кидок робиться з-за голови прямою рукою по дугоподібній траєкторії. Тож м'яч не впав, як має бути, на землю, а продовжив рух до цілі.

На відміну від «Рода» «Чингісхан» не залишив своєму «малому мозку» часу на роздуми, і коли м'яч зацідив йому в лоб, миттю відключився. Його тіло почало падати. Воно все падало і падало, як підірваний хмарочос.

Тим часом з-за столу встали решта троє, і їхній вигляд не обіцяв нічого доброго. Темношкірий зробив крок уперед, недбало піднявши руки в низькій захисній стійці. Один з трійці кинувся на нього.

Харрі, незважаючи на туман перед очима, ідентифікував нову дійову особу, вгадавши, що вона, успішно ухилившись і розвідавши двома легкими ударами лівої руки відстань, аперкотом правою пошле противника в нокаут. На щастя, все це відбувалося у вузькій частині зали, де всі троє напас-

ти на нього не могли. Поки перший супротивник вибирався з нокауту, у бійку кинувся другий, обережніший. Його бойова стійка наvertsала на думку, що у цього бійця є пояс якогонебудь кольору в якому-небудь єдинокорстві з азійською назвою. Перший, пробний, удар було відбито, а подальший розворот з обов'язковим ударом ноги не дав результату — темношкірий відвхнувся.

Зате блискавична серія ліва-права-ліва виявилася дуже результативною, відкинувши каратиста до стіни. Темношкірий підскочив до нього і докінчив почате прямим ударом лівою, так що голова з неприємним звуком стукнулася об муровану кладку, і боєць сповз по стіні на підлогу. Метальник м'яча ударив його ще два рази, але це було вже зайвим.

Сидячи на стільці, «Род» заскільким поглядом спостерігав за сценою.

Клацнуло лезо складаного ножа. Пригнувшись і широко розкинувши руки, у бійку кинувся третій супротивник. Якраз у цю мить «Рода» знудило на власні черевики — вірна ознака струсу мозку, відзначив Харрі задоволено. Його й самого почало трохи нудити, особливо коли він побачив, як перший противник, очунявши, зірвав зі стіни біту й підійшов до боксера ззаду. Третій, з ножем, стояв тепер поряд з Харрі, не звертаючи уваги на нього.

— Ззаду, Ендрю! — гукнув Харрі, повисаючи на руді з ножем.

Він почув глухий і сухий тріск біти, гуркіт столів і стільців, але увага його була прикута до парубка з ножем — той вирвався і тепер кружляв біля нього, театральні розмахуючи руками і недоумкувато оскалюючись.

Не спускаючи очей із супротивника, Харрі почав шарити по столу, шукаючи бодай якоїсь зброї. Від стійки лунали удари крикетної біти.

Парубок з ножем розсміявся і став підходити ближче, перекидаючи зброю з однієї руки в другу.

Харрі стрибнув уперед, ударив і відскочив назад. Права рука супротивника повисла як батіг, ніж, дзенькнувши, упав на кам'яну долівку. Сам він здивовано втупився у праве плече, з якого стирчала шпажка із шматочком шампінйона. Права рука відмовлялася рухатися. Все з тим же здивованим виглядом він лівою рукою поторкав шпажку, ніби перевіряючи, чи не привиділася вона йому. «Напевно, попав у м'яз або нерв», — подумав Харрі і вдарив знову.

Він зрозумів лише, що поцілив по чомусь твердому — від кисті до плеча пробіг різкий біль. Супротивник відступив на крок і ображено поглянув на Харрі. З однієї ніздрі у нього витікала густа цівка крові. Харрі потер руку. Потім підняв кулак знову, але передумав.

— Так я собі кісточки зіб'ю. Може, просто здасися? — запропонував він.

Супротивник кивнув і гепнувся поряд з «Родом», який як і раніше сидів, затиснувши голову коліньми.

Коли Харрі обернувся, він побачив, що Барроуз стоїть, наставивши на першого з нападників пістолет, а поміж перекинутих столів мов неживий простягся Ендрю. Дехто з відвідувачів дав драла, дехто стояв і з цікавістю спостерігав за тим, що діється, але більшість сиділи і дивилися телевизор. Крикетний матч Англія—Австралія.

Коли до поранених приїхала машина «швидкої допомоги», Харрі потурбувався про те, щоб Ендрю забрали першим. Сам він йшов поряд з ношами. У Ендрю ще йшла кров з вуха і страшний хрип виривався з горла під час дихання, але він усе-таки прийшов до тями.

— Не знав, що ти граєш у крикет, Ендрю. Чудовий кидок, але, по-моєму, дуже жорстко.

— Еге ж, твоя правда. Я неправильно оцінив обстановку. Ти цілком тримав ситуацію під контролем.

— Ні, — відповів Харрі. — Не брехатиму: не тримав.

— Гаразд, — сказав Ендрю. — І я не брехатиму: у мене страшенно болить довбешка, і я шкодую, що взагалі сюди приперся. Було б справедливіше й краще, якби замість мене лежав ти. Я не жартую.

Коли від'їхала «швидка допомога», в барі залишилися тільки Харрі і Барроуз.

— Сподіваюся, ми не наламали тут у вас дров? — запитав Харрі.

— Та ні, нічого. Крім того, моїм відвідувачам іноді подобаються видовища наживо. Але тепер тобі треба бути обережним. Босові цих хлопців не сподобається, коли він усе дізнається, — відповів Барроуз.

— Он як? — Харрі здалося, що Барроуз готовий щось йому розповісти. — А хто їхній бос?

— Я тобі нічого не говорив, але хлопець на твоїй фотографії добряче на нього схожий.

Харрі повільно кивнув:

— Тепер я попереджений. Значить, озброєний. Ви не проти, якщо я візьму ще одну шпажку?

Двоє ексгібіціоністів, п'яниця, педераст і чорна змія

Зубний лікар на Кінгз-Крос з першого погляду визначив, що над відновленням зламаного посередині переднього зуба доведеться помудохатися. За підготовчу роботу Харрі видав йому щедрий гонорар, сподіваючись, що начальник поліції Осло пізніше відшкодує ці витрати.

У дільниці Харрі довідався, що в Ендрю зламано три ребра і сильний струс мозку, отож він валятиметься на лікарняному ліжку щонайменше тиждень.

Після обіду Харрі попросив Леб'є з'їздити разом з ним відвідати хворого. Вони доїхали до лікарні Сент-Етьєн і залишили запис у журналі відвідувань — товстєнному фоліанті, що лежав у реєстратурі перед ще товстішою медсестрою. Харрі спробував запитати, куди йти далі, але медсестра лише показала на себе пальцем і похитала головою.

— Вона не говорить англійською, — пояснив Леб'є.

Вони пішли далі і наткнулися на молодого й усмішливого чергового адміністратора, котрий заніс їхні імена до комп'ютера, повідомив їм номери палат і пояснив, як пройти.

— Від кам'яного віку до наших днів за десять секунд, — прошепотів Харрі.

Вони перекинулися кількома словами із загіпсованим Ендрю, але той був у поганому гуморі і через п'ять хвилин попросив їх забиратися під три чорти. Поверхом вище в окремій палаті лежав той парубок з ножом. З рукою на перев'язі і набряками на обличчі, він дивився на Харрі так само ображено, як і учора ввечері.

— Що тобі треба, чортів коп? — простогнав він.

Харрі сів на стілець біля ліжка.

— Дізнатися, чи давав Еванс Вайт розпорядження вбити Інгер Холтер, кому він його давав і чому.

Хлопець на ліжку спробував розсміятися, але замість цього зайшовся кашлем.

— Не знаю, про що ти говориш, копе, і думаю, ти сам цього не знаєш.

— Як плече? — спитався Харрі.

Очі людини на ліжку стали вилазити з орбіт.

— Тільки попро...

Харрі дістав з кишені шпажку. На лобі у людини на ліжку набрякла синя вена.

— Жартуєш, копе?

Харрі нічого не відповів.

— Ти що, схибнувся? Гадаєш, це тобі мине безкарно? Та якщо на моєму тілі знайдуть хоч подряпину після того, як ви підете, тебе миттю викинуть з твоєї поганої роботи!

Його голос зірвався на писк.

Харрі підніс вказівний палець до його губ.

— Тихше, тихше! Ти бачиш он того великого бритоголового дядька біля дверей? Може, так з вигляду і не скажеш, але він кузен того, кому ви вчора проламали битую череп. Він дуже просив мене взяти його сьогодні з собою. І зараз він заклеїть тобі рот і тебе триматиме, а я розв'яжу цей бинт

і встромлю оцю гарненьку штучку туди, де сліду від неї не залишиться. Тому що він залишився ще з минулого разу, пам'ятаєш?

Харрі акуратно взяв його за праве плече. З очей співрозмовника бризнули сльози, а тіло затіпалося як у лихоманці. Погляд перебігав з Харрі на Леб'є. Людська натура — воістину дрімучий ліс, але коли людина на ліжку відкрила рота, Харрі здалося, що він побачив у цьому лісі стежку.

— Все, що ви можете мені зробити, не страшніше за те, що зробить зі мною Еванс Вайт, якщо довідається, що я на нього стукаю. — Очевидно, так воно й було. — Я знаю і ви знаєте, що навіть якби я мав що розповісти, я б усе одно мовчав. Отож починайте. Але спочатку дайте мені сказати: ви шукаєте не там! Йй-богу, не там!

Харрі поглянув на Леб'є. Той злегка похитав головою. Харрі на секунду задумався, потім устав і поклав шпажку на стіл.

— Видужуй, — сказав він.

— *Hasta la vista*¹, — відповіла людина на ліжку і прицілилася в нього вказівним пальцем.

Черговий адміністратор в готелі передав Харрі повідомлення. Той відразу впізнав номер дільниці і зателефонував зі свого номера. Відповів Юн Суе.

— Ми ще раз проглянули всі дані, — сказав він. — І зробили детальнішу перевірку. Частина даних була вилучена з архівів через три роки після скоєння злочинів. Згідно із законом не можна зберігати застарілі відомості. Але що стосується сексуальних злочинів... на цей випадок у нас є свій, неофіційний архів. І я з'ясував дещо цікавеньке.

---

¹ До побачення (ісп.).

— І що ж?

— Офіційно Хантер Робертсон, власник будинку, де жила Інгер Холтер, чистий перед законом. Але якщо приглянутися ближче, з'ясується, що його двічі штрафували за ексгібіціонізм. Цинічний ексгібіціонізм.

Харрі спробував уявити собі нецинічний ексгібіціонізм.

— Наскільки цинічний?

— Збудження своїх статевих органів у громадському місці. Звичайно, це ще нічого не означає, але це не все. Леб'є поїхав до нього, але вдома нікого не виявилось — лише злюща псина, яка вила за дверима. Поки він там стояв, підійшов сусід. З'ясувалося, що він домовився з Робертсоном по середах годувати і вигулювати його псину. У нього був і ключ від дверей. Ясна річ, Леб'є запитав, чи не вигулював він її перед тим, як знайшли тіло Інгер Холтер. Той відповів, що так, вигулював.

— І що?

— Раніше Робертсон заявляв, що увечері, напередодні того дня, коли знайшли Інгер, він був удома сам. Я вирішив, що тобі буде цікаво це довідатись.

Харрі відчув, як прискорюється пульс.

— Ваші подальші дії?

— Відправимо по нього поліцейську машину — забрати його, а то рано-вранці він піде на роботу.

— Гм. А де і коли він коїв свої злочинства?

— Секундочку. Здається, в якомусь парку. Ось. Написано «Грін-парк». Це маленький...

— Я знаю. — Харрі швидко мізкував. — Мабуть, доведеться прогулятися. Дехто, схоже, там днюють і ночують. Може, вони що й знають?

Юн продиктував дати актів ексгібіціонізму, і Харрі записав їх у свій маленький чорний «Альманах ощадних банків Скандинавії» — батьків дарунок на Різдво.

— До речі, Юне, просто задля цікавості: що означає «нециничний ексгібіціонізм»?

— Це коли п'яний вісімнадцятилітній хлопа́к показує дупу поліцейському патрулю в день Конституції Норвегії.

Харрі похлинувся від здивування.

Зі слухавки донеслося Юнове хихикання.

— Але як?.. — почав Харрі.

— Чого тільки не довідаєшся, коли у тебе є два паролі, а в сусідньому кабінеті сидить данець. — Юн весело розсміявся.

Харрі відчув, що його кинуло в жар.

— Усе гаразд? — Юн, здається, був занепокоєний, чи не зайшов він надто далеко. — Більше ніхто не знає.

Його голос здавався таким нещасним, що Харрі не наважився розізлитися.

— У тому патрулі була одна жінка, — сказав він. — Їй сподобався мій зад.

Юн полегшено розсміявся.

Фотоелементи в парку вирішили, що вже досить темно, і ліхтарі увімкнулись, коли Харрі підійшов до лавки. Людину, що сиділа на ній, він упізнав одразу.

— Добрий вечір.

Похилена на груди голова поволі підвелася, і пара карих очей поглянула на Харрі — точніше, крізь нього, зафіксувавши погляд на якійсь далекій крапці.

— *Fig?*¹ — хрипко попросив він.

— Перепрошую?

— *Fig, fig*, — повторив він і помахав двома пальцями в повітрі.

---

¹ Правильніше *fag* — сигарета (англ.).

— *Oh, fag. You want a cigarette?*¹

— *Yeah, fig.*

Харрі дістав з пачки дві сигарети. Одну взяв собі. Деякий час вони мовчки курили. Вони сиділи в крихітному зеленому оазисі посеред багатомільйонного міста, але Харрі здалося, ніби він зараз на безлюдному острові. Може, через цю темряву й електричний джеркіт коників. Або через відчуття чогось ритуального і позачасового, того, що вони сидять поруч і курять, білий поліцейський і чорний нащадок давніх мешканців цього континенту з чужим, широким обличчям.

— Хочеш купити мою куртку?

Харрі поглянув на його куртку — тонку чорно-червону вітровку.

— Прапор аборигенів, — пояснив він і показав Харрі спину куртки. — Такі робить мій кузен.

Харрі ввічливо відмовився.

— Як тебе звати? — запитав абориген. — Харрі? Це англійське ім'я. У мене теж англійське ім'я. Мене звать Джозеф. Узагалі-то це єврейське ім'я. Йосип. Батько Ісуса. Розумієш? Джозеф Волтер Родріг. У племені мене звать Нгардагха. Н-гар-даг-ха.

— Ти часто буваєш у цьому парку, Джозефе?

— Авжеж, часто. — Джозеф знову відпустив погляд, і той відлетів на кілометр.

Абориген дістав з-під куртки пляшку соку, запропонував Харрі, відпив сам і з задоволеним виглядом закрутив кришку. Куртка була розстебнута, і Харрі побачив на грудях татування. Над великим хрестом було написано: «Джері».

— Гарні у тебе татування, Джозефе. А хто такий Джері?

---

¹ А, сигарету. Ви хочете сигарету? (Англ.)

— Джері — мій син. Син. Йому чотири роки. — Джозеф розчепірів пальці і спробував відлічити чотири.

— Я зрозумів. Чотири. А де Джері зараз?

— Вдома, — Джозеф махнув рукою у напрямі домівки. — Вдома з мамою.

— Знаєш, Джозефе, я шукаю одну людину. Її звать Хантер Робінсон. Він білий, маленького зросту, і в нього мало волосся на голові. Коли-не-коли він приходить у парк. І він показує... різні частини тіла. Ти розумієш, про кого я? Ти його бачив, Джозефе?

— Так, так. Він прийде, — відповів Джозеф і потер ніс, ніби гадав, що Харрі не розуміє очевидного. — Просто зачекай. Він прийде.

Харрі знизав плечима. Звичайно, твердження Джозефа не заслуговувало на особливу довіру, але більше робити було нічого, і він простягнув Джозефу ще одну сигарету. Вони сиділи на лавці, а темрява ставала все глибшою і під кінець зробилася майже відчуваною на дотик.

Віддалік забамкав церковний дзвін. Харрі запалив восьму сигарету і затагнувся. Востаннє, коли він ходив у кіно з Сеструнчиком, вона сказала, що йому треба кинути курити. Того разу вони дивилися фільм «Робін Гуд — принц злодіїв» з найгіршим акторським складом, який Харрі міг пригадати. Гірше тільки — в «Plan 9 From Outer Space»¹. Але Сеструнчика не обурювало, що Робін Гуд у виконанні Кевіна Костнера відповідає шерифові Ноттінгемському чистісінькою американською. Сеструнчика взагалі мало що обурювало, зате вона верещала від захвату, коли Костнер зробив лад у Шервудському лісі, і плакала від радості, коли Робін і леді Маріана врешті-решт знайшли одне одного.

---

¹ «План 9 з відкритого космосу» (англ.).

Потім вони пішли в кафе, і він купив їй кави. Вона розповіла йому, як добре їй живеться на новій квартирі в Согне. Але двоє людей, які живуть по сусідству, — «зовсім на голову того». І ще сказала, що Харрі мусить кинути курити.

— Ернст говорить, це небезпечно, — сказала Сеструнчик. — Від цього можна вмерти.

— Хто такий Ернст? — запитав Харрі, але вона тільки захихикала у відповідь. Потім знову стала серйозною:

— Ти не куритимеш, Харальде. І не помреш, зрозумів?

Це звертання «Харальде» і слівце «зрозумів?» вона перейняла від мами.

При хрещенні батько наполіг, аби синові дали ім'я Харрі. Батько, Фредрік Холе, який зазвичай у всьому догоджав дружині, раптом підніс голос і заявив, що хоче назвати хлопчика на честь діда, який був моряком і, з усього, хорошою людиною. Мати довго не сперечалася і погодилася, про що потім гірко шкодувала.

— Хто-небудь коли-небудь чув про якого-небудь Харрі, який чого-небудь доскочив? — говорила вона. Коли батько хотів її піддразнити, він цитував її фрази з величезною кількістю «небудь».

І мати стала звати його Харальдом, на честь свого дядька. Але ця затія широкої підтримки не дістала. А після смерті матері Сеструнчик теж стала його так звати. Може, Сеструнчику хотілося таким чином заповнити виниклу порожнечу в їх житті. Цього Харрі не знав — у голові в бідолашній дівчинки відбувалося надто багато непоясненого. І коли він пообіцяв, що кине курити — якщо не відразу, то поступово, — Сеструнчик усміхнулася і заплакала, так і не зітерши з носа крем.

А тепер Харрі сидів і уявляв, як тютюновий дим звиває своєю в його тілі. Як величезний змії. Буббур.

Джозеф здригнувся і прокинувся.

— Мої предки були люди-ворони — *crow people*, — без передмов сказав він і випростався. — Вміли літати. — Здавалося, сон збадьорив його. Він потер обличчя обома руками. — Добре це — літати. У тебе є десятка?

У Харрі була лише двадцятидоларова купюра.

— Здорово, — сказав Джозеф і вихопив її.

Напевно, це було лише хвилинке прояснення, тому що хмари знову почали затягувати Джозефів мозок — він щось забурмотів незрозумілою мовою, що нагадувала ту, якою Ендрю говорив з Тувумбою. Як її там? Креольська? І ось уже голова п'яного аборигена знову похилилась на груди.

Харрі вирішив, що докурить цю сигарету й піде, але тут з'явився Робертсон. Харрі сподівався побачити його в пальті — звичайному одязі ексгібіціоніста. Але на Робертсоні були джинси і біла футболка. Він йшов, розглядаючись на всі боки і ніби пританцьовував у такт беззвучній пісні. На Харрі він не звертав уваги, аж поки дійшов до лавок, але побачивши його, змінився на виду.

— Добрий вечір, Робертсоне. А ми вас шукаємо. Сідайте.

Робертсон оглянувся довкола і несміливо зробив крок до лавки. Здавалося, найбільше йому зараз хочеться втекти. Але він зітхнув і сів.

— Я розповів усе, що знаю, — почав він. — Чому ви мене мучите?

— Тому що довідалися, що раніше ви мучили інших.

— Я? Та ніколи!

Харрі поглянув на нього. Робертсон був дуже неприємною людиною, але попри все бажання Харрі не йняв віри, що перед ним — серійний убивця. І усвідомлення того, як багато часу витрачено даремно, доводило Харрі до сказу.

— Ви знаєте, скільки дівчат через вас не можуть спати ночами? — Харрі постарався вкласти у свій голос якомога більше презирства. — Ті, що не можуть забути про рукоблудника, який подумки гвалтує їх? Як міцно ви засіли у них у пам'яті, змушуючи знову переживати страх і приниження?

Робертсон видувив із себе сміх:

— Це все, констеблю? Може, я викликав у когось відразу до статевого життя? А тим, кого я травмував, довелося все життя вживати пігулки? До речі, рекомендую підлікуватися вашому дружбану. Який сказав, що мене посадять на шість років, якщо я не дам вам, паршивцям, свідчень. Але тепер я проконсультувався з адвокатом, і він сказав, що поговорить з вашим начальником. Тож не раджу напускати туману.

— Можна обійтися і без цього. — Харрі відчував, що йому не дається роль прямолінійного поліцейського, в якій Ендрю почувався як риба у воді. — Або ви відповідаєте на мої питання тут і зараз, або...

— ...або поговоримо в дільниці. Дякую, вже чули. Будь ласка, в'яжіть мене. Мій адвокат приїде і забере мене протягом години. А ви дістанете своє за перевищення службових повноважень. *Be my guest!*¹

— Я не зовсім те мав на увазі, — тихо відповів Харрі. — Я думав про невеличкий витік інформації до однієї з недільних газет Сіднея, не надто перебірливих, але охочих до сенсацій. Уявляєте заголовок: «Господар квартири Інгер Холтер (на фото), ексгібіціоніст в об'єктиві поліції».

— Сто чортів! Я ж заплатив штраф! Сорок доларів! — заверещав Хантер Робертсон.

---

¹ Прошу! (Англ.)

— Аякже, знаю, Робертсоне, це був незначний злочин, — розуміюче кивнув Харрі. — Такий незначний, що досі про нього не знали навіть сусіди. Тим цікавіше їм буде прочитати газети, чи ж не так? А вже на роботі... А ваші батьки ще читають газети?

Робертсон осів. Так здувається пробитий м'ячик. Харрі зрозумів, що, заговоривши про батьків, наступив на болючу мозолю.

— Безсердечний мерзотник, — хрипко, з мукою в голосі видушив Робертсон. — І де тільки беруть таких? — Пауза. — Що вам потрібно?

— По-перше, де ви були того вечора, коли знайшли тіло Інгер Холтер.

— Я вже говорив, що був удома сам і...

— Розмову закінчено. Сподіваюся, в редакції знайдеться відповідна фотографія.

Харрі встав.

— Добре, добре! Мене не було вдома! — майже вигукнув Робертсон. Він відкинув назад голову і заплющив очі.

Харрі знову сів.

— Коли я був студентом і винаймав квартиру в одному з благополучних кварталів, отак через вулицю від мене жила вдова, — сказав Харрі. — Кожної п'ятниці рівно о сьомій годині вечора вона розсувала штори. Я жив на тому ж поверсі, що й вона, і дуже добре бачив її кімнату. Щоп'ятниці вона завжди запалювала свою величезну люстру. В інші дні тижня вона була просто посивіла вдова в окулярах і в'язаній кофті — таких завжди бачиш у трамваях і чергах до аптеки.

Але в п'ятницю о сьомій починалася вистава, і ти забував про літню даму з кашлем і паличкою. Вона була в шовковому халаті з японськими візерунками і чорних туфлях на високому каблучі. О пів на восьму до неї приходив чоловік. За

чверть до восьмої вона скидала халат і залишалася в чорному корсеті. О восьмій вона розстібала корсет і кидалася на подушки дивана. О пів на дев'яту чоловік ішов, штори запиналися — виставу було закінчено.

— Цікаво, — саркастично зауважив Робертсон.

— Цікаво те, що ніхто ніколи не здіймав через це галасу. Ті, хто жив на моєму боці вулиці, звісно, бачили, що відбувається, і багато хто дивився виставу регулярно. Але ніколи її не обговорювали і не заявляли в поліцію, наскільки я пам'ятаю. І ще цікаво, що вистави відбувалися систематично. Спочатку я думав, що все через чоловіка, що саме о цій порі він міг приходити, що він працював, можливо, був одружений і так далі. Але потім я помітив, що чоловік став приходити інший, але час залишився той самий. І тоді до мене дійшло: вона міркувала, як міркує директор телеканалу. Якщо ти привчив публіку до певного часу виходу в ефір, змінювати його не можна. А найголовнішими в її статевому житті були глядачі. Розумієте?

— Розумію, — відповів Робертсон.

— Моє питання буде зайвим, але все ж таки: до чого я розповів усю цю історію? Я здивувався, коли наш сонний друг Джозеф так упевнено заявив, що ви сьогодні прийдете. Тоді я перевірів за записами — і все збіглося. Сьогодні середа, Інгер Холтер зникла в середу, й обидва акти ексгібіціонізму теж були в середу. Ви даєте регулярні вистави, чи ж не так?

Робертсон мовчав.

— Тоді природно буде запитати: чому більше в поліцію не заявляли? Адже з того разу минуло вже майже чотири роки. Все-таки публіці не подобається, коли чоловіки показують дівчаткам свої статеві органи.

— Хто сказав, що там були дівчатка? — похмуро запитав Робертсон. — І хто сказав, що публіці не подобається?

Якби Харрі умів гаразд свистіти, він би зараз свиснув від подиву. Він пригадав двох розсварених чоловіків, яких бачив у цьому парку.

— Так ви робите це перед чоловіками, — сказав він більше для самого себе. — Перед місцевими голубими. Зрозуміло, чому на вас не заявляють. То, значить, є і постійні глядачі?

Робертсон зігнув плечима:

— Вони приходять і йдуть. Але принаймні знають, де і коли мене можна побачити.

— А ті заяви?

— Хтось сторонній випадково проходив мимо. Тепер ми стали обережнішими.

— Значить, якщо не помиляюся, сьогодні я зможу поговорити зі свідками, які підтвердять, що того вечора, коли знайшли Інгер, ви були тут?

Робертсон кивнув.

Вони мовчки сиділи і слухали, як сопе Джозеф.

— Але все одно дещо не сходиться, — сказав Харрі, подумавши. — Я майже про це забув, але тут довідався, що що-середі вашого собаку вигулює і годує сусід.

Мимо повільною ходою пройшли двоє чоловіків і зупинилися на межі плями світла від ліхтаря.

— Тоді я запитав себе: навіщо його годувати, якщо Інгер взяла додому кістки і м'ясні об'їдки з «Олбері»? Спочатку я подумав, що ви про це не домовлялися, їжа була на завтра або щось до того. Але потім згадав, що ваш собака не їсть... принаймні, йому не дають м'яса. Кому ж тоді Інгер несла об'їдки? У барі вона сказала, що бере їх для собаки, навіщо їй було брехати?

— Не знаю, — сказав Робертсон.

Харрі помітив, що він поглядає на годинник. До вистави залишалось не так багато часу.

— І ще, Робертсоне. Що вам відомо про Еванса Вайта? Робертсон обернувся і поглянув на нього своїми блакитними очима. Харрі здалося, що він бачить у них страх.

— Дуже мало що, — відповів Робертсон.

Харрі здався. Далеко він не просунувся. Всередині у нього палало бажання гонитви: наздогнати і схопити. Але такої нагоди не траплялося. Та ну їх усіх! Незабаром він буде далеко звідси. Проте від цієї думки легше не стало.

— Ви говорили про свідків, — сказав Робертсон. — Я був би вдячний, якби...

— Я не заважатиму вашій виставі, Робертсоне. Тим, хто на неї приходить, вона, мабуть, подобається. — Він глянув на пачку, взяв з неї ще одну сигарету, а решту поклав у кишеню Джозефу. Потім підвівся. — Принаймні, мені вистава вдови подобалась.

В «Олбері», як завжди, веселоці були в розпалі. На всю гучність гриміла пісня Джері Хеллівел «It's Raining Man», за стійкою на сцені стояли троє хлопчиків, на яких не було нічого, крім довгих боа. Люди веселилися і підспівували. Харрі деякий час спостерігав за шоу, потім попрямував у бар до Біргіти.

— Чому не підспівуєш, красунчику? — запитав добре знайомий голос.

Харрі обернувся. Сьогодні на Отто було не жіноче плаття, а простора рожева шовкова сорочка, і лише трохи туші на віях та помада на губах показували, що він піклується про свій імідж.

— Вибач, Отто, не той настрій.

— О, всі ви, скандинави, однакові. Не вмієте розслабитися, поки не вип'єте стільки, що вже ні на що не здатні... Розумієш, про що я?

Харрі посміхнувся, дивлячись на його напівопущені повіки.

— Не загравай зі мною, Отто. Даремно згаєш час.

— Ти що, безнадійний гетеросексуал?

Харрі кивнув.

— Все одно дай мені пригостити тебе, красунчику. Що ти питимеш?

Він замовив грейпфрутовий сік для Харрі і коктейль «Кривава Мері» для себе. Цокнулися, і Отто одним духом вихилив півкелиха.

— Більше від нещасного кохання нічого не допомагає. — Він допив решту, здригнувся, замовив ще один коктейль і поглянув на Харрі. — Отже, ти ніколи не займався сексом з чоловіком. І думки у тебе такої не було?

Харрі покрутив склянку в руці.

— Дивлячись що під цим розуміти. Хіба лише в нічних жахах.

— От-от, бачиш, — Отто підніс вказівний палець. — Увісні ти сам про це подумуєш. Підсвідомість не обдуриш, красунчику. По тобі ж видно, що в тобі це є. Питання лише в тому, коли воно дасться знати.

— Завжди чекав, коли хто-небудь розбудить у мені голубого, — сухо відповів Харрі. — Вибач, але я в це не вірю. Це все природжене. Або людина гомик, або ні. А розмови про середовище і виховання — просто дурниці.

— Та ти що! А я ж бо завжди думав, що в усьому винні моя мати і сестра! — закричав Отто, театральнo б'ючи себе по лобі.

Харрі вів далі:

— Це стало відомо завдяки останнім дослідженням мозку гомосексуаліста. Гомосексуалісти легше захворюють на СНІД...

— Це, звичайно, одна з найбільш позитивних сторін захо-
рювання, — кинув Отто і потягнув коктейль через трубочку.

— Також були виявлені органічні відмінності між мозком
гомосексуаліста і гетеросексуала.

— У першого він більший. Скажи мені щось, чого я не
знаю, красунчику.

— Найцікавіше, що цей ген, чи що там іще, який відпові-
дає за гомосексуальність, передається у спадок.

Отто закотив очі:

— І що? Гадаєш, гоміку не доводиться спати з жінками?
Якщо цього вимагає суспільство? Якщо в нього немає вибо-
ру? — запитав Отто, активно жестикулюючи. — Якщо
жінка — всього лише замітник, то чому б ні? Адже саме тому
звичайні люди, потрапивши до в'язниці, починають займа-
тися сексом з чоловіками.

— Отже, ти можеш займатися сексом і з жінками? — за-
питав Харрі.

— На щастя, у мене ніколи не було забобонів, як у решти
гомофілів. Я виріс у сім'ї художника і міг виявляти свої го-
мосексуальні схильності з десяти років, просто щоб виділи-
тися серед оточення. Навіщо відмовлятися? Тож мені важко
увияти собі секс із жінкою, як і тобі з чоловіком. Хоча я ду-
маю, що тобі все ж легше...

— Досить! — обірвав його Харрі. — До чого ця розмова?

— Ти запитуєш про те, що тебе цікавить, красунчику, —
Отто поклав долоню йому на руку. — Може, одного дня твоя
цікавість переросте в щось іще?

Харрі відчув, як палають вуха. Він тихо вилаяв цього
клоуна-педераста, який примусив його, дорослого хлопчика,
червоніти.

— Давай поб'ємося об заклад, милий і вульгарний. — Очі
Отто весело заблищали. — Ставлю сто доларів, що ще до

твого від'їзду до Норвегії твоя м'яка тонка ручка пеститиме мої найінтимніші місця. Згода?

Отто потис Харрі руку і радісно верескнув, побачивши його побуряковіле обличчя.

— Якщо ти дуже хочеш розстатися з грошима, то згода, — відповів Харрі. — Але ж у тебе, здається, нещасливе кохання, Отто? Може, тобі краще сидіти вдома і думати про щось інше, а не спокушати нормальних хлопчиків?

Він одразу й пошкодував про свої слова. Але йому ніколи не вдавалося тримати себе в руках, коли з нього потішалися.

Отто відпустив руку й ображено поглянув на нього.

— Вибач, не бери в голову, — сказав Харрі.

Отто знизав плечима:

— У справі щось з'ясувалося?

— Ні, — Харрі був радий змінити тему. — Можливо, колом її знайомих не обійтися. До речі, ти був з нею знайомий?

— Усі, хто тут часто буває, знали Інгер.

— Ви з нею розмовляли?

— М-гу. Іноді перекидалися слівцем. Але, по-моєму, вона була занадто розчепурена.

— Розчепурена?

— Вона задурила голову багатьом відвідувачам. Одягалася визивно, посилала їм довгі погляди й усмішки, щоб отримати чайові якнайбільше. Це може бути небезпечно.

— Хочеш сказати, хтось із відвідувачів міг...

— Я хочу сказати, що, можливо, вам не доведеться далеко ходити, констеблю.

— Тобто?

Отто глянув навколо і допив коктейль.

— Не бери в голову, красунчику. — Він зібрався йти. — А зараз я зроблю, як ти радиш. Піду додому думати про щось інше. Те, що лікар прописав.

Отто махнув рукою одному з хлопчиків у боа, той підійшов і простягнув йому сигарету.

— Не забудь про мою виставу! — гукнув Отто, йдучи.

«Олбері» був напхот напханий. Харрі тихо сидів і дивився, як працює Біргіта. Він слідкував за її рухами: за тим, як руки швидко наливають пиво, перелічують гроші і змішують коктейлі, як вона повертається, які відточені її рухи — від бочівки з пивом до стійки і каси. Він дивився, як волосся збивається їй на обличчя, як вона швидко поправляє його. Як її погляд ковзає по обличчях у пошуках нових відвідувачів — і Харрі.

Ластовинчате обличчя прояснилося, і він відчув, як швидко і радісно забилося серце.

— Тільки що прийшов друг Ендрю, — сказала вона, підійшовши до Харрі. — Він відвідав його в лікарні і переказує від нього привіт. До речі, запитував тебе. Гадаю, він поки за своїм столиком. Так, він там.

Харрі поглянув туди, куди вона показала, і відразу ж упізнав вродливого чорношкірого хлопця. Це був Тувумба, боксер. Харрі підійшов до нього.

— Не заважатиму? — Відповіддю була широка посмішка.

— Ні в якому разі. Сідай. Адже я прийшов побачитися із давнім знайомим.

Харрі сів.

Робін Тувумба на прізвисько Муррі посміхався й далі. Незрозуміло чому повисла ніякова пауза. З тих, які ніхто не хоче визнавати ніяковими, хоча це саме так. Харрі захотілося чимось її заповнити:

— Сьогодні розмовляв з людиною-вороном. Не знав, що ваші племена так називаються. А ти з якого?

Тувумба здивовано поглянув на нього:

— Я тебе не розумію, Харрі. Я з Квінсленда.

Харрі зрозумів, наскільки безглуздо прозвучало його питання.

— Вибач, я щось не те запитав. Очевидно, сьогодні я швидше говорю, ніж думаю. Я не хотів... адже я дуже погано знаю вашу культуру. Думав, може, ви всі належите до якихось конкретних племен... чи щось подібне.

Тувумба поплескав Харрі по плечу.

— Розслабся, Харрі. Посмішив мене, і досить, — сказав Тувумба. — Чого ще від тебе чекати? У тобі ж самі забобони.

— Забобони? — У Харрі почало прокидатися роздратування. — Хіба я сказав щось...

— Річ не в тім, що ти сказав, — відповів Тувумба. — Річ у тім, чого ти підсвідомо чекаєш від мене. Тобі здається, що ти бовкнув щось не те, і ти вже думаєш, що я ображуся, як дитина. Ти навіть не можеш собі уявити, що мені вистачить розуму зробити поправку на те, що ти іноземець. Тебе ж не ображає, що японські туристи нічого не знають про Норвегію? Про те, що вашого короля звать Гаральд? — Тувумба підморгнув. — І це стосується не лише тебе, Харрі. Білі австралійці самі панічно бояться бовкнути щось не те. Ось парадокс — спочатку вони відібрали в нашого народу гордість, а тепер бояться її образити.

Він зігхнув і повернув до Харрі свої величезні, як дві камбали, білі долоні.

Низький і приємний голос Тувумби звучав на якійсь особливій хвилі, і йому не доводилося перекрикувати шум навколо.

— Розкажи мені краще про Норвегію, Харрі. Я читав, що там дуже красиво. І холодно.

Харрі почав розповідати. Про гори й фіорди. І про людей, що живуть між ними. Про унії та пригноблення, про Ібсена, Нансена і Гріґа. Про північну країну, що проводить начебто далекоглядну і розумну політику, а насправді все більше нагадує бананову республіку. Країну, в якій знайшовся ліс і вихід до моря, коли британцям і голландцям виявилася потрібна деревина, знайшлися порожисті річки, коли дізналися про ціну електроенергії, і де врешті-решт відкрили нафту прямо у себе під носом.

— Ми ніколи не випускали ні машин типу «вольво», ані пива типу «Туборг», — говорив Харрі. — Ми просто не замислюючись розпродавали свою природу. Ні додати ні відняти народ із золотим волоссям на дупі, — Харрі навіть не намагався підібрати відповідної англійської ідіоми.

Потім він розповів про Ондалснес, містечко в Ромсдалі, оточене високими горами, де було так гарно, що його мати часто говорила, ніби саме звідси почалося сотворіння світу. Бог так довго прикрашав Ромсдал, що решту світу довелося закінчувати під гарячу руку, щоб устигнути до неділі.

Про те, як одного раннього ранку в липні вони з батьком рибалили у фіорді, і про те, як він лежав на піску і вдихав запах моря, а над ним кричали чайки, і гори, ніби мовчазні й непохитні вартові, охороняли їхнє маленьке королівство.

— Мій батько з Лешаскуґа. Це маленьке селище в долині. З мамою вони познайомилися на сільських танцях в Ондалснесі. Вони часто говорили, що коли вийдуть на пенсію, поїдуть назад у Ромсдал.

Тувумба кивав і цмулив пиво. Харрі замовив ще одну склянку грейпфрутового соку. Але пити його вже не хотілося.

— Хотів би я розповісти тобі, звідки я родом, Харрі, але у таких, як я, немає чіткої прив'язки до місця або племені. Я виріс у халупці біля шосе неподалік від Брісбена. Ніхто не знає, з якого племені мій батько. Та його й запитати ніхто не встиг. А матері було все одно, з якого він племені, їй головне — наскребти грошей на питво. Вважається, що я муррі.

— А Ендрю?

— А він тобі не говорив?

— Що саме?

Тувумба знову розвернув руки долонями до себе. Між його очима пролягла глибока зморшка.

— Ендрю Кенсінгтон — людина без роду й племені. Ще гірша, ніж я.

Харрі не став розвивати цю тему, але після чергової порції пива Тувумба повернувся до неї сам.

— Може, Ендрю має розповідати про це сам, адже в нього було зовсім інше дитинство. Річ у тім, що він з тих аборигенів, які не знали родини.

— Тобто як?

— Довга історія. Почалося з того, що в декого совість була нечиста. З початку століття власті, що проводили певну політику стосовно аборигенів, відчували докори сумління за всі переслідування, яких зазнавав наш народ. Але добрі наміри не завжди ведуть у рай. Щоб управляти народом, треба його розуміти.

— А аборигенів не розуміють?

— Політика постійно змінювалася. Я, наприклад, з тих, кого силою загнали в міста. Після Другої світової війни власті вирішили, що політику треба міняти: не ізолювати корінних жителів, а постаратися їх асимілювати. І тому вони намагалися впливати на те, де ми живемо і навіть з ким

одружуємося. Багатьох загнали в міста, щоб вони залучалися до європейської міської культури. В результаті сталася катастрофа. Аборигени вийшли на перше місце в статистиці за такими показниками, як алкоголізм, безробіття, розлучення, проституція, злочинність, насильство і наркоманія. *You name it.*¹ Ми перетворилися на невдах в австралійському суспільстві.

— А Ендрю?

— Ендрю народився до війни. В ті роки власті намагалися «оберігати» нас, як якихось вимираючих тварин. Тому нас, наприклад, обмежували в правах на володіння землею або здобуття роботи. Але найбільша дикість полягала в тому, що власті могли забирати в матерів їхніх дітей, якщо існувала підозра, що батько — не абориген. Нехай у мене не найприємніші спогади про батьків, але в Ендрю нема й таких. Він своїх батьків ніколи не бачив. Немовлям його забрали і відвезли до притулку. Все, що йому відомо про матір, — те, що незабаром її знайшли мертвою на автобусній зупинці в Бенкстауні, за п'ять миль на північ від притулку. Ніхто не знав, ані як вона туди потрапила, ані від чого померла. Им'я білого батька Ендрю йому не говорили, та він і сам не цікавився.

Харрі постарався укласти все це в голові.

— І це було законно? А як же ООН і Декларація прав людини?

— З цим стали рахуватися вже після війни. До того ж у такої політики були шляхетні цілі: оберігати культуру, не дати їй зникнути.

— А що стало з Ендрю потім?

— У школі помітили його таланти і відправили хлопця до приватної школи в Англії.

---

¹ Все що завгодно (англ.).

— Я думав, в Австралії геть усі поборники рівноправ'я і дітей не відряджають до приватних шкіл.

— Усе влаштувала і сплатила держава. Хотіли, щоб випадок Ендрю став світлою плямою в усій цій історії людських трагедій і болю. Коли він повернувся, то вступив до Сіднейського університету. Ось тоді він і закусив вудила. Став жорстоким, оцінки зіпсувалися. Я так зрозумів, у цей час він пережив нещасливе кохання: біла дівчина кинула його, бо її батьки були проти. Але Ендрю про це ніколи особливо не розводився. Так чи інакше, в його житті настала чорна смуга. І вона могла ніколи не закінчитися. Ще в Англії він навчився боксувати. Говорив, лише це допомогло йому вижити в школі-інтернаті. В університеті він знову зайнявся боксом, і коли йому запропонували вступити в команду Чайверса, він без жалю залишив навчання і Сідней.

— Я тут бачив, як він боксує, — сказав Харрі. — Навиків він ще не втратив.

— Бокс був для нього всього лише захопленням, і Ендрю хотів повернутися в університет, але успішним боксером уже зацікавилися газети, і він залишився в команді Чайверса. Коли він пройшов до фіналу чемпіонату Австралії, на нього навіть приїздили поглянути вербувальники боксерів з Америки. Але напередодні фіналу дещо трапилось. Це сталося у ресторані в Мельбурні. Хтось порадив Ендрю переспати з дівчиною іншого фіналіста, на ім'я Кемпбелл. З ним була дівчина-красуня з Північного Сіднея — згодом «Міс Південний Уельс». На кухні сталася бійка, в якій постраждали Ендрю, тренер Кемпбелла, вербувальник із США і ще один хлопець.

Коли Ендрю знайшли, він лежав головою в раковині. У нього була розсічена губа, порізаний лоб і вивихнутий зап'ясток. Про це ніде не повідомляли, але поповзли чутки,

що Ендрю чіплявся до дівчини Кемпбелла. Ендрю відмовився від участі у фіналі, а потім його кар'єра пішла на спад. Звичайно, він ще іноді успішно виступав на рингу, але інтерес у газетарів пропав, а вербувальники більше не з'являлися.

Потім він перестав виїжджати в турне. Говорили, що він ударився в горілку, а після турне по західному узбережжю його попросили піти з команди Чайверса — очевидно, за те, що він надто грубо повівся з двома новачками. Потім Ендрю зник. Неясно, чим він займався, але років зо два він роз'їжджав по Австралії без якоїсь певної мети. Потім знову вступив до університету.

— Більше він не боксував? — запитав Харрі.

— Ні, — відповів Тувумба.

— А що було далі?

— Ну-у, — Тувумба жестом попросив принести йому рахунок. — Цього разу в Ендрю було більше бажання вчитися, тому й результати спочатку були кращі. Але втрутилися сімдесяті: рух хіпі, вечірки, вільне кохання, може, іноді й наркотики. Наркотики не допомагають досягти чогось у житті. Тому іспити він складав абияк.

Харрі посміхнувся про себе.

— Та одного дня Ендрю прокинувся, побачив себе у дзеркалі і вжахнувся. З глибокого похмілля, під оком — синець, що не знати звідки взявся, уже за тридцять, а нормальної освіти так і не здобув, плюс до всього — з'являлася залежність від певних хімічних речовин. За спиною — зруйнована кар'єра боксера, а попереду, м'яко кажучи, неясне майбутнє. Що ще залишається робити? Лише йти до поліцейської академії.

Харрі розреготався.

— Це все слова самого Ендрю, — сказав Тувумба. — Незважаючи на особисту справу і вік, його прийняли. Можли-

во, тому, що властям потрібно було більше аборигенів у поліції. Тож Ендрю постригся, виїняв сережку з вуха і зав'язав з наркотиками. Решту ти знаєш. Звичайно, кар'єрні перспективи так собі, але він все одно вважається одним з кращих сищиків сіднейської поліції.

— Це теж його слова?

— Авжеж, — розсміявся Тувумба.

Гей-шоу в барі добігало кінця під переможні звуки пісні «У.М.С.А.» у виконанні групи «Віллідж Піпл».

— Багато ж ти знаєш про Ендрю, — зауважив Харрі.

— Він замінив мені батька, — відповів Тувумба. — Коли я їхав у Сідней, то просто хотів одірватися від домівки. Ендрю буквально підібрав мене на вулиці, як і кількох інших хлопчаків. Почав нас тренувати, допоміг вступити до університету.

— Та ну! Ще один боксер з університетською освітою?

— Англійська й історія. Колись я вчитиму моїх одноплемінників, — гордо і впевнено сказав Тувумба.

— А поки б'єшся з п'яними моряками і сільськими силачами?

Тувумба посміхнувся.

— На цьому світі для будь-якого починання потрібний стартовий капітал. Я не створюю собі ілюзій — учителі багато не заробляють. Але я боксую не тільки з аматорами — цього року подав заявку на чемпіонат Австралії.

— Щоб здобути титул, який не дістався Ендрю?

Тувумба підняв келих.

— Можливо.

Шоу закінчилося, бар почав порожніти. Біргіта сказала, що має сюрприз для Харрі, і він чекав, коли бар нарешті зачинять.

Тувумба все не йшов. Він уже давно розплатився і тепер просто вертів у руках келих. Харрі раптом здалося, що Тувумбі щось потрібно, що він прийшов сюди не просто розповісти давню історію.

— Як там ваша справа, Харрі? Посувається?

— Не знаю, — чесно відповів Харрі. — Іноді здається, що нічого не видно, бо шукаєш з біноклем те, що у тебе під носом.

— Або дивишся не в тому напрямі.

Харрі поглянув на нього і допив свій сік.

— Мені час, Харрі. Але наслідок я розповім тобі історію, яка, можливо, заповнить прогалини у твоїх знаннях про нашу культуру. Ти чув про чорну змію?

Харрі кивнув. Він десь читав, що, перш ніж їхати до Австралії, потрібно привчити себе до отрути чорної змії — не дуже великої, але дуже отруйної.

— Це все правильно. Але якщо вірити легенді, так було не завжди. Давним-давно, у казкові часи, у чорної змії не було отрути. А от ящірка ігуана була отруйною, до того ж набагато більше, ніж зараз. Вона поїдала людей і тварин, і одного дня Кенгуру скликав усіх звірів на раду, щоб вирішити, як зупинити ненаситного вбивцю Мунгунгалі — вождя всіх ігуан. І зробити це зголосилася Оуюбулуй, безстрашна чорна змійка.

Тувумба сидів, трохи відхилившись на спинку стільця, і говорив тихо і спокійно, не зводячи очей з Харрі.

— Решта звірів посміялися з неї і сказали, що для того, щоб перемогти Мунгунгалі, потрібний хто-небудь більший і сильніший.

«Почекайте, ось побачите», — з цими словами Оуюбулуй поповзла в лігво вождя ігуан. Привітавши величезне чудовисько, вона сказала, що вона всього лише маленька і не-

смачна змія, яка шукає, де б сховатися від злих і недобрих звірів.

«Головне — не заважай мені, бо сама пошкодуєш», — відповів Мунгунгалі і більше не звертав на неї уваги.

На ранок Мунгунгалі вирушив на полювання, а Оуюбулуй тихо поповзла за ним. Біля багаття сидів мандрівник. Він і оком не змигнув, як Мунгунгалі стрибнув на нього й одним ударом пробив йому голову. Потім вождь ігуан закинув здобич на спину і потягнув у лігво. У лігві він відклав мішок з отрутою набік і почав жерти свіжу чоловічину. Блискавкою кинулася Оуюбулуй до мішка, схопила його і зникла в кущах. Мунгунгалі погнався за нею, але не зміг знайти маленької змії. Коли Оуюбулуй повернулася, звірі як і раніше сиділи і радилися.

«Дивіться!» — гукнула чорна змія і широко розкрила пащу, аби всім було видно мішок з отрутою. Звірі, скупчившись довкола, почали дякувати їй за те, що вона врятувала їх від Мунгунгалі. Коли всі розійшлися, до Оуюбулуй підійшов Кенгуру і сказав, що потрібно викинути отруту в річку, щоб усім у майбутньому жилося спокійно. У відповідь Оуюбулуй укусила Кенгуру, і той, паралізований, упав на землю.

«Ви завжди ставилися до мене зневажливо, тепер моя черга, — сказала Оуюбулуй помираючому Кенгуру. — Поки у мене є ця отрута, ви до мене не підійдете. Інші звірі не знатимуть, що я залишила отруту собі. Хай думають, що я, Оуюбулуй, — їхня рятівниця і захисниця, а я спокійно мститиму вам, одному за одним». — Потім вона скинула Кенгуру в річку, і той потонув. А чорна змія поповзла в кущі. І досі сидить там. У кущах.

Тувумба перекинув у рот вже порожній келих і підвівся.

— Уже пізно.

Харрі теж підвівся.

— Спасибі за історію, Тувумбо. Я незабаром їду, так що, коли ми більше не побачимося, — успіхів на чемпіонаті. І в житті.

Тувумба до болю стиснув простягнуту руку. Харрі подумав, що так нічого й не навчився.

— Сподіваюся, ти розберешся з біноклем, — сказав Тувумба.

І лише коли він уже пішов, Харрі зрозумів значення його слів.

Морський жах, містер Бін і знову пацієнт

Сторож дав Біргіті ліхтарик:

— Раптом що, Біргіто, ти знаєш, де я. Дивися, щоб вас там ніхто не з'їв, — і він із сміхом повернувся до своєї комірки.

Біргіта і Харрі увійшли в п'ятому лабіринтів величезного Сіднейського акваріума. Була вже майже друга година ночі, і сторож Бен замкнув вхідні двері.

Коли Харрі мав необачність запитати старого сторожа, чому гасять усе світло, той вибухнув довгою тирадою:

— Ну, по-перше, економимо електрику. Тільки це не головне. Головне — ми даємо рибам зрозуміти, що зараз ніч. Але це тепер. Раніше ми просто повертали рубильник — уявляєш, який шок переживали риби, коли навколо відразу ставало темно. Акваріум буквально гудів од німого крику сотень риб, які у сліпій паніці намагалися сховатись або просто мерщій звідси втекти.

Бен театральньо стишив голос і прокреслив долонями в повітрі зигзаг, зображуючи риб.

— Кілька хвилин вони плескались і хвилювались. А деякі риби, як-от макрелі, коли ми ось так вирубали світло, просто розбивалися від страху об скло. Тому ми почали гасити світло поступово, як воно буває в природі. І риба стала реагувати

краще. За світлом тіло відчуває, коли день, а коли ніч. І особисто я думаю, що риbam, щоб уникнути стресу, потрібний природний добовий ритм. У них, як і у нас, є біологічний годинник, і жартувати з цим не треба. Ось, наприклад, у Тасманії дехто, хто розводить баррамунді, восени дають риbam більше світла, щоб ті, дурненькі, думали, що ще літо, і довше метали ікру.

— Бена лише запитай — потім його не зупиниш, — пояснила Біргіта. — Але зі своїми рибами він розмовляє охочіше, ніж з людьми.

Два роки поспіль Біргіта підробляла тут влітку і дуже подружилася з Беном, який стверджував, ніби працює в акваріумі з дня його заснування.

— Вночі тут так спокійно, — сказала Біргіта. — Так тихо. Глянь!

Вона навела ліхтарик на скляну стіну, за якою зі свого укриття випірнула рудувато-жовта мурена і вицирила дрібні гострі зубки. Потім ліхтарик висвітив двох плямистих скатів, які, ніби у сповільненій зйомці, пливли за зеленим склом.

— Краса, правда? — з блиском в очах прошепотіла Біргіта. — Як балет без музики.

Харрі здалося, ніби він йде по дортуару. Не було чути нічого, крім їхніх кроків і рівномірного тихого булькання акваріумів.

Біргіта зупинилася біля однієї із скляних стін.

— А тут у нас живе *saltie*¹, Матильда з Квінсленда. — У світлі ліхтарика з'явилося сухе дерево, що лежало в штучному руслі річки. У загаті поруч плавала колода.

— А що таке «*saltie*»? — Харрі спробував відшукати поглядом яку-небудь живу істоту.

---

¹ Солоний (англ.).

Колода розплющила зелені блискучі очі.

— Це крокодил, який живе в солоній воді. На відміну від *freshie*¹, який живиться головним чином рибою і якого не варто побоюватись.

— А *saltie*?

— А от його побоюватися варто. Багато так званих небезпечних хижаків нападають на людей, лише коли відчувають загрозу або бачать, що ти вторгаєшся на їхню територію. А *saltie* — проста, нелукава душа. Йому просто потрібне твоє тіло. На північних болотах Австралії крокодили щороку вбивають по кілька людей.

Харрі припав до скла.

— А це не викликає... е-е... антипатії? Подекуди в Індії винищили тигрів, бо ті жерли маленьких дітей. А цих людоджерів чому не знищили?

— В Австралії до крокодилів ставлення, як до автокатастроф. Ну майже. Якщо ти проклав дорогу, будь готовий, що хтось на ній загине, хіба ж не так? І з крокодилами те ж саме. Вони просто їдять людей.

Харрі пересмикнуло. Матильда знову заплющила очі — так самісінько, як і на «порші» ховаються фарч. І найменші жмури на воді не виказували двох тонн м'язів, зубів і злості, прихованих у цій колоді.

— Ходім далі, — запропонував Харрі.

— А ось і містер Бін, — ліхтарик Біргіти вказав на пласку буру рибину. — Вайло-скат — так ми в барі називаємо Алекса, того, якого Інгер прозвала містером Біном.

— А чому «скат»?

— Не знаю. Коли я влаштувалася на роботу, його так уже називали.

---

¹ Прісний (англ.).

— Мгу, ну й кличка. Ця риба полюбляє лежати на дні?

— Так, і тому, коли ти купаєшся, треба бути обережнішим. Він дуже отруйний і випускає отруту, як тільки на нього наступиш.

Крученими сходами вони спустилися до резервуарів.

— Узагалі резервуари — не зовсім акваріуми. Це просто відгороджений шматок затоки Порт-Джексон, — сказала Біргіта.

Із стелі зеленуватими хвилями струміло тьмяне світло. Хвилясті смужки ковзали по обличчю й тілу Біргіти, і Харрі здавалося, що вони стоять під світляною кулею на дискотечі. Біргіта спрямувала ліхтарик угору — і лише тут Харрі зрозумів, що вода скрізь. Вони просто в скляному тунелі в морі, а світло йде зовні, фільтруючись крізь товщу води. Поруч майнула велика тінь, і Харрі здригнувся від несподіванки. Біргіта тихо засміялася і посвітила ліхтариком на величезного довгохвостого ската, що пропливав мимо.

— *Mobulidae*¹, — сказала вона. — Морський диявол.

— Такий величезний! — прошепотів Харрі.

Весь скат був однією великою хвилею, і Харрі від його вигляду почало хилити в сон. Скат повернувся, махнув на прощання хвостом і чорною примарою зник у темряві підводного світу.

Вони всілися просто долі, Біргіта дістала з рюкзачка ковдру, два келихи, стеаринову свічку і пляшку червоного вина без етикетки. Дарунок від друга з виноробні в Хантер-Веллі, пояснила вона, витягуючи корок. Потім вони лежали поруч на ковдрі і дивились у воду над головою.

Здавалося, світ вивернули догори сподом. У морі, як у небі, пурхали риби всіх кольорів веселки та інші химерні

---

¹ Родина рогацевих скатів (лат.), до якої належить найбільший скат, — манта, або гігантський морський диявол.

істоти, що ніби вирвалися з чиеїсь фантазії. Просто над ними, перебираючи тонкими тремтливими плавниками, завмерла блискуча синя риба з округлою здивованою мордою.

— Хіба не прекрасно без поспіху спостерігати їхнє життя? — шепнула Біргіта. — Відчуваєш, як вони зупиняють час? — Вона поклала Харрі на горло холодну долоню. — Відчуваєш, як перестає битися твоє серце?

Харрі проковтнув слину.

— Я б не проти, аби час уповільнився. Зараз, — сказав він. — На кілька днів.

Біргіта стисла його горло:

— Не говори про це.

— Іноді я думаю: «А ти не такий вже й дурень, Харрі». Наприклад, я помітив, що Ендрю говорив про аборигенів «вони» — завжди в третій особі. Отже багато що про нього я знав і до того, як Тувумба розповів мені подробиці його життя. Я майже напевно знав, що Ендрю виріс не серед «своїх», що він не належить якомусь місцю, а розглядає речі ніби збоку. Як ми зараз — лежимо і дивимося на світ, самі не беручи в ньому участі. А після розмови з Тувумбою я зрозумів ще, що від природи Ендрю не було дано гордості за свій народ. І він намагається сам її створити. Спочатку я вирішив, ніби йому соромно за своїх братів, а тепер зрозумів — соромно йому за самого себе.

Біргіта щось буркнула. Харрі вів далі:

— Іноді я думаю, що щось знаю. А наступної миті знову виявляюся викинутим у гігантську плутанину. Я не люблю плутатися, просто не терплю. Тому краще б я або взагалі не помічав деталей, або ж умів складати їх в осмислену картину.

Він повернувся до Біргіти й уткнувся в її волосся.

— Шкода, що Бог дає людині так багато сприймати і так мало розуміти. — Він постарався вловити знайомий запах її волосся, але, мабуть, уже забув його.

— І що ж ти бачиш? — запитала вона.

— Що всі намагаються мені на щось указати.

— На що ж?

— Не розумію. Знаєш, як жінки — розповідають історії, які насправді про щось інше. І ясно ж, що читати треба між рядків. А я не вмію. Чому ви, жінки, не говорите просто і прямо? Ви переоцінюєте можливості чоловіків!

— Тепер я винна? — розсміялася Біргіта і вдарила його. Перекоти відлуння рознеслися підводним тунелем.

— Тсс, не розбуди Морського жаха, — сказав Харрі.

Біргіта не відразу звернула увагу на те, що Харрі навіть не торкнувся вина.

— Але ж келишок не завадить? — здивувалась вона.

— Ні, — відповів Харрі. — Завадить. — Він з посмішкою пригорнув її до себе. — Але не будемо про це.

Він поцілував її, і Біргіта затамувала віддих, ніби цього поцілунку чекала все життя.

Харрі прокинувся і здригнувся. Свічка догоріла, було темно, як у безодні. Він не знав, звідки раніше струміло зеленувате світло — від місяця чи від міських вогнів, — але тепер не було і його. Та Харрі пойняло якесь дивне відчуття. Він намацав поряд з Біргітою ліхтарик і увімкнув його. Біргіта лежала, загорнувшись у свою половину вовняної ковдри, роздягнена і задоволена. Харрі спрямував світло на скляну стіну.

Спочатку він подумав, що бачить власне віддзеркалення, але коли очі звиклися, серце Харрі шалено закалатало і завмерло. На нього холодними, безжиттєвими очима дивився

Морський жак. Харрі видихнув, і його дихання застигло на склі перед блідою і мокрою примарою потопельника, такою великою, що здавалося, він заповнює собою все. Зуби ніби намалювала дитина: нерівна лінія абияк понатиканих хижих білих трикутних іклів.

Потім він повільно поплив нагору, але очі його були прикуті до Харрі ненавистю. І цьому мертвому білому тілу не було кінця.

— То завтра ти їдеш?

— Так точно. — Харрі тримав у руках чашку кави і не знав, що з нею робити.

Маккормак підвівся з-за столу і почав походжати перед вікном.

— Так ти вважаєш, до розгадки недалеко? Гадаєш, тут орудує психопат, безликий убивця, який убиває, підкоряючись раптовому пориву, і не залишає слідів? І нам просто треба чекати, коли він іншим разом зволить припуститися помилки?

— Я цього не говорив, сер. Я просто вважаю, що більше вам нічим допомогти не зможу. До того ж телефонували з Осло — я потрібний там.

— Чудово, Ховлі. Я передам їм, що тут ти себе виявив добре. Тебе ж там вирішили підвищити по службі?

— Мені поки про це не говорили, сер.

— Натішся безтурботним сіднейським життям перед від'їздом, Ховлі.

— Спочатку перевірю цього Алекса Томароса, сер.

Маккормак стояв біля вікна і дивився на затягнуте хмарами небо задушливого Сіднея.

— Іноді я нудьгую за домівкою, Ховлі. За моїм чудовим островом.

— Перепрошую, сер?

— Я ківі. Ківі, Ховлі. Так тут називають вихідців з Нової Зеландії. Батьки переїхали сюди, коли мені було десять. Люди там добріші. Принаймні, так мені пам'ятається.

— Відчиняємося не скоро! — буркнула сердита жінка з мийним засобом у руці.

— Все нормально, я домовився з містером Томаросом, — відповів Харрі, роздумуючи, чи переконає її норвезьке поліцейське посвідчення. Але воно не знадобилося. Двері відчинилися прямо в нього перед носом.

Від «Олбері» пахло старим пивом і милом, і вдень він здавався набагато меншим.

Алекс Томарос, він же містер Бін, він же вайло-скат, сидів у комірці за баром. Харрі увійшов і назвався.

— Чим можу допомогти, містере Ховлі? — Він говорив швидко і з виразним акцентом — своєю версією мови, як іноземці, які вже деякий час прожили в країні.

— Дякую, що приділили мені ваш дорогоцінний час, містере Томарос. Розумію, у вас тут дуже багато справ, але повірте, я вас надовго не затримаю. Я лише...

— Це добре. Бачте, у мене справді багато справ. Кошторис, знаєте...

— Розумію. У вашій заяві говориться, що увечері, коли пропала Інгер Холтер, ви сиділи і підраховували виручку. З вами хто-небудь був?

— Якби ви читали мою заяву уважніше, то помітили б, що я був сам. Я завжди сам... — «Аякже», — подумав Харрі, дивлячись на нахабне обличчя Алекса Томароса і на його заслинений рот. — ...підраховую виручку. Сам-один. Та якби захотів, обкрав би заклад на сто тисяч баксів, і ніхто б нічого не помітив.

— Тобто з технічної точки зору на момент зникнення міс Холтер алібі у вас немає?

Томарос зняв окуляри:

— З технічної точки зору о другій годині ночі я зателефонував матері і сказав, що скоро повернуся додому.

— З технічної точки зору між закриттям бару о першій і вашим дзвінком о другій могло статися багато чого, містере Томарос. Не те аби я вас у чомусь підозрював...

Томарос не моргаючи дивився на нього.

Харрі перегортав чистий блокнот, вдаючи, ніби щось шукає.

— До речі, навіщо ви телефонували матері? Дещо дивно телефонувати о другій годині ночі, щоб передати подібне повідомлення.

— Моя мати просить, щоб я повідомляв її, де знаходжуся. Поліція з нею вже розмовляла, не розумію, навіщо повторювати все спочатку.

— Ви грек, чи не так?

— Я австралієць і прожив тут двадцять років. Мої батьки приїхали з Греції. Але в матері тепер австралійське громадянство. Ще щось? — Він добре тримав себе в руках.

— Ви виявляли в тій або іншій мірі особисту цікавість до Інгер Холтер. Як ви реагували на те, що вона віддає перевагу іншим чоловікам?

Томарос облизнув пересохлі губи і зібрався вже щось сказати, але стримався. Потім кінчик язика показався знову. Як у маленької змії, подумав Харрі. Бідної чорної змії, яку всізневажають, вважаючи нешкідливою.

— Ми з міс Холтер збиралися повечеряти разом, якщо вас це цікавить. Але я запрошував не лише її. Можете запитати інших. Наприклад, Кетрін і Біргіту. Я дуже високо ціную гарні стосунки з підлеглими.

— Підлеглими?

— Ну, з технічної точки зору я...

— Директор бару. Гарзд, директоре, а як вам сподобалося, коли сюди прийшов її хлопець?

Окуляри Томароса запітніли.

— В Інгер були гарні стосунки з багатьма відвідувачами, тож я не знаю, з ким із них вона зустрічалася. Так у неї був хлопець? Молодчина...

Навіть недосвідчений психолог розгледів би невмілу гру Томароса.

— Тобто вам невідомо, з ким вона була в особливо дружніх стосунках, Томаросе?

Той знизав плечима:

— По-перше, з клоуном, але в нього інші інтереси.

— З клоуном?

— Отто Рехтнагель, постійний гість. Вона давала йому їжу для...

— ...для собаки! — вигукнув Харрі.

Томарос підстрибнув у кріслі. Харрі схопився і стукнув кулаком по долоні.

— Он воно що! Вчора Отто в барі отримав мішок. Там були об'їдки для собаки! Тепер я пригадую: у нього ж є собака. Того вечора, коли Інгер збиралася додому, вона сказала Біргіті, що бере об'їдки для собаки. І ми весь час думали, що це собака господаря будинку. Але його тасманійський диявол — вегетаріанець. Ви знаєте, що це були за об'їдки? Ви знаєте, де живе Рехтнагель?

— Боже, та звідки ж мені знати? — одночасно здивувався і злякався Томарос.

Він прихилив крісло до книжкової шафи.

— Добре. Слухайте, нікому не кажіть про нашу розмову. Навіть власній мамі. Інакше я повернуся й відірву вам голову. Зрозуміло, містере Бі... містере Томарос?

Алекс Томарос тільки кивнув.

— А тепер мені потрібно від вас зателефонувати.

Вентилятор знову скімлив, але ніхто в кімнаті не звертав уваги на це. Всі дивилися на поставлений Юном слайд: карту Австралії з нанесеними на неї маленькими червоними крапками і датами.

— Ось місця і дати вбивств і згвалтувань, за якими напевно стоїть той, кого ми шукаємо, — говорив Юн. — Раніше ми намагалися виявити яку-небудь просторово-часову закономірність, але безуспішно. Тепер, здається, Харрі щось відкопав.

Юн наклав на перший слайд другий, із синіми крапками, які практично цілком збігалися з червоними.

— Що це? — нетерпляче запитав Водкінс.

— Це взято із списку маршрутів «Пересувного австралійського парку розваг» і показує, де він перебував у певні числа.

Якщо не брати до уваги стогонів вентилятора, у приміщенні стало зовсім тихо.

— О Боже, та він у нас в руках! — видихнув Леб'є.

— Можливість звичайного збігу — приблизно один до чотирьох мільйонів, — посміхнувся Юн.

— Чекайте-чекайте, а кого конкретно ми шукаємо? — втрутився Водкінс.

— Ми шукаємо цього чоловіка. — Юн уставив третій слайд. Біліде, трохи плюскле обличчя, обережна посмішка і пара сумних очей. — Харрі розповідь про нього детальніше.

Харрі звівся.

— Це Отто Рехтнагель, професійний клоун, 42 роки, останні десять років гастролював з «Пересувним австралійським парком розваг». Поза гастролями живе сам у Сідней, дає в місті власні вистави. Особиста справа чиста. За статевими правопорушеннями не притягувався. Відомий як доб-

рий і спокійний, трохи ексцентричний хлопець. Важливо те, що він знав убиту, був завсідником у барі, де вона працювала. Їх зв'язували теплі, дружні стосунки. Очевидно, в ніч убивства Інгер Холтер йшла додому до Отто Рехтнагеля. З їжою для його собаки.

— Їжою для собаки? — розсміявся Леб'є. — О пів на другу ночі? Отже, у нашого клоуна теж бували завсідники.

— Ось що бентежить, — сказав Харрі. — Отто Рехтнагель з десяти років створював собі імідж стовідсоткового гомосексуаліста.

Кімнатою прокотилися смішки і бурмотіння.

— Що ж, по-твоєму, такий педераст міг убити сім жінок і в шість разів більше згвалтувати? — із зітханням протягнув Водкінс.

У кімнаті з'явився Маккормак. Про тему зборів його сповістили заздалегідь.

— Якщо ти все життя був благополучним педерастом і всі твої друзі такі самі, то зрозуміло, як стає не по собі, коли помічаєш, що тобі подобаються дівахи. Дідько, адже ми живемо в Сіднеї, єдиному місті, де на людей з нормальною орієнтацією дивляться косо.

В його гомеричному реготі потонуло хихикання Юна, очі якого перетворилися на дві ледь помітні щілинки.

Але Водкінс, незважаючи на вибух веселощів, намагався не відхилитися від теми:

— І все-таки децť тут не сходиться, — почухав він потилицю. — Діяти так холодно і розважливо, а потім учинити так необережно: запросити жертву до себе додому... У сенсі, він же не знав, що Інгер нікому нічого не скаже. Інакше всі сліди вказували б на нього. До того ж інших жінок він начебто вибирав навздогад. Навіщо зраджувати схемі, нападаючи на когось із знайомих?

— Усе, що ми знаємо, — це те, що в цього гада немає жодної схеми. — Леб'є подихав на одну зі своїх каблучок. — Навпаки, здається, він любить зміни. Не рахуючи того, що жертва має бути блондинкою, — він протер каблучку рукою, — і має бути задушена.

— Один до чотирьох мільйонів, — повторив Юн.

Водкінс зітхнув:

— Гаразд, здаюся. Можливо, наші молитви були почуті і він зробив цю помилку.

— Що тепер? — запитав Маккормак.

Слово взяв Харрі:

— Зараз Отто Рехтнагель, швидше за все, не вдома. Увечері у нього на Бонді-Біч прем'єра з цирковою трупкою. Пропонує на неї сходити, а затримати відразу після вистави.

— Та наш норвезький колега любить драматичні ефекти, — сказав Маккормак.

— Якщо відмінити виставу, преса відразу рознюхає, в чому річ, сер.

Маккормак повільно кивнув:

— Водкінсе?

— Я — за, сер.

— Чудово. Приведіть його сюди, хлопці.

Ендрю натягнув ковдру аж до підборіддя, і здавалося, він уже лежить на катафалку. На опухлому обличчі вигравали цікаві барви. Обличчя спробувало посміхнутись Харрі, але скривилося від болю.

— Невже тобі так боляче посміхатися? — запитав Харрі.

— Мені все робити боляче. Навіть думати — і то боляче, — сердито відповів Ендрю.

Поруч на нічному столику стояв букет квітів.

— Від таємної залицяльниці?

— Можна сказати і так. Від Отто. А завтра прийде Тувумба. А сьогодні ось — ти. Приємно думати, що тебе люблять.

— Я теж дещо тобі приніс. Поки ніхто не бачить. — Харрі простягнув величезну, майже чорну сигару.

— А, *maduro*. Зрозуміло. Від мого любого норвезького *amarillo*. — Ендрю посміхнувся й обережно засміявся.

— Як довго ми з тобою знайомі, Ендрю?

Ендрю погладив сигару, мов котеня.

— Кілька днів, друже. Скоро, дивись, побратаємося.

— А скільки тобі треба часу, аби як слід пізнати людину?

— Як слід пізнати? — Ендрю зачаровано понюхав сигару. — Ну, Харрі, найбільш утоптані стежки в цьому темному і дрімучому лісі знаходиш майже відразу. У когось ці доріжки прямі, доглянуті, з освітленням і дороговказами. Здається, вони ладні розповісти тобі все. Але саме тоді потрібно матися на бачності. Тому що лісові звірі не живуть на освітлених дорогах. Вони живуть у нетрях і заростях.

— І багато потрібно часу, щоб це вивчити?

— Залежить від тебе. І від лісу. Інколи ліс трапляється темніший від звичайного.

— А твій ліс? — запитав Харрі.

Ендрю заховав сигару в шухляду столу.

— Темний. Як *maduro*. — Він поглянув на Харрі. — Але ти, звичайно, знаєш, що...

— Так. Один твій друг розповів мені дещо про Ендрю Кенсінгтона.

— Тоді ти розумієш, про що я. Як не потрапити на добре освітлену дорогу. Але в тебе теж є кілька темних плям. Напевно, пояснювати тобі ні до чого?

— Що саме?

— Скажімо, я знаю одну людину, яка, наприклад, кинула пити.

— Всі знають таких, — пробурмотів Харрі.

— Кожен залишає за собою слід, адже так? Прожите життя — це книга, яку просто треба вміти читати.

— А ти вмієш?

Ендрю поклав свою величезну руку йому на плече. «Він став жвавіший», — подумав Харрі.

— Гарний ти хлопець, Харрі. Мій друг. Думаю, ти все розумієш, так що не шукай там, де не знайдеш. Я всього лише один з мільйонів самотніх душ, що намагаються жити на землі. Іноді у мене навіть виходить зробити щось гарне. От і все. Я не так багато важу, Харрі. Не шукай у мені — це марно. Та врешті-решт і нецікаво.

— Чому?

— Коли сам не знаєш свого лісу, іншим краще туди й не ходити. Дуже просто спіткнутись і впасти.

Харрі кивнув і поглянув на квіти у вазі:

— Ти віриш у випадковості?

— Так, — відповів Ендрю. — Життя — це ланцюжок суцільних випадковостей. Коли ти, наприклад, купуєш лотерейний квиток номер 822531, шанс, що випаде саме він, — один до мільйона.

Харрі знову кивнув.

— Що мені не подобається — так це те, що він мені випадав надто багато разів поспіль.

— Невже? — Ендрю заледве сів на ліжку. — Ну ж бо, розкажи.

— По-перше, коли я приїхав у Сідней, ти, хоча і не повинен був розслідувати цю справу, наполіг на тому, щоб тобі її дали і направили працювати зі мною, іноземцем. Питання виникли вже тоді. Потім, під приводом згаяти час, ти ведеш мене до цирку і знайомиш зі своїм другом. З чотирьох мільйонів жителів Сіднея з цим конкретним хлопцем я познайо-

мився в перший же день. Одна людина! Чотири мільйони до одного. Потім цей хлопець з'являється знову, і ми навіть закладаємося на 100 доларів щодо одного особистого питання. Але вся річ у тім, що він з'являється в тому барі, де працює Інгер Холтер, і виявляється її знайомим! Знову чотири мільйони до одного. І поки я кружляю навколо очевидного вбивці, а саме — Еванса Вайта, раптом з'являєшся ти зі своїм джерелом, який — один з 18 мільйонів на континенті — бачив Вайта, випадково опинившись саме в Німбіні і саме у вечір убивства!

Ендрю, здавалося, поринув у глибокі роздуми. Харрі вів далі:

— І вже не дивно, що ти даєш мені адресу бару, де молодчики Еванса Вайта «випадково» виявляються завсідниками. І вони під тиском підтверджують ту історію, в яку всі просили мене повірити: що Вайт ні до чого.

До кімнати увійшли дві медсестри. Одна взялася за нижній кінець ліжка, друга доброзичливо, але твердо промовила:

— Вибачте, але час відвідин закінчився. Лікарі чекають містера Кенсингтона на ЕЕГ.

Харрі почав шептати Ендрю на вухо:

— Я людина не блискучого розуму, Ендрю. Але розумію, що ти щось намагаєшся мені сказати. Не розумію лише, чому ти не скажеш цього прямо. Навіщо тобі я? Хтось тебе тримає, Ендрю?

Він ішов поряд з ліжком, поки сестри котили його по палаті і далі по коридору. Голова Ендрю із заплющеними очима лежала на подушці.

— Харрі, ти говорив, що в білих і аборигенів майже однакові історії про перших людей, бо у нас однакові міркування про невідоме. Що якісь розумові алгоритми — природжені. З одного боку, дурнішого я нічого не чув, але з другого — тро-

хи сподіваюся, що ти маєш рацію. А значить, потрібно лише заплющити очі і побачити...

— Ендрю! — прошипів Харрі, коли вони зупинилися біля вантажного ліфта й одна з медсестер стала відчиняти двері. — Не пудри мені мізки, Ендрю! Це Отто? Отто — Буббур?

Ендрю розплющив очі:

— Як...

— Сьогодні ми його беремо, Ендрю. Після вистави.

— Ні! — Ендрю звівся на ліжку, та медсестра обережно, але впевнено натиснула йому на плечі.

— Лікар велів вам лежати тихо, містере Кенсінгтон. У вас же серйозний струс мозку. — Вона обернулася до Харрі: — Далі вам не можна.

Ендрю знову підвівся:

— Не зараз, Харрі! Два дні! Не зараз. Пообіцяй, що почекаєш два дні! Відвали, сестро! — Він вивернувся у неї з рук.

Харрі стояв і тримав узголів'я ліжка. Він нахилився і швидко прошепотів, майже випльовуючи слова:

— Поки що ніхто не знає, що ви з Отто знайомі, але це питання часу. Тоді стануть докопуватися до твоєї ролі. Я не можу більше їх стримувати, якщо ти не збираєшся мені допомагати. Ну ж бо!

Ендрю вчепився йому в рукав:

— Шукай краще, Харрі! Дивися краще! Побачиш, що... — почав він, але не доказав і знову повалився на подушку.

— Побачу — що? — запитав Харрі, але Ендрю заплющив очі і відмахнувся.

Він зараз такий старий і маленький, подумав Харрі. Старий, маленький і чорний у великому білому ліжку.

Медсестра грубо відсторонила Харрі. Останнє, що він побачив за зачиняними дверима ліфта, був помах руки Ендрю.

Страта, і Біргіта роздягається

Тонкий серпанок хмар заснував сонце на вечірньому прузі над Бонді-Біч. пляж потроху безлюднів. Рівним плавом проходили справжні аборигени цього знаного й чарівного австралійського пляжу: серфери з білими носами й вустами, вайлуваті культуристи, дівчата в підкорочених джинсах і на роликах, а ще бронзово-засмаглі богині пляжу із силіконовими формами — загалом, «The Beautiful People» — молоді, вродливі й (на перший погляд) благополучні. У цей час аж вирував бульвар Кемпбелл-Парейд, де нема де пальця просунути — скільки там салонів мод, невеликих готелів і шалено дорогих ресторанчиків. У потоки людей з ревом врзалися спортивні кабріолети, водії яких дивилися на тротуари в люстра кризь чорні окуляри.

Харрі згадав Кристину.

Той день, коли вони, подорожуючи Європою на потягах за квитками з молодіжною знижкою, зійшли в Канні. Був туристичний бум, на все місто не знайшлося жодної кімнати, де вони могли б заночувати, а брак коштів не дозволяв їм скористатися номером у дорогому готелі. І, з'ясувавши, коли наступний потяг до Парижа, вони залишили рюкзаки в камері схову й подалися на Крузетт. Там вони прогулювалися,

розглядаючись на людей і тварин, таких багатих і таких вродливих, на неймовірні яхти з власними екіпажами, каютними катерами на кормі та вертолітними майданчиками на палубі. Дивлячись на все це, вони запряглися назавжди залишитися соціалістами.

Від цієї прогулянки вони так упріли, що вирішили скупатися. Рушники, плавки й купальники залишилися в рюкзаках, тож купатися довелося в нижній білизні. Кристині потрібний був чистий одяг, і Харрі позичив їй одні зі своїх надійних чоловічих трусів. Потім вони вдвох, весело сміючись, безжурно плескалися в Середземному морі, поруч з дорогими трусиками танга й золотими засмаглими тілами.

Харрі пригадав, як потому лежав на піску, а поряд стояла Кристина з пов'язаною на талії футболкою й скидала мокрі труси. Йому подобалася її шкіра, що зблискувала на сонці краплинами води, футболка на довгих засмаглих стегнах, м'які вигини її тіла, те, як поглядали на неї французи і як поглянула на нього вона, спіймала його погляд, посміхнулася і, дивлячись на нього, повільно надягла джинси. Збираючись застібнути блискавку на джинсах, сунула руку під майку, але там її і залишила, закинула голову, заплющила очі. Відтак драгливим червоним кінчиком язика облизнула губи — і, розреготавшись, упала на Харрі.

Далі вони обідали у надміру дорогому ресторані, з якого відкривався морський краєвид, а коли заходило сонце, обнімалися на пляжі, і Кристина плакала через те, що все це було так красиво. Вони вирішили винайняти номер у готелі «Карлтон», по змозі погостювати в ньому ті два дні, які хотіли пробути в Парижі, і потому накивати з готелю п'ятами, не розплатившись.

Коли Харрі думав про Кристину, він завжди насамперед згадував про це. Усе відбувалося так бурхливо, і потім він

зрозумів, що причина — у передчутті розставання. Але Харрі не міг згадати, чи думав про це тоді.

Тієї осені його призвали до армії, а в грудні Кристина зустріла музиканта і виїхала з ним до Лондона.

Харрі, Леб'є і Водкінс сиділи у відкритому кафе, що на розі Кемпбелл-Парейд та Лемрок-авеню. Було пізно, і їхній столик уже огорнув вечірній морок, але темні окуляри досі ні в кого не викликали підозри. Набагато дивніший вигляд мали в таку спеку їхні піджаки, та з-під сорочок з короткими рукавами всім було б видно їхні португелі. Говорити не було про що. Вони просто чекали.

Ошатна жовта будівля театру Сент-Джордж, де мав виступати Отто Рехтнагель, розташувалася на шляху від Кемпбелл-Парейд до пляжу.

— Раніше стріляв з браунінга «хай-пауер»? — запитав Водкінс у Харрі.

Той заперечливо похитав головою. Йому показали, як треба заряджати, досилати патрони й прицілюватися. Та Харрі й гадки не мав, що все це аж так небезпечно. Навряд щоб Отто почав косити їх з автомата.

Леб'є поглянув на годинник.

— Уже час, — сказав він. На його голомозій голові виступили краплі поту.

Водкінс відкашлявся:

— Гарзд. Остання репетиція. Коли всі вийдуть на прощальний уклін, Харрі і я заходимо в бічні двері. Вони будуть відчинені — з охороною я домовився. На дверях гримерки Рехтнагеля прибили велику табличку з його ім'ям. Почекаємо, доки він підійде, — і беремо його. Відразу в наручники. Зброї без необхідності не застосовувати. Коло заднього входу чекає машина. Коли Рехтнагель піде зі сцени, Леб'є, даси

сигнал по рації. І якщо він щось відчує і піде через зал — теж. А тепер — по місцях. Хух, хоч би в них були кондиціонери!

У маленькій затишній залі театру Сент-Джордж був аншлаг. Пролунали оплески, і завіса піднялася. Точніше, не піднялася, а впала. Спочатку клоуни стояли, здивовано дивлячись на стелю, звідки звалилася завіса, потім галасливо дискутували і нарешті безладно заметушилися, намагаючись прибрати її зі сцени, раз у раз штовхаючись і вибачаючись перед публікою. Публіка відповідала сміхом і підбадьорливими вигуками. Здавалося, серед глядачів у залі актори мають багато друзів і знайомих.

Сцену звільнили і спорудили на ній ешафот. Під барабанні звуки похоронного маршу з'явився Отто. Побачивши гільйотину, Харрі відразу зрозумів: номер буде той самий, який він уже бачив в «Енергетиці». Схоже, сьогодні на екзекуцію відправлялять королеву, бо Отто був у бальному платті, жакливо довгій білій перуці з напудреним обличчям.

На катові теж був інший костюм: чорний, що щільно обліплював його стан, з великими вухами і перетинками під пахвами, — це робило його схожим на диявола.

Або нетопира, подумав Харрі.

Піднявся ніж гільйотини, під нього поклали гарбуза, і ніж заgrimів униз. Кат урочисто показав зраділій публіці половинки розрубаного овочу. Після немилосердних сцен зі сльозами і благаннями про пощаду королеву, на радість глядачам, уклали на плаху. Було видно, як сіпаються її ноги. Ніж знову підняли, почувся барабанний дріб, усе швидше й швидше, вогні на сцені поступово згасали.

Водкінс шепнув Харрі на вухо:

— Він що, й на сцені вбиває блондинок?

Барабанний дріб усе частішав. Харрі роззирнувся навсібіч: публіка сиділа як на голках. Деякі, повідкривавши роти, по-сунулися вперед, інші — з осклянілими очима — відсахнулися. Так, з радістю й жахом, цю сцену спостерігали покоління людей.

Водкінс знову шепнув:

— Насильство нагадує кока-колу і Біблію. Як сказав класик.

Барабанний дріб усе ще тривав, і Харрі подумав, що сцена затягується. Згадав, що коли він дивився цей номер уперше, ніж опустили майже відразу.

Зненацька без попередження просвистіло лезо.

Харрі завмер. Пролунав хрускіт, ніж перетяв шию. Барабанний дріб ущух, голова, стукнувшись, впала на підлогу.

Секунду було тихо як у вусі, потім жінка, що сиділа перед Водкінсом і Харрі, закричала. Паніка прокотилася залого. Харрі вдивлявся в темряву, але не побачив нічого, крім ката, який задкував назад.

— О Боже! — видихнув Водкінс.

Зі сцени долинув звук, ніби хтось плескав у долоні. І Харрі побачив: з перерізаної шиї стирчав білий обрубок хребта, ніби біла змія, що похитувала головою. Звідти на сцену цебенів фонтан крові.

— Він догадувався про наші плани! — прошепотів Водкінс. — Він знав, що ми прийдемо! І вдягнувся, як одна з його розтерзаних жертв! — Він обернувся до Харрі: — Чорт, Ховлі! Чорт, чорт!

Харрі раптом відчув нудоту — може, від цієї крові, може, від слівця «розтерзаних», а може, через те, що у Водкінса ткнуло з рота.

У наступну мить кат, либонь у шоковому стані, стрибнув, щоб підхопити голову, але посковзнувся в калюжі крові і впав

на підлогу, а двоє інших клоунів вибігли на сцену, вигукуючи: «Увімкніть світло!» та «Завісу!».

Ще двоє прибігли із завісою, і всі четверо по черзі видиралися один одному на плечі, намагаючись закріпити завісу на стелі. За сценою хтось крикнув, освітлення блимнуло, щось голосно клацнуло, в залі враз запала цілковита темрява.

— Ходім звідси, Ховлі! Не подобається мені це. — Водкінс підвівся, тягнучи за рукав Харрі.

— Тихіше! — Харрі знову всадовив його на місце.

— Що таке?

Знову запалили світло. Там, де кілька секунд тому в хаосі змішалися кров, клоуни, завіси, гільйотини й відрубані голови, не було нікого — крім ката й Отто Рехтнагеля з головою королеви під пахвою. Їхній поклін зала зустріла захопленням ревищем.

— *I'll be damned!*, — прошипів Водкінс.

У перерві Водкінс дозволив собі кухоль пива.

— Цей перший номер усю душу з мене вийняв, — зізнався він. — Чорт, я ще й досі тремчу. Може, взяти його зараз? Я геть здурію, доки діждуся кінця.

Харрі знизав плечима:

— Чого це? Тікати він не збирається, нічого не підозрює. Діємо за планом.

Водкінс потай перевіряв, чи на місці рація. Леб'є, заради безпеки, залишився в залі. Поліцейська машина чекала коло заднього виходу.

Визнаючи новації вельми ефектними, Харрі все ж не розумів, навіщо Отто замінив Людовіка XVI невідомою блондинкою. Звичайно, він розраховував, що Харрі, діставши

---

¹ Щоб я був проклятий (англ.).

безкоштовний квиток, обов'язково прийде. Гра з поліцією? Харрі читав, що серійні вбивці смілішають, якщо довго залишаються неспійманими. Чи це прохання його зупинити?

Але можливий і третій варіант: просто цирковий номер з деякими змінами.

Дзвінок.

— *Here we go again*¹, — сказав Водкінс. — Маю надію, більше сьогодні нікого не вб'ють.

Отто з'явився знову в невеликій сценці в другому акті, убраний мисливцем і з пістолетом у руці. Назустріч котилися дерева, він щось видивлявся крізь них, насвистуючи птахом. Потім прицілився. Гучно бахнуло, від пістолета вгору піднялася хмарка диму, з одного дерева на сцену гепнулося щось чорне. Мисливець підбіг і підняв чорну кішку! Здавалося, він украй здивований. Важко зітхнувши, Отто під оплески покинув сцену.

— Я не зрозумів, — пошепки поскаржився Водкінс.

Харрі також не здатний був оцінити номер по заслuzі, по-перше, через те, що нерви в нього були надто напружені, а по-друге, він більше дивився на годинник, ніж на сцену. До того ж основу більшості номерів складала місцева політична сатира, яку не розумів Харрі, зате вельми цінували глядачі. Музика заграла голосніше, вогні блимнули, і всі артисти вийшли на сцену.

Харрі й Водкінс, вибачаючись на кожному кроці, протовпилися вперед і рушили до відчинених дверей збоку від сцени, як і було домовлено. Вони опинилися в коридорі, що півколом огинав сцену. Знайшовши двері з табличкою «Отто Рехтнагель, клоун», стали чекати під ними. Від оплесків і

---

¹ Повертаймося (англ.).

музики здригалися стіни, та Водкінс розчув слабкий писк рації й вивудив її з кишені.

— Вже? — запитав він. — Ще ж музика не скінчилася. Прийом.

Водкінс вирячив очі.

— Що?! Повтори. Прийом.

Харрі зрозумів: щось іде не так.

— Сиди, стеж за дверима. Кінець зв'язку!

Водкінс запхав рацію назад до кишені і дістав з портупеї пістолет:

— Леб'є не бачить Рехтнагеля на сцені.

— Може, він просто його не впізнав? Вони так гримують-ся, що...

— Свині немає на сцені, — повторив Водкінс, безрезультатно смикаючи дверну ручку. — Чорт, Харрі, добром це не кінчиться!

Коридор був вузький. Водкінс притулився спиною до протилежної стіни й почав гатити в двері ногою. З третього удару двері вилетіли. Гримерку заповнювала біла пара. На підлозі була вода. І вода й пара струменіли з прочинених дверей — очевидно, в душову. Вони встали по обидва боки цих дверей, Харрі дістав пістолет і намацав курок.

— Рехтнагелю! — гукнув Водкінс. — Рехтнагелю!

Відповіді не було.

— Не подобається це мені, — прошипів він.

Харрі це теж не подобалося — він за своє життя дивився надто багато детективів і знав, що відчинені душові, з яких ніхто не відповідає, нічого хорошого не провіщають.

Водкінс вказівним пальцем показав на Харрі й великим — на душову. Харрі захотілося у відповідь показати середній, але сперечатися не доводилося. Ногою відчинивши двері, він зробив крок у жару і пар й відразу змок на хлющ. Просто

перед Харрі висіла занавіска. Не опускаючи пістолет, Харрі рвучко відсмикував її.

Порожньо.

Закриваючи воду, Харрі обпік руку, голосно лайнувшись по-норвезьки. У черевиках хлющало. Пара розсіювалася. Харрі оглянув душеву.

— Нікого! — гукнув він.

— А якого біса тут стільки води?

— Почекай, тут щось застрягло в зливному отворі.

Харрі сунув руку в воду, шукаючи затичку, і намацав щось гладке і м'яке, що застрягло у стокові. Харрі потягнув це «щось» угору. Раптом він відчув, що починає задихатися. Він проковтнув слину й постарався вдихнути, але пара все сильніше стискала йому горло.

— Що там? — запитав Водкінс.

Він стояв у дверях душевої й дивився на Харрі, який присів навпочіпки.

— Здається, я програв Отто Рехтнагелю сто доларів, — тихо відповів Харрі. — Точніше, тому, що від нього залишилося.

Що відбувалося потім, Харрі бачив ніби в тумані. Здавалося, пара з душевої кабінки розлилася по його тілу.

У коридорі розпливчастий силует охоронця намагався відчинити двері реквізиторської. Замкову шпару було заліплено чимось червоним. Двері зламали, усередині стояла скривавлена гільйотина. Почувся скрик — якийсь глухуватий, невиразний, — колег Рехтнагеля не вдалося стримати, і перед їхніми очима з'явився Отто, розкиданий по всій кімнаті.

Кінцівки валялися по кутках, ніби лялькові руки й ноги. Підлога й стіни були забризкані справжньою липкою кров'ю, яка поволі зсідалася й темніла. Позбавлене рук і ніг тіло лежало на підставці для гільйотини — скривавленим шматком

м'яса з широко розплющеними очима, клоунським носом й помадою на губах і щоках.

Харрі здалося, що пара підступила йому до шкіри, заповнила рот і сягнула піднебіння. Ніби в сповільненій зйомці, з туману з'явився Леб'є, підійшов до нього й голосно прошепотів на вухо: «Ендрю зник з лікарні».

Водкінс усе ще не міг відійти від гільйотини.

— Чортяча самовпевненість, — почув Харрі відлуння його голосу.

Еге ж, відгукнулося в голові у Харрі.

На голову Отто вбивця начепив білу перуку.

Вентилятор, мабуть, змастили — він обертався рівно і майже безшумно.

— Отже, поліцейські в машині бачили, як із дверей виходив тільки кат, вдягнутий у чорне, так?

Маккормак викликав усіх до кабінету.

Водкінс кивнув:

— Так, сер. Погляньмо, що бачили актори й охорона, — їх свідчення зараз записують. Або вбивця сидів у залі і пройшов у відчинені двері на сцені, або ж він увійшов у задні двері до приїзду нашої машини.

Він зітхнув.

— Начальник охорони каже, що під час вистави задні двері були замкнуті. Отже, або в нього був ключ, або він непомітно увійшов разом з акторами і десь сховався. Потім, після номера з кішкою, коли Отто готувався до останнього виходу, він постукав до гримерки. Вочевидь, він його приспав — експерти знайшли сліди діетилового ефіру. Будемо на це сподіватися, — додав Водкінс. — І зробив це або в гримерці, або вже у реквізиторській. Цей хлопець — суцільний диявол. Розчленувавши тіло, він узяв відрізаний статевий

орган, спокійно повернувся до гримерки і відкрив воду, щоб, коли до Отто прийдуть, подумали, що він у душі.

Маккормак відкашлявся.

— А гільйотина? Людину можна вбити й простіше.

— Сер, я вважаю, з гільйотиною все вийшло випадково. Навряд чи він знав, що в перерві її перенесуть у реквізиторську.

— Дуже, дуже хвора людина, — сказав Леб'є своїм нігтям.

— А двері? Вони ж усі були замкнені. Як він потрапив до реквізиторської?

— Я розмовляв з начальником охорони, — сказав Харрі. — Як у керівника трупи, у Отто була своя низка ключів. Вона зникла.

— А той... костюм диявола?

— Лежав поряд з гільйотиною, разом з бутафорською головою й перукою, сер. Вбивця надягнув його після злочину. Вельми хитро. І навряд чи готувалося заздалегідь.

Маккормак підпер голову долонями:

— Що ти скажеш, Юне?

Протягом усього цього часу Юн щось вистукував на комп'ютері.

— Абстрагуймося від диявола в чорному одязі, — запропонував він. — Найлогічніше передбачити, що вбивця — один з акторів.

Водкінс голосно чмихнув.

— Дозвольте договорити, сер, — сказав Юн. — Ця людина знала програму й те, що після номера з кішкою Отто на сцені не з'явиться — тобто до останнього виходу двадцятьма хвилинами пізніше його ніхто не кине́ться шукати. Членові трупи не потрібно проникати потайки, а хто-небудь інший навряд чи пройшов би непоміченим. Хтось із вас неодмінно б помітив, якби він увійшов у бічні двері.

Усі тільки ствердно кивнули.

— Крім того, я з'ясував: ще троє членів трупи теж їздили з «Пересувним австралійським парком розваг». Тобто сьогодні в театрі було ще троє, які раніше бували у певних місцях у певний час. Може, Отто був ні в чому не винен, а просто знав занадто багато? Шукаймо там, де можна що-небудь знайти. Пропоную почати з трупи, а не з примари опери, яка нам явно не по зубах.

Водкінс заперечливо похитав головою:

— Не забуваймо про те, що хтось невідомий покинув місце злочину в костюмі, що лежав поряд зі знаряддям убивства. Не може бути, щоб він не мав до цього вбивства жодного стосунку.

— Гадаю, групі треба дати спокій, — підтримав його Харрі. — Досі ніщо не спростовує нашу версію, що саме Отто винен у всіх згвалтуваннях і вбивствах. А причин убити маніяка — безліч. По-перше, може, вбивця був у всьому замішаний, знав, що Отто скоро заарештують, і боявся погоріти разом з ним. По-друге, вбивця міг і не знати наперед, скільки в нього часу, — він міг випитати це в Отто. А потретьє, вдумайтеся в подію. — Він заплющив очі. — Розумієте? Вбивця — нетопир. Нарадарн!

— Що-що? — запитав Водкінс.

Маккормак засміявся.

— Здається, наш норвезький друг заглибився в порожнечу услід за нашим улюбленим детективом Кенсінгтоном, — пояснив він.

— Нарадарн, — повторив Юн. — Нетопир, символ смерті в аборигенів.

— Мене непокоїть інше, — вів далі Маккормак. — Хлопець міг відразу після злочину непомітно вискочити в задні двері й опинитися на одній з найбільш жвавих вулиць Сіднея,

де йому дуже легко було відразу загубитися в натовпі. А він марнує час на те, щоб надягти костюм, який напевно викличе підозри в інших, проте водночас не викличе їх у поліції. Ніби знав, що ми стежитимемо за задніми дверима. А коли так, то звідки він міг про це дізнатися?

Запала тиша.

— До речі, як там Кенсінгтон у лікарні? — Маккормаку набридло жувати жуйку, і він приліпив її під стіл.

Стало зовсім тихо. Тільки ледь чутно шелестів вентилятор.

— Його там уже немає, — нарешті відповів Леб'є.

— Мгу... швидко ж він видужав! — сказав Маккормак. — Та однаково мусимо задіювати решту ресурсів, адже — запевняю вас — розчленовані клоуни привертають більшу увагу преси, ніж згвалтовані жінки. І повторю, хлопці: ми не можемо собі дозволити начхати на газети. Скільки у нас начальників познімали й змінили через клятві газетні статті! Тому, якщо бажаєте моєї відставки, ви знаєте, що робити. Тепер — по хатах, відсипатися. Що, Харрі?

— Нічого, сер.

— Гарзд. Добраніч.

Усе було по-іншому. Вікно в номері не завішене, і в неоновому світлі Кінгз-Крос Біргіта роздягалася для Харрі.

Він лежав у ліжку, а вона стояла серед кімнати і, не зводячи з нього серйозних, майже сумних очей, поступово скидала з себе одяг. У Біргіти були довгі ноги, струнке тіло й шкіра біла як сніг, особливо при такому освітленні. За прочиненим вікном гуло нічне місто — автомобілями, мотоциклами, звуками шарманок гральних автоматів і ритмом диско. І все це — з галасом суперечок, криків і брудної лайки — нагадувало сюрчання цвіркунів.

Біргіта розстібала блузку — не надто повільно й зовсім не хтиво. Вона просто роздягалася.

«Для мене», — подумав Харрі.

Без одягу він бачив її і раніше, але сьогодні все було по-іншому. Вона була така вродлива, що Харрі нараз засоромився свого поки що ледь помітного подвійного підборіддя. Раніше він не розумів її соромливості: чому вона повністю роздягалася тільки під ковдрою і чому, коли вставала з ліжка, щоб іти в душ, прикривалася рушником. Потім зрозумів, що річ зовсім не в скромності чи соромливості. Просто має пройти час, щоб почуття усталилися, народилась довіра одне до одного. А сьогодні все по-іншому. Роздягання було ритуалом, і своєю голизною вона ніби показувала, яка вона вразлива, як вона йому довіряє.

Серце забилося сильніше. Почасті тому, що Харрі пишався і радів довірі цієї сильної вродливої жінки, часті — від страху, що він негідний цієї довіри. Але найбільше — через те, що він зрозумів: усе, про що він думає і що відчуває, — тут, перед ним, у миготінні рекламних щитів, червоному, синьому й подекуди зеленому. На, дивися! Що, роздягаючись сама, вона роздягала його.

Залишившись зовсім без одягу, вона й далі стояла, і здавалося, її біла шкіра освітлює кімнату.

— Йди сюди, — покликав він голосом радше невиразним, ніж упевненим, відкидаючи ковдру.

Та Біргіта не зрушила з місця.

— Дивися, — прошепотіла вона. — Дивися.

Гладка пані та розтин

Була восьма ранку. Коли Харрі після довгих умовлянь таки пропустили до палати, «Чингісхан» ще спав. Але щойно Харрі зі скрипом підсунув до ліжка стілець, він розплющив очі.

— Доброго ранку, — привітався Харрі. — Як спалося? Пам'ятаєш мене? Я валявся на столі, і в мене були перебої з повітрям.

«Чингісхан» застогнав. З широким білим бинтом довкола голови він мав не такий грізний вигляд, як тоді у «Крикеті», коли замірявся убити Харрі.

Харрі дістав з кишені крикетного м'яча:

— Я тут поговорив з твоїм адвокатом, і він сказав, що ти не маєш наміру позиватися з моїм колегою.

Харрі перекинув м'яча з правої руки в ліву.

— Враховуючи, що ти мене трохи не вбив, я, звісно, дуже стурбований долею мого рятівника. Але, якщо вірити твоєму адвокату, справа в тебе виграшна. По-перше, він сказав, що ти не напав на мене, а тільки відштовхнув, захищаючи свого друга, якого я міг серйозно скалічити. По-друге, він стверджує: тобі надзвичайно пощастило, що ти відбувся черепно-мозковою травмою, бо міг би й ноги простягти від цього крикетного м'яча.

Він підкинув м'яч у повітря і зловив його перед самісіньким носом блідого силача.

— І знаєш — я з ним згоден. Влучно посланий з чотирьох метрів м'яч поціливі тобі просто в лоба. Вижив ти просто випадково, це той приклад, коли дурням щастить. Сьогодні адвокат телефонував мені на роботу — цікавився перебігом подій. Він вважає, цього вистачить для позову про відшкодування шкоди, у всякому разі якщо в тебе будуть тяжкі каліцтва. Ох ці мені адвокати, стерв'ятники, та й годі, — відтинають собі третину відшкодування, але він тобі, напевно, говорив. Я запитав, чому він не переконав тебе подати до суду. Сказав, це питання часу. От і я тепер думаю: це лише питання часу — еге ж, Чингісе?

«Чингіс» обережно похитав головою.

— *No. Please go now*¹, — простогнав він.

— Чому? Що ти втрачаєш? Якщо ти станеш інвалідом, зможеш відсудити великі гроші. Адже ти судитимешся не з бідною вбогою приватною особою, а з державою. Я навіть перевірів — твоя особиста справа залишиться чистою. Хтозна, раптом присяжні підтримають тебе і ти станеш мільйонером. Отже, відмовляєшся?

«Чингісхан» не відповів, тільки поглянув на Харрі з-під бинта сумними розкосими очима.

— Набридло мені тут сидіти, Чингісе, тож буду лаконічний: після тієї бійки маю два зламані ребра і проколоти легеню. Оскільки я був не в поліцейській формі, не пред'явив посвідчення, поведився не згідно з інструкцією, а Австралія дещо випадає з моєї юрисдикції, обвинувачення дійшло висновку, що я діяв як приватна особа, а не як поліцейський. Отже, я сам можу вирішувати, подавати на тебе до суду за

---

¹ Ні. Будь ласка, йдіть (англ.).

грубе застосування сили чи ні. Тож ми знову повертаємося до твоєї незаплямованої — ну, майже незаплямованої — особової справи. Зараз над тобою висять шість місяців умовно за заподіяння тілесних ушкоджень, так? Плюс ще шість місяців. Разом рівно рік. Що ти вибереш: рік в'язниці чи розказати мені... — Він нахилився до вуха, що стирчало червоним грибом із забинтованої голови, і прокричав: — ...ЩО, ЧОРТ ЗАБИРАЙ, ВІДБУВАЄТЬСЯ!

Харрі знову сів на стілець:

— Отже?

Маккормак стояв спиною до Харрі, схрестивши руки. Через густий туман вогні на вулиці здавалися розмитими, а рухи — сповільненими. Все місто скидалося на нечітку чорно-білу світлину. Лише якийсь стук порушував тишу. Харрі здогадався, що це Маккормак вистукує нігтями по зубах.

— Отже, Кенсінгтон був знайомий з Отто Рехтнагелем. І ти це знав?

Харрі низав плечима:

— Розумію, сер, мені слід було сказати раніше. Але я думав, що...

— ...не твоє діло доповідати, з ким Ендрю Кенсінгтон знайомий, а з ким ні. А тепер, коли він зник з лікарні і ніхто не знає, де він, ти відчув, що тут щось не так?

Харрі ствердно кивнув спині.

Маккормак поглянув на нього у дзеркало. Потім плавним рухом обернувся до Харрі.

— Якийсь ти... — довершуючи плавний рух, він знову відвернувся, — ...метушливий, Ховлі. Що тебе гризе? Ще щось хочеш мені розповісти?

Харрі похитав головою.

Помешкання Отто Рехтнагеля було на Саррей-Хілс, саме на шляху від «Олбері» до будинку Інгер Холтер у Глібі. На сходах їх зустріла огрядна пані.

— Я побачила машину. Ви з поліції? — запитала вона високим, верескливим голосом. І, не чекаючи відповіді, вела далі: — Ви чуєте собаку? Так він поводитьсь від самого ранку.

За дверима квартири Отто Рехтнагеля лунало хрипке виття.

— Шкода містера Рехтнагеля. Але зараз заберіть, будь ласка, собаку. Вона виє безперестанку і всіх зводить з розуму. Слід заборонити тримати тут собак. Якщо ви не вживете заходів, нам доведеться... ну, самі розумієте.

Пані сплеснула руками, закотивши очі. Відразу запахло потом і трохи духами.

Харрі вже набридла ця приставуча бочка.

— Пес знає, — кинув Леб'є, провів двома пальцями по перилах і несхвально поглянув на вказівний, ніби оцінюючи чистоту перил.

— Що ви хочете сказати, юначе? — запитала бочка, взявшись у боки і навіть не думаючи давати їм дорогу.

— Знає, що господар помер, мем, — сказав Харрі. — Собаки це відчують. Він виє з жалю.

— З жалю? — Вона з підозрою поглянула на них. — Собака? Що за дурниця?

— Що б ви сказали, мем, якби вашому хазяїнові повідрізали руки й ноги? — поглянув на неї Леб'є.

Пані застигла з роззявленим ротом.

— І член, — додав Харрі, подумавши, що *dick* — і в Австралії поняття вагоме.

— Якщо у вас, звичайно, є хазяїн. — Леб'є міряв її поглядом.

Коли товстуха поступилася дорогою, вони дістали знайдену в гримерці низку ключів і почали підбирати потрібний.

Виття за дверима змінилося гарчанням — пес Отто Рехтнаґеля почув чужих.

Нарешті двері відчинилися. У коридорі, широко розставивши лапи, стояв бультер'єр, що приготувався до бою. Леб'є і Харрі, не рухаючись, дивилися на смішного білого собаку, давши йому можливість перейти в наступ. Гарчання знову змінилося безпорадним виттям, і собака прошмигнув до кімнати. Харрі пішов за ним.

Завдяки великим вікнам кімната була світлою. А через скромні розміри здавалася захаращеною: червоний диван з безліччю різноколірних подушок, великі картини на стінах і низький, але масивний стіл із зеленого скла посередині. У кутках стояли два фарфорові леопарди.

На столі, хоча там йому було зовсім не місце, лежав абажур.

Собака нюхав калюжку на долівці. Над цією калюжкою висіли чоловічі черевики. Пахло сечею й екскрементами. Харрі поглянув вище черевиків — там, де кінчалися шкарпетки, він побачив чорну шкіру. Погляд Харрі ковзнув вище, уздовж штанів, наткнувся на величезні руки, що мляво звисали, і насилу рушив далі — до білої сорочки. Насилу — не тому, що раніше не бачив повішених, а тому, що впізнав ці черевики.

Голова звисілася на плече, і кінець дроту з тьмяною лампочкою висів на грудях. Дріт було прикріплено до дебілого гака — можливо, колись тут висіла люстра. Але тепер тут висів Ендрю, високо під стелею, і дріт було тричі обмотано довкола його шії. Мрійливий погляд застиг, втупившись у порожнечу, а з рота, ніби дратуючи смерть — чи життя? — висунувся синьо-чорний язик. Поряд зі столом лежав перекинутий стілець.

— Чорт, — процідив Харрі. — Чорт, чорт, чорт.

Він безсило опустився на стілець. До кімнати увійшов Леб'є і скрикнув.

— Знайди ножа, — сказав Харрі. — І виклич «швидку допомогу», чи кого ви там викликаєте?

Сонце світило Ендрю в спину, і його тіло погойдувалося чорним контуром на тлі вікна. Харрі запропонував Творцеві повісити на дроті кого-небудь іншого, поки Харрі не бачить. Він обіцяв нікому не розповідати про диво. Це була просто пропозиція. Не молитва. Молитва могла не спрацювати.

Він почув кроки в коридорі й крик Леб'є з кухні:

— Геть звідси, жирне стерво!

Поховавши матір, Харрі п'ять днів ходив, відчуваючи лише те, що він повинен щось відчувати. Він колись чув, що люди, які довго привчали себе до стриманості, не відразу скоряються горю. Тому він не розумів, чому зараз кинувся на подушки і відчув, як до горла підступає клубок, а до очей — сльози.

Ні, плакав він і раніше. Коли сидів сам у кімнаті в Бардуському військовому містечку з листом від Кристини і читав: «...це найкраще, що було в моєму житті...». Річ не в тім, що вона збиралася виїхати з тим англійським музикантом. Просто він знав, що це гірше, що було в його житті. Плач застрявав у горлі. Як коли задихаєшся. Або коли нудить.

Харрі встав і поглянув угору. Дива не сталося. Харрі хотів поставити стілець, щоб було легше зрізати Ендрю, але не зміг поворухнутися. Так і стояв, доки Леб'є не приніс кухонного ножа. Коли Леб'є поглянув на Харрі, той з подивом усвідомив, що по щоках у нього течуть теплі сльози.

«Цього ще бракувало», — подумав Харрі.

Мовчки вони зняли тіло Ендрю і поклали його на підлогу. Обшукавши кишені, вони знайшли дві низки ключів: більшу й меншу. Один ключ — від входних дверей до помешкання Рехтнагеля.

— Слідів бійки немає, — швидко вирішив Леб'є.

Харрі розстебнув на Ендрю сорочку. Побачив на грудях витатуйованого крокодила. Потім засукав холоші.

— Нічого, — сказав він. — Ні-чо-го.

— Побачимо, що скаже лікар, — кинув Леб'є.

До горла знову підступив клубок, і Харрі зміг лише знизати плечима у відповідь.

На зворотному шляху вони потрапили в пробку.

— *Merde*¹, — вилаявся Леб'є, несамовито натискаючи сигнал.

Харрі дістав газету «Остреліан», де на всю першу сторінку красувалася стаття про вбивство клоуна. «Розчленований на власній гільйотині», — свідчив заголовок над зробленою під час вистави фотографією скривавленої гільйотини з Отто Рехтнагелем у клоунському вбранні на ній.

Тон репортажу був легкий, майже гумористичний, мабуть, через екстравагантність самої справи. «Незрозуміло, чому вбивця не відрубав клоуну голову», — писав журналіст, роблячи висновок, що вбивство навряд чи було виявом обурення глядачів: «Виступ не був аж таким поганим». Були тут і ущипливі слова на адресу поліції, що як ніколи швидко виявилася на місці: «Проте начальник кримінальної поліції Сіднея Водкінс не підтверджує, що поліція знайшла знаряддя вбивства...»

Харрі читав уголос.

— Смішно. — Леб'є посигналив і вилаяв таксиста, що втиснувся перед ними. — *Your mother is...*²

— Той номер з мисливцем...

Продовження повисло в повітрі.

---

¹ Лайно (фр.).

² Мать твою... (Англ.)

— *You said...*¹ — сказав Леб'є, коли вони проїхали два світлофори.

— Та ні, нічого. Просто згадую той номер — він здається мені безглуздим. Мисливець, який полює на птицю, вбиває кішку, яка сама полює на птицю. І що?

Леб'є не чув — він висунувся з вікна, горлаючи:

— *Suck my hairy, sorry potato ass, you pig-fucker.*

Харрі жодного разу не чув, щоб він так багато говорив.

Як Харрі й сподівався, у поліції панувало сум'яття.

— Про це пише «Рейтер», — говорив Юн. — Приїде фотограф від «Асошіейтед прес», а з мерії телефонували, що сюди пришле знімальну групу «Ен-бі-сі».

Водкінс похитав головою:

— Шість тисяч чоловік гинуть від повені в Індії — про них повідомляють дрібним шрифтом. А тут розчленують одного клоуна-педераста — і всі тільки про це й говорять.

Харрі покликав усіх у кімнату для нарад.

— Ендрю Кенсингтон мертвий, — сказав він.

Водкінс і Юн недовірливо подивилися на нього. Коротко і без прикрас Харрі розповів, як вони знайшли труп Ендрю у помешканні Отто Рехтнагеля.

— Ми постаралися не допустити витоку інформації, — говорив він упевненим голосом, дивлячись їм в очі. — Можливо, поки що доведеться тримати це під замком.

Йому спало на думку, що розповідати про це як про кримінальну справу в нього виходить легше. Тут було щось конкретне: труп, причина смерті, перебіг подій, який треба відтворити. На якусь мить це заступило саму Смерть — те чуже, до чого він не знав, як поставитися.

---

¹ Ти говорив... (Англ.)

— Гаразд. — Водкінс був збитий з пантелику. — Спокійно. Не будемо парка парити. — Він обтер піт з верхньої губи. — Слід сказати Маккормаку. Чорт забирай! Що ти наробив, Кенсінгтоне? Тепер сюди вже точно злетяться журналісти. — І він зник за дверима.

Решта трое залишилися в кімнаті, слухаючи завивання вентилятора.

— Час від часу він працював у команді, — сказав Леб'є. — Взагалі-то він був не зовсім одним з нас, але все ж таки...

— Добрий. — Юн устроїв очі в долівку. — Дуже добрий. Він допоміг мені, коли я тільки прийшов на роботу. Він був... дуже добрий.

Маккормаку принесли респіратор. Він почувався зле, ходив по кімнаті важче ніж звичайно. Його кущуваті брови суцільною лінією нависли над переніссям.

Після наради Харрі сів за стіл Ендрю і переглянув його записи. Корисного мало: зо дві адреси, телефонні номери, як виявилося — автомайстерень, і нерозбірливі карлючки. У шухлядах майже нічого — хіба що канцелярське приладдя.

Харрі почав вивчати знайдені в кишенях Ендрю низки ключів. На одній був шкіряний брелок з ініціалами Ендрю. Харрі вирішив, що це, напевно, його власні ключі.

Потім він потелефонував додому Бірґіті. Та була приголомшена новиною, дещо запитала — і все.

— Не розумію, — сказав Харрі, — чому після смерті людини, яку я знаю без року тиждень, я плачу як дитя. А коли померла мама, ледве вичавив сльозу. Моя мама, найкраща жінка на світі! А цей хлопець... я так і не зрозумів, чи так добре ми були знайомі. Де тут логіка?

— Логіка, — повторила Бірґіта. — Річ не в логіці. Усе в житті не таке логічне, як нам би хотілося.

— Просто вирішив тобі розповісти. Нікому не кажи. Мені зайти, коли ти звільнишся?

Вона відповіла невизначено. Вночі вона чекала дзвінка з Швеції. Від батьків.

— У мене день народження, — сказала вона.

— Вітаю.

Харрі поклав слухавку. Всередині старий ворог знову підводив голову.

За півгодини Леб'є з Харрі доїхали до будинку Ендрю Кенсингтона на Сідней-роуд у Четвіку. Мила вуличка в милому передмісті.

— Ми адресу не переплутали? — запитав Харрі, звіряючи номер будинку.

Це була велика кам'яна вілла з подвійним гаражем, підстриженим газоном і фонтаном. До розкішних дверей з червоного дерева вела рінриста доріжка. На дзвінок вийшов хлопчик, з серйозним виглядом кивнув, коли його запитали про Ендрю, потім затиснув рот рукою, показуючи гостям, що він німий.

Далі відвів їх за будинок, де починався величезний сад, і вказав на низеньку цегляну будівлю, схожу на будиночок садівника в класичному англійському маєтку.

— Ми хотіли зайти, — Харрі помітив, що говорить дуже голосно, так, ніби в хлопчика проблеми ще й зі слухом. — Ми працюємо... працювали разом з Ендрю. Ендрю помер.

Він дістав низку ключів зі шкіряним брелоком. Хлопчик поглянув на них і раптом з розгубленим виглядом почав хапати ротом повітря.

— Він помер раптово, цієї ночі, — вів далі Харрі.

Хлопчик стояв перед ними, безвільно опустивши руки. В його очах блищали сльози. Харрі зрозумів, що він, мабуть,

добре знав Ендрю, адже той мешкав тут майже двадцять років. А хлопчик, напевно, ріс у великому будинку. Харрі мимохить уявив, як маленький хлопчик і чорний дядько граються в саду, ганяють м'яча, як цей хлопчик отримував свою порцію дружби і на додачу — трохи грошей на морозиво й пиво. Може, поліцейський з маленького будиночка ділився з ним своїми мізерними заробітками та щедрими казками. А коли хлопчик підріс — то й порадами, як поводитися з дівчатками чи битися.

— Взагалі-то ми не просто працювали разом. Ми були друзями. Ми теж, — додав Харрі. — Можна ми туди зайдемо?

Хлопчик моргнув, стиснув губи й кивнув.

Харрі подумки вилаявся. «Зберися, Холє, — подумав він. — Бо скоро сльозуватимеш від усіх цих історій, мов ті американці».

Маленький холостяцький будиночок відразу вразив Харрі своєю чистотою та охайністю. На столику перед портативним телевізором у спартанській вітальні не було розкиданих скрізь газет, на кухні не лежали купи немитого посуду. У коридорі, як на параді, вишикувалися чоботи й черевики з акуратно заправленими шнурками. Ця підтягнутість про щось нагадала Харрі. Бездоганно біла постеля у спальні була застелена струнко й рівно. Здавалося, щоб лягти в ліжко, доведеться протиснутися в щілину між ковдрою й простирадлом. Харрі вже не раз прокляв так само безглуздо застелене ліжко в своєму номері.

У ванній перед дзеркалом у зразковому порядку лежали: бритва, крем після гоління, мило, зубна щітка, паста й шампунь. І все. У вбиральні теж нічого екстравагантного, переконався Харрі. І раптом зрозумів, що йому все це нагадує — його власну квартиру після того, як він кинув пити.

Нове життя почалося для Харрі разом із цим суворим порядком: кожній речі — своє місце, полиця або шухляда, куди вона повертається відразу ж після використання. Жодної ручки не на своєму місці, жодної перегорілої пробки на розподільному щитку. Все це мало не тільки практичне, а й символічне значення: хай це й по-дурному, та рівень безладу перетворився на індикатор рівня всього його життя.

Харрі попросив Леб'є оглянути шафу й комод у спальні і, тільки коли той пішов, відчинив туалетну шафку поряд із дзеркалом. На двох верхніх полицях акуратними штабелями, як боеголовки на військовому складі, лежало зо два десятки одноразових шприців у вакуумних упаковках.

Звичайно, в Ендрю Кенсінгтона міг бути діабет і колоти він міг інсулін, але Харрі знав правду. Якщо перерити половину будинку, можна знайти наркоманську заначку — порошок і все необхідне начиння, але не було сенсу: Харрі й без того все знав.

«Чингісхан» не збрехав, коли казав, що Ендрю Кенсінгтон — наркоман. А коли Харрі знайшов його у квартирі Отто, сумнівів не залишилося. У такому жаркому кліматі, коли можна завжди носити сорочку тільки з коротким рукавом, поліцейський не може хверцювати зі слідами уколів на руках. Тому змушений колотися ще будь-куди: наприклад, у ногу. І про це свідчила голінка Ендрю.

• Наскільки пам'ятав «Чингісхан», Ендрю купував героїн у того парубка з голосом Рода Стюарта. З його слів, Ендрю міг колотися майже без шкоди для працездатності, не втрачаючи легкості в спілкуванні.

— Це не така вже й рідкість, як багато хто вважає, — казав «хан». — Але коли Лихач від когось дізнався, що хлопець — з поліції, хотів його застрелити. Думав, він збирається нас

здати. Та ми відмовили. Адже цей хлоп'яга стільки років був мало не кращим клієнтом Лихача! Не торгувався, завжди справно платив, усе як годиться, жодного тобі патякання чи ще яких дурощів. Ніколи не бачив, щоб абориген так на славу купував наркотики. Чорт, та я взагалі кращих покупців не зустрічав!

Він жодного разу не бачив і не чув, щоб Ендрю розмовляв з Евансом Вайтом.

— Вайт з приватними клієнтами не працює, він оптовик — і крапка. Хоча я чув, ніби він приторгував на вулиці в Кінгз-Крос. Для чого — не знаю — він і так добре заробляє. Але він уже покинув цю справу — чув, що в нього виникли проблеми з повіями.

«Чингісхан» говорив відверто. Відвертіше, ніж потрібно, щоб урятувати свою шкуру. Можна було подумати, це його розважає. Напевно, розумів: якщо вже хтось із колег Харрі — їхній клієнт, арешту можна не боятися.

— Передавай йому привіт. Скажи, ми його чекаємо. Ми ж не злопам'ятні, — посміхнувся «хан». — Хоч би хто вони були, вони завжди повертаються. Завжди.

Харрі увійшов до спальні. Леб'є без особливого ентузіазму копірсався в білизні й паперах.

— Знайшов що-небудь? — запитав Харрі.

— Нічого особливого, а ти?

— Нічого.

Вони подивилися один на одного.

— Ходімо звідси, — сказав Харрі.

Начальник охорони театру Сент-Джордж сидів у їдальні. Навіть можна було повірити, що він спокійний. Харрі він запам'ятав з минулого вечора.

— Н-нарешті мене перестали запитувати і д-докопувати-ся, як усе це було. Тут ц-цілий день товклися журналісти, — сказав він. — І ще ваші експерти. Але в-вони просто працювали і нас не ч-чіпали.

— Так, у них ще та робота.

— Е-ге ж. Уночі не міг заснути. Потім дружина д-дала мені снодійного. Нікому такого не побажаєш. Ви ж бо люди звичні, а ми...

— Ну, те, що сталося тут, і ми бачимо не щодня.

— Н-не знаю, чи зможу я тепер увійти до тієї кімнати.

— Нічого, оговтається з часом.

— Та ні. Я вже н-навіть реквізиторською її не н-називаю.

Просто «т-та кімната».

— Час лікує, — заспокоїв його Харрі. — Я це знаю напевне.

— С-сподіваюся, констеблю.

— Кличте мене Харрі.

— Кави, Харрі?

Харрі кивнув і поклав на стіл низку ключів.

— Бачу, — сказав охоронець. — Цю низку брав Рехтнагель. Я п-подумав, що це до д-добра не д-доведе, треба буде замінити всі замки. Де ви їх знайшли?

— Вдома у Отто Рехтнагеля.

— Як? Він же вчора відкривав ними гримувальню.

— Гадаю, за сценою були не тільки актори.

— А-а. Зараз подивимося. Освітлювач, двоє робітників сцени і звукооператор. Н-ні гримерів, н-ні костюмерів — на це немає коштів. Так, це все. Під час вистави т-тут були тільки робітники сцени та актори. Ну і я.

— І більше нікого?

— Нікого, — серйозно відповів охоронець.

— Сюди можна пройти іншим шляхом, окрім як через задні або бічні двері?

— Ну, є обхідний шлях через галерею. Вчора галерея була зачинена, але д-двері залишили відімкнутими, бо там сидів освітлювач. Поговоріть із ним.

Величезні очі освітлювача були вибалушені, як у глибоководної риби, зненацька витягнутої з води.

— Стривайте... До перерви там сидів хлопець. Якщо ми знаємо, що аншлагу не буде, то квитки продаємо тільки до партеру. Але він міг там сидіти — галерею ж не замикають, хоча квиток у нього в партер. Він сидів сам у задньому ряду. Пам'ятаю, я ще здивувався, що він сів так далеко від сцени. Світла було мало, та я його бачив. А коли я повернувся, він, як я сказав, уже пішов.

— Чи міг він потрапити за сцену через ті самі двері, що й ви?

— Гм... — почухав потилицю освітлювач. — Гадаю, так. Якщо він пройшов просто до ревізиторської, його могли й не помітити. Зараз мені здається, щось із ним було не так. Мгу... Так, щось не збігалося, я помітив.

— Отже, так, — сказав Харрі. — Усе це добре. Зараз я покажу вам фото...

— Я пам'ятаю, що той хлопець...

— ...але спочатку, — перебив його Харрі, — мені хочеться показати вам того, кого ви могли бачити вчора. Коли ви побачите фотографію, не роздумуйте, кажіть перше, що спаде на думку. Потім можете передумати. Я просто хочу побачити вашу першу реакцію. Гарзд?

— Гарзд. — Освітлювач ще сильніше вирячив очі і став схожий на жабу. — Я готовий.

Харрі показав йому фотографію.

— Це він, — швидко квакнув людина-жаба.

— Подумайте тепер гарненько, — попросив Харрі.

— Все правильно. Саме це я й хотів сказати, констеблю. Той чоловік був чорний. Абориген. Це він!

Харрі стомився. День був довгий, і Харрі намагався не думати про те, як він закінчиться. Коли він увійшов до прозекторської, то у світлі великих ламп побачив міцну, дебелу постать доктора Енгельзона, що схилився над столом, на якому лежало тіло огрядної жінки. Харрі не мав більше сили дивитися на товстих жінок, тому попросив помічника повідомити лікаря, що прийшов Ховлі, який йому телефонував.

Невдоволена фізіономія Енгельзона наводила на думку про «чокнутого професора». Рідке волосся стирчало навсібіч, а світлі кущики бороди росли як попало на рожевому порослячому обличчі.

— Слухаю?

Харрі зрозумів, що лікар уже забув про їхню телефонну розмову, хоча минуло не більше двох годин.

— Мене звать Харрі Ховлі, я дзвонив вам — дізнатися про попередні результати розтину Ендрю Кенсінгтона.

Хоча в кімнаті було повно інших запахів, Харрі безпомилково вирізнив серед них запах джину.

— Так-так. Авжеж. Кенсінгтон. Сумно. Ми з ним прегарно теревенили. Коли він був живий, зрозуміло. А зараз лежить у шафі — і не поговориш.

Енгельзон тицьнув великим пальцем за спину.

— Еге ж, лікарю. То що ви з'ясували?

— Послухайте, містере... як вас?.. так, Ховлі. У нас тут купа трупів, і всім хочеться скоріше. Не трупам, зрозуміло, а поліцейським. Але є черга. Такий порядок, винятків ми не робимо, розумієте? Та сьогодні телефонував Маккормак, велике цабе, і сказав, що це самогубство слід вивчити в першу чергу. Я не встиг у нього запитати, але, може, ви мені

відповісте, містере Хоган: що це в Кенсингтоні такого особливого?

При цьому він зневажливо швидко підвів голову й обдав Харрі ароматом джину.

— Це вам краще знати, лікарю. Є в ньому щось особливе?

— Особливе! Що ви маєте на увазі? У нього немає ні дерев'яної ноги, ні запасної пари легенів, ні сосків на спині.

Втома. Харрі зараз зовсім не хотілося сперечатися з п'яним патологоанатомом, який надумався качати права, бо бач зачепили його самолюбство. А у фахівців самолюбство особливо вразливе.

— Чи є що-небудь... незвичайне? — уточнив Харрі.

Енгельзон подивився на нього мутнуватими очима.

— Ні, — сказав він. — Нічого незвичайного. Все звичайне.

Лікар і далі дивився на нього, похитуючи головою. Харрі зрозумів, що це ще не все. Просто сценічна пауза, яка п'яному здавалася не такою затягнутою, як тверезому.

— У нас тут зазвичай, — нарешті заговорив лікар, — трупи напхані наркотиками. У цьому випадку — героїном. Незвично, що він поліцейський. Але чи так уже незвично — не знаю. Поліцейські до нас на стіл потрапляють рідко.

— Причина смерті?

— А хіба не ви його знайшли? Чому, по-вашому, помирають, висячи в петлі під стелею? Від коклюшу?

Усередині в Харрі вже все нуртувало, але він поки що стримувався.

— Тобто помер він через брак кисню, а не від передозування?

— П'ять балів, Хогане.

— Добре. Наступне запитання: час смерті?

— Ймовірно між північчю і другою ночі.

— А точніше?

— Вам полегшає, якщо я скажу: «чотири хвилини на другу»? — Обличчя лікаря поступово буряковіло.

Харрі кілька разів глибоко вдихнув і видихнув.

— Даруйте, якщо я говорю... якщо здаюся нетактовним, лікарю, моя англійська не завжди...

— ...така, якою має бути, — закінчив за нього Енгельзон.

— Еге ж. У вас звичайно ж багато справ, лікарю, я вас більше не відволікатиму, просто нагадаю, що Маккормак просив вас направити звіт про розтин не як завше, а особисто йому.

— Не хвилюйтеся. Щодо цього інструкція зрозуміла, Хоргане. Передавайте привіт Маккормаку.

Низенький чокнутий професор стояв перед Харрі, широко розставивши ноги і самовпевнено схрестивши руки на грудях. Його очі войовничо блищали.

— Інструкція? Не знаю, як до них ставляться в поліції Сіднея, але там, звідки я приїхав, інструкцій дотримуються, коли начальство не робить якихось особливих застережень, — пояснив Харрі.

— Не треба, Хоргане. У вас, мабуть, і гадки не мають про професійну етику. Тож і балакати нема про що. Давайте на цьому й розпрощаємося, містере Хорган.

Харрі не рухався.

— Чи ви іншої думки? — нетерпляче запитав Енгельзон.

Перед Харрі стояв чоловік, який вважав, що йому нічого втрачати. Закислий у горілці посередній патологоанатом середнього віку, вже без надії на підвищення і тому знахабнілий. Та й що вони могли з ним зробити? Харрі щойно пережив найдовший і найжахливіший вечір у своєму житті. Досить. Він схопив лікаря за петельки і підняв.

Халат затріщав по швах.

— Якої я думки? Гадаю, треба взяти у вас кров на аналіз, а потім уже говорити про етику, лікарю Енгельзон. Вважаю, знайдеться багато таких, хто підтвердить, що розтин Інгер Холтер ви робили в нетверезому стані. Відтак, гадаю, треба буде поговорити з тими, хто багато чув про вашу професійну етику і може вигнати вас із цієї роботи з таким тріском, що більше вас нікуди не візьмуть. Як ви вважаєте, лікарю Енгельзон? І якої ви тепер думки про мою англійську?

Лікар Енгельзон думав, що у Харрі чудова англійська, і подумавши, визнав, що один раз можна все-таки знехтувати бюрократією.

Вежа у Фрогнербаді, і старий ворог прокидається

Маккормак знову сидів спиною до Харрі, дивлячись у вікно. Вечоріло, але в сутінках ще можна було розрізнити манливий блиск синього моря за хмарочосом і яскравою зеленню Королівського ботанічного саду. У Харрі пересохло в роті й страшенно боліла голова. От уже три чверті години він майже безперервно розповідав про Отто Рехтнагеля, Ендрю Кенсінгтона, бар «Крикет», освітлювача, Енгельсона — коротше, про все.

Маккормак мовчки слухав, склавши руки дашком. Нарешті заговорив:

— Знаєш, там, у Новій Зеландії, живуть найдурніші люди на світі. Живуть на острові, зовсім самі. Довкола немає надокучливих сусідів, тільки море. І все-таки ці люди на свою голову вплутуються у великі війни. За роки Другої світової жодна країна, навіть Радянський Союз, не втратила так багато людей — у процентному співвідношенні. У Новій Зеландії тоді майже не залишилося чоловіків. Навіщо вони воювали? Щоб допомогти. Помиралі замість інших. Ці простаки воювали не на своїй землі — ні, вони сідали на кораблі й літаки і вирушали помирати за океан. Допомогали союзникам проти німців та італійців, Південній Кореї проти Північної,

американцям — проти японців та Північного В'єтнаму. Одним із цих простаків був мій батько.

Він одвернувся від вікна, і тепер Харрі бачив його обличчя.

— Від нього я почув історію каноніра, з яким вони разом служили на кораблі, коли в сорок п'ятому брали Окінаву. Японські камікадзе придумали тактику «падіння на воду макового листка». Це було так. Спочатку летів один. Якщо його збивали, за ним летіло ще двоє, потім четверо і так далі — нескінченна піраміда пікіруючих літаків. На кораблі, де служив батько, всі злякалися. Це ж безумство — заради знищення цілі пілоти гинули самі. Зупинити їх можна було тільки суцільною стіною зенітного вогню. Найменший просвіт — і японці вже тут як тут. Було розраховано, що літак треба збивати в перші двадцять секунд, коли він з'являється в полі видимості. Потім буде пізно. Каноніри розуміли, що мусять бити без промаху, а нальоти інколи тривали цілими днями. Батько описував рівний гул гармат і ревіння пікіруючих літаків, що все наростало. Потім вони снилися йому ночами.

В останній день битви він стояв на містку, коли один літак, прорвавшись за загороджувальний вогонь, полетів прямо на них. Корабельні гармати молотили на всю силу, а літак усе наближався. Здавалося, він просто висить у небі і тільки збільшується при цьому щосекунди. Вже можна було розрізнити кабінку й постать пілота в ній. На палубу полетіли гранати. Але й гармати почали потрапляти в ціль, обдираючи крила та фюзеляж. Спочатку відвалився хвіст, а потім, як у сповільненій зйомці, літак розпався на шматки, і до палуби долетіла тільки мала частина — з пропелером і хвостом вогню та чорного диму. Артилеристи вже збиралися змінити ціль, коли хлопець з гарматної башти під містком, молодий матрос — батько знав його, тому що він теж був із Веллінг-

тона, — посміхнувшись, помахав батькові, сказав: «Жаркувато сьогодні», стрибнув за борт і зник.

Можливо, змінилося освітлення, але Харрі раптом здалося, що Маккормак постарів.

— Жаркувато сьогодні, — повторив Маккормак.

— Людська природа — темний дрімучий ліс.

Маккормак кивнув:

— Я вже це чув, Ховлі, і, можливо, це правда. Я так зрозумів, ви з Кенсингтоном устигли добре познайомитися. Ще я чув, що треба розібратися, чому Ендрю Кенсингтон так зацікавився цією справою. Як гадаєш, Харрі?

Харрі подивився на свої темні штани. Складені абияк, вони довго лежали в шухляді й тепер мали пом'ятий вигляд. А завтра опівдні похорон.

— Я не знаю, сер.

Маккормак підвівся і почав, за вже відомою Харрі звичкою, походжати перед вікном.

— Усе своє життя я працюю в поліції, Ховлі. Але й досі я дивуюся своїм колегам, не розуміючи, що їх на це штовхає. Навіщо їм чужі війни? Що їх спонукає? Чи варто страждати тільки для того, щоб інші відчували, що є справедливість? Дурні. Ми — дурні, Ховлі. Наше покликання — це безглузда віра в те, ніби ми можемо щось змінити. З останніх сил ми тягнемо ярмо, інколи вириваємося до моря, а в просвітках наївно уявляємо, ніби комусь потрібні. Навіть коли ми розлучаємося з ілюзіями, вже нічого не зміниш: ми зайняли бойову позицію і відступати нікуди. Залишається тільки дивуватися, якого біса ми зробили цей безглуздий вибір. Ми довічно приречені бути *do-gooders*¹ і не досягти своєї мети. Але, на щастя, правда — річ відносна. І гнучка.

---

¹ Добротворцями (англ.).

Ми вивертаємо і вигинаємо її так, щоб вона вміщалася в наше життя. Хоча б частково. Інколи зловиш бандита — і полегшає. Але ж вічно паразитів труїти не будеш. Захлинешся власною отрутою.

Так у чому тут сенс, Ховлі? Людина все життя простояла коло гармати, а зараз вона нежива. Що ще? Правда відносна. Важко уявити, якщо сам цього не пережив, що з людиною може зробити відчай. Є судові психіатри, які проводять грань між неосудними і злочинцями, та при цьому так крутять і гнуть правду, щоб вона уміщалася в їхні теоретичні, іграшкові світи. Є кримінальна система, у кращому разі здатна захистити від вуличних бешкетників і журналістів, які прагнуть зажити слави ідеалістів, намагаючись викривати тих, хто порушує правила, що нібито оберігають справедливність. Правда полягає в тому, що ніхто не живе по правді й нікому вона не потрібна. А наша правда — це те, з чим нам легко жити, наскільки це від нас залежить.

Він подивився на Харрі.

— То кому потрібна правда про Ендрю Кенсінгтона? Кому стане легко від того, що ми виліпимо потворну і безглузду правду з гострих, небезпечних і ні для чого не придатних предметів? Начальнику поліції? Ні. Муніципальним властям? Ні. Борцям за права аборигенів? Ні. Поліцейській профспілці? Ні. МЗСу? Ні. Нікому. Розумієш?

Харрі захотілося нагадати про родичів Інгер Холтер, але він промовчав. Маккормак зупинився коло портрета молодої Єлизавети II.

— Краще, якщо наша розмова залишиться між нами, Ховлі. Ти й сам це розумієш.

Харрі зняв зі штанини довгу руду волосину.

— Я говорив з міськими властями, — сказав Маккормак. — Щоб не було галасу, ми ще деякий час розслідувати-

мемо справу Інгер Холтер. Якщо нічого не знайдемо, заявимо, що її вбив клоун, — щоб усі заспокоїлися. Вбивцю клоуна знайти буде складніше, проте багато що вказує на *crime passionnel*, вбивство з ревнощів. Може, це якийсь божевільний таємний обожнювач, хто його знає? Можливо, доведеться змиритися з тим, що він залишиться безкарним. Звичайно, доказів поки що немає, але незаперечні ознаки є. Через кілька років ця історія забудеться. А версія про серійного вбивцю — всього лише гіпотеза, яку ми відкинули.

Харрі зібрався йти. Маккормак кашлянув:

— Я пишу рапорт про твою роботу, Ховлі, направляю його до Осло після твого від'їзду. Ти ж завтра їдеш?

Харрі кивнув і вийшов.

Від м'якого вечірнього бризу головний біль не стихав. І від заспокійливої темряви не легшало. Харрі блукав вулицями. На доріжці Гайд-парку промайнула чиясь тінь. Спочатку Харрі вирішив, що це великий щур, але, підійшовши ближче, побачив маленького волохатого звіра, що хитро поглядав на нього оченятами, в яких відбивалося світло ліхтарів. Таких тварин Харрі раніше не бачив, але припустив, що це опосум. Звір і не думав лякатися, навпаки, з цікавістю пригнухувався, видаючи дивні тужливі звуки.

Харрі сів навпочіпки.

— Ти теж не розумієш, навіщо ти в цьому великому місті? — запитав він.

Замість відповіді звірятко схилило голову набік.

— Давай завтра по домівках? Ти до свого лісу, а я — до свого?

Опосум утік, він нікуди не збирався звідси забиратися. Його дім був тут, у парку, серед машин, людей та смітєвих баків.

Харрі заглянув до бару у Вулломоло. Телефонував посол. Сказав, що передзвонить. Як справи у Бірґіти? Вона була небагатослівна. А він багато їй не питає. Про свій день народження вона більше не заговорювала. Може, розуміла, що він наробить дурниць. Надасть цьому надто великого значення. Подарує занадто дорогий подарунок або набазікає зайвого просто тому, що це останній вечір, а глибоко в душі він знав, що відїжджає з нечистим сумлінням. «Нащо це все?» — можливо, думала вона.

Як Кристина, коли повернулася додому з Англії.

Вони зустрілися за кухлем пива в кафе просто неба у Фрогнері, і Кристина сказала, що їде через два місяці. Засмагла, доброзичлива, все з тією ж посмішкою. І Харрі знав напевне, що йому казати і що робити. Як коли граєш на піаніно стару і, здається, забуту мелодію. Голова до цього не причетна, але пальці роблять свою справу. Удвох вони добряче набралися, проте не до безпам'ятства — Харрі все пам'ятав. Вони сіли на трамвай до центру, Кристина, чарівливо посміхаючись, пройшла в нічний клуб без черги і провела з собою Харрі. Вночі, геть упрілі від танців, вони на таксі повернулися до Фрогнерпарку, перелізли через огорожу басейну і, піднявшись на вежу для стрибків у воду, випили пляшку вина, яка була у Кристини в сумочці. За десять метрів під ними був безлюдний парк, а довкола нього — місто. Вони сиділи і будували плани на майбутнє — чомусь завжди різні. Потім, побравшись за руки, стрибнули вниз. Поки летіли, він весь час чув її крик — як дивний сигнал пожежної тривоги. Потім він лежав на краю басейну й голосно сміявся, дивлячись, як вона вилазить з води у мокрій сукні, що тісно обліпила її, і йде до нього.

Наступного ранку вони прокинулися з похмілья в його ліжку, спітнілі й веселі. Він відчинив двері на балкон і по-

вернувся в її обійми. Вони довго розважалися, доки він знову не почув її крик, що заглушив галас дітлахів, які гралися у дворі.

І потім вона поставила це дивне запитання: «Нащо це все?»

Нащо це все, якщо між ними все одно все скінчилося? Якщо вона збирається повернутися до Англії, якщо він такий егоїст, якщо вони такі різні, що ніколи не одружаться, не заведуть дітей і не збудують будинок? Якщо це нікуди не веде?

— А хіба останні двадцять чотири години самі по собі нічого не варті? — запитав Харрі. — Якщо завтра в тебе набухнуть груди, нащо все це? І нащо тобі сидіти з дітьми у своєму домі і сподіватися, що чоловік засне раніше, ніж ти ляжеш у ліжко? Ти впевнена, що твої плани принесуть тобі щастя?

Вона назвала його дрібним вульгарним гедоністом і сказала, що в житті є речі важливіші за секс.

— Тобі, напевно, хочеться чогось іншого, — сказав Харрі. — Але невже все це приведе тебе до твоєї голубої мрії? У будинку перестарків ти не пригадаєш, якого кольору сервіз подарували тобі на весілля. Але готовий закластися на що завгодно — наш з тобою вчорашній день ти запам'ятаєш надовго.

Потім вона, а не він, стане богемною марнотратницею життя. Та тоді вона пішла, грюкнувши дверима, сказавши на прощання, що він нічого не розуміє і час уже б йому вирости.

— Нащо це все? — вигукнув Харрі, і парочка, що проходила по Хармер-стріт, обернулася.

Адже Біргіта, схоже, теж не розуміє, навіщо це все. Боїться завтрашнього дня, коли він поїде. Тому вирішила провес-

ти день народження в обнімку з телефоном. Напевно, треба було її запитати, але знову ж таки — нащо це все?

Харрі відчував, що страшенно втомився і навряд чи зможе заснути. Він повернув назад, до бару. Лампи під стелею були заліплені дохлою мошвою. Попід стінами стояли гральні автомати. Він сів край вікна в очікуванні офіціанта, вирішивши нічого не замовляти, якщо його не помітять. Просто посидіти.

Підійшов офіціант і запитав у Харрі, що він бажає. Харрі довго дивився на список алкогольних напоїв. Потім замовив колу. Попросив Біргіту прийти на похорон Ендрю. Та кивнула і сказала: «Звичайно».

У вікні він побачив своє довгобразе віддзеркалення і подумав, як було б добре, коли б зараз Ендрю був тут, щоб з ним поговорити про справу. Якби все відбувалося в детективному телесеріалі, саме на цьому б закінчилася серія. Харрі з батьком дивляться титри, а мама, яка знов нічого не зрозуміла, ставить безглузді запитання. Але це не кіно. І це Харрі нічого не розуміє.

Ендрю намагався сказати йому, що Інгер Холтер убив Отто Рехтнагель? Але навіщо? Що може бути комічніше, нехай і з якоюсь часткою істерики, ніж нормальна сексуальна орієнтація, витиснена у підсвідомість, і чи здатна вона породити маніяка, який мстить блондинкам? Чому Харрі не зрозумів натяків Ендрю? Їхнє знайомство, приховані двозначності, відверта брехня про свідка, який нібито бачив Вайта в Німбіні, — невже все це було потрібно лише для того, щоб відволікти його від Вайта, змусити його побачити?..

Ендрю все влаштував так, щоб займатися цією справою в парі з іноземцем, який, як він думав, танцюватиме під його дудку. Та чому Ендрю сам не зупинив Отто Рехтнагеля? Що ж їх зв'язувало, якщо був потрібен посередник в особі Харрі? Отто

й Ендрю були коханцями? І Отто сумував від нещасливого кохання через Ендрю? Але тоді навіщо Ендрю треба було вбивати Отто просто перед затриманням? Отже, у нього був інший план — зупинити Отто і при цьому приховати від усіх, що вони були коханцями. Наприклад, зробити так, щоб на Отто вказав Харрі, а потім підстроїти загибель Отто ніби під час самооборони або спроби втечі. Що-небудь подібне до цього. Харрі все обдумав і зрозумів — щось тут не в'яжеться. Виходить, що долю Отто було вирішено наперед. Але Ендрю потрапив до лікарні, події розвивалися дуже стрімко, і реалізувати попередньо сплановане не вдалося. «Дай мені два дні», — сказав він.

Харрі прогнав п'яну як чіп жінку, яка хотіла підсісти за його столик.

Але навіщо Ендрю знадобилося після вбивства вчиняти ще й самогубство? Адже він міг піти безкарним. Чи міг? Його бачив освітлювач, про його дружбу з Отто знав Харрі, та й алібі у нього не було.

Вже пішли титри? Ні, почекайте!

Припустимо, що Ендрю розраховував застрелити Отто під час невдалої спроби арешту. Адже якби Отто вижив, справа привернула б увагу преси. Ендрю могли викрити. Заголовки в газетах: «Чорний слідчий — колишній коханець маніяка» і величезна фотографія Ендрю. Це розбило б його життя. До того ж Ендрю, ймовірно, відчував провину за те, що не зупинив Отто раніше, і тому сам виніс йому смертний вирок, який не може винести австралійський суд.

Існує багато способів спровокувати стрілянину і вбити злочинця під час спроби втечі. Уникнути покарання за банальне вбивство значно важче.

Голова Харрі ніби вибухнула.

Ендрю міг усунути Отто перш, ніж на нього вийшов Харрі і решта команди. Та й навіщо чоловікові вбивати колишнього

коханця, щоб приховати свою орієнтацію, в місті, де такі відхилення навіть схвалюються? Та ще потім убивати самого себе?

Голова тепер боліла так, ніби по ній бухали молотом. З очей аж іскри сипалися, а він намагався знову й знову обдумати свою версію. Та щоразу виникали нові суперечності. Може, Маккормак мав рацію — просто день видався спекотним для його зболілої душі. Про те, що Ендрю Кенсінгтон міг приховувати і дещо гірше, ніж гомосексуальні схильності, Харрі намагався не думати.

Над ним нависла тінь. Світло лампи затулила голова офіціанта. У його силуеті Харрі примарився висолоплений сивяво-чорний язик Ендрю.

— Що-небудь іще, сер?

— У вас тут є напій — «чорна змія»...

— «Джим-Бім» і кола.

Тепер усе вибухнуло в нього всередині.

— Чудово. Подвійну «чорну змію» без коли.

Харрі збожеволів. Попереду були сходи, позаду — теж сходи і вода. Хаос. Щогли в бухті розгойдувалися туди-сюди. Харрі не розумів, як він опинився на цих сходах. Треба йти вгору. «Вгору — на щастя», — завжди казав батько.

Важко, хапаючись за стіни, він звівся на ноги. Назва «Шаллі-авеню» ні про що йому не говорила, тож він вирішив іти світ за очі. Хотів поглянути на годинник, але не знайшов його. На вулицях було темно і майже безлюдно. Харрі здогадався, що вже пізно. Знову якісь сходи. Ось сходинок. Харрі повернув праворуч — Маклей-стрит. Напевно, він іде вже довго, що йому так болять ноги. А може, він біг? Чи навіть упав — коліно на лівій холоші роздерте.

Він минув кілька барів і ресторанів — усі зачинені. Паразд, хай пізно, але невже в багатомільйонному Сіднеї не можна

знайти випивку? Він вийшов на проїжджу частину, щоб зловити таксі — жовту машину з ліхтариком. Вона була зупинилася, та шофер передумав і поїхав далі.

«Чорт, ну й видок, мабуть, у мене», — подумав Харрі й зареготав.

Потім на його шляху почали траплятися люди. До нього долинули звуки голосів, машин і музики. Повернувши за ріг, Харрі відразу зрозумів, де він. Оце повезло — він потрапив у район Кінгз-Крос! Перед ним лежала гомінка Дарлінгхерстроуд, суціль освітлена вогнями. Тепер усе стало можливе. У перший бар його не пустили, але до китайської забігайлівки він увійшов і дістав великий пластиковий стакан віскі. У забігайлівці було темно й задушливо. Вицідивши віскі до краплі, він знову вийшов на вулицю і схопився за стовп. В очах рябіло від миготіння машин, Харрі намагався не думати про те, що сьогодні ввечері його вже знудило в барі просто на долівку.

Раптом він відчув, як хтось штовхнув його в спину. Обернувшись, він побачив рот: великі червоні губи і ряд зубів без одного ікла.

— Чула про Ендрю. Жах, — сказав рот. І далі жував жуйку. Це була Сандра.

Харрі спробував щось сказати, але в нього нічого не вийшло. Сандра здивовано витріщилася на нього.

— Вільна? — насилу вимовив він.

Сандра розсміялася:

— *Yes, but I don't think you're up to it!*

— Думаєш? — спромігся нарешті Харрі на відповідь.

Сандра поглянула довкола. Харрі здалося, що в тіні промайнув блискучий костюм: Теді Монгабі напевно десь неподалік.

---

¹ Так, але гадаю, зараз тобі це ні до чого (англ.).

— Слухай, я на роботі. Йди додому, проспися, а вранці поговоримо.

— У мене є гроші. — Харрі поліз за гаманцем.

— Сховай зараз же! — відштовхнула його Сандра. — Добре, я з тобою піду і ти мені заплатиш, але не тут, гаразд?

— Ходімо до мого готелю. За рогом. «Кресент», — запропонував Харрі.

Сандра знизала плечима:

— *Whatever*¹.

Дорогою вони зайшли до *bottle-shop*², де Харрі купив дві пляшки «Джим-Біна».

Нічний порт'є в «Кресенті» з голови до ніг оглянув Сандру, коли та увійшла. Він уже хотів був щось сказати, але Харрі випередив його:

— Ніколи не бачив таємних інформаторів поліції?

Нічний порт'є, молодий азіат у костюмі, непевно посміхнувся.

— Гаразд. Ти її не бачив. Дай мені ключі від номера. У нас справи.

Здається, порт'є не повірив у цю маячню, але ключі видав без заперечень.

У кімнаті Харрі вигріб усе спиртне з міні-бару.

— Це мені, — він узяв пляшку «Джим-Біна». — Решта — тобі. Вибирай!

— Бачу, тобі дуже подобається віскі, — сказала Сандра, відкриваючи пиво.

Харрі спантеличено поглянув на неї:

— Звідки ти знаєш?

— Більшість п'ють різну гидоту. Просто задля різноманітності.

---

¹ Як хочеш (англ.).

² Винна крамниця (англ.).

— От як? І ти теж п'єш?

Сандра знизала плечима:

— Не те щоб п'ю... Я намагаюся кинути. Худну.

— Не те щоб, — повторив Харрі. — Тобто ти сама не знаєш, про що говориш. Дивилася «Покидаючи Лас-Вегас» з Ніколасом Кейджем?

— Що?

— Проїхали. Загалом, кіно про алкоголіка, який вирішив упитися до смерті. У це я якраз можу повірити. Але він дудлив усе, що трапиться: джин, горілку, віскі, бурбон, бренді, всяку погань. Згодиться, якщо вибирати нема з чого. Та цей хлопець прийшов у відому на весь світ винну крамницю Лас-Вегаса, у нього купа грошей, і йому однаково, що пити. Взагалі однаково! Ніколи не бачив п'яницю, якому плювати, що пити. Якщо вже ти знайшов своє пійло, то пити будеш лише його, вірно? А фільм навіть номінували на «Оскар».

Харрі закинув голову, залпом видуддив свою пляшку і пішов відчиняти балконні двері.

— А далі? — запитала Сандра.

— Спився, — сказав Харрі.

— Я запитую, дали йому «Оскара»?

— Візьми із сумки пляшку і йди сюди. Посидимо на балконі, подивимося на місто. У мене дежавю.

Сандра прихопила дві склянки, пляшку і сіла поряд з ним, притулившись спиною до стіни.

— Забудьмо, що творив цей диявол за життя. Вип'ємо за Ендрю Кенсінгтона. — Харрі розлив віскі по склянках.

Мовчки випили. Харрі засміявся.

— А той хлопчина з «Бенд», Річард Мануель. У нього були серйозні проблеми, не тільки через пияцтво, а... по життю. І він не витримав, повісився в готелі. У нього вдома знайшли дві тисячі пляшок — і всі однаковісінькі, з-під Гран Марньє.

Лише з-під нього. Розумієш? Мерзенний апельсиновий лікер! Він знайшов те, що йому було потрібно. Куди там Ніколасу Кейджу! Ет, на дивному світі ми живемо.

Він широким жестом показав на зоряне небо Сіднея. Випили ще. Очі Харрі почали злипатися. Сандра провела рукою по його щоці.

— Слухай, Харрі, мені час іти. А тобі, думаю, час спатоньки.

— Скільки коштує ціла ніч? — Харрі налив собі ще віскі.

— Не думаю, що...

— Почекай. Доп'ємо і почнемо. Обіцяю кінчити швидко, — усміхнувся Харрі.

— Ні, Харрі. Я піду. — Сандра встала і схрестила руки на грудях.

Харрі теж підвівся, не втримав рівновагу й хитнувся до балконних перил, та Сандра втримала його. Він повис на її худому плечі й прошепотів:

— Доглянь за мною, Сандро. Цю ніч. Заради Ендрю. Що я кажу? Ради мене.

— Теді ще подумає...

— Теді отримає свої гроші й заткнеться. Будь ласка.

Сандра зітхнула:

— Ходімо. Але давайте спочатку знімемо з вас це лахміття, містере Ховлі.

Дотягнувши його до ліжка, вона зняла з нього черевики і штани. Сорочку він дивом зумів розстебнути сам. Сандра миттю стягла через голову свою чорну міні-спідницю. Без одягу вона була зовсім худа: стирчасті плечі і стегна, маленькі груди й обтягнуті шкірою ребра, схожі на пральну дошку. Коли Сандра вимикала світло, Харрі помітив у неї на спині і ногах великі синці.

Вона лягла поряд з ним, провела рукою по його гладеньких грудях і животі.

Від неї трохи тгнуло потом і цибулею. Харрі дивився в стелю і дивувався, що ще може розрізнати запахи.

— Цей запах, — сказав він, — від тебе чи від твоїх сьогоднішніх клієнтів?

— І те й інше, — відповіла Сандра. — Неприємно?

— Та ні, — сказав Харрі, хоча і не зрозумів, що вона має на увазі: запах чи клієнтів.

— Ти п'яний як чіп, Харрі. Не треба...

— Ось. — Харрі поклав її вологу теплу руку собі між ніг.

Сандра розсміялася:

— Ого. А мати казала, мужики від випивки тільки язиком вихати мастаки.

— У мене все навпаки, — сказав Харрі. — Язик німіє, зате розв'язується все інше. Не знаю чому, але так було завжди.

Сандра сіла на нього, стягнула трусики і, облишивши балачки, взялася до своєї справи.

Він дивився, як вона підстрибує вгору-вниз. Вона зустріла його погляд і посміхнулася, як людина, що зустрілася з кимось поглядом у трамваї.

Харрі заплющив очі і, слухаючи ритмічне поскрипування ліжка, подумав, що не зовсім врахував дію алкоголю. Він майже нічого не відчував. Сандра невпинно працювала. Думки Харрі сповзли під ковдру, виповзли з ліжка і вилетіли у вікно, до зоряного неба, через океан, до берега, відокремленого від моря білою смужкою.

Спустившись, він зрозумів, що це пляж, а підлетівши ближче, упізнав містечко, в якому бував раніш, і дівчину, що лежала на піску. Вона спала. Він приземлився поряд з нею, тихо, щоб не розбудити її, ліг і заплющив очі. Коли він прокинувся знову, вже вечоріло. Він лежав на пляжі сам. Неподалік, перед фасадами високих готелів на тому боці вулиці, проходили люди, яких він, здається, десь бачив. Може,

в кіно? Дехто був у темних окулярах і прогулювався з маленькими худими собачками.

Харрі підійшов до води. Він збирався увійти в неї, але побачив, що там повно медуз. Вони злегка гойдалися на хвилях, розкидавши червоні нитки щупалець, і в цьому м'якому желеподібному дзеркалі Харрі розгледів контури облич. Поруч прогримів корабель. Він підходив усе ближче і ближче й раптом розбудив Харрі. Його трясла Сандра.

— Хтось прийшов, — прошепотіла вона.

Харрі почув стукіт у двері.

— Чортів адміністратор! — Він скочив з ліжка і, прикриваючись подушкою, відчинив двері.

На порозі стояла Бірґіта.

— Привіт! — Посмішка її застигла, тільки-но вона побачила його змучене обличчя. — Що з тобою, Харрі? Щось не так?

— Атож, — відповів Харрі. — Не так. — У голові білими спалахами бився пульс. — Чому ти прийшла?

— Мені так і не зателефонували. Я все чекала, потім зателефонувала їм сама — ніхто не відповів. Мабуть, переплутали час і телефонували мені, поки я була на роботі. Літній час і таке інше. Швидше за все, не врахували різницю в поясах. Дуже схоже на тата.

Вона говорила швидко, вдаючи, ніби немає нічого особливого в тому, щоб стояти посеред ночі в готельному коридорі і базікати про дурниці з хлопцем, який, очевидячки, не хоче пускати тебе всередину.

Вони стояли і дивилися одне на одного.

— У тебе в номері хтось є? — запитала вона.

— Так, — голос Харрі прозвучав, ніби хруснула галузка.

— Ти п'яний! — із сльозами на очах вигукнула вона.

— Знаєш, Бірґіто...

Вона штовхнула його в груди, він відступив на кілька кроків, і вона увійшла за ним. Сандра вже надягла спідницю і намагалася взутися в туфлі. Біргіта скорчилася, ніби від болю в животі.

— *You whore!*¹ — вигукнула вона.

— Вгадала; — сухо відповіла Сандра.

Вона сприймала усе це з більшим спокоєм, ніж Харрі або Біргіта, але все одно їй хотілося чимшвидше піти.

— Забирай свої речі і геть звідси! — задихаючись від сліз, крикнула Біргіта і шпурнула в Сандру її чорною сумочкою.

Сумочка впала на ліжку, з неї випало все, що в ній було. Харрі стояв похитуючись посеред кімнати і з подивом дивився, як із сумки виповз кудлатий пекінес. Поряд з ним валялися зубна щітка, сигарети, ключі, шматок зеленого криптоніту і різнокольорові презервативи. Сандра сумно зітхнула, схопила пекінеса за шкірку і запхнула його назад.

— *A rionetas*², солоденький? — запитала вона.

Харрі не зрушив з місця. Сандра підбрала його штани і витягла з них гаманець. Біргіта сповзла в крісло. Крім її тихих ридань і голосу Сандри, що відлічувала гроші, в кімнаті не лунало жодного звуку.

— *I'm outta here*³, — сказала Сандра із задоволеним виглядом і вийшла.

— Зачекай! — гукнув Харрі, але було пізно. Двері, грюкнувши, зачинились.

— «Зачекай»? — перепитала Біргіта. — Тобто ти її ще чекаєш? — вигукнула вона, встаючи з крісла. — Козел! Чортів спідничник і п'яниця! Як ти міг...

---

¹ Ах ти, шлюхо! (Англ.)

² Гроші (ісп.).

³ Пішла я звідси (англ.).

Харрі спробував був обійняти її, але вона вирвалася. Вони стояли один проти одного, як боксери на рингу. Біргіта немов упала в транс: засліплені ненавистю очі, перекошений від люті рот. Харрі подумав, що якби в неї в руці був ніж, вона не вагаючись убила б його.

— Біргіто, я...

— Геть з мого життя! Пий, поки не здохнеш!

Вона крутнулася на каблуках і вибігла геть, хряснувши дверима так, що задвигтіла вся кімната.

Задзвонив телефон. Говорив адміністратор:

— Що відбувається, містере Ховлі? Телефонувала пані із сусіднього номера і...

Харрі поклав слухавку. Він раптом страшенно розлютився, йому захотілося що-небудь знищити. Він схопив із столу пляшку і зібрався шпурнути її об стіну, але в останню мить передумав.

Треба завжди тримати себе в руках, сказав собі Харрі, прикладаючись губами до пляшки.

Дзвякнули ключі. Відчинилися двері, Харрі прокинувся.

— *No room service now, please, come back later!*¹ — крикнув Харрі в подушку.

— Містере Ховлі, я представляю правління готелю.

Харрі повернувся. У кімнаті стояли двоє в костюмах — на добрячій відстані від ліжка, але з дуже впевненим виглядом. В одному Харрі впізнав учорашнього чергового адміністратора. Другий провадив:

— Ви порушили регламент готелю, шкодую, але вам доведеться покинути його якнайшвидше, містере Ховлі.

— Регламент? — Харрі занудило.

Чоловік у костюмі відкашлявся:

---

¹ Зараз мені нічого не треба, приходьте пізніше! (Англ.)

— Ви привели до себе в номер жінку, яку ми... підозрюємо у проституції. Крім того, посеред ночі ви розбудили своєю сваркою півповерху. У нас респектабельний готель, і нічого подібного ми не допустимо, містере Ховлі.

У відповідь Харрі гмикнув і повернувся до них спиною:

— Чудово, представники правління. Я й так сьогодні їду. Дайте спокійно доспати, поки я випишуся.

— Вам слід було виписатися ще зранку, містере Ховлі, — сказав адміністратор. Харрі поглянув на годинник: чверть на третю. — Ми намагалися вас розбудити.

— Літак...

З другої спроби Харрі зумів поставити ноги на підлогу і встав, забувши про те, що він голий. Адміністратор і другий службовець перелякано відвернулися. У Харрі запаморочилась голова, стеля попливла, і він сів знову на ліжко. Потім його знудило.

◆
БУББУР
◆

Черговий адміністратор, двоє вишибайл і хлопець на прізвисько Лихач

Офіціант у «Бурбон енд Біф» забрав тарілку з неторканою яечнею «Бенедикт» і співчутливо поглянув на гостя. Ось уже більш як тиждень Харрі приходив сюди вранці, читав газету і снідав. Інколи він, звичайно, виглядав стомленим, але таким змученим офіціант бачив його вперше. До того ж з'явився він лише о пів на третю.

— *A hard night, Sir?*¹

Клієнт, сьогодні неголений, червоними очима втупився в порожнечу. Поряд із столиком стояла його валіза.

— Так. Так, важка. Я тут робив... багато всякого.

— *Good on ya!*² Цим і славиться Кінгз-Крос. Ще що-небудь, сер?

— Дякую, у мене літак...

Офіціант вибачився — так тихо, що ніхто, крім нього, й не почув. Йому припав до душі цей спокійний самотній норвежець, завжди привітний і щедрий на чайові.

— Так, бачу, у вас тут валіза. Якщо вже ви у нас востаннє, вважайте цей сніданок безкоштовним. Можу я запропонувати вам бурбон «Джек Деніелс»? *One for the road, Sir?*³

¹ Важка ніч, сер? (Англ.)

² Ну що ви! (Англ.)

³ На доріжку, сер? (Англ.)

Норвежець поглянув на нього здивовано, ніби офіціант пропонував йому те, чого він і сам хотів, але якось посоромився запитати.

— Будь ласка, подвійний!

Власника «Спрінгфілд-Лодж» звали Джо, він був товстим і добродушним хлопцем і ось уже майже двадцять років розумно й акуратно керував своїм зашмирганим закладом у Кінгз-Крос. Заклад був нічим не кращий і не гірший за інші нічліжки в цьому районі, ніхто з відвідувачів не скаржився. По-перше, Джо завжди зберігав свою добродушність. По-друге, він завжди показував кімнати своїм постояльцям і давав п'ять доларів знижки, якщо ті зупинялися більше ніж на одну ніч. А по-третє — найголовніше, — йому якимсь робом вдавалося уберегти заклад від туристів, п'яниць, наркоманів і повій.

Непрохані гості й ті не могли не любити Джо. Тому що в «Спрінгфілд-Лодж» нікого не прошивали поглядом на вході і не просили забратися, а з вибачливою посмішкою говорили: «Вибачте, місць немає, але приходьте наступного тижня — можливо, вони з'являться». Чудово знаючись на людях, Джо майже миттєво вирішував, кому краще відмовити, очі в нього не бігали, і він рідко наривався на грубість. Але іноді він все ж помилявся у своїх клієнтах і часом гірко про це шкодував.

Саме про подібні випадки згадував Джо, намагаючись за кілька секунд оцінити, що являє собою високий блондин у простому, але якісному одязі — отже, гроші у нього є, але він не зовсім має право ними розпоряджатися. Іноземець — великий плюс. Проблеми в основному виникають з австралійцями. Туристи з рюкзаками і спальниками часто влаштовують дикі пиятики і крадуть рушники. А в цього валіза, до того ж

не дуже пошарпана. Отже, власник не так вже й часто переїздить з місця на місце. Звичайно, неголений, але волосся чисте. До того ж акуратно пострижені нігті і зіниці начебто нормального розміру.

Загальне враження, як і те, що незнайомиць поклав на стіл карту «VISA» і відрекомендувався співробітником норвезької поліції, змусило Джо почекати зі своїм: «Вибачте, місць немає...». Але чоловік був п'яний. Причому як чіп.

— Бачу, ви помітили: я трохи випив, — сказав іноземець гугнявою, але напрочуд грамотною англійською, вловивши сумніви Джо. — Припустімо, я влаштую в кімнаті бешкет. Будемо виходити з того, що я розіб'ю телевизор і дзеркало у ванній і мене знудить на шпалери. Таке бувало. Якщо я зараз внесу тисячу доларів, це покриє збитки? До того ж я можу напиться і до такої міри, що буду не в змозі здіймати гвалт, заважати іншим постояльцям або виповзати в коридор.

— Вибачте, але цього тижня місць немає. Можливо...

— Ваш готель мені порекомендував Грег із «Бурбон енд Біф». Він переказував привіт Джо. Це ви?

Джо зміряв його поглядом.

— Не змушуйте мене пошкодувати про це, — сказав він і простягнув йому ключ від кімнати номер 73.

— *Hello?*

— Привіт, Біргіто, це Харрі. Я...

— У мене гості, Харрі, я зараз не можу говорити.

— Я лише хотів сказати, що й не думав...

— Послухай, Харрі. Я на тебе не злюся. Ніхто не постраждав. На щастя, людина, яку знаєш без року не тиждень, дуже вразити не може. Просто не хочу більше з тобою мати справи. Ясно?

— Ні. Не в тім...

— Я ж сказала, у мене гості. Бажаю вдало провести решту відрядження і повернутись у Норвегію цілим і неушкодженим. Бувай!

...

— Бувай.

Теді Монгабі не сподобалося, що Сандра на всю ніч пішла з тим поліцейським з Норвегії. Це пахло неприємностями. Тому, коли він побачив, як цей поліцейський, хитаючись і розмахуючи руками, йде до нього по Дарлінгхерст-роуд, його першим бажанням було ступити два кроки назад і зникнути в натовпі. Але цікавість узяла гору, і, схрестивши руки на грудях, він перепинив шлях дрейфуючому копу. Норвежець хотів обійти його, але Теді вчепився йому в плече:

— Вже не вітаєшся, друже?

Друг каламутними очима поглянув на нього.

— Сутенер... — мляво відреагував він.

— Сподіваюся, Сандра справдила надії, констеблю?

— Сандра? Секунду... Сандра була на висоті. Де вона?

— Увечері вільна. Але я можу запропонувати констеблеві дещо ще.

Поліцейський хитнувся, але встояв на ногах.

— Чудово. Чудово. Давай, сутенере. Пропонуй.

Теді розсміявся:

— Сюди, констеблю.

Він провів п'яного поліцейського сходами до клубу і посадив його за стіл навпроти себе, так, щоб норвежець міг бачити сцену. Теді лягнув пальцями — і поруч відразу опинилася легко одягнена жінка.

— Пива, Емі. І нехай Клодія станцює для нас.

— За програмою наступний виступ тільки о восьмій, містере Монгабі.

— Значить, це буде поза програмою. Ну ж бо, Емі!

— Добре, містере Монгабі.

На губах у поліцейського з'явилася ідіотська посмішка.

— Я знаю, хто прийде, — сказав він. — Вбивця. Прийде вбивця.

— Хто?

— Нік Кейв.

— Нік — хто?

— Із співачкою-блондинкою. На ній, звичайно, перука. Як і на решті. Слухай...

Ритми диско замовкли, і норвежець здійняв руки, ніби маючи намір диригувати симфонічним оркестром. Але музика все не звучала.

— Я чув про Ендрю, — сказав Теді. — Жахливо. Я так зрозумів, він повісився. Можеш мені пояснити, з чого б такий життєрадісний хлопець, і раптом...

— У Сандри є перука, — говорив поліцейський. — Вона випала у неї з сумки. Тому я не впізнав її, коли вона спустилася сюди. Саме сюди! Ендрю і я сиділи он там. Я кілька разів бачив її на Дарлінгхерст-роуд, коли тільки приїхав. Але тоді на ній була перука. Світла. Чому вона більше її не надягає?

— Ага, констебль віддає перевагу блондинкам. Тоді у мене, здається, є дещо відповідне...

— Чому?

Теді знизав плечима.

— Сандра? Скажімо так. Кілька днів тому її добряче відлупцював один хлопець. Сандра стверджує, що через перуку.

Тому вона вирішила поки її не надягати. Знаєш, на випадок, якщо той тип з'явиться знову.

— Хто?

— Не знаю, констеблю. Але й знав би — не сказав. У нашій справі конфіденційність на вагу золота. І ти напевно теж знаєш її ціну. Я погано запам'ятовую імена, але тебе, здається, звать Ронні?

— Харрі. Мені потрібно поговорити із Сандрою.

Він спробував підвестися і перевернув тацю, на якій Емі принесла пиво. Потім важко перегнувся через стіл.

— Де? У тебе є її номер, сутенере?

Теді жестом наказав Емі піти.

— У нас такий принцип: ми ніколи не даємо клієнтам адрес і телефонів дівчаток. Задля їхньої ж безпеки. Ти ж розумієш? — Теді вже шкодував, що не вчинив, як підказувала перша спонука — триматися подалі від цього п'яного і незговірливого норвежця.

— Розумію. Номер!

Теді посміхнувся:

— Кажу ж, ми не даємо...

— Хутчій! — Харрі схопив Теді за лацкани його піджака з блискучими брязкітками, обдавши запахом віскі і жовчі.

З колонок полилася вкрадлива гітарна музика.

— Рахую до трьох, констеблю. Не відпустиш — покличу Івана і Джефа. Тоді тобі доведеться вийти подихати свіжим повітрям. За задніми дверима, знаєш, є сходи. Двадцять крутих і твердих сходиночок.

Харрі посміхнувся і здавив ще дужче.

— Думаєш, я злякаюся, сутенер хренів? Подивись на мене. Я і так по вуха в лайні, мені не страшно в нього вляпатись. *I'm fuckin' indestructable, man.*¹ Джефе! Іване!

---

¹ Мене чорта з два зламаєш, хлопче (англ.).

Тіні за стійкою заворушилися. Харрі повернув голову, і в цю мить Теді вирвався і вдарив його. Падаючи, Харрі прихопив із собою стіл разом із стільцем. Замість підвестися він розлігся на підлозі і почав реготати. Підійшовши, Іван і Джеф запитливо втупилися в Теді.

— Витурить його, — сказав той.

Гора м'язів на ім'я Джеф легко перекинула Харрі через плече.

— І що за народ нині пішов, — сказав Теді, обсмикуючи свій блискучий піджак.

Йдучи попереду, Іван відчинив двері.

— Цікаво, чого цей хлопець наковтався? — запитав Джеф. — Його аж трусить від сміху.

— Подивимось, чи надовго цього сміху вистачить, — відгукнувся Іван. — Постав його сюди.

Джеф акуратно поставив Харрі на ноги. Норвежець стояв, злегка погойдуючись.

— Ти вмєєш зберігати таємниці, містєре? — Іван подивився на нього згори вниз, ніяково посміхаючись. — Знаю, це банальне запитання, але я ненавиджу насильство.

Джеф гоготнув.

— Заткнися, Джефе, це правда. Запитай моїх знайомих. Іван не може завдати болю, скажуть вони. Він потім не засне, ходитиме сам не свій. У світі і так тяжко жити, навіщо ще ламати один одному руки-ноги? Отож. Отож, ти зараз просто підєш додому, і не здійматимемо галасу. Годиться?

Харрі кивнув і почав порпатися в кишєнях.

— Хоча це ти сьогодні повівся як останній засранець, — сказав Іван. — Ти.

І він тицьнув пальцем у груди Харрі.

— Ти! — повторив Іван і тицьнув сильніше.

Світловолосий поліцейський почав небезпечно хитатися.

— Ти!

Харрі балансував на п'ятах, розмахуючи руками. Він не обертвся і не дивився, що там за ним, але здогадувався. Зловивши своїм затьмареним поглядом Іванів погляд, він широко посміхнувся. Він упав і зі стогоном ударився спиною і потилицею об перші сходинки. Але далі не видав ані звуку.

Джо почув, як хтось шкребеться у двері. Побачивши за склом свого нового постояльця, зігнутого у три погібелі, він зрозумів, що припустився однієї зі своїх рідкісних помилок. Коли він відчинив двері, гість звалився на нього. Якби Джо стояв на ногах не так міцно, вони упали б обоє. Взявши на себе роль милиці, Джо допоміг йому ввійти і посадив на стілець. Потім окинув його пильним поглядом. Блондин і коли винаймав кімнату виглядав не аж дуже, але зараз вигляд у нього був ще той. Один лікоть обідрано до м'яса. Щока розсічена, з носа на брудні штани скрапує кров. Сорочка подерта. А коли дихає, з грудей виривається хрип. Але хоч дихає.

— Що сталося? — запитав Джо.

— Впав зі сходів. Усе гаразд. Треба просто прилягти.

Хоча Джо й не був лікарем, але за шумом під час дихання визначив, що одне-два ребра зламано. Діставши антисептичну мазь і пластир, він обробив найстрашніші рани постояльця і вклав йому в ніс вату. Він хотів ще дати знеболювально-го, але гість похитав головою:

— *Painkilling stuff in my room*¹.

---

¹ Знеболювальне — в моїй кімнаті (англ.).

- Вам потрібний лікар, — сказав Джо. — Я зараз...
- Не треба лікаря. За годину-другу я буду в порядку.
- У вас щось не так з диханням.
- Уже давно. Астма. Дайте мені дві години полежати, і я

піду.

Джо зітхнув. Він знав, що робить ще одну помилку.

— Не треба, — сказав він. — Вам потрібно більше двох годин. До того ж не ваша провина, що у нас у Сіднеї такі круті сходи. Вранці я до вас загляну.

Він провів гостя до кімнати, поклав на ліжку і стягнув з нього черевики. На столі стояли три порожні і дві неторкані пляшки віскі. Джо був непитущим, але багатий життєвий досвід переконав його, що з алкоголіками сперечатися марно. Він відкупорив одну пляшку і поставив на столик поряд з ліжком. Хлопець напевно прокинеться із страшним головним болем.

— Слухаю, «Кришталевий храм».

— Алло, я говорю з Маргарет Довсон?

— *Speaking*.¹

— Я зможу допомогти вашому синові, якщо ви скажете, що він убив Інгер Холтер.

— Що? Хто говорить?

— Друг. Покладіться на мене, місіс Довсон, інакше вашо-
му синові буде непереливки. Розумієте? Це він убив Інгер
Холтер?

— Що це? Розиграш? Хто така Інгер Холтер?

— Місіс Довсон, ви мати Еванса. В Інгер Холтер теж є
мати. Лише ми з вами можемо допомогти вашому синові.
Скажіть, що Інгер Холтер убив він! Чуєте?

---

¹ Так, я слухаю вас (англ.).

- Я чую, що ви п'яні. Я телефоную до поліції.
- Скажіть це!
- Я кладу слухавку.
- Ска... Чортова сучка!

Коли Біргіта увійшла до кабінету, Алекс Томарос сидів, відкинувшись на спинку крісла і заклавши руки за голову.

— Сідай, Біргіто.

Вона сіла в крісло перед скромним письмовим столом Томароса, і Алекс скористався нагодою роздивитися її ближче. Біргіта мала замучений вигляд. Чорні мішки під очима, засмучене, блідіше ніж звичайно обличчя.

— Кілька днів тому, Біргіто, мене приходив допитувати один поліцейський. Іноземець, якийсь Ховлі. З розмови стало ясно, що він переговорив з однією чи кількома співробітницями і дістав інформацію... мм... особистого характеру. Звичайно, ми всі зацікавлені в тому, щоб убивство Інгер розкрили, але я просто хочу повідомити, що в майбутньому подібні заяви розцінюватимуться як... мм... зрада. Не варто зайвий раз нагадувати, що в наших складних умовах ми не можемо тримати персонал, якому не довіряємо.

Біргіта мовчала.

— Сьогодні сюди телефонував чоловік, і я випадково підняв слухавку. Звичайно, він намагався змінити голос і говорити в ніс, але я впізнав акцент. Це знову був містер Ховлі, і запитував він тебе, Біргіто.

Біргіта скинула очима:

— Харрі? Сьогодні?

Алекс зняв окуляри.

— Ти знаєш, що подобаєшся мені, Біргіто, і признаюся, я переживаю цей... мм... витік особисто. Я сподівався, що в майбутньому ми зможемо подружитися по-справжньому. Тож не роби дурниць, інакше ти все зіпсуєш.

— Він телефонував з Норвегії?

— Хотів би я сказати «так», але, на жаль, судячи із дзвінка, це була звичайнісінька місцева лінія. Ти знаєш, Біргіто, мені приховувати нічого — в усякому разі, у цій справі. А їм більше нічого й не треба. Якщо ти будеш язиком піну збивати про все інше, Інгер це не допоможе. Ну, можу я на тебе покластися, Біргіто?

— Про що «все інше», Алексе?

Він здивувався:

— Я думав, Інгер розповідала тобі. Як ми з нею їхали разом.

— Куди їхали?

— З роботи. Інгер здавалася мені дуже привабливою, і я був трохи нестриманим. Я просто хотів підвезти її додому і зовсім не збирався лякати. Але боюся, вона зрозуміла мій жарт аж надто буквально.

— Не розумію, про що ти, Алексе. Здається, ти й сам не розумієш. Харрі сказав, де він? Він передзвонить?

— Ей, ей, постривай. Ти називаєш цього хлопця просто Харрі, а коли я про нього заговорив, ти почервоніла. Що відбувається? Між вами щось є?

Біргіта нервово перебирала руками.

Томарос перегнувся через стіл і простягнув руку до її волосся, але вона роздратовано відштовхнула його.

— Давай без цього, Алексе. Ти дурень, я завжди це говорила. Наступного разу, коли він зателефонує, не будь таким беззем і запитай, як мені його знайти, гаразд?

Вона встала і, важко ступаючи, вийшла з кімнати.

Коли Лихач увійшов до бару «Крикет», він очам своїм не повірив. Стоячи за стійкою, Барроуз знизав плечима.

— Сидить уже дві години, — сказав він. — П'яний у дим.

У дальньому кутку за їх постійним столиком сиділа непряма причина того, що двоє його товаришів опинилися в лікарні. Лихач намацав біля стегна автоматичний пістолет 45-го калібру марки «Хеклер і Кох» — недавнє придбання — і попрямував до столика. Здавалося, хлопець спав, упираючись підборіддям у груди. На столику стояла напівпорожня пляшка віскі.

— Ей! — гукнув Лихач.

Голова поволі підвелася і нагородила його дебільною по-смішкою.

— Я тебе чекав, — прогукнявила голова.

— Ти сів не за той столик, хлопче. — Лихач не ворухнувся.

У нього було ще багато справ — клієнти могли з'явитися коли завгодно, і Лихачу не хотілося, аби цей прибацаний плутався під ногами.

— Спершу ти повинен мені дещо сказати, — сказав хлопець.

— Чому «повинен»? — Лихач поклав руку на пістолет.

— Бо ти тут торгуєш, бо ти тільки що увійшов і зараз тебе найлегше запалити, наркота у тебе із собою, і ти не хочеш, аби я обшукував тебе при свідках. Не рухайся.

Тільки зараз Лихач побачив браунінг «Хай-пауер», з якого хлопець спокійнісінько в нього цілився.

— Що тобі треба?

— Я хочу знати, як часто Ендрю Кенсінгтон купував у тебе наркотики і коли він робив це востаннє?

Лихач намагався зосередитися. Він терпіти не міг, коли в нього тицяють пушкою.

— У тебе диктофон із собою, копе?

Коп посміхнувся:

— Розслабся. Свідчення під прицілом не мають ваги. Найгірше, я тебе пристрелю.

— Добре, добре.

Лихач відчув, що пітніє. Він прикинув відстань до своєї кобури.

— Якщо про нього більше ні слуху ні духу, значить, він помер. Так що йому не зашкодить. Він остерігався, багато не брав. Приходив двічі на тиждень, купував по одному паке-тику. Звичайний порядок.

— Коли він приходив востаннє до того, як зіграв з вами в крикет?

— Днів за три. Наступного дня повинен був прийти знову.

— Він коли-небудь купував в інших?

— Ніколи. Знаю напевно. Тут, так би мовити, питання довіри. До того ж він працював у поліції і добряче ризикував.

— Отже, він приходив сюди, коли мав потребу в наркотиках. Через кілька днів, якби не повісився, може, помер би від передозування. Це реально?

— Він же опинився в лікарні. Зрозуміло, що звідти він пішов через ломку. Може, у нього була заначка.

Коп утомлено зітхнув.

— Ти маєш рацію. — Він сховав пістолет і взяв склянку. — Одні безперервні «може». Чому не можна з усім цим покінчити, сказати: «Баста! *Two and two are whatever it is and that's it*»¹. Повір, усім стало б легше.

Лихач потягнувся був до кобури, але передумав.

---

¹ Два плюс два дорівнює тому-то, і все (англ.).

— А де тоді шприц? — пробурмотів коп, звертаючись до самого себе.

— Що? — запитав Лихач.

— На місці не знайшли шприца. Може, він спустив його в унітаз. Як ти сказав — остерігався. Навіть перед смертю.

— Хлюпни, — попросив Лихач і підсів за столик.

— Не утроб печінку, — сказав коп і дав йому пляшку.

Ерік Мюкланд, стрибок з парашутом і диван «рококо»

Харрі біг вузьким задимленим проходом. Оркестр грав так голосно, що навколо все аж тремтіло. Стояв кислий запах сірки, хмари висіли так низько, що Харрі черкав по них головою. Але крізь стіну шуму пробивався один звук: гучне клацання, яке ні з чим не сплутаєш. Клацання собачих зубів і дзвякання ланцюгів об асфальт. За ним мчалася зграя цепних собак.

Прохід стає все вужчим. Ось він біжить, тримаючи руки перед собою, щоб не застрягти між високими червоними стінами. Дивиться вгору. З вікон високо над ним виглядають чийсь голови. Чоловічки у вікнах розмахують синіми і зеленими прапорами і співають під оглушливу музику:

— *This is the lucky country, this is the lucky country, we live in the lucky country!*¹

Харрі почув за собою несамовитий гавкіт і з криком упав. Темрява. На свій великий подив, Харрі не вдарився об асфальт, а продовжував падати. Напевно, попав у каналізаційний люк. Чи то Харрі падав дуже повільно, чи то колодязь був дуже глибокий, але він усе падав і падав. Музика вгорі

---

¹ Щаслива країна, щаслива країна, ми живемо в щасливій країні! (Англ.)

звучала все тихіше й тихіше, а коли очі звикли до темряви, він побачив у стінках колодязя вікна, через які можна було дивитися на інших.

«Невже я пролечу всю землю наскрізь?» — подумав Харрі.
— Ви з Швеції, — сказав жіночий голос.

Харрі обернувся. Раптом спалахнуло світло і знову загра-ла музика. Він був на відкритому майданчику. Була ніч. На сцені за його спиною грав оркестр. Сам він стояв, повернувшись до вітрини — мабуть, магазину телевізорів, бо там стояло штук десять телевізорів і кожен показував свій канал.

— Теж відзначаєте *Australian Day*¹? — запитав знайомою мовою інший, чоловічий, голос.

Харрі обернувся. На нього, дружньо посміхаючись, дивилася парочка. Він відповів змученою посмішкою — значить, посміхатися він ще міг. А все інше? У підсвідомості вирувала революція, і зараз битва йшла за зір і слух. Мозок відчайдушно намагався зрозуміти, що відбувається, але йому це погано вдавалося — його постійно бомбили спотвореною і часом безглуздою інформацією.

— А ми з Данії. Мене звать Повл, а це моя дружина Гіна.

— Чому ви вирішили, що я зі Швеції? — почув Харрі власний голос.

Данці переглянулися.

— А ви не помітили, як говорили самі з собою? Дивилися на екран і міркували, чи пролетить Аліса землю наскрізь. І вона пролетіла, ха-ха!

— Ах, це! — Харрі не розумів, про що вони говорять.

— Зовсім не те, що наше свято літнього сонцестояння, так? Просто смішно. Феєрверки тріскотять, а в диму нічого не видно. Хтозна, може, від феєрверків спалахнув якийсь

---

¹ День Австралії (англ.).

хмарочос. Ха-ха! Навіть тут пахне порохом. Це через вологість. Ви теж турист?

Харрі задумався. І думав, мабуть, дуже довго, бо данці, не дочекавшись відповіді, пішли.

Він знову обернувся до телевізорів. Пагорби у вогні на одному екрані, теніс — на другому. Пригоди за рік у Мельбурні, лісова пожежа, відкритий чемпіонат Австралії, десятилітній хлопчик в білому костюмі стає мільйонером, ціла родина стає бездомною. Ще Гру Харлем Брунтланд¹, норвезькі рибальські човни, синяво-чорні кити, що коли-не-коли випірнують на поверхню. І, ніби всього іншого недостатньо, — футбольний матч: збірна Норвегії проти якихось хлопців у білому. Харрі пригадав, що читав у «Сідней морнінг геральд» про матчі між Австралією, Новою Зеландією і Норвегією. Раптом великим планом — Ерік Мюкланд на прізвисько Комар. Харрі засміявся.

— І ти тут, Комаре? — шепнув він у холодне скло. — Чи у мене глюки? Хочеш, пригощу ЛСД, Комаре?

— Здурів? Я кумир молоді, — обурився Комар.

— Хендрікс вживає ЛСД. І Б'єрнебу. І Харрі Холе. Починаєш краще бачити, Комаре. Навіть більше — бачиш зв'язки, яких насправді немає... — Харрі розреготався.

Комар спіткнувся й упав.

— Можеш просто стояти і говорити через телевізійний екран — і чути відповіді. Знаєш Рода Стюарта? Він подарував мені пакетик, і тепер у мене в голові звучать одразу шість каналів, двоє данців і оркестр. Давно час узаконити ЛСД. Що скажеш, Комаре? Як Помпеля й Пільта²!

---

¹ Гру Харлем Брунтланд — прем'єр-міністр Норвегії, 1996 р. пішла у відставку.

² Помпель і Пільт — персонажі відомої норвезької передачі для дітей, яку було заборонено до показу, після чого піднявся рух на її захист.

На екрані йшли новини: віндсерфінг, жінка в сльозах і роздертий на шмаття жовтий костюм для підводного плавання.

— Це все Морський жах, він вийшов з акваріума і пішов погуляти. На пікнічок, га, Комаре? Ха-ха!

На сусідньому екрані на лісовому узліссі помаранчеві стрічки загороди тріпало вітром, а поруч ходили поліцейські з мішками. Потім — велике бліде обличчя. Погана фотографія негарної дівчини зі світлим волоссям і сумними очима — може, через те, що вона така негарна?

— Симпатична, — сказав Харрі. — На диво. Знаєш...

У кадрі поряд з поліцейським, у котрого брали інтерв'ю, промайнув Леб'є.

— Чорт, — скинувся Харрі. — Що це? — Він стукнув долонею по склу. — Звук! Вимкніть звук! Ей, хто-небудь...

Картинка змінилася, тепер показували кліматичну карту східного узбережжя Австралії. Зображення знову майнуло, і Харрі, притиснувши ніс до скла, устиг розгледіти обличчя Джона Белуші. Екран згас.

— Мана, га, Комаре? Все-таки я під сильним галюциногеном.

Комар спробував дати пас, але м'яч перейшов до супротивника.

— Рекомендую. Йди в ногу з часом!

— Пустіть! Мені треба з нею поговорити...

— Йди додому, проспись! П'янидло... Ей!

— Пустіть! Кажу вам, я друг Біргіти, вона працює в барі.

— Знаємо. Але наша робота — тримати подалі таких, як ти. Ясно, *blondie*?

— Ау!

— Тихо, або я тобі руку злама... уй! Бобе! Бобе!

— Соррі, мені це набридло. На все добре.

— У чому річ, Ніку? Де він?

— *Shit!* Ну його, вирвавсь, гад, і дав мені в живіт. Подай руку.

— Що коїться в місті! Новини дивився? Ще одну дівчину згвалтували і задушили. Труп знайшли в Сентенніал-парку. Переїду в Мельбурн, до бісовій матері!

Харрі прокинувся від дикого головного болю. Світло било в очі. Харрі зрозумів, що лежить під вовняною ковдрою, і повернувся на бік. Раптом до горла підступила нудота, він виблював на кам'яну долівку. Потім знову відкинувся на лавку, відчув, як у ніс шибонуло жовчю, і став сушити голову над класичним питанням: «Де я?».

Він пам'ятав, як заходив у Грін-парк і як несхвально покосився на нього лелека. На цьому спогади уривалися. Тепер він лежав у круглій кімнаті з лавками попід стінами і великими дерев'яними столами осторонь. По стінах розвішені лопати й інші інструменти. Тут же були шланги, а посеред кімнати виднів зливний колодязь. Світло цідилося крізь брудні віконця, розташовані по периметру. На горішній поверх вели залізні кручені сходи, під якими стояло щось подібне до електричної газонокосарки. Сходи скрипіли під чиймись кроками. На них показався чоловік.

— Доброго ранку, білий брате, — сказав низький і знайомий голос. — Великий білий брате, — голос ближчав. — Лежи-лежи.

Джозеф, сивий абориген із племені людей-воронів.

Він відкрив кран на стіні, узяв шланг і змив блювотиння.

— Де я? — спершу запитав Харрі.

— У Грін-парку.

— Але...

— У флігелі. Ти заснув на травичці, а заходило на дощ, от я і перетягнув тебе сюди.

— Але...

— Не хвилюйся. У мене є ключі. Це мій другий будинок. — Він виглянув у вікно. — Гожа днинка.

Харрі поглянув на Джозефа. Йому безумовно личило бути бродягою.

— Сторож — мій знайомий. У нас із ним щось як договір, — пояснював Джозеф. — Іноді він бере вихідний, а начальству не говорить — і тоді я працюю за нього: збираю сміття, якщо є, виношу урни, траву стрижу, і таке інше. А натомість інколи заходжу сюди. Часом знаходжу тут їжу. Але, боюся, не сьогодні.

Харрі хотів сказати що-небудь, окрім «але...», проте нічого не спадало на думку. А ось Джозеф сьогодні розбалакався:

— Сказати правду, мені подобається, коли є якесь діло. Час не так тягнеться. Думаєш про щось. Іноді здається, що зайнятий чимось корисним.

Джозеф широко посміхнувся і покрутив головою. Харрі не міг повірити, що зовсім недавно ця людина сиділа в парку мало не у відключці і з нею неможливо було розмовляти.

— Навіть не зрозумів, коли наткнувся на тебе вчора, — вів далі Джозеф. — Невже цей хлопець зовсім недавно сидів у парку, тверезий, бадьорий, пихкав сигаретами? А вчора з тебе слова годі було витягнути. Хе-хе.

— *Touché*¹, — сказав Харрі.

Джозеф зник і повернувся вже з пакетиками чіпсів і колю. Простий сніданок виявився напрочуд дієвим.

---

¹ У точку (*фр.*).

— Предком кока-коли був засіб від похмілля, який винайшов один американський аптекар, — розповідав Джозеф. — Але йому він видався неефективним, і він продав рецепт за вісім доларів. Хоча, по-моєму, кращого засобу не знайти.

— «Джим-Бім», — з набитим ротом запропонував Харрі.

— Еге ж, окрім «Джима». І «Джека», і «Джоні», і кількох інших хлопців. Хе-хе. Ну як?

— Краще.

Джозеф поставив на стіл дві пляшки.

— Найдешевше вино з Хантер-Веллі, — сказав він. — Хе-хе. Пропустиш зі мною стаканчик, блідолиций?

— Дуже дякую, Джозефе, але червоне вино — це не моє. А немає у тебе, скажімо, віскі?

— Що в мене, по-твоєму, склад? — Джозефа, схоже, образило те, що його щедрі пропозицію відкинули.

Харрі заледве сів. Він постарався відновити в пам'яті прогалину з тієї миті, як тицяв у «Рода Стюарта» пістолетом, і до того, як вони буквально кинулися один одному на шия і по-братськи розділили порцію ЛСД. Він так і не зміг пригадати причину такої щирої радості і взаємної симпатії — окрім, мабуть, «Джим-Біма». Зате пригадав, як ударив охоронця в «Олбері».

— Харрі Холе, ти пихатий алкаш, — сказав він собі.

Вони вийшли з флігеля і сіли на траву. Сонце сліпило очі, від учорашньої випивки горіло лице, але щодо іншого могло бути й гірше. Віяв легенький вітерець. Вони розсілися на травичці і милувалися хмарами, що сунули по небу.

— Гарна погода, щоб пострибати, — зауважив Джозеф.

— Стрибати я не збираюся, — відгукнувся Харрі. — Посиджу спокійно або поброджу де-небудь.

Джозеф примружився на сонце.

— Я мав на увазі — пострибати з неба. З парашутом. Skydiving¹.

— Так ти парашутист?

Харрі прикрив очі долонею і поглянув на небо.

— А хмари? Не заважають?

— Ні, анітрохи. Це ж перисті хмари. Вони на висоті 15 000 футів од землі.

— Ти мене дивуєш, Джозефе. Не те щоб у мене було якесь уявлення про парашутиста, але не думав, що він виявиться...

— Алкоголіком?

— Наприклад.

— Хе-хе. Це дві сторони однієї медалі.

— Справді?

— Ти коли-небудь був у повітрі сам, Харрі? Літав? Стрибав з великої висоти, відчував, як повітря тримає тебе, обіймає і цілує?

Джозеф уже випив півпляшки вина, і його голос потеплішав. Коли він розповідав Харрі про принадність вільного польоту, очі в нього блищали.

— Усі відчуття розкриваються. Тіло волає, що ти не вмієш літати: «У мене немає крил!» — силкується воно перекричати свист вітру у вухах. Тіло впевнене, що ти помреш, і б'є тривогу, загострюючи всі відчуття: може, хоч одне з них знайде рішення. Твій мозок перетворюється на найпотужніший комп'ютер, він фіксує все: шкіра відзначає зростаючу температуру, вуха — зростаючий тиск, очі сприймають кожну деталь і найменші відтінки пейзажу, який простеляється під тобою. Ти навіть відчуваєш запах зовсім близької землі. І якщо вдасться приглушити страх смерті, Харрі, то на якусь

---

¹ Затяжні стрибки з парашутом (англ.).

мить ти стаєш ангелом. За сорок секунд ти проживаєш ціле життя.

— А якщо не зможеш заглушити страх?

— Не заглушити, а лише приглушити. Він має бути, звучати чистим і ясним звуком. Витверезувати. Адже відчуття загострює не сам політ, а страх. Він приходиться як удар, як шалений імпульс, тільки-но ти виплигнеш з літака. Це як ін'єкція. Потім, розчиняючись у крові, страх робить тебе веселим і сильним. Якщо заплющиш очі, то побачиш, як він гіпнотизує тебе своїм поглядом, ніби красива отруйна змія.

— Тебе послухати — можна подумати, що це наркотик, Джозефе.

— Це і є наркотик! — Джозеф активно жестикулював. — Саме так. Ти хочеш, аби політ не кінчався, і що більше стрибків у тебе на рахунку, то важче смикати за кільце. Врешті-решт починаєш боятися передозування: раптом якогось дня ти не відкриєш парашут? Тоді ти припиняєш стрибки. І раптом розумієш, що у тебе вже виникла залежність. Бажання продовжувати гнітить і мучить тебе. Життя здається сірим і позбавленим сенсу. І ось ти вже сидиш у старенькому літаку «Сессна», який цілу вічність піднімається на 10 000 футів і з'їдає всі заощаджені гроші.

Джозеф втягнув повітря носом і заплющив очі.

— Коротше, Харрі, це дві сторони однієї медалі. Життя — гидота, але вибору немає. Хе-хе.

Він звівся на лікті і відсorbнув вина.

— Я птах, який більше не може літати. Знаєш, хто такий ему, га, Харрі?

— Австралійський страус.

— Молодець.

Заплющуючи очі, Харрі чув голос Ендрю. Звичайно, це Ендрю валявся поруч на траві і розводився про те, що важливо і неважливо.

— Чув історію про те, чому ему не вміє літати?

Харрі похитав головою.

— Тоді слухай. У прадавні часи в ему були крила і він умів літати. Він зі своєю дружиною жив на морському березі, а їхня дочка вийшла заміж за Ябіру, лелеку. Одного дня Ябіру з дружиною принесли додому великий улов, з'їли майже все і в поспіху зовсім забули залишити, за звичаєм, кращі шматки старим Ему. Коли дочка принесла батькові Ему залишки риби, той у гніві відповів: «Хіба я, коли повертався з полювання, не віддавав тобі кращі шматки?!» Він узяв свою палицю та спис і полетів провчити Ябіру.

Ябіру без бою не здавався. Великою галузкою він вибив у Ему палицю. Потім двома ударами перебив тестеві крила. Підвівшись, Ему кинув у зятя спис. Він пробив йому спину і вийшов з рота. Від нестерпного болю лелека полетів на болота, де, як з'ясувалося згодом, спис неабияк став у пригоді йому для ловлі риби. А Ему втік у суху пустелю, де бігає й зараз, намагаючись піднятися в повітря на перебитих крилах.

Джозеф допив останні краплі, сумно подивився на порожню пляшку, заткнув її корком і відкупорив другу.

— Ця історія про тебе, Джозефе?

— Ну... — Він забулькав пляшкою. — Я вісім років працював інструктором у Сессноку. Ми були гарною командою, найкращою. Ніхто не прагнув розжитися: ні ми, ні власники клубу. Працювали на чистому ентузіазмі. На зароблені гроші стрибали самі. Я був хорошим інструктором. Говорили, що кращим. Але я пішов звідти після одного нещасного випадку. Стверджували, що під час стрибка з курсантом я був п'яний. Я, мовляв, зіпсував стрибок!

— А що сталося?

— У сенсі? Тобі розповісти в подробицях?

— Ти кудись квапишся?

— Хе-хе. Гарзд, я розповім. — Пляшка виблискувала на сонці. — Діло було так. Страшений збіг обставин. По-перше, погода. Коли ми піднялися, небо було затягнуте хмарами на висоті восьми тисяч футів. Така хмарність — не проблема, все одно парашут розкривають не раніше, ніж на висоті чотирьох тисяч. Головне, щоб, коли розкриється парашут, курсант бачив землю, сигнали, які йому подають, щоб його не понесло вітром кудись у Ньюкасл. Щоб знав, куди і як приземлятися, розумієш? Звичайно, коли ми піднялися, хмари були, але здавалося, вони ще далеко. Вся біда в тому, що у нас була старенька «Сессна», яка трималася на ізоляційній стрічці, наших молитвах і чесному слові. На десять тисяч футів, звідки стрибати, ми забиралися хвилин двадцять. Але коли ми вже злетіли, здійнявся вітер і нагнав силу-силенну хмар. А ми цього не бачили. Розумієш?

— А з землі по радіозв'язку вам не могли сказати, що хмари дуже низько?

— По радіозв'язку? Авжеж, хе-хе. Але прямо перед заданою висотою пілот врубив на всю гучність «Роллінг Стоунз», щоб підбадьорити переляканих курсантів. Щоб у них був не страх, а агресія. Навіть якщо нам щось і повідомили, ми цього не зрозуміли.

— А хіба ви не виходили на зв'язок із землею прямо перед стрибками?

— Харрі. Не ускладнюй те, що й без того складно, добре?

— Добре.

— Наступною проблемою став альтиметр. Перед вильотом його обнулюють, і в польоті він показує висоту над землею. Прямо перед стрибками я виявив, що залишив свій

альтиметр унизу, але пілот завжди був у повній екіпіровці, і я позичив у нього. Він, як і ми, боявся, що колись літак розвалиться просто в небі. Коли ми були на десяти тисячах, пілот вимкнув музику, і з'ясувалося, що на підході низькі хмари. Не поруч, а на підході. Треба було квапитися. Я не встиг звірити свій альтиметр з альтиметром курсанта — вінто свій, звичайно, обнулив як годиться. Я вважав, що і в пілота з альтиметром усе гаразд, хоча обнулявся він нерегулярно. Але особливо я не турбувався: після п'яти тисяч стрибків я дуже точно визначав висоту на око.

Ми стояли на крилі. У курсанта вже були три вдалі стрибки, і я не хвилювався. Жодних проблем, він добре ліг на повітря, коли ми пролетіли перший шар хмар. Коли ми побачили другий шар, я трохи злякався, але подумав, що, напевно, доведеться спочатку виконати фігури, а потім поглянути висоту. Курсант добре зробив розворот на дев'яносто градусів і горизонтальні переміщення, а потім ми знову взяли за руки, розкинувши ноги в сторони. Курсант потягнувся до кільця, але у мене на приладі було 6000 футів, і я сказав почекаати. Він поглянув на мене, але не так легко розібрати вираз обличчя у хлопця, коли щоки і губи в нього роздуває, як білизну на шворці у штормовий вітер.

Джозеф зробив паузу і вдоволено кивнув.

— Білизну на шворці у штормовий вітер, — повторив він. — Чорт, непогано сказано. Твоє здоров'я!

І він знову приклався до пляшки.

— Коли ми долетіли до хмар, мій альтиметр показував 5000 футів, — провадив він, перевівши подих. — До розкриття парашута — ще тисяча. Я тримав учня за руку, а сам поглядав за висотою: раптом шар буде товстим і парашут доведеться розкривати прямо в хмарах. Але ми вийшли досить швидко. Коли я побачив, як назустріч стрибками

мчить земля — дерева, трава, асфальт, — серце у мене за-
вмерло. Тоді я висмикнув обидва кільця: моє і його. Якщо
основний парашут у когось з нас не розкриється, часу на
запаску вже не буде. Виявилось, низькі хмари лежали на
висоті двох тисяч футів. Коли ми випірнули з них без па-
рашутів, народ внизу обімлів. Курсант запанікував, дурень,
полетів прямо на дере́во і повис за чотири метри від зем-
лі. Чекає, поки його знімуть, він не став. Замість цього
звільнився від парашута, стрибнув на землю і зламав ногу.
Він заявив, що коли я з ним розмовляв, від мене пахло
алкоголем. Справа розглядалася в правлінні клубу. Мене
назавжди позбавили ліцензії.

І він допив другу пляшку.

— А далі?

Джозеф відставив пляшку вбік.

— А далі сам бачиш. Допомога у зв'язку з безробіттям,
погана компанія і вино, — він видавив із себе посмішку. —
Мені обламали крила, Харрі. Я із племені людей-воронів, а
живу як ему.

Тіні в парку встигли скулитися і вирости знову. Харрі
прокинувся через те, що на нього впала Джозефова тінь:

— Мені час додому, Харрі. Може, хочеш забрати з павіль-
йону які-небудь речі, поки я не пішов?

— Дідько! Пістолет! І піджак.

Харрі підвівся. Хотілося випити. Джозеф знову замкнув
павільйон. Вони деякий час стояли, переминаючись з ноги
на ногу і цікаючи зубом.

— Значить, скоро збираєшся додому, в Норвегію? — за-
питав Джозеф.

— *Oh, any day now*¹.

---

¹ Не сьогодні, так завтра (англ.).

— Сподіваюся, наступного разу ти встигнеш на літак.

— Треба було сьогодні зателефонувати до авіакомпанії. І на роботу. Вони, напевно, гадають, що зі мною.

— Тьху ти! — Джозеф ляснув себе по лобі і знову поліз по ключі. — Мабуть, у моєму вині забагато дубильних речовин. Роз'їдає мізки. Ніколи не пам'ятаю, вимкнув світло чи ні. А сторож раз у раз злиться, коли він приходить, а світло горить.

Він відчинив двері. Світло було вимкнене.

— Хе-хе. Ось так завжди. Коли звикаєш до місця, то світло вмикаєш і вимикаєш автоматично. І тому не пам'ятаєш, вимкнув — не вимк... щось не так, Харрі?

Харрі дивився на Джозефа скляними очима.

— Світло, — коротко відповів він. — Було вимкнене.

Начальник охорони в театрі Сент-Джордж нерозуміюче похитав головою і налив Харрі ще кави.

— Б-біс його знає, що коїться. Кожен вечір повно народу. Коли показують т-той номер з гільйотиною, н-народ шизіє від страху, вищить, але платить. А т-тепер ще пишуть на афіші: «Гільйотина смерті — героїня газет і телепередач. Гільйотина-вбивця...» Шедевр програми. Б-біс знає що.

— Це точно. Отже, Отто Рехтнагелю знайшли заміну.

— Більш-менш. Але раніше т-такого успіху не було.

— А номер з підстріленим котом?

— Зняли. Не сподобався.

Харрі нервував. Сорочка вже наскрізь промокла від поту.

— Так, я теж не зрозумів, навіщо його включили до програми?

— Це була ідея самого Рехтнагеля. Я сам з-замолоду хотів стати клоуном, т-тому люблю бути в курсі справи, коли го-

тують ц-циркові вистави. Н-не пригадую, щоб той номер відпрацьовували на репетиціях.

— Еге ж, я так і вважав, що це придумав Отто. — Харрі почухав свіжовиголене підборіддя. — Дещо мене турбує. Може, ви мені зможете допомогти, просто вислухайте мою гіпотезу. Отто знає, що я сиджу в залі. Він знає щось, чого не знаю я, і намагається мені на це натякнути, тому що не може сказати прямо. Неважливо, з якої причини. Може, він сам у цьому замішаний. Значить, той номер був розрахований на мене. Він хоче показати, що той, на кого я полюю, теж мисливець, як і я, так би мовити, мій колега. Розумію, звучить заплутано, але ж ви знаєте, яким ексцентричним був Отто. Як ви гадаєте? Схоже це на нього?

— Констеблю, — відповів охоронець після довгої паузи: — Хочете ще кави? Н-ніхто вам ні на що не натякав. Цей к-класичний номер п-придумав ще Янді Яндашевський. Запитайте у будь-якого циркового артиста. Не б-більше не менше. Не хотів вас розчарувати, але...

— Навпаки, — посміхнувся Харрі. — Я саме на таке й сподівався. Значить, я можу сміливо відкинути свою теорію. Кажете, у вас ще залишилася кава?

Харрі попросив показати йому гільйотину, й охоронець провів його до реквізиторської.

— Д-досі д-дрижаки беруть, коли заходжу сюди, але тепер хоч ночами жахи не мучать, — сказав охоронець, підбираючи ключ. — Два дні кімнату відмивали.

Двері відчинилися. З-за них потягнуло холодом.

— Прикритися! — З цими словами охоронець увімкнув світло.

Гільйотина, як примадонна у спочивальні, здіймалася посеред кімнати під покривалом.

— Прикритися?

— А, місцевий жарт. Ми так кричимо в Сент-Джордж, коли входимо до темної к-кімнати. М-гу.

— Чому? — Харрі підняв край покривала і побачив ніж гільйотини.

— Та так. Давня історія. Сталася в сімдесятих. Д-директором тоді був Альбер Моссо, бельгієць. Занадто, м-мабуть, енергійний, але нам він подобався — с-справжній театрал, *bless his soul*¹. Звісно, говорять, актори — гультяї і з-зальютники, і можливо, це так і є. Я п-просто кажу, як воно було. У нас тоді працював один відомий і гарненький актор, н-не називатиму імені, т-так ось він був з-зальютник ще той. Жінки від нього непритомніли, а чоловіки згорали від ревнощів. Іноді ми влаштовували в театрі екскурсії. І од-ноно разу до нас прийшли школярі. З-заходять вони до реквізиторської, екскурсовод умикає світло, а ця свиня на дивані «рококо» із «Скляного звіринцю» Теннессі Вільямса жарить б-буфетницю.

Звичайно, екскурсовод міг врятувати ситуацію, бо той відомий актор — не називатиму імені — лежав до нього спиною. Але екскурсовод цей був шмаркач, який сам мріяв коли-небудь стати актором. І, як більшість театралів, був самовпевненим дурнем. І тому, хоча бачив він погано, окулярів не носив. Коротше, він не розгледів, що твориться на дивані «рококо», і думав, що всі бажають послухати його цікаву л-лекцію. І коли він почав розповідати про Теннессі Вільямса, наш з-зальютник матюкнувся, але обличчя не показав. Лише волохатий зад. Але екскурсовод упізнав г-голос і каже: «Тут сам Брюс Лізлінгтон?» — Охоронець закусив губу. — Ой.

Харрі розсміявся і, здійнявши руки догори, запевнив:

---

¹ Пом'яни, Боже, його душу (англ.).

— Усе гаразд, ім'я я вже забув.

— Ну так от. Н-наступного дня збирає всіх Моссо. Розповідає коротко, що сталося і наскільки це серйозно. «М-ми, — каже, — такої слави собі дозволити не можемо. Тому, на жаль, треба негайно заборонити подібні е-е-екскурсії».

Регіт охоронця відлунням прокотився кімнатою. Харрі теж посміхнувся. Лише відпочиваюча примадонна із сталі й дерева погордливо мовчала.

— Тоді зрозуміло, чому ви скомандували прикритися. А що той нещасний екскурсовод? Став актором?

— На лихо д-для нього і на щастя д-для сцени — ні. Але з театру він не пішов. Зараз працює освітлювачем. Д-до речі, я забув, ви ж його бачили.

Харрі непомітно пригнувся. Під ногами дзвякнули ланцюги. Як жарко!

— Так. Так, точно. Адже він тепер носить контактні лінзи?

— Ні. Він каже, к-краще, коли він бачить сцену нечітко. К-каже, що тоді бачить цілісну картину, а не якісь деталі. Дуже дивний х-хлопець.

— Дуже дивний, — підтвердив Харрі.

Мертві кенгуру, перука і похорон

Через кілька років Кристина повернулася в Осло. Від друзів Харрі знав, що вона привезла з собою дволітню дівчинку, але англієць залишився в Лондоні. І якось увечері він побачив її в «Сардинах». Підійшов ближче й помітив, як сильно вона змінилася. Шкіра зблякла, безживне волосся розпатлане. Побачивши Харрі, вона посміхнулася якось перелякано. Він привітався з К'яртаном, «музикантом», з яким, здається, зустрічався й раніше. Вона базікала про дурниці, нервово і поквалливо, не дозволяючи Харрі поставити їй запитання, які, вона знала, у нього були. Потім вона заговорила про плани на майбутнє, але в очах її вже не було колишнього блиску, вона не жестикулювала швидко, як раніше, рухи стали повільними і млявими.

Здається, у цю мить вона заплакала, але Харрі був такий п'яний, що достеменно вже не пам'ятав.

К'яртан пішов і повернувся знову, прошепотів щось на вухо Кристині і, вивільняючись з її обіймів, поблажливо посміхнувся Харрі. Потім усі пішли, і Харрі з Кристиною залишилися в порожньому барі самі, серед сигаретних пачок і розбитих склянок, і просиділи до закриття. Не можна сказати напевно, хто кого дотягнув до дверей і хто запропонував поїхати в го-

тель, але так чи інакше, вони опинилися в «Савойї», де, спустошивши міні-бар, доповзли до ліжка. Харрі зробив відчайдушну спробу злягтися, але було пізно. Вже пізно. Кристина лежала, зарившись обличчям у подушку, і ридма ридала. Прокинувшись, Харрі шмигнув геть з номера і на таксі дістався до «Посткафе», яке відчинялося на годину раніше за інші забігайлівки. І, сидячи там, він зрозумів, як було пізно.

— Алло?

— Вибач, що так пізно телефоную, Леб'є. Це Харрі Ховлі.

— Ховлі? Що сталося? Котра зараз година в Норвегії?

— Не знаю. Слухай, я не в Норвегії. Дурниця вийшла з літаком.

— Що ще?

— Він мене не дочекався, скажімо так. А поміняти квиток не так і просто. Ти мені повинен де в чому допомогти.

— Викладай.

— Зустрінемося біля квартири Отто Рехтнагеля. Прихопи із собою відмички або, якщо ти з ними не в ладах, — лом.

— Гарзд. А в чому річ?

— Усе дорогою. *Appreciate it, mate!*¹.

— Все одно не спалося...

— Алло?

— Доктор Енгельзон? Я з приводу трупа, мене звать...

— Та мені плювати, як вас звать! Година... третя година ночі, запитайте лікаря Хансона, у нього сьогодні чергування. На добраніч.

— Погано чути? Я сказав, на доб...

— Це Ховлі. Не кидайте слухавку, будь ласка.

---

¹ Все чудово, друже (англ.).

— Той самий Ховлі?

— Радий, що ви мене запам'ятали, докторе. У квартирі, де знайшли тіло Ендрю Кенсінгтона, я виявив дещо цікаве. Мені потрібно поглянути на нього, тобто на його одяг. Він же залишився у вас?

— Так, але...

— За півгодини зустрінемося в моргу.

— Дорогий містере Ховлі, але я насправді не...

— Не примушуйте мене повторювати, докторе. Виключення з асоціації лікарів, позови від родичів, газетні статті... говорити далі?

— Все одно я не встигну за півгодини.

— Зараз на вулицях пробок немає, докторе. Гадаю, ви встигнете.

Маккормак увійшов до кабінету, зачинив двері і став коло вікна. Всю ніч ішов дощ — літня погода в Сіднеї, як завжди, була мінлива. Маккормаку було за шістьдесят, він досяг того віку, коли поліцейські виходять на пенсію, і, як багато пенсіонерів, коли залишався в кімнаті наодинці, розмовляв сам із собою.

Зазвичай він кидав короткі буденні зауваження про речі, на які інші, на його думку, не звертали уваги.

— Сьогодні теж не розпогодиться? Ні, звичайно ж ні, — говорив він, злегка похитуючись на каблуках і поглядаючи на своє місце. Або:

— Сьогодні прийшов раніше за всіх. Так, так, так...

Він повісив піджак у шафу і раптом зауважив у кімнаті якесь ворущіння. Чоловік на дивані, якого він одразу не помітив, чортихався, намагаючись з лежачого положення перейти в сидяче.

— Ховлі? — здивувався Маккормак.

— Вибачте, сер. Я думав, нічого, якщо я тут задрімаю...

— Як ти тут опинився?

— Я так і не здав пропуск. Мене впустили. Ваш кабінет був відчинений, а що я все одно хотів поговорити з вами, то й зайшов.

— Ти ж маєш бути в Норвегії. Звідти телефонували. Вигляд у тебе огидний, Ховлі.

— І що ви відповіли, сер?

— Що ти, напевно, вирішив піти на похорон Кенсінгтона. Як представник Норвегії.

— Але як...

— Ти дав авіакомпанії свій робочий телефон, і коли за півгодини до рейсу ти не з'явився, вони нам зателефонували. Все було зрозуміло. І вже геть усе стало зрозуміло після приватної розмови з директором готелю «Кресент». Ми намагалися тебе розшукати, але безуспішно. Я знаю, як це, Ховлі. Давай не будемо здіймати галасу — після всього того, що сталося, тебе можна зрозуміти. Головне, з тобою все гаразд, і наступним рейсом ти полетиш до Норвегії.

— Дякую, сер.

— Нема за що. Попрошу секретаря домовитися з авіакомпанією.

— Але перш, ніж ви це зробите, сер... Сьогодні вночі ми дещо прокрутили, і хоча експерти поки не дали висновку, я знаю, якими будуть результати, сер.

Незважаючи на мастило, старий вентилятор зламався, і його замінили. Новий був більший і працював майже безшумно. Харрі подумав, що у світі й без його участі все йде своїм звичаєм.

З присутніх лише Водкінс і Юн були не в курсі, та Харрі почав із самого початку:

— Коли ми знайшли тіло Ендрю, на вулиці був день, і ми не зауважили відступу. І коли я дізнався про час смерті, то теж не відразу додумався. Тільки потім я пригадав, що коли ми увійшли до квартири Рехтнагеля, світло було вимкнене! Якщо все відбувалося так, як ми думали, виходить, що Ендрю, перебуваючи в наркотичному сп'янінні, пробурався від дверей до табурета через усю кімнату в цілковитій темряві — це о другій ночі, а потім, стоячи на хисткому табуреті, намагався зробити собі петлю.

Запала тиша. Харрі подумав, що хоч як тихо працює вентилятор, однаково звук дратує.

— Еге ж, забавно виходить, — сказав Водкінс. — А може, не в цілковитій темряві? Може, було якесь світло з вулиці?

— Ми з Леб'є були там сьогодні о другій годині ночі. Темно, як у могилі.

— А може, світло все-таки горіло, а ви цього не помітили? — запитав Юн. — Це ж було вдень. А вимкнути його міг хто-небудь з наших і пізніше.

— Щоб зняти Ендрю, ми перерізали шнур ножем, — пояснив Леб'є. — Я спеціально перевірів вимикач, щоб нас не вдарило струмом.

.— Добре, — здався Водкінс. — Припустимо, він повісився в темряві. Кенсінгтон — ще той дивак. *What else is new?*¹

— Але він не вішався в темряві, — сказав Харрі.

У глибині кімнати кашлянув Маккормак.

— Ось що ми знайшли у квартирі Рехтнагеля. — Харрі дістав лампочку. — Бачите буру пляму? Це слід від опіку. А ось у що був одягнений Ендрю, коли ми його знайшли. —

---

¹ Ще є новини? (Англ.)

Харрі показав білу сорочку. — «Не прасувати». 60% віскози. Віскоза оплавляється за температури 260 градусів за Цельсієм. Поверхня лампочки нагрівається до 450. Бачите, така сама бура пляма залишилася на нагрудній кишені. Тут лампочка з ним стикалася.

— Разюче знання фізики, Ховлі, — сказав Водкінс. — І що, по-твоєму, сталося?

— Одне з двох, — відповів Харрі. — Або хтось навідався туди до нас, побачив, що Ендрю висить під стелею, і вимкнув світло. Проблема в тому, що ключі від квартири були виявлені тільки у Отто й Ендрю.

— Але ж у квартирі замок із заскочкою, що замикається сам по собі, — зауважив Водкінс. — Може, цей хтось зайшов, поклав ключ до кишені Ен... ні, тоді незрозуміло, як увійшов сам Ендрю.

Водкінс злегка зашарівся.

— Але суть зрозуміла, — вів далі Харрі. — У мене така версія. Ендрю взагалі не мав ключа від квартири, і всередину його впустив хтось інший, хто або вже там був, або увійшов разом з Ендрю. От у нього ключ був. Невідомий перебував там у момент смерті Ендрю. Потім він поклав ключ до кишені Ендрю, щоб усе мало такий вигляд, ніби той увійшов сам. На користь цього промовляє й те, що ключ не висить на одній низці з рештою. Потім цей «хтось» вимкнув світло і, виходячи, замкнув замок.

Пауза.

— Тобто ти вважаєш, що Ендрю Кенсінгтона вбили? — уточнив Водкінс. — Нехай. Тоді як?

— Вважаю, спочатку Ендрю змусили вколоти собі дуже велику дозу героїну. Очевидно, під дулом пістолета.

— А чому він сам не міг цього зробити, до того як приїшов? — запитав Юн.

— Не думаю, що такий обережний і досвідчений наркоман, як Ендрю, міг випадково допустити передозування. І потім, у Ендрю для цього просто забракло б героїну.

— А навіщо його вішати?

— Передозування не дає стовідсоткової гарантії. І невідомо, як би повівся його організм. Може, Ендрю протягнув би ще скільки, що встиг би все розповісти. Головне — позбавити його можливості чинити опір, щоб без особливих зусиль затягти на табурет і обмотати дріт навколо шиї. До речі, про дріт. Леб'є?

— Експерти перевірили дріт, — почав Леб'є, повільно жуючи зубочистку. — Дроти, які висять під стелею, як правило, не миють. І ми припускали, що там є відбитки пальців. Проте дріт виявився чистим як... е-е.

Леб'є якимось невиразно змахнув рукою.

— Як щось дуже чисте? — підказав Юн.

— Авжеж. І, крім наших, більше нічиїх відбитків не було.

— Або Ендрю заздалегідь протер дріт, а потім накинув петлю на шию, не торкаючись її руками, — у голос міркував Водкінс, — або хтось зробив це за нього. Ви це хочете сказати?

— Про це свідчать докази, шефе.

— Але якщо цей хлопець такий розумник, яким ви його змалювали, навіщо він вимкнув світло, коли виходив? — Водкінс обвів стіл поглядом.

— Він зробив це автоматично, — відповів Харрі. — Не замислюючись. Так роблять люди, виходячи з власної квартири. Або з квартири, від якої в них є ключ і куди вони можуть приходити як до себе додому.

Харрі відкинувся на спинку крісла. Він геть змок, як миша, і йому страшенно хотілося випити.

— Гадаю, треба шукати таємного коханця Отто Рехт-нагеля.

До ліфта Леб'є і Харрі зайшли разом.

— Ітимеш обідати?

— Та збираюся, — відповів Харрі.

— Не проти, якщо я з тобою?

— З радістю.

Розмовляти не хотілося. А з Леб'є легко було мовчати.

Вони знайшли вільний столик у кафе «Саудерн» на Маркет-стрит. Харрі замовив «Джим-Бім». Леб'є відірвався від меню:

— Два салати з баррамунді, дві чорні кави і доброго свіжого хліба.

Харрі здивовано поглянув на Леб'є.

— Дякую, та я краще утримаюся, — сказав він офіціанту.

— Виконуйте замовлення, — посміхнувся Леб'є. — Мій колега так говорить, бо ніколи не куштував баррамунді.

Офіціант пішов. Харрі поглянув на Леб'є. Той сидів, поклавши обидві руки на стіл долонями вниз, і по черзі дивився на них, ніби намагаючись знайти відмінності.

— Замолоду я якось добирався до Кернза автостопом уздовж Великого Бар'єрного рифу, — сказав він, звертаючись до своїх випещених рук. — І в готелі для туристів зустрів молодих німкенів, які подорожували навколо світу. Вони взяли напрокат автомобіль і їхали від самого Сіднея. Німкені детально розповіли мені, де побували, як довго й чому, і як планують свою подальшу подорож. Напевно, це в німців уроджене. Коли я запитав, чи бачили вони кенгуру, вони з поблажливою усмішкою сказали, що, зрозуміло, бачили. І напевно поставили галочку в своєму списку напроти пунк-

ту «Подивитися кенгуру». «Ви їх погодували?» — запитав я. Вони здивовано презирнулися, а потім відповіли: «Звишайно, ніхт». — «Чому? Вони такі милі». — «Але ш вони були мертві».

Ця розповідь так вразила Харрі, що він забув посміятися. Виявляється, кенгуру часто вискакують на проїжджу частину, і ті, хто виїжджає за місто, часто бачать їхні трупи на узбіччі дороги.

Офіціант приніс Харрі віскі. Леб'є вів далі, тепер дивлячись на склянку:

— Позавчора я бачив дівчину, таку гарну, що мені захотілося погладити її по щоці й сказати що-небудь приємне. Їй було трохи більше двадцяти. Синя сукня, босі ніжки. Та вона була мертва. Як ти вже зрозумів, блондинка, зі слідами зґвалтування й задушення. І вночі мені снилося, що трупи таких милих, безтурботних і безпечних дівчат лежать на узбіччях по всій Австралії: від Сіднея до Кернза, від Аделаїди до Перта, від Дарвіна до Мельбурна. І все з однієї-єдиної причини — бо ми не впоралися з розслідуванням і зволіли заплющити очі. Бо зробили недостатньо. Бо ми дозволили собі звичайні людські слабкості.

Харрі розумів, куди хилить Леб'є. Офіціант приніс рибу.

— Ближче за всіх підійшов до розгадки ти, Харрі. Ти лежав, притуливши вухо до землі, і, можливо, почувеш, коли він наблизиться знову. Існує сто причин, щоб напитися, але якщо валятимешся і блюватимеш у себе в кімнаті, ти нікому не допоможеш. Наш противник — не людина. Тому й ми не можемо дозволити собі бути людьми. Треба все витримати, треба боротися. — Леб'є взяв серветку. — Але й попоїсти теж треба.

Харрі підніс склянку з віскі до рота і повільно випив, поглядаючи на Леб'є. Потім поставив порожню склянку на стіл і взяв виделку. Далі вони їли мовчки.

Коли Харрі почув, що допитати товсту сусідку Отто Рехт-нагеля Водкінс відрядив Юна, то мимоволі посміхнувся.

— Сподіваюся, вона його не розчавить, — сказав Леб'є.

Він підвіз Харрі до Кінгз-Крос, де той і зійшов.

— Спасибі, Сергію. Гадаю, далі я сам.

Леб'є помахав рукою і поїхав.

Сандра стояла там, де завжди. Харрі вона впізнала, тільки коли він підійшов зовсім близько.

— Привіт-привіт, — сказала вона, дивлячись ніби крізь нього вузькими зіницями.

Вони пішли до «Бурбон енд Біф», де офіціант швиденько підставив Сандрі стільця.

Харрі запитав, чого вона бажає, і замовив колу та велику порцію віскі.

— Хху, я думала, мене звідси потурять, — видихнула вона.

— Я тут наче як завсідник, — пояснив Харрі.

— Як ведеться твій подрузі?

— Біргіті? — уточнив Харрі. — Не знаю. Вона не хоче зі мною розмовляти. Сподіваюся, що паскудно.

— Дивне бажання. Чого б то?

— Бо маю надію, що вона мене кохає.

Сандра хрипко розсміялася.

— А ти-то сам як, Харрі Ховлі?

— Паскудно, — сумно посміхнувся Харрі. — Та, можливо, буде трохи краще, коли я знайду вбивцю.

— Ти думаєш, я тобі в цьому допоможу? — Сандра закурила. Обличчя у неї було ще більш бліде і змарніле, ніж минулого разу, в очах — червоні прожилки.

— Ми схожі. — Харрі показав на їхні віддзеркалення в закіптуженій віконній рамі поряд зі столиком.

Сандра не відповіла.

— Я пам'ятаю, і досить чітко, як Біргіта кинула твою сумку на ліжку і звідти повивалювалися речі. Спочатку, правда, мені здалося, що там був пекінес. — Він на секунду замовк. — Скажи, навіщо тобі світла перука?

Сандра поглянула у вікно. Точніше, на віддзеркалення в цьому вікні.

— Мені її купив один клієнт. Він хотів, щоб я її надягала, коли обслуговувала його.

— Хто цей...

Сандра похитала головою.

— Ні, Харрі. Я не скажу. У нашій роботі не так багато правил, але одне з тих, що є, — не розповідати, хто твої клієнти. І це хороше правило.

Харрі зітхнув.

— Боїшся, — сказав він.

Очі Сандри зблиснули.

— Кинь, Харрі. Не вийде.

— Можеш не розповідати мені, хто він, Сандро. Я й так знаю. Просто скажи: боїшся ти його чи ні?

— «Знаю», — роздратовано передражнила Сандра. — Звідки ж ти знаєш?

— Побачив камінчик, який викотився з твоєї сумки. Зелений кришталь, Сандро. Я його впізнав по зірці, яка на ньому намальована. Тобі його подарував він. Камінь з маміного магазину. «Кришталевий храм».

Вона дивилася на нього великими чорними очима. Червоні губи застигли у бридкій гримасі. Харрі обережно поклав їй руку на плече.

— Чому ти так боїшся Еванса Вайта, Сандро? Чому не хочеш здати його нам?

Сандра відсмикнула плече. І знову відвернулася до вікна. Харрі чекав. Вона шморгнула носом, і Харрі простягнув їй хустку, яку носив у кишені про всяк випадок.

— Уяви, не тільки в тебе кепські справи, — нарешті прошепотіла вона, обернувшись до нього. В очах додалося червоних прожилків. — Знаєш, що це? — Вона задерла рукав сукні, і Харрі побачив на руці безліч запалених уколів, подекуди з коростою.

— Героїн? — висловив здогад Харрі.

— Морфій, — відповіла Сандра. — Не кожен у Сідней ним торгує — все одно всі скочуються на героїн. А в мене на герик алергія. Не переносу. Якось спробувала — мало не здохла. Отже моя отрута — це морфій. Останнім часом на Кінгз-Крос лише одна людина може діставати морфій у потрібних кількостях. І розплачуватися він просить... грою. Я наводжу марафет і надягаю перуку. Все нормально, мені, сказати правду, до лампочки, головне — морфій! До того ж є й більші психи, ніж ті, хто просить тебе вбратися їхньою матусею.

— Матусею? — перепитав Харрі.

— Напевно, ненавидить її. Або любить понад усе. Не знаю. Він мені не казав, а я й питати не хочу! — Вона глухо розсміялася.

— А чому ти вирішила, що він її ненавидить? — запитав Харрі.

— Останнім часом він був грубіший, ніж звичайно, — пояснила Сандра. — Поставив мені кілька синців.

— Душив? — запитав Харрі.

Сандра заперечливо похитала головою.

— Пробував. Це було, коли в газетах писали про дівча з Норвегії, яке задушили. Він просто поклав мені руки на

шию і велів не сіпатися і не боятися. Я потім про це й не згадувала.

— Чому?

Сандра знизала плечима.

— На людей впливає те, що вони читають і дивляться. Наприклад, якось у нас крутили фільм «Дев'ять з половиною тижнів». Відразу ж ціла купа клієнтів забажали, щоб ми повзали довкола них голими, а вони сиділи в кріслі й спостерігали.

— Лайно, а не фільм, — зауважив Харрі. — Кажі далі.

— Ну, схопив він мене за шию, натиснув великими пальцями на горло. Ні, не боляче. Але я зірвала перуку й сказала, що мені ця гра не подобається. Він отямився й сказав, що все гаразд. Не знає, що на нього напало. Мовляв, це нічого не означає.

— Ти повірила?

Сандра знизала плечима:

— Ти не розумієш, як сильно залежність впливає на ставлення до людей, — і допила віскі.

— Справді? — Харрі скося скептично подивився на непочату пляшку коли.

Маккормак нервово тарабанив пальцями. Хоча вентилятор працював на повну потужність, Харрі спітнів. Товста сусідка Отто Рехтнагеля розповіла багато. Здається, аж надто багато. Але, на жаль, нічого корисного. У її неприємному товаристві навіть Юну було важко виявляти свою незмінну дружелюбність.

— *Fat ass*, — посміхнувся він, коли Водкінс запитав, яке враження вона на нього справила.

— Що-небудь з'ясували про дівчину з Сентенніал-парку?

— Не те щоб дуже, — відповів Леб'є. — Але, як стало відомо, слухняною дівчинкою вона не була, балувалася пігулками і нещодавно влаштувалася на роботу в один зі стрип-клубів на Кінгз-Крос. Її вбили дорогою додому. Двоє свідків бачили, як вона заходила до парку.

— Все?

— Поки що так, сер.

— Харрі, — Маккормак витер чоло від поту. — Яка в тебе версія?

— Остання, — вголос кинув Водкінс.

— Ну, — почав Харрі. — У нас немає доказів того, що Ендрю дійсно розмовляв з кимось, хто в день убивства Інгер Холтер бачив Еванса Вайта в Німбіні. Стало відомо, що Вайт не просто цікавиться блондинками — у нього це переросло в щось зовсім інше. Можливо, варто дізнатися більше про його взаємини з матір'ю. Постійної роботи чи місця проживання в нього ніколи не було, тому відстежити його пересування вельми складно. Цілком імовірно, що в нього був таємний роман з Отто Рехтнагелем і він усюди їздив за ним, зупинявся в готелях і знаходив там своїх жертв. Але поки що це тільки припущення.

— Може, маніяк — Отто Рехтнагель, — зауважив Водкінс. — А Рехтнагеля з Кенсингтоном убив хтось інший, хто жодним боком не торкається тих убивств.

— Сентенніал-парк, — нагадав Леб'є. — Орудював наш маніяк. Закладають на все що завгодно. Хоч і не багато чого маю, щоб закладатися.

— Леб'є має рацію, — сказав Харрі. — Він досі живий і на волі.

— Добре, — підсумував Маккормак. — Я помітив, що наш друг Ховлі почав використовувати у своїх теоріях

слова на зразок «можливо» і «цілком імовірно», — це розумно. Дикою впевненістю ми нічого не доб'ємося. До того ж усім тепер зрозуміло, що ми маємо справу з розумним противником. І дуже самовпевненим. Він приготував для нас потрібні відповіді, подав убивцю на блюдечку і гадає, що ми тепер заспокоїмося. Що справу розкрито, раз винні мертві. Вбиваючи Кенсінгтона, він розумів, що ми, зрозуміло, постараємося зам'яти справу, — дуже розумно. — Сказавши це, Маккормак поглянув на Харрі. — Замнемо справу і почепимо на неї замок, мов на комору. Він упевнений, що тепер йому ніщо не загрожує. Це дає нам перевагу. Упевнені люди часто необережні. Час діяти. У нас іще один підозрюваний, і ми не маємо права на ще одну помилку. Але якщо метушитися, можна злякати вбивцю. Треба набратися терпіння, почекати, доки рибка підпливе ближче, і тільки тоді кидати гарпун.

Він поглянув на підлеглих. Ті схвально закивали.

— А це означає, що наші дії мають бути оборонними, спокійними і системними, — закінчив Маккормак.

— Не погоджуюсь, — озвався Харрі. Всі обернулися до нього. — Рибу можна зловити й в інший спосіб: за допомогою волосіні, гачка і наживки, на яку вона може клюнути.

Вітер гнав хмари пилу по ринистій доріжці й далі, через кам'яну церковну огорожу до невеликого гурту людей. Харрі примружився, щоб цей пил не запорошив очі. А вітер шарпав присутніх за рукави та поли одягу, і здалека здавалося, що над могилою Ендрю Кенсінгтона затіяли танок.

— Чортів вітер, неначе в пекло квапиться! — пошепки лаявся Водкінс, не звертаючи уваги на пастора, який поруч читав молитву.

Харрі стояв, думав над словами Водкінса і сподівався, що той помиляється. Звичайно, невідомо, куди і звідки дув цей нестерпний, дошкульний вітер, але якщо йому було доручено забрати з собою душу Ендрю, то дорікнути йому в легковажному підході до справи не зміг би ніхто. Він перегортав сторінки Псалтиря, шарпав присипаний землею зелений брезент, зривав капелюхи і псував зачіски.

Харрі не чув пастора. Примружившись, він дивився на людей, що стояли навпроти. Ніби язика полум'я, розвівалося волосся Біргіти. Вона зустрілася з ним порожнім поглядом, у якому нічого не відбивалося. Поруч на стільці з ковінкою в руках сиділа сива стара, що тремтіла всім тілом. Її шкіра вже прижовкла від старості, та навіть поважні літа не змогли приховати характерне для англійок обличчя, схоже на коняче. Бешкетник-вітер збив набакир її капелюшок. Харрі здогадався, що ця стара — прийомна мати Ендрю. Коли вони виходили з церкви, Харрі висловив їй своє співчуття, але навряд щоб вона його почула — у відповідь вона кивнула й пробурмотіла щось невиразне. Позаду старої стояла, тримаючи за руки двох дівчаток, маленька непримітна чорношкіра жінка.

Пастор кинув на могилу жменю землі. Зовсім як у лютеран. Харрі знав, що Ендрю належав до англіканської церкви, яка за кількістю прихожан ділила тут перше місце з католицькою. Але Харрі, який у своєму житті всього двічі побував на похороні, не помітив жодної різниці в обрядах. Усе як у Норвегії. Навіть погода. Коли ховали маму, над Західним кладовищем в Осло вітер гнав важкі свинцеві хмари. На щастя, дощ тоді так і не пішов. Коли ховали Ронні, кажуть, було сонце. Але того дня Харрі з хворою головою лежав у лікарні. Як і зараз, більшість тих, хто

прийшли того дня на похорон, були поліцейськими. Може, вони навіть співали наприкінці той самий псалом: «Nearer, my God, to Thee!»¹

Люди почали розходитися. Деяких чекали машини. Харрі пішов слідом за Бірґітою. Коли він порівнявся з нею, вона зупинилася.

— У тебе нездоровий вигляд, — сказала вона, не підводячи на нього очей.

— Ти не знаєш, який у мене вигляд, коли я хворий, — відповів Харрі.

— Тобто коли ти хворий, вигляд у тебе не хворий? — запитала Бірґіта. — Але я просто кажу, що в тебе такий вигляд, ніби ти хворий. Ти хворий?

Порив вітру ляснув Харрі по обличчю його ж краваткою.

— Можливо. Трохи, — сказав Харрі. — Не зовсім. Ти так нагадуєш медузу, коли твоє волосся розвівається і потрапляє мені в обличчя. — Харрі вийняв з рота руду волосину.

Бірґіта посміхнулася.

— Подякуй, що я не *jelly box-fish*².

— *Jelly* що?

— *Jelly box-fish*, — повторила Бірґіта. — Медуза, яка водиться коло берегів Австралії. Набагато гірша за звичайну жалку медузу.

— *Jelly box-fish*? — Харрі почув позаду знайомий голос і обернувся. Це був Тувумба.

— *How are you?* — привітався з ним Харрі і пояснив, що на порівняння з медузою його навело волосся Бірґіти, яке лізло йому в обличчя.

---

¹ «Ближче до Тебе, Господи!» — американський духовний гімн на вірші Сарі Адамс та музику Льюїса Мейсона.

² Австралійська морська оса.

— Ну, якби це була *jelly box-fish*, у тебе на обличчі з'явилися б червоні плями і ти б кричав мов недорізаний, — зауважив на те Тувумба. — За кілька секунд ти б упав, отрута паралізувала б твої легені, ти б почав задихатися і, якби тобі хто-небудь не допоміг, помер би якнайжахливішою смертю.

Харрі замахав руками:

— Дякую, Тувумбо, але на сьогодні годі про смерть.

Тувумба кивнув. Сьогодні на ньому був чорний шовковий смокінг з краваткою-метеликом. Остання деталь здивувала Харрі, і Тувумба це помітив.

— Це єдина подоба костюма, що в мене є. До того ж я успадкував це від нього, — він кивнув у бік могили й додав: — Не сьогодні, звичайно, а десь рік тому. Ендрю сказав, ніби костюм став йому замалий. Нісенітниця, звичайно. Він би ніколи не зізнався, але зрозуміло, що костюм він свого часу купив для банкету після чемпіонату Австралії. Він сподівався, що на мені цей смокінг побачить те, чого не побачив на ньому.

Вони йшли рінистою доріжкою, а повз них повільно котилися автомобілі.

— Можна спитати тебе про щось особисте, Тувумбо?

— Гадаю, так.

— Куди, по-твоєму, потрапить Ендрю?

— Тобто?

— Його душа. Як ти гадаєш: вгору чи вниз?

Тувумба враз набрав серйозного вигляду:

— Я проста людина, Харрі. І не вельми добре знаюся на цих справах — щодо душ і всього такого. Та мені дещо відомо про Ендрю Кенсінгтона. І якщо там, угорі, щось є і туди потрапляють гарні душі, то його душа теж має там опинитися. — Тувумба посміхнувся. — Але якщо є щось

унизу, то він вважав за краще б опинитися там. Він терпяти не міг нудьги.

Вони тихенько посміялися.

— Але якщо вже питання особисте, Харрі, то дозволь мені дати на нього особисту відповідь. Гадаю, в чомусь наші з Ендрю предки мали рацію. У них був дуже здоровий погляд на смерть. Звичайно, багато племен вірили в життя після смерті. Деякі — в реінкарнацію, в те, що душа щоразу переселяється в нове тіло. Деякі — в те, що вона блукає безтілесним духом. Якісь племена вважали, що душі мертвих перетворюються на зірки на небозводі тощо. Але всі вони вірили, що рано чи пізно, після всіх цих стадій, людина вмирає посправжньому, остаточно і безповоротно. І тоді — все. Людина перетворюється на купу каміння і більше не існує. Не знаю чому, але ця думка мені подобається. Вічність — принадна перспектива, як ти гадаєш?

— Гадаю, що Ендрю залишив тобі не тільки свій смокінг, чи не так? — відповів Харрі.

Тувумба розсміявся.

— Це так помітно?

— *His master's voice*¹, — сказав Харрі. — Хлопцеві треба було йти в священики.

Вони наблизилися до маленького запиленого автомобіля, який, очевидно, належав Тувумбі.

— Послухай, Тувумбо, — раптом сказав Харрі. — Можливо, ті, хто знав Ендрю, допоможуть мені. Пояснять, що він мав на думці. Чому він зробив те, що зробив... — Харрі випростався, і їхні погляди зустрілися. — Я думаю, що Ендрю вбили.

— *Bullshit!*² — різко сказав Тувумба. — Ти не думаєш, ти знаєш напевно! Всі, хто був знайомий з Ендрю, знають, що

---

¹ Голос господаря (англ.).

² Нісенітниця! (англ.)

він ніколи добровільно не йшов зі свята. А з усіх свят найбільшим для нього було життя. Що б воно з ним не робило, я не бачив більшого за нього життєлюбця. Якби в нього було бажання піти, він би зробив це раніше, дякувати Богу, можливостей — і приводів — було більш ніж достатньо.

— Отже, ти згоден зі мною, — сказав Харрі.

— На цей номер можеш телефонувати мені практично у будь-який час. — Тувумба черкнув щось на сірниковій коробці і простягнув її Харрі. — Мобільний.

Сказав і поїхав у своєму пошарпаному деренчливому білому «Хольдені», залишивши їх удвох, — Тувумбі треба було на північ. Харрі вирішив пошукати, хто б підвіз їх з Біргітою до міста, та більшість його колег уже розїхалися. Нараз перед ними зупинився надзвичайно вишуканий старий «Б'юїк», водій опустив скло і висунув з вікна бурякового кольору лице з прикметним носом, що нагадував картоплину-переросток і був навіть червоніший за всю його фізіономію.

— Вам до міста, молодь? — запитав «ніс» і запросив їх у машину.

Коли пасажири розмістилися на широкому задньому сидінні, «ніс» відрекомендувався:

— Моє ім'я Джим Коннолі. А це моя дружина Клаудія.

З переднього сидіння до них обернулося маленьке темне обличчя з променистою посмішкою. Клаудія чимось скидалася на індіанку і була така маленька на зріст, що її голова ледь-ледь виглядала з-за спинки.

Джим подивився на Харрі й Біргіту в дзеркало:

— Друзі Ендрю? Колеги?

Він обережно повернув з ринистої доріжки. Харрі розповів йому про себе й Біргіту.

— Зрозуміло. Отже, ви з Норвегії та Швеції. Далеченько. Еге ж, тут майже всі здалеку. Наприклад, ось Клаудія — з Венесуели, де живуть усім вам відомі «міс». Скільки у вас там «Міс Всесвіт», га, Клаудіє? З тобою разом. Хе-хе-хе, — він розсміявся, і його очі загубилися в зморшках коло перенісся.

Клаудія сміялася разом з ним.

— Я сам австралієць, — вів далі Джим. — Мій прапрапрадід приїхав сюди з Ірландії. Він був злодієм і вбивцею. Хе-хе-хе. Знаєте, раніше тутешні не надто полюбляли зізнаватися, що їх предками були каторжани, хоча минуло вже двісті з гаком років. Але я завжди цим пишався. Адже саме каторжники — звісно разом з матросами й солдатами — заснували цю країну. *And a fine country it is!*¹ Ми зємо її «*the lucky country*»². Так, так, часи змінюються. Тепер, кажуть, стало гарним тоном уміти простежити свою генеалогію до каторжників. Хе-хе-хе. Жах що сталося з Ендрю, еге ж?

Джим не замовкав ні на мить. Харрі з Біргітою ледве встигали докинути кілька слів, як він починав знову. І чим швидше він говорив, тим повільніше їхав. Як Девід Боуї на старому плеєрі Харрі. У дитинстві Харрі дістав від батька в подарунок касетний плеєр на батареях, який грав тим повільніше, чим голосніший був звук.

— Ми з Ендрю разом боксували в команді Джима Чайверса. Знаєте, Ендрю ніколи не ламали носа. Так, сер, нікому це не вдавалося. У аборигенів узагалі від природи пласкі носи, а раптом ще й зламається... Та Ендрю завжди залишався цілий і неушкоджений. Здорове серце і цілий ніс. Авжеж, серце. Яке вже там серце, коли немовлям влада відібрали тебе в мамки?

---

¹ І яку країну! (Англ.)

² Щасливою країною (англ.).

Скажімо так, його серце жодним чином не постраждало під час чемпіонату Австралії в Мельбурні. Чули про такий? Ех, молодь, ви багато втрапили.

Швидкість була вже нижчою від сорока кілометрів.

— Ця дівиця, подружка Кемпбелла, чемпіона, на колінах за Ендрю повзала. Така була красуня — не звикла, щоб їй відмовляли. Краще б уже звикла. А так, коли вона того вечора постукала до Ендрю в номер і він ввічливо запропонував їй сигарету й ще дещо, вона повернулася до свого хлопця і сказала, що Ендрю її домагається. Йому потелефонували до номера і попросили спуститися на кухню. Там досі пам'ятають ту бійку. Після неї Ендрю зійшов з дистанції. Але ніс йому так і не розбили. Хе-хе-хе. Ви зустрічаєтеся?

— Не зовсім, — тільки й зміг відповісти Харрі.

— А схоже, — Джим поглянув на них у бічне дзеркало. — Ви, може, самі того не знаєте, але, хоч зараз вам скрутно, довкола вас якийсь ореол. Можете заперечити, якщо я не маю рації, але ви схожі на нас із Клаудією, коли ми тільки-но почали зустрічатися і шаленіли від кохання. Нам було тоді всього якихось двадцять-тридцять років. Хе-хе-хе. А зараз ми просто закохані. Хе-хе-хе.

Клаудія не зводила з чоловіка блискучих очей.

— Ми зустрілися на гастролях. Вона була «жінка-змія». Вона й зараз може згорнутися в клубок. Не збагну, навіщо мені такий великий «Б'юік»? Хе-хе-хе. Цілий рік я ходив на її виступи, доки добився-таки поцілунку. Відтак вона сказала, що закохалася в мене з першого погляду. Дивовижно, адже моему носу, на відміну від носа Ендрю, так не минулося. Мучиться зі мною все життя. Іноді жінки скрикують, побачивши мене. Так, Харрі?

— Так, — відповів Харрі. — Я розумію, про що ви.

Він подивився на Біргіту, і та мляво посміхнулася.

Витративши сорок п'ять хвилин на дорогу, хоча можна було доїхати й за двадцять, вони зупинилися коло будівлі міської ради, де Харрі з Біргітой подякували Джиму і вийшли. У місті теж дув вітер. Вони стояли на вітрі й не знаходили слів.

— Вельми незвичайна пара, — озвався нарешті Харрі.

— Так, — відповіла Біргіта. — Щасливі.

Вихор розкуйовдив крону дерева в парку, і Харрі здалося, що він бачив, як волохата тіль поспішає хутчіш сховатися.

— Куди тепер? — запитав він.

— До мене додому.

— Гарзд.

Здохлі мухи, винагорода і приманка

Біргіта встромила Харрі в зуби сигарету і піднесла запальничку:

— Заслужив.

Харрі подумав, що все не так уже й погано. І натягнув на себе простирadlo.

— Соромишся? — розсміялася Біргіта.

— Просто мене лякає твій хтивий погляд, — парирував Харрі. — Мені й самому не хочеться в це вірити, та все-таки я не машина.

— Справді? — Біргіта ніжно куснула його за нижню губу. — Тобі вдалося мене обдурити. Цей поршень...

— Ну-ну, кохана. Навіщо бути вульгарною саме зараз, коли життя таке прекрасне?

Вона обійняла його й поклала голову йому на груди.

— Ти обіцяв доказати історію до кінця, — прошепотіла вона.

— Так, звичайно. — Харрі глибоко зітхнув. — Зараз. Отож, як усе почалося. Коли я вчився у восьмому класі, в паралельний прийшло нове дівча. Звали її Кристина. А через три тижні вони з Тяр'є, моїм кращим другом, гітаристом, хлопцем з найбільшими зубами в класі, вже стали офіційною, всіма

визнаю парою. От тільки біда: вона була тією дівчиною, на яку я чекав усе своє життя.

Він замовк.

— І що ти зробив? — запитала Біргіта.

— Нічого. Чекав далі. Адже я залишався другом Тяр'є, і вона думала, що може спокійно теревенити зі мною про все на світі. Довіряти мені таємниці, коли у них не все ладилося, не знаючи, що я нишком радію і тільки й жду, як та билина роси з неба, слушної нагоди.

Він усміхнувся.

— Господи, як же я себе ненавиджу.

— Я шокована, — пробурмотіла Біргіта й ніжно провела рукою по його волоссю.

— Один наш друг зібрав у себе товаришів, коли предків не було вдома. Того дня у Тяр'є і його групи був виступ. Ми випили домашнього вина, і вночі ми з Кристиною сиділи на дивані й розмовляли. Потім ми вирішили краще роздивитися будинок і полізли на горище. Двері були замкнені, але Кристина знайшла ключ на гачку, і ми їх відчинили. На горищі стояло низеньке ліжко на ніжках і під запоною. Ми лягли поряд на покривало. Там були якісь чорні плями. Коли я зрозумів, що це дохлі мухи, мене аж пересмикнуло. Тисячі дохлих мух. Я бачив поруч її обличчя в білому ореолі подушки і чорному — дохлих мух. У голубуватому світлі повного місяця, який висів прямо над вікном, її шкіра здавалася прозорою.

— Ей! — Біргіта стрибнула на нього.

Харрі подивився на неї і вів далі:

— Ми розмовляли про все і ні про що. Лежали, не рухаючись і нічого не чуючи довкола. Вночі повз дім мчали машини, і по стелі проносилося світло фар, наповнюючи кімнату химерними тінями. Через два дні Кристина розсталася з Тяр'є.

Він ліг на бік, спиною до Біргіти. Вона притислася до нього.

— Що було далі, Ромео?

— Ми з Кристиною потай почали зустрічатися. Потім це перестало бути таємницею.

— А що Тяр'є?

— Ну, інколи люди поводяться просто як у романах. Тяр'є запропонував друзям вибирати: або він, або я. Можна сказати, проголосували одноголосно. За хлопця з найбільшими зубами в класі.

— Бідолаха. Ти залишився сам?

— Не знаю, що було найгірше. І кого в цьому звинувачувати: Тяр'є чи мене.

— Але ж ви з Кристиною були разом.

— Авжеж. Та все-таки зачарування минуло. Ідеал зник.

— Як це?

— Мені дісталася дівчина, яка кинула хлопця і пішла до його найкращого друга.

— А для неї ти став безпринципним типом, який зрадив кращого друга, щоб домогтися свого.

— Саме так. Це відчуття так і залишилося. Звичайно, не на поверхні, але десь глибоко в душі у нас тліло невисловлене взаємне презирство. Ніби ми разом вчинили ганебне вбивство.

— Еге ж, довелося задовольнитися далеко не ідеальними стосунками. Ласкаво просимо в реальність!

— Постарайся мене зрозуміти. Насправді, я гадаю, спільна провина зв'язала нас ще тісніше. І, напевно, деякий час ми дійсно кохали одне одного. Деякі дні... були бездоганними. Як краплі дощу. Як красива картинка.

Біргіта залилася сміхом.

— Мені подобається тебе слухати, Харрі. У тебе так блищать очі. Ніби ти переживаєш усе це знову. Тобі хотілося б повернутися в минуле?

— До Кристини? — Харрі замислився. — Я хотів би повернутися в той час, коли ми були разом. Але Кристина... Люди змінюються. Інколи хочеш повернутися до людини, якої більше немає. Зрештою, ти й сам змінюєшся. Час минає безповоротно. Більше ти його не проживеш. Сумно, але факт.

— Як перше кохання? — тихо запитала Бірґіта.

— Як... перше кохання, — сказав Харрі й погладив її по щоці. Потім знову зітхнув: — Бірґіто, я хотів тебе про щось попросити. Про одну послугу.

Від музики можна було оглухнути. Харрі напружував слух, щоб розібрати, що каже йому Теді. У того була нова окраса програми — дев'ятнадцятирічна Меліса, від якої «всі просто балдіють». Харрі мусив визнати, що Теді таки не перебільшує.

— Чутки. Ось що головне, — говорив Теді. — Скільки не рекламує і не торгуй, у результаті єдиний твій товар — це чутки.

І чутки зробили свою справу: вперше за чималий час клуб був майже повний. Після того, як Меліса показала номер «Ковбой і ласо», чоловіки повилазили на стільці й навіть жінки голосно аплодували.

— Дивись, — сказав Теді. — Не так важливо, що це новий номер. У нас, знаєш, його виконає десяток дівиць, та тільки от кому вони потрібні? Тут усе інакше: невинність і співпереживання.

Але з досвіду Теді знав, що така хвиля популярності швидко минає. По-перше, публіка постійно вимагає чогось ново-

го. А по-друге, в цій галузі існує жахлива тенденція — пожирати власних дітей.

— Для гарного стриптизу, ти знаєш, потрібне завзяття, — Теді намагався перекричати гуркіт диско. — Чотири виступи на день — це, ти знаєш, нелегко, і мало хто з дівчаток може зберегти своє завзяття. Втомлюються, забувають про публіку. Як часто я це бачив. Неважливо, наскільки вони популярні, досвідчене око розрізняє, коли зірка починає гаснути.

— Яким чином?

— Ну, їм же доводиться танцювати. Ти знаєш, слухати музику, вживатися в неї. Коли вони починають трохи випереджати ритм, це зовсім не від надміру почуттів, як багато хто думає. Навпаки, це означає, що вони втомилися, видохлись. До того ж вони мимоволі не завершують рухів і тим псують усе враження. Ти знаєш, коли анекдот старий як світ, його розповідають без тих подробиць, у яких уся сіль. Тут те ж саме, і з цим нічого не вдієш. Мову жестів не підробиш, а вона дуже впливає на публіку. Дівчина сама це відчуває і, щоб розслабитися й триматися бадьоріше, буває, трохи хильне перед виходом. А буває, що й не трохи. І тоді... — Теді затиснув пальцем одну ніздрю і втягнув повітря другою.

Харрі кивнув. Усе це було знайоме.

— Вона доходить думки, ніби порошок чудово замінить їй спиртне. До того ж, кажуть, від нього худнуть. День за днем доза збільшується. Спочатку вона вживає наркотики, щоб сповна викластися, потім просто не може без них обійтися. А невдовзі відчуває наслідки. Вона вже не в змозі зосередитися і починає ненавидіти п'яну горлату публіку. А одного чудового вечора вона просто втікає зі сцени. Зі сльозами, розгнівана. Свариться з менеджером, бере тиж-

неву відпустку, потім повертається. Але вона вже не відчуває настрою, працює нечітко, збивається з ритму. Публіки меншає, і дівчині доводиться йти на вулицю, на зовсім іншу роботу.

Так, Теді знав, що попереду їх чекають проблеми, але це попереду. А поки що корову треба дойти. Зараз ця корова стояла на сцені. І судячи з її вигляду, великих телячих очей та дорідного вимені, це була щаслива корова.

— Не повіриш, хто прийшов оцінити наш молодий талант, — Теді усміхнувся і протер лацкан піджака. — Хтось, так би мовити, з твоїх колег.

— Трохи стриптизу нікому не зашкодить.

— Не зашкодить, — повільно повторив Теді. — Але... Якщо рани не ятрити, вони й не печуть.

— Що ти хочеш сказати?

— Так, нічого, — відповів Теді. — Гарзд, змінимо тему. Чому ти повернувся, констеблю?

— Мене цікавлять дві речі. Та дівчина, яку знайшли в Сентенніал-парку, була не така вже безневинна, як здавалося. Аналіз крові показав велику кількість амфетаміну в крові. Провели окреме розслідування, і сліди привели нас сюди. І зокрема, ми з'ясували, що того вечора, перш ніж пропасти, вона виступала тут.

— Так, Барбара... Сумна історія... — Теді спробував надати обличчю сумного виразу. — Стриптизерка не надто талановита, але класне дівчисько. Що ви з'ясували?

— Ми сподівалися, ти нам допоможеш, Монгабі.

Теді нервово пригладив чорне волосся.

— Даруйте, констеблю. Вона була не з моїх дівчаток. Запитайте краще у Семмі, він, напевно, сьогодні тут з'явиться.

На мить величезний, затягнутий в атлас бюст заступив Харрі сцену. Відтак з'явився келих з різнобарвним коктейлем.

— А друга річ, констеблю? Їх, здається, було дві?

— До речі, мало не забув. Це особисте питання, Монґабі. Ти раніше бачив тут мого приятеля? — Харрі вказав на стійку бару. Чорношкірий парубійко в смокінгу, що стояв перед нею, помахав їм рукою.

Теді заперечливо похитав головою.

— Упевнений, Монґабі? Він відома людина. Можливо, невдовзі стане чемпіоном Австралії з боксу.

Пауза. Очі у Теді забігали.

— Що ти хочеш...

— У своїй вазі, зрозуміло. — Серед коктейльних парасольок і скибочок лимона Харрі відшукав трубочку й заходився цмулити напій.

Теді кисло посміхнувся.

— Констеблю, я, може, помиляюся, але мені здалося, ми щойно говорили дружньо.

— Ясна річ, — посміхнувся Харрі. — Але вперед забава, а тоді діло.

— Послухай мене, констеблю Ховлі. Ти даремно думаєш, ніби я був радий тому, що сталося минулого разу. Мені насправді шкода. Хоча, ти знаєш, ти теж винен. Коли ти сьогодні прийшов, я подумав, що було, те було. Знаєш, можна про все домовитися. Ми ж з тобою, констеблю, розуміємо один одного.

На секунду повисла мовчанка. Раптово музика стихла. Теді затримав дихання. Харрі, голосно сьорбаючи, всмоктав останні краплі коктейлю.

Теді проковтнув слину.

— Наприклад, я знаю, що у Мелісі немає особливих планів на вечір, — він благально поглянув на Харрі.

— Дякую, Монґабі, звучить непогано, але часу в мене замало. Зроблю що хотів та піду собі.

Він дістав з-за пазухи чорну поліцейську палицю.

— Так багато справ, що навіть не знаю, чи встигну побити тебе до півсмерті, — пожалівся Харрі.

— Якого біс...

Харрі підвівся.

— Сподіваюся, сьогодні чергують Джеф з Іваном. Мій приятель хотів з ними познайомитися. Ти знаєш.

Теді спробував підвестися зі стільця.

— Заплющ очі, — сказав Харрі й ударив.

— Слухаю.

— Алло, це Еванс?

— Можливо. А хто говорить?

— Привіт. Це Біргіта. Подружка Інгер зі Швеції, пам'ятаєш? Ти бачив мене кілька разів у «Олбері». У мене довге світле, злегка рудувате волосся. Пригадуєш?

— Звичайно, пам'ятаю. Так ти Біргіта? Як справи? Звідки в тебе мій телефон?

— По-різному. *You know*¹. Шкода Інгер, і таке інше. Але ти й так знаєш, не буду тебе засмучувати. Твій номер мені дала Інгер на випадок, якщо треба буде подзвонити їй у Німбін.

— Зрозуміло.

— До речі, я тут дізналася, що в тебе є те, що мені потрібно, Евансе.

— Он як? І що це, зокрема?

— Ну те саме...

— Зрозумів. Не хочу тебе засмучувати, але боюся, ти не за адресою. Послухай... е, Біргіто...

— Ні, ти не зрозумів. Мені конче треба з тобою побачитися.

---

¹ Ти розумієш (англ.).

— Спокійно. Повно людей, які дістануть те, що ти хочеш. Є навіть «гаряча лінія» — можеш подзвонити. Тільки зайво-го не бовкай. Вибач, якщо розчарував.

— Те, що мені потрібне, — на літеру «м», а не на «г». А це є тільки в тебе.

— Бредня.

— Та знаю, дехто теж продає, але їм я не довіряю. Мені потрібно багато. І я добре заплачу.

— Біргіто, я не маю часу. Будь ласка, не телефонуй мені більше.

— Почекай! Я можу... я дещо знаю. Знаю, що тобі подобається.

— Подобається?

— Від чого ти... тащишся.

— Постривай.

...

— Вибач, довелось декого виставити з кімнати. Тут справжній дурдом. Ну? І що ж мені, по-твоєму, подобається?

— Розмова не телефонна, але... Але в мене біляве волосся і... і мені це теж подобається.

— Оце так-так! І все-бо ти знаєш. Я думав, Інгер нікому про це не розповідала.

— Коли ми зустрінемося, Евансе? Ну ж бо!

...

— Післязавтра я лечу до Сіднея, але можу прилетіти раніше.

— Так!

— Гм.

— Коли ми...

— Тихіше, Біргіто, я думаю.

...

— Гаразд, Біргіто, слухай уважно. Завтра о восьмій вечора підеш по Дарлінгхерст-роуд. Зупинися ліворуч, коло бару

«Голодний Джон». Побачиш чорний «Хольден» із затемненим склом. Якщо до восьмої тридцять його там не буде, йди геть. І постарайся, щоб я бачив твоє волосся.

— Востанне? Ну, якось уночі Кристина мені несподівано зателефонувала. Здається, вона була п'яна. За щось лаяла — не пам'ятаю. Напевно, за те, що я зруйнував її життя. Їй частенько здавалося, ніби навколишні постійно руйнують те, що їй удається створити.

— Знаєш, так буває у дівчаток, які виростили самі, граючись у ляльки, — зауважила Біргіта.

— Можливо. Але знову ж таки, я не пам'ятаю. Та я й сам, напевно, був не надто тверезий.

Харрі звівся на лікті й поглянув на море. Хвилі здіймалися, біле шумовиння на мить повисало в повітрі і, виблискуючи на сонці битим склом, опадало на скелі біля Бонді-Біч.

— А потім я її бачив одного разу. Вона зайшла навідати мене в лікарні, тоді, після аварії. Коли я розплющив очі й побачив її поряд з ліжком, бліду, майже прозору, то спочатку подумав, що сплю. Вона була така вродлива, як у перший день нашого знайомства.

Біргіта штовхнула його в бік.

— Я щось не те сказав? — запитав Харрі.

— Ні-ні, кажи далі, — хихикнула вона і перевернулася на живіт.

— Та що ж це таке? Взагалі-то, коли я розповідаю про своїх колишніх пасій, тобі слід було б хоч трішки ревнувати, га? А тобі, я дивлюся, подобаються розповіді про моє бурхливе минуле. Ще деталі тобі подавай!

Біргіта подивилася на нього поверх сонячних окулярів.

— Мені приємно чути, що в мого мачо-копа колись були почуття. Хоча все в минулому.

— У минулому? Що ти маєш на увазі?

— Цей твій вистражданий роман давно закінчився, і скільки б переживань у ньому не було, тепер уже немає чого хвилюватися.

Харрі похитав головою:

— Неправда. Ти сама знаєш.

— Справді. Все гаразд, Харрі. Зараз усе гаразд. На одну мить спалахнуло — і все. Розповідай далі. Якщо подробиці будуть надто болючі, я скажу. Потім я все одно відіграюся, коли розповідатиму свою історію. — І вона вдоволено занурилася в теплий пісок. — Я хотіла сказати, історії.

Харрі обтрусив пісок у неї зі спини.

— Ти впевнена, що не обгориш? Таке сонце, а шкіра у тебе...

— Це ви натирали мене кремом, пам'ятаєте, пане Холе?

— Я подумав, що сонце зараз активне. Гаразд, проїхали. Просто не хочу, щоб ти обгоріла.

Харрі поглянув на її ніжну шкіру. Коли він попросив Бірґіту про послугу, та погодилася відразу ж, не вагаючись ані миті.

— Розслабся, татусю, й розкажуй далі.

Вентилятор не працював.

— Чорт, знов за рибу гроші! — Водкінс був спробував його крутити. Марна справа. Мертвий шматок алюмінію і здохла електроніка.

— Кинь, Ларрі, — пробурчав Маккормак. — Хай Лора принесе новий. Зараз не до таких дурниць. Ларрі?

Водкінс роздратовано відклав вентилятор.

— Все готово, сер. У тому районі в нас буде три автомобілі. На міс Енквіст — радіопередавач з мікрофоном, щоб ми будь-якої миті знали, де вона і що відбувається. За планом, вона

приведе його до себе додому, де чекатимемо ми — Ховлі, Леб'є і я сам, відповідно — в шафі в спальні, на балконі та поряд з будинком. Якщо щось станеться в машині або вони поїдуть не туди, три наші автомобілі поїдуть за ними.

— Тактика?

Юн поправив окуляри.

— Її завдання — змусити його прохопитися про вбивства, сер. Можливо, налякати, сказати, що Інгер Холтер розповідала їй про його сексуальні схильності, а вона розповість поліції. Може, він швидше себе видасть, якщо буде впевнений, що вона не зможе вийти.

— Коли втрутимося ми?

— Як тільки запишемо на плівку достатньо доказів. У гіршому разі — коли він нападе.

— Ризик?

— Звичайно, не без цього, але людину так відразу не задушиш. Ми з неї очей не спустатимемо.

— А якщо він озброєний?

Юн знизав плечима:

— Виходячи з того, що нам про нього відомо, навряд щоб у нього виявилася зброя, сер.

Маккормак підвівся й почав ходити по кімнаті, хоча вільного місця було мало. Харрі він нагадав старого товстого леопарда, якого він у дитинстві бачив у зоопарку. Клітка була такою затісною, що задні лапи в нього ще йшли в один бік, коли передні поверталися в інший. Туди-сюди. Туди-сюди.

— А раптом він захоче сексу до розмов?

— Вона відмовиться. Скаже, що передумала, що говорила так, тільки щоб дістати морфій.

— І дозволить йому піти?

— Ми б не лізли у воду, коли б не були впевнені, що зможемо зловити рибу, сер.

Маккормак закусив верхню губу:

— А чому вона зголосилася?

Стало тихо.

— Бо не любить насильників і вбивць, — відповів Харрі після довгої паузи. — Особливо якщо вони вбивають її знайомих.

— А ще?

Запала ще довша пауза.

— Тому що я її попросив, — нарешті сказав Харрі.

— Можна тебе потурбувати, Юне?

Юн Сує підвів погляд від монітора і посміхнувся:

— *Sure, mate*¹.

Харрі сів у крісло. Старанний китаєць щось друкував, одним оком позираючи на екран, а другим — на Харрі.

— Нікому не кажи, Юне, але я не надто в це вірю.

Юн припинив друкувати.

— Я гадаю, що Еванс Вайт — це хибний слід, — вів далі Харрі.

— Чому? — здивувався Юн.

— Складно пояснити, але дещо не йде мені з думки. У лікарні Ендрю намагався мені щось повідомити. І ще раніше — теж.

Харрі замовк. Юн розуміюче кивнув.

— Він намагався пояснити, що рішення ближче, ніж мені здається. Я вважаю, Ендрю з якоїсь причини не міг сам заарештувати винного. Йому потрібний був хтось зі сторони. Наприклад, я, норвежець: як приїхав, так і поїду. Коли я думав, що вбивця — Отто Рехтнагель, то припускав, що Ендрю не може затримати близького друга. А тепер розумію, що це хтось інший.

---

¹ Звісно, дружище (англ.).

Юн відкашлявся:

— Я не говорив, Харрі, але коли Ендрю розшукав того свідка, який у день убивства бачив Еванса Вайта в Німбіні, я насторожився. А тепер думаю, що в Ендрю була інша причина прикривати Вайта. Той мав над ним владу. Він знав, що Ендрю — наркоман. І міг зробити так, щоб його вигнали з поліції й посадили до в'язниці. Мені це не подобається, але раптом Ендрю і Вайт уклали угоду, за якою Ендрю повинен був захищати Вайта?

— Дуже складно, Юне, але так, я теж про це думав. І відкинув цю версію. Пригадай: саме Ендрю допоміг нам «вирахувати» і знайти Вайта за фотографією.

— Та-а-ак, — Юн почухав потилицю олівцем. — Ми впералися б і самі, але згаяли б час. Знаєш, як часто в таких випадках вбивцею виявляється коханець? У п'ятдесяти восьми відсотках зі ста. Після того, як ти переклав листа, Ендрю знав, що ми постараємося знайти таємного коханця Інгер Холтер. І якщо він хотів прикривати Вайта, то цілком міг про людське око допомагати нам. Тебе, наприклад, не здивувало, що він на фотографії впізнав місто, яким колись гуляв, обкурившись?

— Можливо, Юне, не знаю. Все одно, не думаю, що з цього щось вийде. Хоча, можливо, вбивця — справді Еванс Вайт. Але якби я так думав, нізащо не став би вплутувати в це Бірґіту.

— А хто ж, по-твоєму, вбивця?

— Маєш на увазі, кого я підозрюю цього разу?

Юн посміхнувся:

— Авжеж.

Харрі потер ший.

— Я вже двічі здіймав тривогу, Юне. Коли втретє кричиш «Вовк!», тобі більше не вірять. Отже тепер мені треба знати напевно.

— А чому ти прийшов до мене, Харрі? Чому не до когонебудь з начальства?

— Тому що ти можеш дещо з'ясувати тайкома. Так, щоб ніхто не дізнався.

— Щоб ніхто не дізнався?

— Знаю, звучить підозріло. І знаю, тобі є що втратити — навіть більше, ніж решті. Та крім тебе, Юне, мені ніхто не допоможе. Ну то що?

Юн пильно на нього поглянув.

— Це допоможе знайти вбивцю, Харрі?

— Сподіваюся.

Неприємність і прогулянка парком

— «Браво», прийом!

Клацання.

— Рація працює як треба! — гукнув Леб'є. — Як у вас?

— Нормально, — відповів Харрі.

Він сидів на заправленому ліжку й дивився на фотографію Біргіти на нічному столику. Фото з конфірмації. Така юна, серйозна і незвична — з кучериками і без веснянок, яких, звісно, не видно через те, що фотографію перетримали під час зйомки. Біргіта погано вийшла на цій світлині. Вона говорила, у неї є й інша, яка може поліпшити настрій у важкі дні — мовляв, усе не так погано.

— Який план? — крикнув Леб'є з кухні.

— Через п'ятнадцять хвилин вона вийде з «Олбері». Там хлопці закріплюють на ній передавач.

— Її довезуть до Дарлінгхерст-роуд?

— Ні. Ми не знаємо, де саме зараз Вайт. Він може побачити, як вона виходить з машини, і щось запідозрити. Від «Олбері» вона піде пішки.

Почувся голос Водкінса:

— Все чудово. Звідси можна непомітно спостерігати за ними. Ми весь час бачитимемо дівчину, Ховлі. Де ти, Ховлі?

- Тут, сер. Я почув. Чудово, сер.
- Як рація, Леб'є?
- Контакт, сер. Усі на місцях. Можна починати.

Харрі знову й знову все зважував. Знаходив «за» і «проти». Сперечався сам із собою. Пробирав поглянути під різними кутами. І нарешті вирішив: хай думає, що їй завгодно, вважає це банальністю, дитячістю, хитрим прийомом. Розгорнув дику червону троянду, яку приніс із собою, і поставив у склянку на нічному столику, поряд з фотографією.

Далі замислився. Раптом її це драгуватиме? Що коли Еванс Вайт, побачивши троянду поряд з ліжком, запитає її? Він обережно торкнувся колючок. Ні. Біргіта, навпаки, відчуженого підтримку, це додасть їй сил.

Він поглянув на годинник. Восьма.

— Гей, час починати! — гукнув він у вітальню.

Щось було не так. Харрі не чув, що вони говорять, але до нього долидало потріскування рації у вітальні. Надто часто. Всі знали, що їм робити, і якби все йшло за планом, не треба було б так часто переговорюватися.

— Чорт, чорт, чорт! — вилаявся Водкінс.

Леб'є зняв навушники, обернувся до Харрі.

— Вона не з'являється, — сказав він.

— Що?!

— Рівно о восьмій п'ятнадцять вона вийшла з «Олбері». Звідти до Кінгз-Крос не більше десяти хвилин ходу. Минуло вже двадцять п'ять.

— Здається, ви говорили, що весь час за нею стежитимете!

— Починаючи з місця зустрічі. Раніше не можна.

— А мікрофон? Коли вона виходила, на ній уже був передавач.

— Контакт пропав. Був — і раптом пропав. Відразу ж.

— Карта є? Куди вона пішла? — Харрі говорив тихо й швидко.

Леб'є дістав із сумки карту Сіднея. Харрі знайшов Паддінгтон і Кінгз-Крос.

— Яким шляхом вона мала йти? — запитав Леб'є по рації.

— Найкоротшим. По Вікторія-стрит.

— Ось, — сказав Харрі. — До рогу Оксфорд-стрит і по Вікторія-стрит, повз лікарню Сент-Вінсент і Грін-парк, до перехрестя з Дарлінгхерст-роуд і ще двісті метрів до бару «Голодний Джон». Простіше не буває!

Водкінс узяв мікрофон:

— Сміте, пошліть дві машини на Вікторія-стрит, на пошуки дівчини. Попросіть допомогти тих, хто залишився в «Олбері». Одній машині залишатися коло «Голодного Джона» на випадок, якщо вона з'явиться. Дійте швидко і, якщо можна, безшумно. Як тільки щось з'ясується, доповідайте.

Водкінс відкинув мікрофон.

— Чорт забирай! Що відбувається? Її збили? Пограбували? Згвалтували? Чорт, чорт!

Леб'є і Харрі презирнулися.

— Що, коли Вайт їхав по Вікторія-стрит, впізнав її і посадив у машину? — припустив Леб'є. — Адже він бачив її раніше, в «Олбері», міг упізнати.

— Передавач, — сказав Харрі. — Він повинен працювати!

— «Браво!» «Браво!» Говорить Водкінс. Ви отримуєте сигнал передавача? Справді? Напряма «Олбері»? Отже, вона недалеко. Швидше, швидше! Добре. Кінець зв'язку.

Троє сиділи мовчки. Леб'є крадькома зиркнув на Харрі.

— Запитай, чи не бачив хто машину Вайта, — сказав Харрі.

— «Браво», прийом. Говорить Леб'є. Чи бачив хто чорний «Хольден»?

— *Negative*¹.

Водкінс схопився і, стиха лаючись, заходив по кімнаті. Харрі, що весь час сидів навпочіпки, раптом відчув, як у нього засмоктало під ложечкою.

Рація знову затріскотіла:

— «Чарлі», я «Браво», прийом.

Леб'є натиснув на кнопку гучного зв'язку.

— «Браво», я «Чарлі», слухаю, прийом.

— Говорить Штольц. Сумочку з передавачем знайшли в Грін-парку. Дівчини немає.

— Сумочка? — перепитав Харрі. — А хіба передавач не на ній?

Водкінс засмикався:

— Напевно, забув сказати, але ми обговорювали, що буде, якщо він стане її обіймати... е-е, торкати і... ну ти розумієш. Словом, доторкнеться до неї. Міс Енквіст погодилася, що буде надійніше помістити передавач у сумочку.

Харрі вже надяг куртку.

— Куди ти? — запитав Водкінс.

— Він її чекав, — сказав Харрі. — Можливо, йшов за нею від «Олбері». Вона навіть скрикнути не встигла. Думаю, він скористався хусткою з ефіром. Як з Отто Рехтнагелем.

— Посеред вулиці? — поморщився Леб'є.

— Ні. У парку. Я йду туди. У мене там є знайомі.

Джозеф без упину кліпав очима. Він був такий п'яний, що Харрі хотілося завити від безсилля.

— Я вирішив, що вони обнімаються, Харрі.

---

¹ Аж ніяк (*англ.*).

— Я це чую в четвертий раз, Джозефе. Який він на вигляд? Куди вони пішли? У нього була машина?

— Ми з Міккою бачили, як він тягнув її через парк. І вирішили, що вона ще п'яніша за нас. Думаю, Мікка їй навіть позаздрив. Хі-хі. А ось і сам Мікка. Він з Фінляндії.

Мікка, що явно перебрал, лежав на сусідній лавці.

— Дивися на мене, Джозефе. Не моргай! Я повинен її знайти. Розумієш? Той тип — убивця.

— Я стараюся, Харрі. Правда, стараюся. Чорт, я справді хочу тобі допомогти.

Джозеф заплющив очі й від жалості до себе приклав долоню до лоба.

— У цьому парку темно, як у ямі. Я погано розгледів. Здається, він був здоровенний.

— Товстий? Високий? Світлий? Темний? Кульгавий? Бородатий? В окулярах? У капелюсі?

У відповідь Джозеф закотив очі:

— *Do ya have a fig, mate? Makes me kinda think better, ya know*¹.

Та всі сигарети світу не могли зараз вигнати з голови Джозефа хмільний туман. Віддавши йому всю пачку, Харрі велів йому розпитати Мікку, коли той прокинеться. Не надто, щоправда, на це сподіваючись.

До квартири Біргіти Харрі повернувся о другій годині ночі. Леб'є, все ще в навушниках, співчутливо поглянув на нього:

— *Gave it a burl, did ya? No good, ay?*²

Харрі не зрозумів жодного слова, але ствердно кивнув:

---

¹ А сигаретки не знайдеться, друже? Сам знаєш, мені так краще думається (англ.).

² Пошукав? Глухо? (Англ.)

— *No good*¹, — і повалився в крісло.

— А в дільниці що? — продовжував Леб'є.

Харрі пошукав був у кишені сигарети, але згадав, що віддав їх Джозефу.

— Бедлам. Водкінс зовсім з катушок злетів. Зараз мало не по всьому Сіднею, як безголові курки, носяться машини з сиренами. Про Вайта відомо тільки, що він із самого ранку вирушив з Німбіна до Сіднея. Відтоді його ніхто не бачив.

Він стрельнув сигарету в Леб'є. Вони мовчки закурили.

— Йди додому, поспи зо дві години, Сергію. Я залишусь тут на ніч, на випадок якщо Біргіта з'явиться. Не вимикай рацію, я стежитиму.

— Я теж можу тут залишитися на ніч, Харрі.

Харрі похитав головою:

— Йди додому. У разі потреби я тобі потелефоную і розбуджу.

Леб'є надів на голомозу голову бейсболку з емблемою команди «Ведмедів». Біля дверей він обернувся:

— Ми знайдемо її, Харрі. Я відчуваю. *So hang in there, mate*².

Харрі поглянув на Леб'є. Цікаво, сам він у це вірить?

Залишившись сам, Харрі відчинив вікно і поглянув на дахи будинків. Стало прохолодніше, але повітря було тепле як і раніше і пахло містом, людьми та їжею з усіх кінців світу. Чудова ніч в одному з чудових міст планети. Він поглянув на зоряне небо. Безодня миготливих вогників, які здаються живими, якщо довго на них дивишся. Марна краса.

Він обережно спробував розібратися у своїх відчуттях. Обережно, адже боявся поринути в них відразу. Тільки не

---

¹ Глухо (англ.).

² Тримайся, друже (англ.).

зараз. Спочатку приємні спогади. Трохи. Він не знав, зроблять вони його сильнішим чи слабшим. Обличчя Біргіти в його долонях. Її сміх. Спогади завдавали болю. Краще триматися від них подалі. Але він занурювався в них усе глибше, щоб відчувати їхню силу.

Йому раптом здалося, ніби він у підводному човні на самому дні глибокого моря відчаю і безвиході. Море натискало і хотіло прорватися всередину. Корпус уже тріщав по швах, але Харрі сподівався, що він витримає. Справді, він же недаремно вчився контролювати свої відчуття. Він подумав про душі, які, коли вмирає тіло, перетворюються на зірки, але не поспішав шукати її на небі.

Дві розмови з убивцею, птах кукабурра та швидкоплинний сон

Після аварії Харрі часто запитував себе, чи хотілося б йому щось змінити. Опинитися на місці товариша — врізатися головою в стовп на Серкедалсвеене і бути з честю похованим у присутності скорботних батьків і почесної варти, а потім перетворитися для всіх на вицвілий, проте дорогий спогад, у фотографію на першому поверсі поліцейської дільниці. Приваблива, що не кажи, альтернатива тій брехні, з якою він приречений жити, того приниження, що гірше за провину й ганьбу.

Безглузде, болісне питання. Але відповідь, яку Харрі знайшов, дала йому сили почати все заново. Ні, він нічого б не міняв. Він був радий, що вижив.

Щоранку в лікарні, сонний і очамрілий від пігулок, він прокидався з відчуттям, ніби щось не так. Звичайно за мить свідомість поверталася, він згадував, хто він і де знаходиться. І все, що сталося. Але наступною думкою було: «Ти ще живий, ти не кінчена людина». Не так багато, але тоді Харрі цього було досить.

Коли його виписали, то послали до психіатра.

— Трохи запізно, — сказав психіатр. — Ваша підсвідомість, очевидно, вже визначилася зі своїм ставленням до

минулого, і на перший вибір ми вплинути не зможемо. Наприклад, вона могла почати витіснити минуле. Але якщо все так погано, треба спробувати щось змінити.

Харрі знав, що підсвідомість говорила йому одне: як добре залишитися живим. І він не хотів, щоб психіатр це змінював. Більше він до психіатра не ходив.

Потім він зрозумів, що не треба намагатися впоратися з усіма почуттями разом. По-перше, він і сам до пуття в них не розібрався. Принаймні, не цілком. Не можна впоратися з невідомим. По-друге, легко здолати ворога, якщо битву розділити на кілька коротких сутичок, щоб противника можна було вивчити, виявити його слабкі сторони і нарешті розбити. Це так само, як класти папір у паперорізку. Покладеш надто багато — машина збунтується й відразу ж зупиниться. Доведеться починати знову.

Якось колега запросила Харрі на званий обід, де він познайомився з психологом. Коли Харрі розповів йому, як він переборює почуття, психолог здивувався:

— Війна? Паперорізка? — і з тривогою поглянув на нього.

Харрі розплющив очі. Крізь занавіски пробивалися перші вранішні промені. Він поглянув на годинник. Шоста. Рація затріщала:

— Говорить «Дельта». «Чарлі», прийом.

Харрі підхопився з дивана, схопив мікрофон.

— «Дельта», говорить Ховлі. Що у вас?

— Ми знайшли Еванса Вайта. Нам анонімно подзвонила жінка, що бачила його в районі Кінгз-Крос. Ми послали за ним три машини. Зараз його допитують.

— Що він говорить?

— Він усе заперечував, доки ми не прокрутили запис телефонної розмови з міс Енквіст. Тоді він зізнався, що після

восьмої тричі проїздив повз бар «Голодний Джон» у білій «Хонді». Та її не побачив, тому повернувся до себе на квартиру, яку винаймає. Пізніше вирушив до клубу, де ми його й узяли. До речі, свідок, що донесла на нього, запитувала про тебе.

— Так я й подумав. Її звать Сандра. Ви обшукали його квартиру?

— Так. *Nada*¹. Порожньо. Сміт упізнав білу «Хонду» й підтвердив, що вона справді тричі проїхала повз бар, коли він чергував біля «Голодного Джона».

— А чому він був не в чорному «Хольдені», як домовлялися?

— Вайт каже, він збрехав про машину — боявся, що міс Енквіст його обманює, — *in case of a set-up*². Щоб кілька разів проїхати непоміченим і переконатися, що все чисто.

— Добре. Їду. Ви поки що зателефонуйте і розбудіть рещту.

— Вони вже дві години як розїхалися по домівках, Ховлі. Всю ніч були на ногах, і Водкінс просив...

— Мені начхати, що просив Водкінс. Дзвоніть усім!

Вентилятор знову повісили старий. Невідомо, чи пішов відпочинок йому на користь, але він протестував, коли його повернули із заслуженого відпочинку.

Нарада закінчилася, та Харрі залишився в кімнаті. Він геть змок. На столі перед ним стояв телефон. Харрі заплющив очі і щось пробурмотів собі під ніс. Потім підняв слухавку і набрав номер.

— *Hello?*

— Це Харрі Ховлі.

---

¹ Нічого (англ.).

² На випадок пастки (англ.)

— Харрі. Приємно, що я не один прокинувся в неділю в таку рань. Хороша звичка. Я чекав твого дзвінка, Харрі. Ти там сам?

— Так, сам.

Пауза, далі сопіння:

— *You're on to me, aren't ya, mate?*¹

— Тепер я зрозумів, що це ти.

— Добра робота, Харрі. А зараз ти дзвониш, щоб я тобі дещо повернув, *right?*²

— Вгадав.

Харрі витер піт з чола.

— Ти ж розумієш, Харрі, що я мусив так вчинити?

— Ні. Ні, не розумію.

— Ну ж бо, Харрі, адже ти не такий дурний. Коли я почув, що хтось почав копати, то зрозумів, що це ти. Сподіваюся лише — заради тебе ж самого, — що в тебе не забракло розуму нікому нічого не розказувати. Я правий?

— Я нікому нічого не сказав.

— Тоді в тебе ще є шанс побачити свою руденьку подругу.

— Як ти це зробив? Як ти її викрав?

— Я знав, коли вона вийде з бару, і чекав у машині поряд з «Олбері». Потім поїхав за нею назирці. Коли вона увійшла до парку, я подумав — треба попередити її, що увечері по парку ходити небезпечно. Вискочив з машини й погнався за нею. Відтак дав їй понюхати свою хустку, а потім допоміг дістатися до машини.

Харрі зрозумів, що про передавач у сумочці йому нічого не відомо.

— Що я повинен робити?

---

¹ Ти мене розкусив, еге ж? (Англ.)

² Правильно? (Англ.)

— Який ти нервовий, Харрі. Розслабся. Я попрошу небагато. Продовжуй працю. Біргіта сказала, що головний підозрюваний — торговець наркотиками, такий собі Еванс Вайт. Умисно чи ні, але він та такі, як він, щороку вбивають більше людей, ніж я за все життя. А це немало. Хе-хе. Гадаю, не варто пояснювати, що я хочу, щоб Еванс Вайт зазнав покарання за всі свої злочини. І за мої. Можливо, переконливим доказом будуть сліди крові та часточки шкіри Інгер Холтер у домі Вайта? Якщо вже ти маєш знайомого патологоанатома, хай він дасть тобі докази, які ти зможеш підкинути на місце злочину. Хе-хе. Жартую. А може, я сам можу їх тобі надати, га, Харрі? Може, у мене знайдеться кров жертв, часточки їхньої шкіри, волоски? Може, вони десь зберігаються, розкладені в пластикові пакетики? Про всяк випадок. Ніколи не знаєш, що може знадобиться. Хе-хе.

Харрі стискав у руці холодну слухавку і намагався дати лад думкам. Здається, цей тип не здогадується, що поліція знає про пропажу Біргіти і переглянула особу підозрюваного. Отже, Біргіта не сказала йому, що поліцейські сподівалися затримати Вайта з її допомогою. Він схопив її під носом у поліції, сам того не відаючи!

Голос у слухавці перервав його роздуми:

— Приємна пропозиція, га, Харрі? Вбивця допомагає тобі запроторити за ґрати іншого ворога суспільства. Гаразд, давай укладемо угоду. Маєш... скажімо, 48 годин, щоб усе залагодити. Сподіваюся, вечірній випуск новин вівторка мене потішить. А доти даю слово поводитися з рудою, як справжній джентльмен, з усією пошаною. Якщо ти порушиш свою частину угоди, боюся, середу вона не переживе. Зате у вівторок гарантую їй надзвичайний, незабутній вечір.

Вентилятор обертався, дико завиваючи. Харрі поклав слухавку і подивився на свої руки. Вони тремтіли.

— Якої ви думки, сер? — запитав Харрі.

Непохитна широка спина перед дошкою воружнулася.

— Треба брати цього диявола, — сказав Маккормак. — Доки не зібralися решта, Харрі, розкажи, коли саме ти зрозумів, що це він?

— По правді кажучи, сер, зрозуміти було не так уже й важко. Але спочатку, коли в мене с'ягнув такий здогад, я не повірив. Після похорону мене підвозив Джим Коннолі, давній товариш Ендрю по боксу. З ним була дружина. Коли вони познайомилися, вона виступала в цирку. Він сказав, що цілий рік щодня приходив на її виступи, перш ніж освідчитися в коханні. Спочатку мені це не спало на думку, але потім я замислився: раптом він говорив буквально? Інакше кажучи, у них була можливість бачитися щодня. Тоді я нарешті втямив — коли ми з Ендрю були в Літгау, команда Джима Чайверса виступала у великому шатрі. Був там і парк атракціонів. Тож я попрохав Юна зателефонувати до квиткової каси Чайверса й перевірити. Достоту, це підтвердилося. Команда Джима Чайверса майже завжди гастролює у складі цирку шапіто або парку атракціонів. Зранку Юну надіслали відомості про минулі турне — виявилось, останніми роками Джим Чайверс гастролював з цирковою трупю. Трупою Отто Рехтнагеля.

— Ясно. Отже, боксери, коли вчинялися злочини, були десь поруч. Але ж у Ендрю в команді Чайверса багато знайомих.

— Ендрю познайомив мене лише з одним. Треба було докумекати, що в Літгау він мене возив зовсім не для того, щоб розслідувати банальне згвалтування. Тувумба був для Ендрю майже як син. Вони багато чого пережили разом. З усіх його підопічних він один став для Ендрю рідним. І хоча Ендрю Кенсінгтон ніколи б не зізнався в теплих почуттях до

своїх одноплемінників, Тувумбу він, здається, любив саме тому, що вони обидва були аборигенами. Тому Ендрю не міг заарештувати його сам. Всі його моральні переконання, природжені й набуті, зникали мов дим, коли йшлося про відданість своєму народові й любов до Тувумби. Ніхто не знав, яка страшна боротьба весь час тривала в його душі. Він повинен був зупинити маніяка і при цьому не вчинити дітовбивство. Для цього йому й знадобився я, стороння людина, яку можна було підштовхнути до мети.

— Кажеш, Тувумба?

— Тувумба. Ендрю дізнався, що всі вбивства — його робота. Можливо, йому розповів про це Отто Рехтнагель, що страждав через нещасне кохання, коли Тувумба його покинув. Можливо, Ендрю узяв з нього слово нічого не повідомляти поліції, щоб не стати учасником затримання злочинця. Але, гадаю, Отто готовий був розколотися. Безперечно, він потерпав за своє життя, адже зрозумів: Тувумбі не потрібен живий екс-коханець, який може видати його, коли тільки заманеться. Тувумбі було відомо, що Отто спілкується зі мною і що гра може скінчитися будь-якої миті. Тоді він вирішив убити його під час вистави. Вони й раніше гастролювали зі схожою програмою, тож Тувумба знав, коли краще діяти.

— А чому не вбити Отто у нього вдома? У нього ж були ключі?

— Я й сам над цим голову сушу. — Харрі замовк.

Маккормак помахав рукою:

— Харрі, не бійся, висловлюй своє припущення. Шкоди від цього не буде.

— Гординя.

— Гординя?

— Тувумба не тільки психопат, він ще й фанфарон. Не можна недооцінювати гординю. Вбивства на сексуальному

грунті можна пояснити одержимістю, але це вбивство він збирався вчинити з необхідності. Руки в нього були розв'язані, манія не змушувала його наслідувати якийсь зразок. З'явилася можливість скоїти ефектне вбивство, яке увінчало б його життя. Можна сказати, це йому вдалося — «вбивство клоуна» згадуватимуть і тоді, коли про вбитих дівчат уже забудуть.

— Гаразд. І коли Ендрю дізнався, що ти збираєшся заарештувати Отто, то втік з лікарні, щоб нас зупинити?

— Мені здається, він поїхав відразу до Отто, щоб поговорити з ним, підготувати до арешту, сказати, як важливо для нього мовчати про Тувумбу, щоб ні Отто, ні Ендрю не були причетними до цієї справи. Заспокоїти його, сказати, що Тувумбу все одно схоплять, як Ендрю й планував, треба тільки трохи зачекати. І щоб я зачекав. Але щось пішло не так. Не знаю що, але не сумніваюся, що Ендрю Кенсінгтона кінець кінцем убив Тувумба.

— Чому ти такий упевнений?

— Інтуїція. Здоровий глузд. І ще — одна маленька деталь.

— Яка?

— Коли я відвідував Ендрю, він сказав, що завтра до нього прийде Тувумба.

— І що?

— У лікарні Сент-Етьєн відвідувачів записують на вході. Юн потелефонував до лікарні, і вони перевірили, хто дзвонив або приходив до Ендрю після мене.

— Говори ясніше, Харрі.

— Якби щось сталося, Тувумба зателефонував би Ендрю до лікарні й залишив повідомлення. А оскільки він цього не зробив, отже, ніяк не міг дізнатися про відсутність Ендрю, не доходячи до реєстратури. Але тоді б його відмітили в книзі відвідувачів. Отже...

— Отже, він сам убив його вчора ввечері.

Харрі розвів руками:

— Навіщо йому йти до того, кого вже немає, сер?

Неділя була довга. Вона видалася Харрі довгою з самого ранку. Всі зібралися в кімнаті для нарад і один поперед одного намагалися продемонструвати свою кмітливість.

— Отже, ти дзвониш йому на мобільний, — сказав Водкінс. — І перевіряєш, чи він удома.

Харрі заперечливо похитав головою:

— Він обережний і ховає Бірґіту в іншому місці.

— Може, у нього вдома ми знайдемо яку-небудь зачіпку? — припустив Леб'є.

— Ні! — категорично заперечив Харрі. — Якщо він дізнається, що ми побували в нього вдома, то зрозуміє, що я все вибавкав, і тоді Бірґіті кінець.

— Ну, для цього він повинен спочатку прийти додому, а ми будемо вже наготові й схопимо його, — не здавався Леб'є.

— А раптом він і це передбачив і зуміє вбити Бірґіту без своєї присутності? — відповів Харрі. — Що, коли вона лежить де-небудь зв'язана, а Тувумба не скаже нам, де? — Харрі обвів товаришів поглядом. — Наприклад, він установив бомбу, яка вибухне через певний час.

— Стоп! — Водкінс лягнув по столу. — Не треба все перетворювати на сюжет для коміксу! Як це насильник раптом перетвориться на підричника? Час іде, й можна просто протирати штани. Але я вважаю, непогано було б заглянути до Тувумби додому. І поставити там добрячу мишоловку.

— Він не такий дурень! — сказав Харрі. — Ви розумієте, що так ми ставимо життя Бірґіти під загрозу?

Водкінс похитав головою:

— Не хотів цього казати, Ховлі, та боюся, твоє ставлення до викраденої заважає тобі зараз мислити тверезо. Давай зробимо так, як сказав я.

Промені вечірнього сонця пронизували дерева на Вікторія-стрит. На бильці сусідньої лавки сидів птах кукабурра і прочищав горло перед вечірнім концертом.

— Ти, напевно, міркуєш, дивно, як це люди можуть сьогодні ходити й посміхатися, — говорив Джозеф. — Що от вони повертаються з пляжу, із зоопарку або від бабусі у Воллонгонзі і думають лише про недільну вечерю в колі сім'ї. Ти, мабуть, сприймаєш як особисту образу те, що в листі виграє сонце, коли тобі хочеться бачити світ у руїнах і сльозах. Харрі, друже мій, що я можу тобі сказати? Ти помиляєшся. Недільний обід чекає, і так і має бути.

Харрі мружив очі на сонці.

— Може, вона хоче їсти, може, їй боляче. Але найгірше — думати, як їй, мабуть, страшно.

— Якщо вона це витримає, то стане хорошою дружиною. — Джозеф свиснув кукабуррі.

Харрі запитально подивився на нього. Джозеф стверджував, що неділя в нього вихідний, і зараз був тверезий.

— Раніше в аборигенів, перш ніж вийти заміж, жінка повинна була витримати три випробування, — пояснив Джозеф. — Перше — терпіти голод. Два дні вона повинна була пробути на полюванні або в дорозі без їжі. Потім її відразу ж садовили перед вогнищем, на якому смажилося соковите м'ясо кенгуру або ще що-небудь смачне. Треба було стриматися і не накидатися на їжу, а поїсти трохи, щоб і іншим залишилося.

— Коли я ріс, у нас теж було заведено щось подібне, — зауважив Харрі. — Називалося столовим етикетом. Але мені здається, зараз такого немає.

— Друге випробування — терпіти біль. — Джозеф жваво жестикулював. — Молодій жінці голками проколювали ніс, щоки й подекуди тіло.

— І що з того? Зараз дівчина за це ще й платить, — сказав Харрі.

— Помовч. А коли згасало вогнище, на вугілля клали гiлля, і вона на нього лягала. Та найскладніше випробування — третє.

— Страх?

— *You bet*¹. Після заходу сонця плем'я збиралося навколо багаття, і старійшини розповідали молодій жінці жахливі історії про примар і мультарпе — диявола дияволів. Волосся від них ставало дибом, бодай від деяких. Потім її відправляли спати в безлюдне місце або до могил предків. А під покровом ночі старійшини підкрадалися до неї, вимазавши обличчя білою глиною і надівши дерев'яні маски.

— Як на мене, це вже занадто.

— ...і дуже голосно кричали. Вибач, Харрі, але слухати ти не вмієш.

Вигляд у Джозефа був знервований.

Харрі потер лоба.

— Знаю, — сказав він після паузи. — Пробач, Джозефе. Я прийшов сюди, тільки щоб подумати вголос і подивитися, чи не залишив він слідів, за якими я міг би її знайти. Але здається, мені знову не пощастило, а ти — єдиний, з ким я можу бути відвертим. Тобі, напевно, здається, що я цинічний, бездушний мерзотник.

— Мені здається, ти думаєш, ніби повинен битися з цілим світом, — відповів Джозеф. — Але якщо весь час тримати стійку, руки надто втомляться, ще до бійки.

---

¹ Угадав (англ.).

Харрі силувано посміхнувся:

— Ти впевнений, що в тебе не було старшого брата?

Джозеф засміявся:

— Я казав, що в моєї матері вже нічого не запитаєш, але думаю, якби був, вона б мені сказала.

— Просто ти розмовляєш зовсім як він. Ніби ви брати.

— Ти вже це казав, Харрі. Може, тобі треба поспати?

Коли Харрі увійшов до готелю «Спрінгфілд-Лодж», у Джо на виду засяяла посмішка:

— Гарний вечір, містере Ховлі, чи не так? До речі, ви маєте чудовий вигляд. А в мене для вас посилка. — Він дістав сірий згорток з чорними літерами: «Харрі Ховлі».

— Від кого? — здивувався Харрі.

— Не знаю. Її привіз таксист зо дві години тому.

Увійшовши до номера, Харрі поклав згорток на ліжку і, розгорнувши його, побачив коробку. Він уже здогадувався, від кого ця посилка, а вміст коробки розвіяв останні сумніви: шість пластикових трубок з білими наклейками. На одній з них Харрі прочитав дату вбивства Інгер Холтер і напис: «*pubic hair*»¹. Неважко було здогадатися, що в інших — кров, волосинки, часточки шкіри тощо.

За півгодини Харрі прокинувся від телефонного дзвінка.

— Маєш посилочку, Харрі? Я подумав, тобі захочеться дістати її скоріше.

— Тувумба.

— До ваших послуг. Хе-хе.

— Авжеж, одержав. Отже, Інгер Холтер. Я допитливий, Тувумбо. Як ти її вбив?

---

¹ «Лобкове волосся» (англ.).

— Нічого цікавого, — відповів Тувумба. — Дуже навіть просто. Пізно ввечері, коли я був у подружки, зателефонувала вона.

«Подружка — Отто?» — хотів спитати Харрі, але промовчав.

— У подружки є, вірніше, був собака. Інгер несла йому їжу. Я зачинився в квартирі, а подружка вийшла. І я сидів один. Як завжди.

Харрі почув, як зірвався його голос.

— Чи не надто великий ризик? — поцікавився Харрі. — Раптом хтось знав, що вона йде до... є, подружки?

— Я в неї запитав.

— Запитав у неї? — не повірив Харрі.

— Неймовірно, які люди бувають наївні. Відповідають не подумавши, бо впевнені, що думати їм не треба. Така мила, безневинна дівчинка. «Ні, ніхто не знає, де я, а що?» — запитала вона. Хе-хе. Я відчував себе вовком з казки про Червону Шапочку. І сказав, що вона прийшла саме вчасно. Чи, вірніше, не вчасно? Хе-хе. Хочеш знати, що було далі?

Харрі хотів би знати не тільки це. Він хотів би знати все, до найдрібніших подробиць: про дитинство Тувумби, про його перше вбивство, про те, чому в нього не було ритуалу, чому він інколи просто гвалтував, а не вбивав, як він почувався після вбивства, чи відчував після екстазу пригніченість, як більшість маніяків, коли у них не все виходить, як задумано. Він хотів знати все: місце й час, способи й засоби. І почуття, пристрасті, які спричинили безумство.

Та ні. Не зараз. Зараз для Харрі не мало значення, чи була Інгер спочатку згвалтована, а потім убита, чи навпаки; чи було вбивство покаранням за те, що вони з Отто рзійшлися; чи промив він тіло; убив її у квартирі чи в машині. Харрі не хотілося знати, як вона благала, плакала і дивилася на Тувум-

бу на порозі смерті. Не хотілося тому, що він не міг не уявляти на місці Інгер Біргіту, а це робило його слабким.

— Звідки ти дізнався, де я живу? — запитав Харрі, прос-то щоб підтримати розмову.

— Ну, Харрі! Ти, напевно, втомився. Ти сам мені сказав, де живеш, в минулу нашу зустріч. До речі, забув тобі за неї подякувати.

— Послухай, Тувумбо...

— Я все думаю, навіщо ти тоді подзвонив мені і покликав із собою в той клуб, Харрі? Адже не тільки для того, щоб налупцювати тих двох бугаїв у смокінгах? Весело, звичайно, та невже ти просто хотів поквитатися з сутенером? Може, я не дуже хороший психолог, Харрі, але тебе я не розумію. Ти розслідуєш убивство, а час витрачаєш на бійки в нічних клубах.

— Ну...

— Ну, Харрі?

— Не тільки. Дівчина, яку ми знайшли в Сентенніал-парку, виявилася стриптизеркою з того клубу, тож я подумав, що вбивця того вечора прийшов до клубу, а потім чекав біля виходу, коли вона піде додому, щоб ув'язатися за нею. Я хотів побачити, як ти відреагуєш на мою пропозицію. До того ж зовнішність у тебе примітна, треба було показати тебе Монгабі і дізнатися, чи бачив він тебе того вечора.

— *No luck?*¹

— Ні. Гадаю, тебе там не було.

Тувумба розсміявся:

— Я не знав, що вона стриптизерка. Побачив, як вона входить у парк, і вирішив її попередити, що вночі там ходити небезпечно. І показати, що може з нею статися.

---

¹ Не судилося? (Англ.)

— Ну, тоді справу розкрито, — сухо сказав Харрі.

— Шкода, що, крім тебе, цьому ніхто не порадіє, — відповів Тувумба.

Харрі вирішив спробувати:

— Раз уже все одно ніхто цьому не порадіє, розкажи хоча б мені, що сталося з Ендрю вдома у Отто Рехтнагеля. Адже твоя «подружка» — це Отто?

Тувумба помовчав.

— А ти не хочеш запитати, як справи у Біргіті?

— Ні, — відповів Харрі, не дуже швидко і не надто голосно. — Ти сказав, що поведешся з нею, як джентльмен. Я покладаюся на тебе.

— Не намагайся розбудити мою совість, Харрі. Марно. Я психопат. Ти знав, що я це знаю? — Тувумба розсміявся. — Страшно, правда? Ми, психопати, не повинні знати, хто ми. А я завжди це знав. І Отто. Отто знав, що я час від часу повинен їх карати. Але Отто не вмів довго тримати язика за зубами. Він усе розповів Ендрю і міг усе зіпсувати. Я мусив діяти. Того вечора, коли Отто поїхав у Сент-Джордж, я зачинився в його квартирі і прибрав звідти все, що могло нас пов'язувати: фотографії, подарунки, листи — всяку всячину. Раптом — дзвінок у двері. Я обережно поглянув униз через вікно в спальні і страшенно здивувався, побачивши Ендрю. Спочатку я не хотів відчиняти. Але потім подумав, що мій попередній план от-от провалиться. Назавтра я збирався прийти до Ендрю в лікарню і принести йому чайну ложку, запальничку, одноразовий шприц і маленький паке-тик такого жаданого героїну власного приготування.

— Смертельну суміш.

— Можна сказати й так.

— Чому ти був упевнений, що він його візьме? Він же знав, що ти вбивця.

— Він не знав, що я знав, що він знає. Розумієш, Харрі? Він не знав, що Отто видав себе. До того ж під час ломки наркоман починає ризикувати. Наприклад, довіряти тому, хто, як він гадає, вважає його батьком. Та що тепер про це говорити. Він утік з лікарні і стояв унизу.

— І ти вирішив його впустити?

— Знаєш, як може працювати людський мозок, Харрі? Тобі відомо, що довгі, заплутані сни, які, як нам здається, тривають усю ніч, насправді проносяться в мозку за кілька секунд із фантастичною швидкістю. Приблизно так само мені в голову зайшов новий план: обставити все так, ніби за всім стоїть Ендрю Кенсінгтон. Присягаюся, до цього мені таке й на думку не спадало! Я натиснув на кнопку і відчинив йому, потім почекав, доки він підніметься, а сам сховався за дверима з хусткою.

— З ацетиловим ефіром.

— ...потім я прив'язав Ендрю до стільця, дістав наркотику і той героїн, що був у мене з собою, уколів йому, щоб він посидів спокійно до мого повернення з театру. Вертаючись назад, я дістав ще героїну і влаштував для нас з Ендрю справжнє свято. Так, ми чудово повеселилися, а коли я пішов, він повісився на люстрі.

Знову тихий сміх. Харрі намагався дихати рівно, спокійно. Так страшно йому ще ніколи не було.

— Що ти мав на увазі, коли казав, що час від часу повинен їх карати?

— Що?

— Ти сказав, що мусиш їх карати.

— А, он ти про що. Як тобі напевно відомо, психопати часто страждають на параною чи інші манії. Моя манія — це те, що я маю помститися за свій народ.

— Гвалтуючи білих жінок?

— Бездітних білих жінок.

— Бездітних? — здивувався Харрі.

Так от що об'єднувало жертв, от чого вони не помітили в розслідуванні! Не дивно, що у таких молодих жінок не було дітей.

— Звичайно. Невже ти цього не зрозумів? *Terra nullius*, Харрі! Коли ви прийшли сюди, то вирішили, що раз ми не засіваємо землю, вона нам не потрібна. Ви віднімали в нас нашу землю, гвалтували її і вбивали на наших очах. — Тувумбі не треба було підвищувати голос — і так було чути кожне слово. — Ваші бездітні жінки — це моя *terra nullius*, Харрі. Якщо ніхто їх не запліднив, отже, вони нічийні. Я всього лиш керуюся логікою білих і чиню, як вони.

— Але ж ти сам називаєш це манією, Тувумбо! Ти сам розумієш, який ти хворий!

— Звичайно, я хворий. Але мені подобається моя хвороба, Харрі. Вона позбавляє мене від іншої, небезпечної хвороби, від якої організм перестає чинити опір і розкладається. Не применшуй роль маній, Харрі. Вони важливі у будь-якій культурі. Ваша християнська віра, наприклад, відкрито промовляє, як важко вірити, як сумніви терзають навіть найбільш мудрих і праведних священників. Але ж хіба визнати сумнів не однаково, що припустити: віра людини — її манія, уява, проти якої змагається її розум? Не можна так просто відкидати свої манії, Харрі. Можливо, винагорода чекає по той бік веселки.

Харрі ліг на ліжку. Він намагався не думати про Біргіту, про те, що в неї немає дітей.

— А як ти дізнавався, що вони бездітні? — почув він свій власний хрипкий голос.

— Я запитував.

— Запитував...

— Деякі говорили, що в них є діти, — гадали, я пожалію їх заради дітей. Я давав їм тридцять секунд, щоб це довести. На мою думку, мати, яка не має при собі фото, де вона знята з дитиною, — це не мати.

Харрі стало не по собі.

— А чому блондинки?

— Ну, не сказати, що це правило. Просто так було менше шансів, що вони належать до мого народу.

Харрі намагався не думати про білосніжну шкіру Бірґіти.

Тувумба тихенько засміявся:

— Розумію, Харрі, тобі багато що хочеться дізнатися, але розмови по мобільнику — дорога розкіш, ну, а в таких ідеалістів, як я, грошей завжди обмаль. Ти знаєш, що робити. І чого не робити.

І він поклав слухавку. Поки вони говорили, кімната поринула в сірі сутінки. З прорізу дверей обережно виповз тарган і зупинився, ніби розвідуючи обстановку. Харрі зіщулювався під ковдрою. За вікном розпочав свій пізній концерт птах кукабурра. Кінгз-Крос знову заповнила нічна метушня.

Харрі снилася Кристина. Можливо, минуло всього декілька секунд швидкого сну, а може, й більше, бо перед очима, здавалося, промайнуло півжиття. Кристина, в зеленому халаті Харрі, гладила його по волоссю і просила поїхати з нею. Він запитав куди, але вона вже стояла край прочинених балконних дверей, і дитячі голоси у дворі заглушали її голос. Інколи його так сліпило сонце, що все для нього зникало.

Він підвівся з ліжка, підійшов ближче, щоб почути її відповідь, та вона лунко засміялася і втекла на балкон, скочила на перила і зеленою кулькою злетіла вниз. Повільно кружля-

ючи над дахами, вона кричала: «Приходьте всі! Приходьте всі!» Потім уві сні він бігав по всіх знайомих і запитував, де буде свято. Але ті або не знали, або вже поїхали. Тоді він пішов у Фрогнербад, та йому забракло грошей на вхідний квиток, і довелося перелазити через огорожу.

Опинившись по той бік огорожі, він зрозумів, що сильно подряпався: червона доріжка крові тяглася за ним по траві, щебінці і сходинках вежі. Навколо не було ні душі, Харрі горілиць і почав дивитися в небо, слухаючи, як кров скрапує на край басейну, далеко вниз. А далеко вгорі, біля сонця, він помітив зелену фігурку. Вона кружляла. Він подивився з-під руки й виразно побачив її, прекрасну і майже прозору.

Вночі він прокидався — один раз, від гучного звуку, схожого на постріл. Він лежав і слухав, як іде дощ і гудуть вулиці Кінгз-Крос, а потім знову заснув. І решту ночі весь час бачив уві сні Кристину. Тільки іноді в неї було руде волосся і говорила вона шведською.

Комп'ютер, Дамська затока і як на ділі працює мобільний телефон

Дев'ять година.

Леб'є вперся лобом у двері, заплющив очі. Поруч чекали його вказівок двоє поліцейських у чорних бронжилетах зі зброєю напоготові. Позаду на сходах стояли Водкінс, Юн і Харрі.

— Все. — Леб'є обережно витягнув відмичку із замкової шпари.

— І пам'ятайте: якщо квартира порожня — нічого не чіпати! — шепнув Водкінс.

Ставши збоку, Леб'є відчинив двері, і поліцейські увійшли, тримаючи пістолети обома руками.

— Упевнені, що там немає сигналізації? — пошепки запитав Харрі.

— Ми перевірили всі міські охоронні служби — на цю квартиру нічого не зареєстровано, — відповів Водкінс.

— Цитуйте! Що це за звук? — нашорошив вуха Юн.

Але інші нічого не почули.

— Ось тобі й годинникова бомба, — сухо сказав Водкінс.

Один з поліцейських з'явився знову:

— Чисто.

Всі полегшено зітхнули. Леб'є спробував увімкнути світло в коридорі, але вимикач не працював.

— Забавно. — Він спробував вимикач і в маленькій, проте чепурній вітальні — безрезультатно. — Пробка, напевно.

— Начхати, — відмахнувся Водкінс. — Для обшуку світла більш ніж достатньо. Харрі, береш кухню. Леб'є — ванну. Юн?

Юн підійшов до письмового столу біля вікна у вітальні, де стояв комп'ютер.

— У мене таке відчуття... — спроквола сказав він. — Леб'є, візьми-но ліхтарик, перевір пробки в коридорі.

Леб'є пішов. Невдовзі в коридорі загорілося світло, а комп'ютер увімкнувся.

— Тряця! — сказав Леб'є, повертаючись до кімнати. — На пробку було намотано дріт. Довелося його зняти. Але я прослідкував, куди він веде, — до дверей.

— Замок же електронний? Пробка була сполучена із замком так, щоб, коли двері відчиняться, вимкнулася електрика. А звук був від комп'ютера, що вимикався. — Юн натиснув на якусь клавішу. — На цій машині стоїть «*Rapid resume*»¹, тож ми зможемо побачити програми, що працювали у момент вимкнення.

На екрані з'явилося синє зображення Землі, з колонок пролунало веселе вітання.

— Я й не подумав! — вигукнув Юн. — Хитрий диявол! Бачите? — Він показав значок на екрані.

— Юне, благаю, давай зараз не гаяти на це час, — сказав Водкінс.

— Сер, дозвольте на секундочку ваш мобільний? — попросив маленький китаєць і, не чекаючи відповіді, вихопив «Нокію» Водкінса. — Який тут домашній номер?

---

¹ «Швидке відновлення» (англ.).

Харрі прочитав у голос напис на телефоні біля комп'ютера, Юн швидко набрав номер. Разом з дзвінком почувся писк у колонках, і значок розвернувся на весь екран.

— Тсс, — сказав Юн.

За кілька секунд почувся короткий гудок, і Юн натиснув на скидання.

Водкінс спохмурнів:

— На Бога, Юне, що ти робиш?

— Боюся, сер, що Тувумба все-таки поставив сигналізацію. І вона спрацювала.

— Поясни! — Чаша терпіння Водкінса почала переповнюватися.

— Бачите, активізувалася програма. Це звичайна програма-автовідповідач, через модем сполучена з телефоном. Перш ніж піти, Тувумба начитує в мікрофон вітання. І коли йому телефонують, спочатку лунає це вітання, а потім — гудок. Після цього можна начитати повідомлення просто на комп'ютер.

— Юне, я знаю, що таке автовідповідач. Що далі?

— Сер, коли я зараз телефонував, ви чули вітання?

— Ні...

— Бо воно не було збережене.

Водкінс нарешті додумався.

— Тобто, коли струму не стало, комп'ютер вимкнувся і запис пропав.

— Саме так, сер. — Інколи у Юна траплялися дивні реакції: зараз, наприклад, він розплився в усмішці. — Це і є сигналізація, сер.

Харрі посміхатися не хотілося:

— Виходить, варто Тувумбі тільки зателефонувати і не почути запис, як він зрозуміє, що хтось у нього побував. І здогадається, що «хтось» — це ми.

У кімнаті стало тихо.

— Він не приїде, не подзвонивши, — сказав Леб'є.

— Чорт, чорт, чорт! — вилаявся Водкінс.

— А подзвонити він може коли завгодно, — додав Харрі.
рі. — Треба виграти час. Є пропозиції?

— Ну-у... — на розтяг почав Юн. — Можна поговорити з телефонною компанією, попросити їх заблокувати телефон і залишити повідомлення про помилку.

— А якщо він зателефонує в телефонну компанію?

— Пошкодження кабелю через... е-е, дорожні роботи.

— Підозріло. А якщо він уже подзвонив сусідам? — запитав Леб'є.

— Треба заблокувати номери в усьому районі, — запропонував Харрі. — Це можливо, Водкінсе? Сер?

Водкінс почухав потилицю:

— Буде така каша! Якого...

— Час, сер!

— Дідько! Давай мобільника, Юне. Треба зв'язатися з Маккормаком. Та однаково — надовго ми їх заблокувати не зможемо, Ховлі. Треба обміркувати наступний крок. Дідько! Дідько! Дідько!

Пів на дванадцятю.

— Нічого, — здався Водкінс. — Ні-чо-го!

— Безглуздо було б чекати, що він залишить записку з координатами Біргіти, — сказав Харрі.

Зі спальні з'явився Леб'є. І похитав головою. Те саме зробив і Юн, обстеживши горище й підвал.

Вони посідали у вітальні.

— Дивне от що, — сказав Харрі. — Якби ми обшукали свої квартири, то хоча б щось, а знайшли. Цікавий лист, заявлений порножурнал, фото давньої коханки, пляму на

ковдрі — що-небудь. А цей хлопець — серійний убивця, та ми не виявили тут жодних слідів.

— Ніколи не бачив такої зразкової квартири у холостяка, — зауважив Леб'є.

— Надто зразкової, — докинув Юн. — Навіть підозріло.

— Щось ми прогавили. — Харрі звів погляд до стелі.

— Ми ж усе обшукали, — відповів Водкінс. — Якщо сліди і є, то не тут. Той, хто тут живе, тільки їсть, спить, дивиться телик, ходить у сортир і залишає повідомлення на комп'ютері.

— Правильно! — обірвав його Харрі. — Тувумба-вбивця тут не живе. Тут живе ненормально нормальний хлопець, якому нема чого боятися обшуків. А його інша іпостась? Може, у неї є інше житло: квартира, літній будинок?

— Більше на нього нічого не зареєстровано, — відповів Юн. — Ми перевірили перед тим, як їхати сюди.

Задзвонив мобільний. Говорив Маккормак. Він розмовляв з телефонною компанією. На його аргумент, що йдеться про життя людини, йому заперечили, що раптом сусідам знадобиться викликати «швидку», під питанням теж буде людське життя. Але Маккормаку вдалося, не без допомоги мера, добитися відключення телефонів до сьомої вечора.

— Тепер можна й покурити. — Леб'є дістав довгу цигарку. — Струсити попіл на занавіски й піти, натоптавши в коридорі. Вогнику не буде?

Харрі вивудив з кишені коробку сірників. Потім, уже із сигаретою в зубах, він дивився на коробку. Спершу тупо, а потім — з цікавістю.

— Знаєте, в чому перевага цієї коробки? — запитав Харрі. Присутні сумлінно похитали головами.

— Написано, що вона водонепроникна. «Для походів у горах і в морі». У кого-небудь з вас є з собою така коробка?

Всі знову заперечливо похитали головою.

— Напевно, їх купують у спеціальних магазинах, і вони дорожчі за звичайні?

Всі знизали плечима.

— В будь-якім разі, я таких раніше не бачив, — сказав Леб'є.

Водкінс узяв коробку.

— Здається, такі є в мого шурина — він у мене моряк.

— А цю мені дав Тувумба, — сказав Харрі. — На похороні.

Пауза. Юн відкашлявся:

— Тут у коридорі висить фотографія яхти, — зітхнув він.

Перша пополу́дні.

— Щиро дякую, Ліз. — Юн відклав мобільний телефон. — Є! Пристань у затоці Леді-Бей, зареєстрована на Герта ван Хооса.

— Добре, — сказав Водкінс. — Юне, залишаєшся тут з тими двома парубками — на випадок, якщо раптом з'явиться Тувумба. А ми з Харрі й Леб'є їдемо негайно.

Машин на Новому Південному шосе було небагато, і новенька «Тойота» Леб'є з радісним гурчанням мчала зі швидкістю сто двадцять кілометрів на годину

— *No backup, Sir?*¹ — поцікавився Леб'є.

— Якщо він там, нас трьох буде достатньо, — відповів Водкінс. — Юн сказав, що зброї на нього не зареєстровано, і в мене таке відчуття, що розмахувати «пушкою» він не буде.

Харрі не стримався:

— Яке відчуття, сер? Чи не те саме, що підказало уломлюватися до нього додому? Чи покласти передавач у сумочку?

---

¹ Підкріплення не буде, сер? (Англ.)

— Ховлі, я...

— Просто цікаво, сер. Якщо використовувати ваше відчуття як індикатор, то, судячи з останніх подій, у нього якраз і має виявитися «пушка», як ви сказали. Я не від того...

Харрі зрозумів, що підвищив голос, і зупинився. Не треба, сказав він сам собі. Не зараз. І закінчив речення тихенько:

— Я не проти. Просто можу випадково здрівити його кулями.

Водкінс вирішив не відповідати і, надувшись, відвернувся до вікна. Далі вони їхали мовчки. У дзеркало заднього виду Харрі видно було обережну загадкову посмішку Леб'є.

Пів на другу.

— Леді-Бей-Біч¹, — повідомив Леб'є. — Відповідна назва. Пляж номер один для сіднейських голубих.

Припаркуватися вирішили за огорожею пристані. Зеленим схилом спустилися до маленької гавані, пірси якої всуціль були обліплені яхтами. На воротах їх зустрів сонний охоронець у вицвілій синій уніформі. Коли Водкінс показав йому значок, він стрепенувся і з готовністю показав, як пройти до яхти Герта ван Хооса.

— На борту є хто-небудь? — запитав Харрі.

— Не знаю, — відповів охоронець. — Влітку за всіма не встежиш, але, здається, на неї вже днів два ніхто не підіймався.

— А взагалі останніми днями?

— Так, якщо не помиляюся, в суботу ближче до ночі приїжджав містер ван Хоос. Він зазвичай паркується коло самої води. Тієї ж ночі він і поїхав.

---

¹ *Lady Bay Beach* — букв. «пляж Дамської затоки» (англ.).

— Відтоді на яхті нікого не було? — уточнив Водкінс.

— У мою зміну — ні. Але нас тут, на щастя, багато.

— Він приїжджав сам?

— Здається.

— Що-небудь приносив на яхту?

— Напевно. Не пам'ятаю. Але більшість щось приносять.

— Можете стисло описати містера ван Хооса? — запитав Харрі.

Охоронець почував потилицю:

— Е ні! Ні, не зможу.

— Чому? — здивувався Водкінс.

Охоронець трохи зніжковів:

— Якщо відверто, для мене всі аборигени на одне обличчя.

Сонце вигравало на клаптику акваторії, але за її межами вже скупчувалися великі й важкі океанські хвилі. Коли вони йшли по пірсу, Харрі відчув свіжість вітру. Яхту він упізнав за назвою «Аделаїда» та реєстраційним номером на борту. Поряд з іншими яхтами «Аделаїда» не була великою, але мала доглянутий вигляд. Юн казав, що обов'язковій реєстрації підлягають тільки моторні яхти, і те, що вони змогли знайти яхту Тувумби, було неабияким везінням. Але у Харрі було передчуття, що на цьому везіння й скінчиться. Серце скажено калатало в грудях на одну думку про те, що на борту може бути Біргіта.

Жестом Водкінс наказав Леб'є першим зійти на борт. Поки той обережно скрадався по палубі, Харрі тримав пістолет, націливши його на люк каюти. Потім на яхту пішов Водкінс — і відразу ж спіткнувся об якірний канат. Зупинившись, вони прислухалися, але не почули нічого, крім вітру й води, що хлюпала об борт яхти. І каюта, і трюм були замкнуті на

висячі замки. Леб'є дістав відмички. За кілька хвилин обидва замки було знято.

Леб'є відчинив люк каюти, і першим туди поліз Харрі. Усередині було темно, Харрі сів навпочіпки, витягнувши поперед себе руки з пістолетом. Обшита червоним деревом каюта була оздоблена просто, але вишукано, в ній не було помітно жодних слідів якихось ексцесів. На столику лежала розгорнута морська карта. Над столиком висів портрет молодого боксера.

— Біргіто! — покликав Харрі. — Біргіто!
Водкінс поклав руку йому на плече.

— Тут її немає, — констатував Леб'є після того, як вони обнишпорили всю яхту від носа до корми.

Водкінс стояв високо на кормі.

— Може, вона тут була? — Харрі поглянув на море; вітер подужчав, пінні гребені хвиль стали вищими.

— Хай експерти подивляться, — сказав Водкінс. — На мою думку, в нього просто є ще одне, невідоме нам таємне місце.

— Або... — почав Харрі.

— Тільки не дурій! Він її десь заховав. Треба просто її знайти.

Харрі сів. Вітер куйовдив його волосся. Леб'є спробував закурити ще одну цигарку, але не зміг — вітер постійно задував полум'я.

— Наші дії? — запитав він.

— По-перше, час забиратися з яхти, — відповів Водкінс. — Він може побачити нас, навіть не під'їжджаючи надто близько.

Вони підвелися, задраїли люки, і Водкінс обережно переступив якірний канат, щоб знову не спіткнутися.

Раптом Леб'є зупинився.

— Що таке? — запитав Харрі.

— Гм, — задумливо мовив Леб'є. — Я поганий знавець яхт, але скажіть мені: це нормально?

— Що саме?

— Кидати одночасно і передній, і задній якір?

Вони перезирнулися.

— Допоможи мені, — сказав Харрі, беручись за канат.

Третя година.

Дорогою, приминаючи до землі траву на узбіччі, гуляв вітер. А небом — хмари. Деревя край дороги гіллям відганяли їх геть. Сонце потьмяніло, і морем заметушилися тіні. Рація тріщала через сильні завади.

Хоча Харрі сидів на задньому сидінні, він не помічав бурі, що вирувала довкола. Він бачив тільки слизький зелений канат, який вони витягли з води. Краплі блискучими камінчиками скочувалися вниз, у море, звідки виринув білий сиплет.

Якось улітку, на канікулах, батько взяв Харрі з собою на риболовлю до фйорду. Тоді Харрі побачив палтуса — такого білого й величезного, що у хлопчика відразу ж зашерхло в роті й затремтіли руки. Коли вони повернулися з уловом додому, мама й бабуся аж руками сплеснули — так здивувалися — і відразу ж заходилися кряяти-пластувати холодне скривавлене риб'яче тіло великими блискучими ножами. До кінця літа Харрі згадував величезного палтуса з виряченими очима і ніяк не міг повірити, що той чекав смерті. Наступного Різдва, коли Харрі поклали на тарілку велику порцію холодцю, батько почав з гордістю розповідати, як вони разом зловили великого палтуса в Ісфйорді. «Ми подумали, що на це Різдво годилося б приготувати

щось особливе», — сказала мама. Це пахло смертю і лихом, і Харрі пішов геть із-за столу зі сльозами на очах та з відчуттям злої гіркоти в роті.

А зараз Харрі сидів на задньому сидінні автомобіля. Автомобіль мчав, і коли Харрі заплющував очі, то відразу бачив, як у воді по обидва боки від каната розкидала свої червоні щупальця медуза. Наблизившись до поверхні, медуза стала схожа на віяло, ніби намагалася приховати під собою голе біле тіло. Якірний канат обв'язано довкола шиї, а безвільні руки й ноги здалися зовсім чужими.

Та коли її перевернули на спину, Харрі впізнав її. Цей погляд він уже бачив. Тьмянний здивований погляд з останнім тужливим питанням: «Невже це все? Невже ось так все й скінчиться? Невже життя і смерть — така буденна штука?»

— Це вона? — запитав Водкінс.

Харрі похитав головою.

Водкінс повторив запитання. Харрі подивився на її лопатки. Як вони виділяються, якою білою на їх тлі здається лінія купальника.

— Вона обгоріла, — здивовано сказав Харрі. — Вона просила намазати їй кремом спину. Так довіряла мені. І все ж обгоріла.

Водкінс став перед ним і поклав руки йому на плечі.

— Ти не винен, Харрі. Чуєш? Просто... так сталося. Ти не винен.

Помітно смеркло. Кілька разів вітер ударив з такою силою, що високі евкаліпти замахали гіллям, ніби прокинувшись від сну і намагаючись одірватися від землі, як інопланетяни-тріффіди з романів Джона Віндема.

— Ящірки співають, — раптом подав голос Харрі з заднього сидіння. Вперше відтоді, як вони сіли в машину.

Водкінс обернувся, а Леб'є поглянув на нього у дзеркало. Харрі голосно відкашлявся:

— Ендрю якось розповідав мені, що ящірки й люди племені ящірок могли своїм співом викликати дощ або бурю. Він сказав, що Потоп викликало плем'я ящірок: вони співали і до крові краяли себе кременевими ножами, щоб утопити качкодзьоба. — Він мляво посміхнувся. — Майже всі качкодзьоби загинули. Але деякі вижили. Знаєте як? Вони навчилися дихати під водою.

На лобовому склі затремтіли перші великі краплі дощу.

— У нас мало часу, — вів далі Харрі. — Тувумба скоро здогадається, що ми його шукаємо, і тоді розчиниться, як миша в полі. Весь наш зв'язок з ним — через мене, і ви сидите й думаєте, чи зможу я з цим упоратися. Ну як вам сказати? Мені здається, я кохав ту дівчину.

Водкінс спохмурнів. Леб'є повільно кивнув.

— Але я навчуся дихати під водою, — пообіцяв Харрі.

На годиннику було пів на четверту, і ніхто в кімнаті не звертав уваги на стогони вентилятора.

— Отже, ми знаємо, кого ми шукаємо, — сказав Харрі. — Знаємо, що він думає, ніби ми не знаємо. Напевно, він думає, що зараз я шукаю докази проти Еванса Вайта. Але, боюся, це лише тимчасово. Довго тримати округу без телефонів ми не зможемо, до того ж чим довше це триватиме, тим буде підозріліше. Якщо він вирішить здатися вдома, там його чекають наші люди. Те ж саме з яхтою. Але особисто я впевнений — він надто обережний, щоб зробити дурницю, не впевнившись на сто відсотків, що все чисто. Припустімо, надвечір він зрозуміє, що ми відвідали його домівку. Маємо два варіанти. Можна роздзвонити по всіх усюдах, що ми його шукаємо, передати особливі прикмети по телебаченню і спо-

діватися, що нам вдасться його схопити до того, як він зникне. Мінуси: якщо він поставив у себе вдома таку хитру сигналізацію, то можна не сумніватися в тому, що він продумав і подальші дії, тому варто буде йому тільки побачити себе на екрані, як він пощезне у ту ж мить, мов хап його вхопить. Варіант номер два: спробувати взяти його за той малий час, що в нас залишається, поки він не відчуває небезпеки і... сам відносно безпечний.

— Я за те, щоб брати. — Леб'є змахнув волосину з плеча.

— Брати? — перепитав Водкінс. — У Сідней чотири мільйони мешканців, і ми навіть не уявляємо, де він є. Чорт, та ми навіть не знаємо, чи він у місті!

— А це вже ні, — сказав Харрі. — Принаймні останні півтори години він у Сіднейі.

— Що? Ти за ним стежиш?

— Юне, — Харрі надав слово завжди усміхненому китайцю.

— Мобільний телефон! — почав той, ніби збирався читати лекцію з кафедри. — Всі мобільні телефони з'єднуються через станції зв'язку, які приймають і передають сигнали. Телефонна компанія реєструє, від яких абонентів сигнали надходять на станції. Кожна станція покриває територію радіусом приблизно з милю. У густонаселених районах телефон потрапляє до зони дії мережі відразу декількох станцій. Приблизно як радіо. Тобто коли ви розмовляєте телефоном, телефонна компанія може визначити ваше місцезнаходження з точністю до милі. А якщо сигнал іде на дві станції, то ще точніше: по ділянці, де зони перекриваються. Якщо сигнал ловиться трьома станціями, коло ще більше звужується, і так далі. Тобто точну адресу визначити не можна, але підказка є, — пояснював Юн. — Ми зв'язалися з телефонною компанією, і троє операторів зараз відстежують тільки сигнал з телефону Тувумби. Можна встановити відкриту лінію з ними

просто в цій кімнаті. Поки сигнали одночасно йдуть лише на дві станції. Ділянка, де зони перекриваються, — це весь Сіті, порт та половина Вуллумулу. Але сигнал переміщується — і це добре.

— Чекаємо, поки нам пощастить, — докинув Харрі.

— Ми сподіваємося, що він таки потрапить на ділянку, що перекривається трьома чи більше станціями. Якщо це станеться, можна буде взяти машину і їхати просто туди. Сподіваюся, ми його схопимо.

Та Водкінс не поділяв його впевненості.

— Отже, він розмовляв з кимось зараз і ще раз — півгодини тому. І обидва рази сигнали приймали сіднейські станції? — сказав він. — Виходить, що знайдемо ми його чи ні — залежить від того, чи буде він телефонувати цим клятим телефоном. А якщо не буде?

— Можна самим йому зателефонувати, — запропонував Леб'є.

— Точно! — Водкінс побагровів. — Чудова ідея! Дзвонитимемо йому що п'ятнадцять хвилин, називаючись англійською королевою або лисим дідьком! Щоб він уже напевно зрозумів, що не варто говорити по телефону!

— Ні, — сказав Юн. — Йому не треба розмовляти по телефону.

— А як...

— Треба, щоб телефон був увімкнений, — пояснив Харрі. — Тувумба напевно цього не знає, але доки телефон увімкнений, він автоматично щопівгодини надсилає короткі сигнали, щоб показати, що він працює. А ці сигнали реєструються станціями так само, як і розмови.

— Виходить...

— Виходить, треба просто встановити відкриту лінію, приготувати каву, сісти й чекати.

Добрий слух, удар лівою і три постріли

Телефон працював у режимі гучного зв'язку.

— Сигнал переміщується до зони станцій 3 і 4, — повідомив металевий голос.

Юн показав це на карті Сіднея з пронумерованими колами зон дії мережі кожної зі станцій.

— Пірмонт, Глін і околиця Белмейна.

— Дідько! — вилаявся Водкінс. — Надто великий обхват! Котра година? Він пробував телефонувати додому?

— Зараз шоста, — відповів Леб'є. — За останню годину він двічі набирав свій домашній номер.

— Скоро він щось таки запідозрить. — Маккормак знову підвівся.

— Але досі ще не запідозрив, — тихо зауважив Харрі, який останні дві години просидів мовчки, не ворухнувшись, у далекому кріслі біля стіни.

— А погода? — запитав Водкінс.

— Погіршуватиметься, — відповів Леб'є. — Вночі обіцяли бурю.

Хвилини йшли. Юн пішов по нову порцію кави.

— Алло! — почулося з телефону.

— Так? — схопився Водкінс.

— Абонент щойно говорив телефоном. Його засікли станції 3, 4 і 7.

— Секунду! — Водкінс поглянув на карту. — Околиця Пірмонта і бухта Дарлінг, правильно?

— Так точно.

— Дідько! Ще 6 9 або 10 — і він у нас у руках!

— Якщо він стоїть на місці — справді, — відповів Маккормак. — Куди він дзвонив?

— У наш центральний офіс, — відповів металевий голос. — Запитував, що сталося з його домашнім телефоном.

— Чорт, чорт, чорт! — Водкінс налився кров'ю. — Утікає! Тривога! Повна готовність!

— Заткнися! — В кімнаті стало тихо. — Перепрошую за грубість, сер, — вів далі Харрі. — Але гадаю, треба не метушитися, а почекати наступного сигналу.

Водкінс витріщився на Харрі.

— Ховлі має рацію, — визначив Маккормак. — Сядь, Водкінсе. Телефони розблокують лише через годину. А отже, перш ніж Тувумба зрозуміє, що відімкнули саме його телефон, у нас буде ще один, максимум два сигнали. Пірмонт і бухта Дарлінг — не такі вже великі райони, але ввечері там найбільше народу. Якщо послати туди купу машин, почнеться хаос, і Тувумбі буде легко сховатися. Почекаємо.

За двадцять хвилин до сьомої телефон заговорив знову:

— Сигнал приймається станціями 3, 4 і 7.

Водкінс тихо застогнав.

— Дякую, — сказав Харрі і висмикнув мікрофон. — Там само, де й раніше. Отже, вже довго не переміщається. Де ж він тоді?

Всі зібралися коло карти.

— Може, він на тренуванні? — припустив Леб'є.

— Добра думка! — схвалив Маккормак. — Так. Де-небудь тут є боксерський зал? Хто-небудь знає, де він тренується?

— Зараз перевірю, сер, — відповів Юн і зник.

— Ще ідеї?

— У районі багато різних закладів, які відчинені ввечері, — сказав Леб'є. — Може, він у китайських садах?

— У таку погоду він навряд чи висуне носа на вулицю, — кинув Маккормак.

Юн повернувся і заперечно похитав головою:

— Телефонував тренеру. Той спочатку не хотів нічого говорити, довелося сказати, що я з поліції. Зал, де тренується Тувумба, зовсім в іншому районі. У Бонді-Джанкшен.

— Чудово! — вигукнув Водкінс. — Як скоро, по-вашому, тренер подзвонить Тувумбі, щоб спитати, чому це раптом ним цікавиться поліція?

— Паршиво, — сказав Харрі. — Я дзвоню йому сам.

— Хочеш спитати, де він? — усміхнувся Водкінс.

— Подивимося, що з цього вийде. — Харрі підняв слухавку. — Леб'є, перевір, щоб усе записувалося. Тихо!

Всі завмерли. Леб'є поглянув на старий катушковий магнітофон і підняв великий палець. Харрі проковтнув слину. Занімілою рукою він набрав номер. Тувумба відповів тільки на третій раз.

— Алло!

Голос... Харрі затамував подих і притиснув слухавку до вуха. У слухавці на задньому плані було чути чийсь розмову.

— Хто це? — тихо запитав Тувумба.

На задньому плані — радісний дитячий крик і шум. Потім — тихий і спокійний сміх Тувумби:

— А, це ти, Харрі? Забавно, я саме згадував про тебе. Здається, з моїм домашнім телефоном якісь проблеми. Сподіваюся, ти до цього не причетний, га, Харрі?

Новий звук. Харрі спробував визначити його, але так і не зміг.

— Ти не відповідаєш, Харрі, і я починаю хвилюватися. Сильно хвилюватися. Не знаю, що тобі треба, може, я повинен вимкнути мобільник? Га, Харрі? Ти намагаєшся мене знайти?

Звук...

— Прокляття! — вигукнув Харрі. — Повісив слухавку. Він звалився в крісло.

— Тувумба зрозумів, що це я. Але як?

— Відмотайте плівку, — розпорядився Маккормак. — І розшукайте Маргеса.

Леб'є натиснув на кнопку. Юн вибіг з кімнати.

Харрі було моторошно. Волосся в нього на голові стало дибом, коли він почув у слухавці голос Тувумби.

— Так чи інакше, це людне місце, — почав Водкінс. — Що за тріск? Чуєте, дитина! Парк розваг?

— Ще разок, — наказав Маккормак.

— Хто це? — повторив Тувумба. Потім — сильний шум і дитячий вереск.

— Що це?.. — почав Водкінс.

— Дуже гучний сплеск, — почулося від дверей.

Усі обернулися. Харрі побачив величезного, ніби надутого насосом і готового будь-якої миті луснути, чоловіка з маленькою темною головою, чорними кучериками та мініатюрними чорними окулярами.

— Хесус Маргес, кращі вуха відділу, — відрекомендував Маккормак, — і поки що не зовсім сліпий.

— Хіба що зовсім трохи. — Маргес поправив окуляри. — Що у вас тут?

Леб'є знову прокрутив плівку. Маргес слухав, заплющивши очі.

— Приміщення. Цегляні стіни. І скло. Жодної звукоізоляції. Ні штор, ні занавісок. Люди, молоді люди обох статей, очевидно, сім'ї з маленькими дітьми.

— Як можна все це розчути в такому шумі? — скептично запитав Водкінс.

Маргес зітхнув. Здається, з недовірою він стикався не вперше.

— Чи відомо вам, який це надзвичайний інструмент — вухо, — відповів він. — Воно розрізняє понад мільйон вібрацій. Один мільйон. А будь-який звук складається з десятка різних частот. Тобто вибір розширюється до десяти мільйонів. Середній розмовник — усього близько ста тисяч статей. А вибір — десять мільйонів. Решта — тренування.

— А що це за звук — постійно на задньому плані? — запитав Харрі.

— Той, що між 100 і 120 герцами? Відразу й не скажеш. Можна в студії відфільтрувати решту і виділити саме цей, але втратимо час.

— А часу немає, — зауважив Маккормак.

— А як він зміг упізнати Харрі, якщо Харрі мовчав? — поцікавився Леб'є. — Інтуїція?

Маргес зняв окуляри і з байдужим виглядом заходився їх протирати.

— Те, що ми так просто зємо інтуїцією, друже мій, завжди підкріплюється нашими відчуттями. Але ці відчуття можуть бути такі невловимі, що ми їх майже не помічаємо. Як пір'їнка під носом, коли спиш. Ми не можемо зрозуміти, які асоціації вони викликають. І тоді зємо це інтуїцією. Може, він упізнав те, як... е-е, Харрі дихав?

— Я затамував подих, — відповів Харрі.

— А ти йому дзвонив звідси раніше? Може, акустика? Фон? Людина дуже добре відчуває звуки. Набагато краще, ніж вона сама зазвичай думає.

— Раніше? Дзвонив... один раз. — Харрі поглянув на старий вентилятор. — Звичайно, як я про це не подумав.

— Гм, — сказав Хесус Маргес. — Таке відчуття, що ви полюєте на дуже велику дичину. Яка винагорода?

— Я там був, — вів далі Харрі, широко розплющеними очима дивлячись на вентилятор. — Звичайно. Ось чому звуки здалися мені знайомими. І це булькання. — Він обернувся до всіх: — Сіднейський акваріум!

— Гм, — Маргес підняв окуляри на світло. — Цікава думка. Я й сам там бував. Такий сплеск може, наприклад, бути від хвоста дуже великого морського крокодила.

Коли він одірвав погляд від окулярів, у кімнаті, крім нього, нікого не було.

Сьома година.

Зазвичай на короткому відтинку шляху від ділянки до бухти Дарлінг вирувало життя, але зараз буря прогнала звіди і людей, і машини. Та Леб'є все ж увімкнув мигалку, завдяки чому один з випадкових пішоходів уник потрапляння під колеса, а декілька зустрічних водіїв — зіткнення з їхньою машиною. На задньому сидінні Водкінс, як завжди, тихо чортихався, на передньому — Маккормак телефонував до акваріуму, щоб попередити про майбутнє затримання.

Вони звернули на площу перед акваріумом. Вітер шарпав прапори над бухтою, на пристань з гуркотом накочували хвилі. На місці вже стояло декілька поліцейських машин, виходи було перекрито.

Маккормак віддавав останні розпорядження:

— Юне, роздаєш нашим фотографії Тувумби. Водкінсе, йдеш зі мною до кімнати охорони. Леб'є, Харрі — починаєте шукати. За декілька хвилин акваріум зачиняється. Ось рації. Миттю — мікрофон у вухо, другий — на лацкан піджака.

Перевірте, щоб усе працювало. Триматимемо з вами зв'язок з поста охорони, ясно?

Коли Харрі вийшов з машини, сильний порив вітру мало не турнув його додолу. Зігнувшись у три погібелі, вони на решті дісталися місця.

— На щастя, сьогодні тут не надто багато народу, — зауважив Маккормак. Після невеликої пробіжки в нього вже була задишка. — Через погоду, напевно. Якщо він тут, ми його знайдемо.

Їх зустрів начальник охорони. Потім він пішов разом з Маккормаком і Водкінсом. Харрі з Леб'є перевірили зв'язок і, проминувши каси, подалися в людний коридор.

Харрі намацав під одягом пістолет. Зараз, освітлений і з людьми, акваріум мав зовсім інший вигляд. Здавалося, вони з Біргітою були тут дуже давно, в якійсь іншій епосі.

Він намагався не думати про це.

— Ми на місці, — упевнений голос Маккормака заспокоював. — Зараз вивчаємо камери. До речі, ми вас бачимо. Рухайтесь далі.

Коридори акваріума описували коло і приводили відвідувачів назад до входу. Леб'є з Харрі пішли проти потоку людей, щоб бачити їхні обличчя. Харрі відчував, як скажено калатає його серце, як зашерхло в роті, спітніли долоні. Довкола лунала іноземна мова, і Харрі здавалося, що він опинився в якомусь бурхливому вирі серед людей різних рас і національностей. Усі вони йшли підводним тунелем, де Харрі з Біргітою разом колись провели ніч. Діти, притиснувшись носами до скла, дивилися на розмірене життя підводного світу.

— *This place gives me the creeps*¹, — тихо сказав Леб'є і сунув руку за пазуху.

---

¹ Від цієї місцини в мене мурашки по спині бігають (англ.).

— Тільки тут, будь ласка, не стріляй, — попросив Харрі. — Не хочу, щоб тут опинилася половина бухти Джексона і десяток білих акул.

— *Don't worry*¹, — заспокоїв Леб'є.

Вони повернулися до входу з іншого боку. Людей майже не залишилося. Харрі вилаявся.

— Впускати відвідувачів припинили о сьомій, — сказав Леб'є. — Тепер тільки випускатимуть.

Заговорив Маккормак:

— Здається, пташка вилетіла, хлопці. Повертайтеся на пост охорони.

— Почекай тут, — сказав Харрі колезі.

Поряд з касою стояв знайомий чолов'яга у формі. Харрі вчепився в його плече:

— Привіт, Бене, пам'ятаєш мене? Я приходив з Біргітою.

Бен обернувся і подивився на схвильованого білявого хлопця.

— Ще б пак! — відповів він. — Харрі! Так ти повернувся? Не дивно! Як там Біргіта?

Харрі проковтнув слину.

— Послухай, Бене. Я з поліції. Ти, напевно, чув: ми шукаємо небезпечного злочинця. Ще не знайшли, але я відчуваю — він ще тут. Бене, ти знаєш акваріум ліпше за всіх — де він міг сховатися?

Бен наморщив лоба:

— Ну-у... Ти знаєш, де ми тримаємо нашу Матильду? Морського крокодила?

— Кажі!

— Між маленьким тюхтієм-скатом і великою морською черепахою. Тобто ми її туди перевели і готуємо заводь, щоб мати ще зо два крокодильчи...

---

¹ Не хвилюйся (англ.).

— Зрозумів. Швидше, Бене!

— Гаразд... І енергійна людина, якщо не побоїться, може перестрибнути через огорожу.

— До крокодила?

— Вона ж сонна. Від кутка — п'ять-шість кроків до дверей, через які ми входимо, щоб погодувати чи помити Матильду. Але треба бути обережним. Такий крокодил — дуже швидкий. Не встигнеш і оком моргнути, як він тебе схопить. Якось ми...

— Дякую, Бене. — Харрі побіг назад, розлякуючи відвідувачів. — Маккормаку, говорить Ховлі, — сказав він у мікрофон. — Шукаю за крокодилячою кліткою. — Він підхопив під руку Леб'є. — Останній шанс...

Коли Харрі завмер поруч клітки з крокодилком, Леб'є здивувався і хотів було піддати ходу, та Харрі кинув: «За мною!» — і переліз через стіну плексигласу.

Коли він опинився по той бік, заводь почала закипати. Пішов білий дим, і на шляху до дверей Харрі побачив, як з води на коротких ніжках, немов на колесах, викотився зелений гоночний «болід». Ноги не слухалися, ковзаючи по піску. Десь далеко він почув зойки і побачив, як «болід» відкриває зубастий капот. Миттю опинившись біля дверей, Харрі вчепився в ручку. У якусь мить йому здалося, що двері не відчиняться. За секунду він уже був за стіною. У голові зринула сцена з «Парку юрського періоду», і Харрі замкнув за собою двері. Про всяк випадок.

Він дістав пістолет. У кімнаті, куди він потрапив, стояла нудотна суміш запахів мийних засобів і тухлої риби.

— Харрі! — гукав Маккормак. — По-перше, щоб потрапити туди, де ти зараз, необов'язково лізти в пащу крокодила. По-друге, не метушися і почекай Леб'є.

— Не чут...но поган... в'яз...ок, сер, — відповів Харрі, дряпаючи мікрофон нігтем. — Далі... ду сам.

Відчинивши двері в іншому кінці кімнати, він опинився в круглій башті з крученими сходами посередині. Зробивши припущення, що вниз знаходяться підводні тунелі, він вирішив рухатися вгору. На наступному сходовому марші були ще одні двері. Харрі пошукав поглядом інші, але не знайшов.

Повернувши ручку, він обережно відчинив двері лівою рукою і увійшов, тримаючи перед собою пістолет. Усередині було темно. Запах тухлої риби ставав просто нестерпним.

Поряд з дверима Харрі намацав вимикач, але світло увімкнути не вдалося. Харрі зробив два обережні кроки. Під ногою щось хруснуло. Він зрозумів, що хтось розбив лампочку, і, затамувавши дихання, безшумно відступив до дверного отвору. Прислухався: чи був тут ще хто-небудь? Гуркотів вентилятор.

Харрі повернувся на сходовий марш.

— Маккормаку, — тихо сказав він у мікрофон. — Гадаю, він усередині. Зробіть ласку, зателефонуйте йому на мобільний.

— Харрі Ховлі, де ти?

— Швидше, сер. Будь ласка, сер.

— Харрі, не перетворюй це на особисту помсту, це...

— Жаркенько сьогодні, сер. Ви мені допоможете чи ні?

Харрі почув, як Маккормак важко зітхнув.

— Гарзд. Зараз подзвоню.

Притримуючи двері ногою, Харрі стояв у дверному прогоні, широко розставивши ноги і тримаючи пістолет обома руками. Він чекав телефонного писку. Час перетворився на краплину, що звисає з листка, і ніяк не може впасти. Можливо, минуло дві секунди. Ні звуку.

«Його тут немає», — подумав Харрі.

Три речі сталися відразу.

Перша — Маккормак сказав:

— Він відімкнув...

Друга — Харрі зрозумів, що стоїть у дверному прогоні живою мішенню.

Третя — чорний світ для Харрі розсипався зірками й червоними крапками.

Харрі дещо пам'ятав з того, що йому дорогою в Німбін Ендрю розповідав про бокс. Наприклад, що професійний боксер може хуком послати новачка в нокаут. Рух стегна — і в удар вкладається вага всього торсу. Від такого сильного удару мозок миттєво відключається. Аперкот, націлений точно в підборіддя, відриває тебе від підлоги, кидаючи в обійми Морфея. Зі стовідсотковою гарантією. Мало шансів устояти й проти добрячого прямого удару правою. І найголовніше: якщо ти не бачиш, куди націлено удар, тіло не встигає зреагувати й ухилитися. Невеликий рух головою — й ефект від удару буде вже не той. Адже боксери дуже рідко опиняються в нокауті від ударів, траєкторію яких бачать.

Тому єдиним поясненням, чому Харрі не знепритомнів, було те, що нападаючий стояв ліворуч від нього. Оскільки Харрі стояв у дверному прогоні, удар не міг бути спрямований у скроню (чого, якщо вірити Ендрю, вистачило б з гаком). А що Харрі тримав прямо перед собою витягнуті руки з пістолетом, то добрий хук або аперкот теж не годився. Так само як і прямий удар правою, інакше довелося б стати просто під дуло. Залишався тільки прямий удар лівою — який Ендрю зневажливо охарактеризував як «бабський, що швидше дратує або, в кращому разі, вимотує противника, у вуличній бійці непридатний». Можливо, Ендрю й мав рацію, та від цього удару Харрі відлетів на кілька кроків назад, ударився попереком об перила і ледь не заgrimів униз.

Розплющивши очі, він зрозумів, що все ще стоїть на ногах, і побачив в іншому кінці кімнати відчинені двері, через які напевно втік Тувумба. І ще він почув гуркіт: то котився сталевими східцями його пістолет. Харрі вирішив спочатку дістати зброю. Зі швидкістю самовбивці, що прагне неодмінно зламати собі шию, він стрімголов кинувся вниз крутими сходами, обдерши собі руку й коліна. Пістолет балансував на краю сходинок, готовий звалитися в двадцятиметрову шахту. Харрі підвівся на карачки, відкашлявся, з досадою констатувавши, що втратив ще один зуб у цій клятій Австралії.

Він насилу звівся на ноги і ледве не знепритомнів.

— Харрі! — крикнув хтось йому в вухо.

Він почув, як десь унизу прочинилися двері. Швидкі кроки, від яких задвигтіли сходи. Харрі націлівся на найближчі двері, відпустив перила, втрапив, побіг далі, намагаючись не спіткнутися і не впасти, націлюючись у двері в іншому кінці кімнати. Майже поцілів, заточуючись, вибіг у морок, відчуваючи, що вивихнув плече.

— Тувумбо! — крикнув він наздогін вітру.

Озирнувся. Прямо перед ним було місто, позаду — міст Пірмонт. Він стояв на даху акваріума, тримаючись за верх пожежної драбини, щоб не впасти під ударами вітру. Затока була збита на білу піну, в повітрі відчувався запах морської води. Просто під собою він побачив чорну фігуру, що спускалася пожежною драбиною. Чоловік зупинився, поглянув довкола. Праворуч від нього була поліцейська машина з «мигалкою». Попереду, за огорожею, здіймалися два резервуари Сіднейського акваріума.

— Тувумбо! — заревів Харрі, намагаючись підняти пістолет.

Плече не слухалося, і Харрі завив з болю й люті. Чоловік добіг до огорожі й почав перелазити через неї. Тепер Харрі

зрозумів: Тувумба хоче пробігти над резервуаром, а потім проплисти невелику відстань до пристані на іншому боці. Там за лічені секунди можна загубитися в місті. Харрі скоріше впав, ніж спустився пожежною драбиною, люто накинувся на огорожу, ніби намагався її вирвати. Сяк-так, працюючи однією рукою, видерся нагору і гепнув на цемент.

— Харрі, відгукнись!

Вирвавши мікрофон з вуха, він кинувся до критого резервуару. Двері відчинені. Він забіг досередини і впав на коліна. Перед ним під склепінням даху купалася в світлі, що падало з-під стелі, частина Сіднейської бухти. Над резервуаром тягся вузький місток, яким біг Тувумба в чорному светрі з високим коміром і чорних штанях. Він біг легко й граційно, наскільки це дозволяв вузький і хисткий місток.

— Тувумбо! — втретє крикнув Харрі. — Це Харрі! Я стріляю.

Він упав — не тому, що не міг триматися на ногах, а тому, що не міг підняти руку. Зловив на мушку чорну фігуру й спустив курок.

Перша куля впала у воду просто перед Тувумбою, який біг далі, високо піднімаючи коліна і не згинаючи лікті. Харрі взяв трохи вище. Сплеск відразу за Тувумбою. Тепер до мети майже сто метрів. У голові Харрі сягнула безглузда думка: це як в екернському тирі — вогні під стелею, гучна луна, нервовий пульс у вказівному пальці й глибока зосередженість — як під час медитації.

Як в екернському тирі, подумав Харрі, стріляючи втретє. Тувумба впав.

Пізніше, у свідченнях, Харрі писав, що ймовірно поціливі Тувумбі в ліве стегно і навряд щоб рана виявилася смертельною. Та це було тільки припущення — хіба ж знаєш, куди поцілиш зі ста метрів, стріляючи з табельного пісто-

лета. Харрі міг сказати що завгодно, і ніхто не зміг би цього спростувати, адже не залишилося навіть трупа для розтину.

Тувумба лежав, звисивши у воду ліву руку й ногу, і кричав. Харрі побіг по містку, заледве пересилюючи запаморочення й нудоту. Все перед очима зливалося: вода, світло під стелею, місток, який тепер почав розгойдуватися під ним назад і вперед. Харрі біг, а в голові зринали слова Ендрю: «Любов — більша таїна, ніж смерть». І він пригадав легенду.

Кров біла в скроні, і Харрі був юним воїном Валлою, а Тувумба — змієм Буббуром, що вбив його кохану Мууру. І тепер Буббура треба вбити. Заради кохання.

Пізніше, у свідченнях, Маккормак говорив, що не зрозумів слів, які Харрі Ховлі гукав у мікрофон після пострілів.

— Ми тільки чули, що він щось кричить — можливо, рідною мовою.

І сам Харрі не міг сказати, що тоді вигукував.

Він мчав мостом. Це була гонитва життя і смерті. Тіло Тувумби здригнулося. Весь міст здригнувся. Спочатку Харрі подумав: щось зіткнулося з мостом, але потім зрозумів, що його знову вирішили обдурити і не віддати викуп.

Це був Морський жах.

Він підвів з води свою мертву голову і розкрив пащу. Як у сповільненій зйомці. Харрі був певен, що Жах потягне Тувумбу з собою, та він тільки підштовхнув волаюче тіло далі у воду, щоб винирнути знову.

«Тільки без рук», — подумав Харрі, пригадавши день народження бабусі в Ондалснесі. Це було давним-давно — тоді вони намагалися витягти яблуко з миски з водою без допомоги рук, самими зубами. Мама заходилася сміхом.

Залишалося тридцять метрів. Харрі думав, що встигне, але Морський жах з'явився знову. Так близько, що Харрі побачив, як він, немов у екстазі, закотив очі й переможно виширився подвійним рядом зубів. Цього разу він схопив ногу і смикнув головою. Тувумба безпорадною лялькою злетів у повітря, і крик швидко урвався. Харрі нарешті добіг до місця.

— Проклята примаро! Віддай! — крикнув він, задихаючись від плачу. Потім підняв пістолет і залишок обойми розрядив у воду, яка відразу забабрилася. Мов червона газувана вода. І Харрі крізь неї бачив світло підземного тунелю, де дорослі й діти, стовпившись, спостерігали розв'язку, справжню природну драму, бенкет, який позмагається з «убивством клоуна» за звання найгучнішої газетної статті року.

Татуювання

Вигляд Джина Біноша і його манера розмовляти були саме такими, якими вони й мають бути в людини, котра все життя прожила в ритмі рок-н-ролу і не відступала від мети, доки не доб'ється свого.

— Гадаю, в пеклі знайдеться місце хорошому татуювальнику, — сказав Джин, проколюючи шкіру голкою. — Диявол цінує різноманітність у тортах, га, приятелю?

Та відвідувач був п'яний і майже засинав, тож не проникся ні міркуваннями Джина про замогильне життя, ні болем від голки.

Спочатку Джин не хотів братися за цього хлопця, коли той прийшов до його майстерні і гугнявим голосом з якимсь співучим акцентом виклав своє прохання.

Спочатку Джин відказав, що не робить татуювання п'яним, і запропонував прийти іншим разом. Та цей тип поклав на стіл 500 доларів, і, оскільки саме татуювання коштувало 150 та й відвідувачів в останні місяці було не надто багато, Джин дістав дамську бритву й чоловічий дезодорант. Від запропонованого віскі, втім, він відмовився. Ось уже двадцять років справою Джина Біноша було тату-

ювання, він пишався своєю роботою й казав, що справжні майстри на роботі не п'ють. Принаймні віскі.

Він виколов замовлену троянду, потім приклав до неї шматок туалетного паперу:

— Перший тиждень уникайте сонячних променів і мийтеся без мила. Добра новина — боліти перестане вже увечері. Погана — ви обов'язково повернетесь, щоб зробити ще одну.

І з усмішкою додав:

— *They always do*¹.

— З мене досить і цієї, — відказав відвідувач і, хитаючись, вийшов.

---

¹ Так завжди приходять (англ.).

Чотири тисячі футів і кінець

Відчинився люк. Вітер оглушливо свистів у вуха. Харрі сів перед люком на коліна.

— Готовий? — крикнули йому на вухо. — За кільце смикай на чотирьох тисячах, потім починай рахувати. Якщо через три секунди парашут не розкриється, значить, щось не так.

Харрі кивнув.

— Я пішов! — гукнув голос.

Він побачив, як вітер вчепився в одяг маленького чоловічка, коли той вибрався під крило. Волосся, що стирчало з-під шолома, метлялося на вітрі. Харрі глипнув на наручний альтиметр. Трохи більше десяти тисяч футів.

— Ще раз спасибі! — крикнув він пілотові.

Той обернувся:

— Завжди до ваших послуг, колего. Значно приємніше, ніж фотографувати поля марихуани!

Харрі висунув з літака праву руку. Пригадав, як у дитинстві, проїжджаючи влітку по Гюдбрандсдалю до Ондалснаса, висовував руку з машини, щоб «політати». І як вітер інколи підхоплював його долоньку.

Швидкість вітру за бортом була надзвичайна. Харрі насилу висунув назовні ногу, про себе приказуючи, як навчив

Джозеф: «Права нога, ліва рука, права рука, ліва нога». Він встав на підніжку поряд з Джозефом. Обривки хмар летіли на них, пролітали повз і за секунду були вже далеко. Внизу розгорнулося строкате покривало із зелених, жовтих і брунатних клаптиків різних відтінків.

— Перевірка! — крикнув Джозеф на вухо.

— Готовий! — крикнув Харрі у відповідь і побачив, як пілот підняв догори великий палець. — Ходімо! — Він знову подивився на Джозефа.

Той білозубо посміхався з-під шолома й окулярів. Харрі змістив центр тяжіння і підняв праву руку.

— Горизонт! Угору! Вниз! Пішов!

Він був у повітрі. Літак і далі летів уперед, і Харрі здалося, що їх із Джозефом здуло. Краєчком ока він побачив, як літак повернувся, і раптом зрозумів, що це він сам обернувся. Поглянув на горизонт, де планета завертала, а небо поступово синіло, доки не переходило у блакитний Тихий океан, яким приплив колись капітан Кук.

Джозеф штовхнув його, і Харрі постарався прийняти правильне положення. Перевірив альтиметр. 9000 футів. Боже, у них море часу! Він почав перекидатися в повітрі, махаючи руками. Він був Суперменом, трясця його мамі!

На сході перед ним були Блакитні гори, що дістали свою назву через евкалипти, чий голубуваті випари помітні здалека. Так сказав Джозеф. А ще він сказав: за цими горами те, що його предки-кочівники називали домом. Безкраї сухі рівнини, з яких в основному й складається цей континент. Немилосердне горно, у якому, здавалося б, зовсім неможливо вижити, — а предки Джозефа виживали тисячоліттями, доки не прийшли білі.

Харрі подивився на землю. Такий мирний і закинутий краєвид, така тиха й мила планета. На альтиметрі — 7000 фу-

тів. Джозеф відпустив його, як і домовлялися. Серйозне порушення з боку інструктора, а хіба те, що вони взагалі самовільно прилетіли сюди, не так само очевидне порушення. Харрі побачив, як Джозеф, який летів зліва, притиснув руки до боків і навдивовижу швидко понісся вниз.

Харрі залишився сам. Як завжди в таких випадках. Так багато що встигаєш помітити у вільному польоті, за шість тисяч футів над землею.

Кристина зробила свій вибір у готельному номері одного непогідного ранку, в понеділок. Може, вона прокинулася, змучена цим новим днем ще до його початку. Харрі не знав, що вона тоді думала. Душа людини — темний, непроглядний ліс, і стежку в ньому вибираєш сам.

5000 футів.

Може, вона обрала правильну? Порожня склянка і порожня упаковка від пігулок. Отже, принаймні вона не сумнівалася. Колись усе це мусило скінчитися. Колись мусить. Звісно, потреба покинути цей світ якимсь певним чином — це гординя, слабкість, доступна не кожному.

4500 футів.

Слабкість інших — жити. Просто й щасливо. Авжеж, звісно, не так то просто й щасливо, напевно, — але все це зараз унизу, до цього далеко. Якщо бути точним — чотири тисячі футів. Він стиснув помаранчеве кільце на правому боці, упевненим рухом висмикнув шнур і почав відлік:

— П'ятсот один, п'ятсот два...

Зміст

ВАЛЛА

1. Сідней, містер Кенсінгтон і три зірки 7
2. Тасманійський диявол, клоун і шведка 12
3. Єпископ, боксер і медуза 37
4. Містечко Німбін, Коре Віллок і Еліс Купер 68
5. Матуся, величезний павук і Буббур 87

МУУРА

6. Халат, статистика й акваріумна рибка 99
7. Terra nullius, сутенер і Нік Кейв 117
8. Приємна шлюха, вразливий данець і крикет 134
9. Двоє ексгібіціоністів, п'яниця, педераст і чорна змія 152
10. Морський жах, містер Бін і знову пацієнт 180
11. Страта, і Біргіта роздягається 197
12. Гладка пані та розтин 211
13. Вежа у Фрогнербаді, і старий ворог прокидається 230

Б У Б Б У Р

14. Черговий адміністратор, двоє вишибайл і хлопець
на прізвисько Лихач 251
15. Ерік Мюкланд, стрибок з парашутом і диван «рококо» 265
16. Мертві кенгуру, перука і похорон 282
17. Здохлі мухи, винагорода і приманка 305
18. Неприємність і прогулянка парком 320
19. Дві розмови з убивцею, птах кукабурра
та швидкоплинний сон 327
20. Комп'ютер, Дамська затока і як на ділі працює
мобільний телефон 346
21. Добрий слух, удар лівою і три постріли 360
22. Татування 375
23. Чотири тисячі футів і кінець 377

Літературно-художнє видання

Ю НЕСБЬО

НЕТОПИР

Роман

Головний редактор *Є. В. Мезенцева*
Відповідальна за випуск *Л. В. Дмитрієва*
Художній редактор *Б. П. Бублик*
Комп'ютерна верстка: *І. Л. Цибульник*
Коректор *Г. С. Таран*

Підписано до друку 03.10.12. Формат 70x108 ¹/₃₂
Умов. друк. арк. 16,80. Облік.-внд. арк. 14,78.
Тираж 4000 прим. Замовлення № 2-487.

ТОВ «Видавництво Фоліо»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 3194 від 22.05.2008 р.

61002, Харків, вул. Чубаря, 11
Електронна адреса:
www.folio.com.ua
E-mail: realization@folio.com.ua
Інтернет-магазин www.bookpost.com.ua

Надруковано з готових позитивів
у ТОВ «Видавництво Фоліо»
61002, Харків, вул. Чубаря, 11
Свідоцтво про реєстрацію
ДК № 3194 від 22.05.2008 р.

Несбьо Ю.

Н 55   **Нетопир:** роман / Ю Несбьо; переклад В. М. Верховня; худож.-оформлювач О. Г. Жуков. — Харків: Фоліо, 2012. — 381 с. — (Карта світу).

ISBN 978-966-03-5083-0 (Карта світу).

ISBN 978-966-03-5619-1.

Норвежець Ю Несбьо (нар. 1960 р.) у себе на батьківщині спочатку став відомим як економічний оглядач (він закінчив Норвезьку школу економіки), потім як рок-музикант і композитор популярної групи «Di Derre», а наприкінці 90-х ще й як письменник, автор серії романів про норвезького поліцейського Харрі Холе. Перший з романів серії — «Нетопир» (1997) був визнаний кращим детективом Скандинавії, удостоївся у критиків звання «миттєвого бестселера» й приніс автору престижну премію «Срібний ключ». У видавництві «Фоліо» також вийшли друком романи Несбьо «Червоногрудка» та «Безтурботний».

У Сідней жорстоко вбито молоду норвежку Інгер Холтер. Для розслідування цього злочину на допомогу австралійським поліцейським приїздить детектив із Осло Харрі Холе. В Австралії на нього чекає багато несподіванок. Тут він зустрічає й втрачає друзів і кохання. А пошуки вбивці, подібного до страшного змія Буббура з легенди австралійських аборигенів, перетворилися для нього на смертельний бій із загадковим ворогом.

Норвежець Ю Несбьо (нар. 1960 р.) у себе на батьківщині спочатку став відомим як економічний оглядач (він закінчив Норвезьку школу економіки), потім як рок-музикант і композитор популярної групи «Dj Derge», а наприкінці 90-х ще й як письменник, автор серії романів про норвезького поліцейського Харрі Холє. Перший з романів серії — «Нетопир» (1997) був визнаний кращим детективом Скандинавії, удостоївся у критиків звання «миттєвого бестселера» й приніс автору престижну премію «Срібний ключ». У видавництві «Фоліо» також вийшли друком романи Несбьо «Червоногрудка» та «Безтурботний».

У Сідней жорстоко вбито молоду норвежку Інгер Холтер. Для розслідування цього злочину на допомогу австралійським поліцейським приїждить детектив із Осло Харрі Холє. В Австралії на нього чекає багато несподіванок. Тут він зустрічає й втрачає друзів і кохання. А пошуки вбивці, подібного до страшного змія Буббура з легенди австралійських аборигенів, перетворилися для нього на смертельний бій із загадковим ворогом.

КАРТА СВІТУ • НОРВЕГІЯ •

ISBN 978-966-03-5619-1

9 789660 356191